

Golconda

Остров

Тамбуку

от Марко
Маркуевичу

Dogon

SIAM

MARJAN

TANAY

ALLA

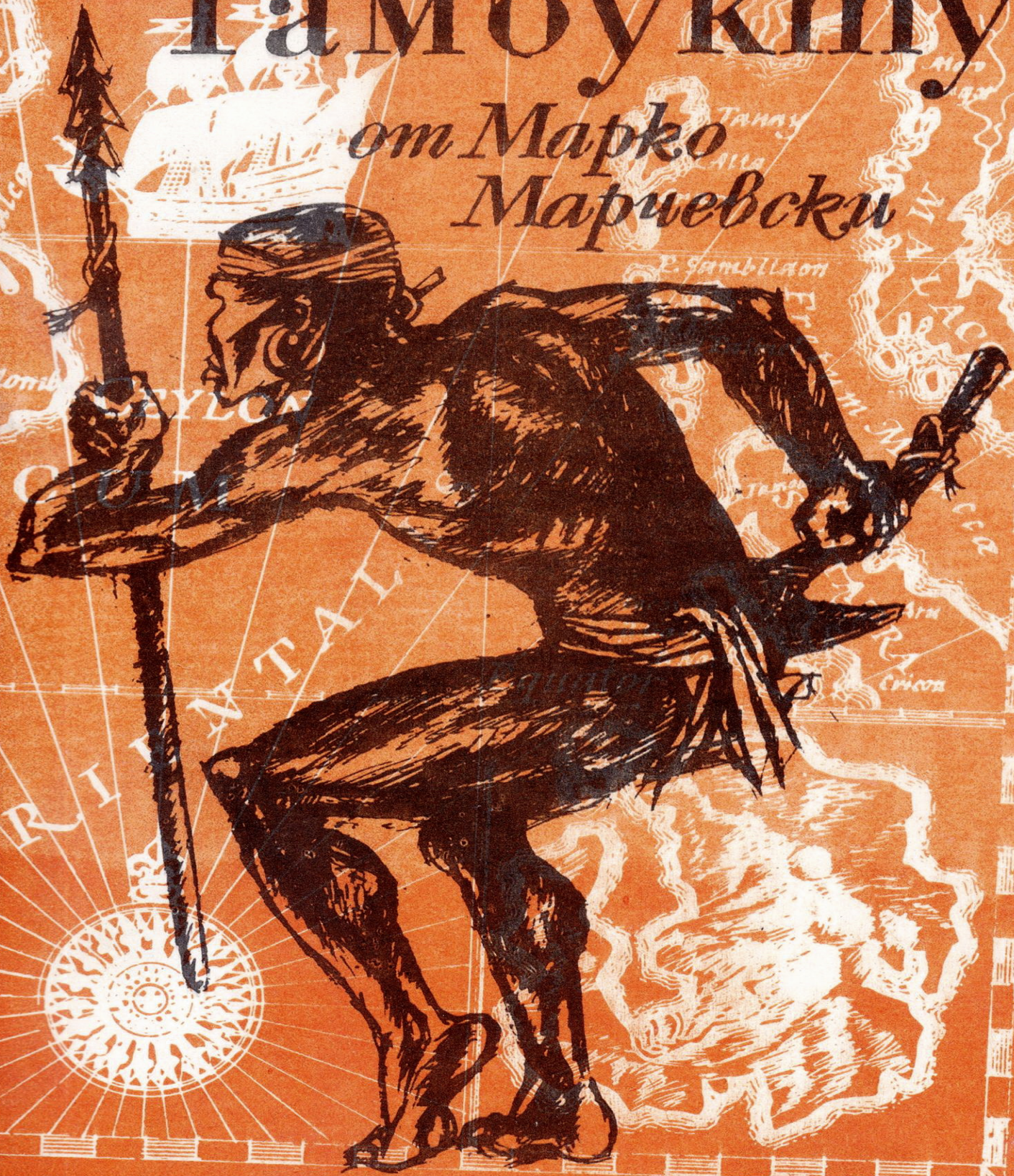
P. Gambllaon

Colonib

CYLOM

TANAY

CRICOM

МАРКО МАРЧЕВСКИ ОСТРОВ ТАМБУКТУ

chitanka.info

ПЪРВА ЧАСТ

ПЪРВА ГЛАВА. КРЪЧМАТА „КИТАЙСКИ ФЕНЕРИ“. МЕХМЕД АГА И МИСТЪР СМИТ

I

Аз случайно попаднах в „Китайски фенери“. Мислех, че тясната уличка ще ме изведе на пристанището, а тя свърши пред самата врата на кръчмата. Влязох и си поръчах чаша шербет. Мургавият келнер, който се беше облегал върху тезгяха, не се помръдна от мястото си. Когато повторих поръчката, той студено промърмори: „Няма шербет.“ Добре, тогава нека донесе лимонада. Но и лимонада нямаше. Само бира и уиски.

— Чаша вода! — казах и седнах до една маса. Бях много уморен и измъчен от горещината.

Келнерът ме гледаше равнодушно. Той сигурно разбра, че съм безработен чужденец, а в Александрия има повече безработни, отколкото във всеки друг пристанищен град и както навсякъде, и тук не ги смятаха за хора. Тия несретници пристигаха от четирите краища на света — разочаровани романтици и обезверени мечтатели, отчаяни авантюристи и крадци, — скитаха из тесните улици на стария град или на тълни чакаха в двете пристанища и когато пристигнеше параход, те го обсаждаха като крепост с надеждата да получат работа; ако успеяха да изкарат някоя пара и да се нахранят по почтен или непочтен начин, чувствуваха се най-щастливите хора на земята. Египтяните не ги презираха, нито пък се възхищаваха от тях — само безразличие можеше да се прочете в очите им, когато ги срещаха.

— Не чувате ли! — сърдито казах на келнера. — Или и вода нямате?

Той ми донесе вода. Пръстите му бяха оставили нечисти следи по чашата. Аз си тръгнах, без да се докосна до нея, и го изругах на моя роден език. Келнерът остана невъзмутимо спокоен. Бях излязъл вече на улицата, когато той бързо ме настигна и ме помоли да се върна.

— Господарят ви вика — учтиво каза той и ме гледаше като провинено куче, което се страхува от бой.

Влязох зад решетестата преграда на кръчмата. На широк миндер, застлан с тигрова кожа, беше се излегал белобрад старец с продълговато лице. Той пушеше от наргиле и прехвърляше в ръцете си кехлибарена броеница. Големите, едри зърна искряха и тежко потракваха. Лицето на стареца бе украсено с дълга, посребрена от времето брада. Изпод феса му, обвит с бял тюрбан, се подаваше оредял кичур от бялата му като сняг коса. По старческите му устни играеше приветлива усмивка. Старецът ме погледна с кротките си мечтателни очи и на български език ме покани да седна. Сетне, като смукна дим, попита откъде зная български. Отговорих му, че съм българин.

— Как? Българин? От България? — Старецът изтърва броеницата си.

— Какво чудно има? — попитах аз.

— Нищо чудно, разбира се ... — отговори развълнуван старият човек. — Но работата е там, че и аз съм от България... Аз съм турчин, но съм се родил в България.

— Нима? — на свой ред се учудих аз. Господарят на „Китайски фенери“ притвори очи и продължи, а гласът му леко трепереше от вълнение:

— Спомням си града, в който съм се родил... Кал и локви по улиците, ниски къщурки, скреж по стъклата на прозорците ... През зимата — сняг, студ, вятърът свири, стене ... А лете — зеленина, слънце, красота! Помня и силните гърмежи на топовете — стъклата се тресат и звънят. На площада скърцат седем бесилки, висят седем тела, аскери карат хляб и гранати към укрепленията, денонощно тракат каруци по калдъръмите, турски офицери препускат в галоп и между тях Осман паша-гази непобедимият, със златна сабя на кръста...

Погледнах изненадан стареца и попитах:

— За Плевен ли става дума?

Белобрадият турчин кимна с глава:

— Да, за Плевен, за Руско-турската война. Малък бях тогава, но всичко помня. Руските войски юнашки се биеха, ден и нощ нападаха укрепленията край града, топовете не млъкваха, но и нашите се държаха здраво и не отстъпваха. Но дойде гладът — страшен, неумолим — и те трябваше да се оттеглят. Да, гладът е по-силен и от

най-силната крепост. Ока хляб струваше ока злато. Тогава Осман паша реши да пробие руската обсада и да се измъкне. Една нощ войските напуснаха окопите и се изнизаха на запад. След тях тръгна и цялото турско население. Градът заприлича на разровен мравуняк. Баща ми впрегна конете, ние с мама седнахме в каруцата и потеглихме в тъмнината. Пред нас и след нас вървяха стотици хора — мъже, жени и деца. Каруците злоещо тракаха в нощта. А когато приближихме реката, руските топове загърмяха тъй, че земята се затресе, гранатите се пръскаха и всичко помитаха. По едно време нещо светна над главата ми, тресна гръмотевица, каруцата подскочи и аз полетях във въздуха.

Старецът замлъкна и бавно смукна дим от наргилето. Погледът му потъмня. Той въздъхна и тихо продължи:

— Свестих се в болницата. Помня като днес над леглото ми беше се навел мъж с руса брада, в бяла престилка — гледа ме и се усмихва. Той превърза раната ми и ми стана по-леко. Донесоха ми чай и сухари. Сега познавам света и хората, изпитах много радости и горчивини, но никога няма да забравя сладкия чай, вкусните сухари и засмения руснак. Когато оздравях, прибра ме нашият комшия, чичо Рангел. От него научих, че баща ми и майка ми били убити от гранатата, а аз съм се отървал само с лека рана на главата. Мина време, поотраснах. Тогава продадох всичко, каквото беше останало от баща ми, и се преселих в Истанбул. Но животът си играе с нас като вълните с мидена черупка. В Истанбул не ми провървя, работите ми тръгнаха зле. Преселих се в Александрия. Тук късметът ми се усмихна. Много хора пропаднаха пред очите ми и много други се въздигнаха. Слава на аллаха — аз не съм зле, но ще умра с отворени очи, защото няма да видя вече родния град. Смътно си го спомням, но затворя ли очи, виждам и прихлупените къщи, и кривите улици, и зеленото поле, и сините планини на хоризонта. Човек се ражда, без да желае това, и умира против волята си, но когато е далеч от родината, в последния миг от живота си спомня мястото, където се е родил. Човекът е като лястовичката — никога не забравя старото си гнездо. Смъртта тегли човека към родния му край...

„Не смъртта, а животът“ — помислих аз, но не възразих на стария човек.

Господарят на „Китайски фенери“ гледаше съсредоточено пред себе си. Стори ми се, че лицето му потъмня, сякаш го измъчваше нещо.

„Наистина тежко е да си далеч от своята родина, но още по-тежко е да си без родина като този човек“ — мина през ума ми.

— Работа ли търсиш? — попита ме той, като ме погледна със светлите си добри очи. — Кимнах с глава.

— Какво си работил досега?

— Каквото се случи — неохотно отговорих. — Разтоварвал съм параходи на пристанището, мъкнал съм бали с памук из складовете...

— Разбирам. — Старецът кимна глава със съчувствие. — Но ти не приличаш на хамалин. Гърбът ти не е достатъчно широк за тежките чували, пък и ръцете ти не са тъй здрави за груба работа.

Той се замисли, отново смукна дим и попита:

— Искаш ли да работиш в пустинята?

В пустинята! Изтръпнах, като си спомних огненото слънце и нажежените пясъци. Денем — адска горещина, нощно време — студ. Сахара изникна във въображението ми такава, каквато я описват пътешествениците, които бяха успели да я пребродят надлъж и нашир. Мъчно я понасят дори и фелахите — тия бедни египетски селяни.

— Имам един приятел инженер — продължи старецът, като изпусна дим през носа си. — Ръководи прокопаването на голям напоителен канал в пустинята. Но това не е работа за тебе. Трябва да измисля нещо по-добро. Имаш ли занаят?

— Не. Работя каквото ми попадне.

— Чудно! Млад човек, без занаят ... Лошо, много лошо.

— Аз учих... Бях студент в своята родина. Най-напред учих биология, после медицина.

— Хеким? (лекар) — учудено ме погледна старият турчин. — И така да изпаднеш?

— Лоши хора ме прогониха от моята родина — отговорих аз със сподавен глас. — Продадох я на Хитлер. Избягах, за да спася живота си. И сега се скитам немил-недраг по света.

Споменът за родината ме натъжи. Откак избягах от България, често си спомнях за близките хора, с които бях живял и с които бях се борил. Мъката ми още повече се усилваше от това, че моите другари продължаваха борбата за свобода, а аз бях принуден да се скитам из чужди страни, между непознати хора, да гладувам и да се мъча далеч от родния край. Но друг изход нямаше. Трябваше да избягам, за да спася живота си. Много младежи като мене и възрастни хора, борци

против фашизма, също бяха избягали от България в различни времена. Някои от тях, най-щастливите, бяха успели да отидат в Съветския съюз, мечтата на всеки от нас, но други се скитаха от една страна в друга, без да могат да пуснат корени на чужда почва. И те страдаха като мен, но това не ме успокояваше. Аз непрекъснато мислех за своята красива родина и вярвах твърдо, че рано или късно тъмните сили ще бъдат сломени и отново ще се върна в нея. Тая надежда ме крепеше и ми даваше сили да понасям и най-тежките неслоди.

— Разбирам — кимна с глава старецът. — Някога и аз скитах като тебе, но после всичко се нареди. Човек трябва да има търпение. Колкото и да бързае, няма да изпреварим времето. Аз ще ти намеря работа, а дотогава при мене ще имаш храна и квартира. Не възразявай, не е голяма работа...

Благодарих на добрия човек. Той извика келнера и му каза да ми покаже бъдещото ми жилище.

Малката стаичка в ниската пристройка на двора беше доста угледна за един прокуден като мене. И храната не беше лоша. Мехмед ага, старият съдържател на „Китайски фенери“, се привърза към мене и ме обикна като свой син, може би защото нямаше нийде никого. Аз нямах работа и по цели часове бродех из тесните улички на стария град, понякога се разхождах и из новите квартали с грамадни здания и с широки булеварди, сетне се връщах в „Китайски фенери“ и разказвах на Мехмед ага за града, в който той беше се родил. Старецът прехвърляше броеницата си, замечтано загледан през решетестата преграда, и отново почваше да ме разпитва за Плевен...

II

Кръчмата „Китайски фенери“ се намираше в една тясна уличка на Александрия, до голямото пристанище. Тя приличаше на стара катакомба, в която се влизаше по изтъркани каменни стъпала, също като стъпалата в древните гробници на фараоните. Опушеният таван беше подпрян с три дървени стълба, проядени от годините и оплюти от мухите, а дъсченият под се огъваше и скърцаше под тежките стъпки на моряците като кораб през време на буря. Единственият прозорец, с опушени стъкла, хлътна под равнището на постаната с калдъръм уличка, процеждаше слаба, дрезгава светлина. Дори и денем посетителите почти пипнешком търсеха масите и столовете, за да седнат. Но денем рядко идваха посетители. Понякога случайно се отбиваше някой неизтрзнял моряк и си поръчваше уиски без сода — лек против главоболие от прекомерно препиване — или хамалин, преди да отиде на работа, поискваше чаша жълтозеленикава ракия с отвратителен вкус. Но вечер, когато светваха електрическите лампи, кръчмата оживяваше. Книжните китайски фенерчета, закачени по стените, процеждаха разноцветна светлина. По потона бяха окачени и други книжни украшения с пъстри цветове и различни форми — жълти слончета и червени пантери, сини лъвове и черни хиени, зелени папагали и виолетови маймуни, които отразяваха светлината и изглеждаха още по-фантастични. Латерната в ъгъла блестеше с черния си лак. С тъжните си звуци тя примамваше моряците, както Орфей планините и горите, и ги разчувствуваше, както Амфион зверовете. Засвиреше ли вечер, моряците влизаха шумно в кръчмата и се разполагаха край грубо скованите маси.

Съдържателят на „Китайски фенери“ никога не влизаше в кръчмата, когато имаше посетители. Дали защото презираше моряците, които шумяха и буйствуваха, или пък завиждаше на тяхната младост — не зная. Затворен зад решетестата преграда на тезгяха, той си почиваше върху мекия миндер и замислено гледаше пред себе си. В такива минути на съзерцание той нито за миг не изпуцаше кехлибарения цигарлък и тютюневият дим на кълба се виеше над главата му. За какво мислеше той? За света, за хората, за живота? Кой

може да каже за какво мисли един старец като него? Вълните на живота не го засягаха, защото той бе затворил сърцето си за земните радости.

Мехмед ага беше приключил сметките си с живота и спокойно очакваше смъртта. А аз бях млад и си мислех: „Унизително е да седиш на чужда трапеза, без да си заслужил храната, която ти дават.“ И реших час по-скоро да си намеря работа.

Веднъж успях да се вредя при разтоварването на един параход. Вечерта дадох на Мехмед ага спечелените пари, но той отказа да ги вземе.

— Защо се мъчиш, човече? — упрекна ме той. — Мъките ти струват повече от петте гроша, които си получил. Тази работа не е за тебе. Потърпи, докато ти намеря нещо по-добро.

Но дните минаваха сиви и скучни, а „доброто“ не идваше. И аз реших да се махна от Александрия, да отида където и да било другаде, ако ще да е и накрай света, но да си намеря работа.

Всички кораби, които пътуваха от Европа за Индия и Австралия, спираха в Александрия, но аз не можех да се кача нито на един от тях, защото нямах пари и паспорт. Оставаше ми само едно — да замина за Австралия, в някоя мина. В Александрия имаше английски компании, които събираха работници за тия мини, натоварваха ги на кораби и ги откарваха в далечния континент. Много млади миньори в Австралия бяха мобилизирани във войската и компаниите усилено се мъчеха да попълнят местата им с хора, изпаднали като мен. Те не се интересуваха нито от националността, нито от миналото на тия, които желяеха да постъпят в мините, не им искаха никакви документи. Достатъчно беше да подпише човек договор за пет години и да се качи на кораба, и той ще го откара на другия край на земното кълбо. Реших доброволно да ида на каторжен труд в тая далечна и непозната страна.

Когато казах на Мехмед ага какво съм наумил, той ме погледна със съжаление и рече:

— Мините в Австралия са като гробници. Защо искаш жив да се погребеш?

— Защото не мога да очаквам нищо по-добро.

— Защо не? Можеш да идеш в някоя плантация на островите в Индийския океан. Там поне ще работиш на слънце и въздух, а не под

земята. Виждал съм хора, които се връщат от мините в Австралия със загубено здраве, с единия крак в гроба.

— Здрав съм, ще издържа — упорито настоявах аз на своето.

Мехмед ага тъжно поклати глава и въздъхна:

— Добре, замини. Но знай, че това е безумие.

И аз знаех, че е безумие, но решението ми беше твърдо. Не можех повече да ям незаслужено чуждия хляб — всеки залък засядаше на гърлото ми. Аз трябваше да работя, сам да изкарвам прехраната си. Безделието е по-лошо и от най-тежката болест. По-добре смърт, отколкото такъв живот.

— Добре — съгласи се Мехмед ага. — Няма да ти преча. Имам един познат агент, който събира работници за една английска компания, ще поговоря с него.

След няколко дни Мехмед ага ме извика и ми каза:

— Пристигна един англичанин, мой стар приятел. Яхтата му е в старото пристанище. Има плантации на Кокосовите острови — някъде в Индийския океан. Говорих му за тебе. Съгласен е да те вземе за хавилдар, надзирател. Хареса му това, че си хеким. Искан да се посъветва с тебе какви лекарства да вземе от Александрия. Тази вечер ще дойде да те види. И все пак не те съветвам да заминеш. Далеч е Индийският океан, мъчно ще се върнеш оттам.

— На края на света да е, пак ще отида! — възбудено се провикнах. — Омръзна ми това скитничество без работа.

Мехмед ага ме погледна и в очите му блесна топло чувство.

— Разбирам те, млади момко. Безделието е порок, а принудителното безделие може да подлуди човек. Но знай, че човек не чувствува здрава почва под краката си далеч от своята родина.

— Моята родина и без това е много далеч — промълвих аз.

Старият турчин отново тъжно ме погледна:

— Млад си още, нетърпелив. Младостта е сила, а старостта — мъдрост. — Мехмед ага въздъхна и додаде: — Послушай съвета ми: склучи договор с англичанина само за една година. Трябва да си оставиш отворена врата, да излезеш жив от ада. Дръж се на цена. Или по-добре остави на мене, аз ще уговоря условията със Смит. Когато той дойде, ти излез. Не е удобно да те хваля в твое присъствие. Той е любопитен, ще те отрупа с въпроси, но и това ще уредим. Каквото и да те пита, преди да му отговориш, погледни ме. Ако те гледам в очите,

кажи му истината. Човек, който казва истината, не се срамува да гледа хората в очите. Ако се усмихвам, можеш да го излъжеш или не, воля твоя — една усмивка с нищо не обвързва хората, нали? Но ако гледам към земята и гладя брадата си, ще излъжеш мистър Смит. Ти си от далечна страна и Смит никога няма да разбере кое е истина и кое лъжа. Но знай, че за да лъжеш добре, не е нужно да идваш от далечна страна.

— Защо трябва да го лъжа? — учудих се аз. — Никога не съм вършил неща, от които да се срамувам.

— А ще му кажеш ли, че си избягал от вашата страна? — попита ме Мехмед ага.

— Да, ще му кажа. Защото това е истина.

Мехмед ага добродушно се усмихна.

— Има истини, по-лоши от лъжата, и лъжи, по-добри от истината. Но ето го и Смит. Той идва по-рано от определеното време — значи, има нужда от тебе. Чакай в стаята си, докато те повикам, и не забравяй съветите ми.

Наистина стъпките на мистър Смит вече се чуваха съвсем близо зад решетестата преграда. Незабелязано излязох през задната врата на кръчмата. Отидох в малката си стаичка и се загледах през прозореца. Тежките листа на палмите в градината бяха увиснали неподвижно. През гюловите храсти блестяха водите на морето. Под сенките на смокиновите дървета важно се разхождаха перести пауни. Не такава си представях огнедишащата Африка, която тревожеше юношеските ми сънища. Оная Африка беше измама, създадена от вълшебниците на перото.

Келнерът Ибрахим се приближи до прозореца тихо, на пръсти.

— Имаш късмет, приятелю — каза той, — Мехмед ага те вика.

Заварих Мехмед ага и англичанина седнали на миндера. На малка масичка пред тях имаше студени закуски и две бутилки: едната с вино за англичанина, а другата с коняк за Мехмед ага. Той беше мохамеданин и не пиеше вино.

Мистър Смит беше висок и тънък, източен като върлина. Продълговатото му сухо лице беше застинало в ледено спокойствие. Стоманеносивите му очи ме гледаха с остър, пронизателен поглед. Нещо неприятно и отблъскващо имаше в тоя студен поглед. Стори ми се, че той ме гледа така, както нашите джамбази оглеждат конете, преди да ги купят.

Мехмед ага ми посочи празния стол и аз седнах срещу него, както бяхме се уговорили.

— Ето го моя хеким — добродушно каза той и напълни чашата ми с вино, което се пенеше и шумеше. — Поговорете, той знае английски.

Отново погледнах англичанина. Лицето му беше слабо като на човек, който никога не си е дояждал, но с гладка кожа, почти без бръчки — старостта още не беше оставила по нея нерадостните си следи. Редките коси по темето му бяха бели като сняг. Мъчно можеше да се определи възрастта му. Хора като мистър Смит преждевременно остаряват на петдесет години, но стигнат ли шестдесет, те изглеждат по-млади за възрастта си. Той веднага ме отрупа с толкова много въпроси, че аз не успях да поглеждам Мехмед ага, преди да отговоря, и за да не направя някаква грешка, мънках неопределено: „О, сър ...“ „Не, сър ...“

— Почакай, стари приятелю — обърна се Мехмед ага към любопитния англичанин. — Моят хеким не знае добре английски и може да се обърка. Времето е наше, няма защо да бързаме. Говори по-бавно. Дай му време да попита сърцето си, преди да заговори. Защото най-чисти са думите на сърцето.

Плантаторът повтори своите въпроси. Преди да му отговоря, аз поглеждах Мехмед ага, който или гладеше брадата си, или лукаво се усмихваше. Но скоро мистър Смит пак ускори темпото.

— Защо сте напуснали родната си страна? — питаше той, като се стараеше да отгатне причината. — Сигурно някоя младежка авантюра?

— Не, сър.

— Разбирам. О, младост, младост?! — обърна се той към Мехмед ага. — Старите осъждат твоите глупости и все пак съжаляват, че не могат да ги вършат. А какви склонности имате? Вино?

— Не, сър...

— Карти?

— О, сър...

— Жени?

— Не, сър...

— В Кокосовите острови това го няма. Предупреждавам ви.

— Разбирам, сър...

— Туземци ... Черни, тънкокраки, нечистоплътни, отвратителни...

— Драги приятелю, пак бързаш — намеси се Мехмед ага. — Не забравяй, че говориш с хеким.

— Разбира се. разбира се! — пресилено се усмихна англичанинът. — Господинът е половин доктор, но и това трябва да се провери, нали така? Знаете ли как се лекува маларията?

— Да, сър.

— Кажете признаците.

— Терциана: повишена температура през ден от 38 градуса до 40 градуса. Тропическа: ежедневна температура от 39 градуса до 41 градуса, придружават се с болки по тялото, особено в гръбначния стълб, понякога и парализация.

— Достатъчно. Лекарство?

— Тридесет таблетки хинин, по шест на ден, през два часа, или осем хининови инжекции, след това петнадесет таблетки атебрин, по три на ден

— Достатъчно! — каза Мехмед ага и лицето му стана розово от удоволствие. Види се, досега той беше се съмнявал в познанията ми по медицина и се радваше, че издържах с чест изпита. Той изгледа тържествуващо англичанина и продължи: — Сега да видим условията. Да, да, условията, стари приятелю... Моят хеким ще склучи договор само за една година и нито ден повече. Това ще бъде първият пункт на договора. Във втория ще определим заплатата. Какво ще му платиш? Виж само какъв човек ти давам и сам прецени. Оставям това на твоята съвест.

Мистър Смит се изкашля без нужда и промърмори:

— Да, да, по съвест ... Аз склучвам договори най-малко за три години, но за него ще направя изключение. Заради тебе, приятелю Мехмед ... И ще му дам дванайсет английски лири на месец — пак заради тебе. Нали ме разбираш? За приятеля си и в огъня влизам. Защо клатиш глава, Мехмед ага? Не си ли доволен? Аз плащам петнайсет лири на най-верния си хавилдар! А какво е тоя младеж? Задача с много неизвестни. Не знаем какво може. Но за твой хатър, стари приятелю, ще му дам петнайсет лири на месец.

Мистър Смит ми подаде договор и аз го подписах. Предплатата, която получих, беше достатъчна, за да заплатя дълга си на добрия

Мехмед ага и да си купя някои необходими неща за дългото пътуване.

Свърши се с унижението, отсега нататък започваше неизвестността...

Заедно с мистър Смит купихме серум против змийска отрова, хинин, хининови инжекции, атебрин, риванол и други медикаменти, сетне се отбих в една книжарница, купих си карта и побързах да се прибера в стаята си. Със свито сърце подирях далечните непознати Кокосови острови, към които скоро щях да се отправя. Те бяха отбелязани с няколко малки точки. На една по-подробна карта те лесно могат да се намерят в Индийския океан, югозападно от остров Ява, на 94 градуса и 33 минути източна дължина от Гринвич и на 20 градуса и 5 минути южна ширина. Измерих разстоянието от Александрия до Кокосовите острови: трябваше да преплаваме няколко хиляди километра през Суецкия канал и Червено море, а след това още толкова през Индийския океан. Позната ми бе скуката по море в малките параходи — еднообразието бързо ги превръща в затвор сред водната пустиня, — но аз се утешавах с мисълта, че почти половината от пътя ни минаваше през Червено море, край бреговете на Африка и Арабия. Когато човек вижда бреговете на хоризонта, той се чувства по-сигурен в морето и скуката е по-малка.

Но не скуката — друго ме тревожеше и не ми даваше покой. Вместо да се приближавам към своята родина, обстоятелствата ме тласкаха все по-далеч от нея. Докога ще продължава това?

ВТОРА ГЛАВА. НА ПЪТ ЗА КОКОСОВИТЕ ОСТРОВИ. ПРЕЗ СУЕЦКИЯ КАНАЛ И ЧЕРВЕНО МОРЕ. ДЖЕДА И АДЕН. ИНДИЙСКИЯТ ОКЕАН. НА ЕКВАТОРА. КАКВО КАЗВА ЕДИН ИСПАНСКИ ГЕОГРАФ ЗА ОСТРОВ ТАМБУКТУ. УРАГАНЪТ. КОРАБОКРУШЕНИЕ

I

Моторът пулсираше като живо сърце в дъното на яхтата, попътният вятър леко надуваше платната и градът с петдесетте народности бавно потъваше зад кичестите палми по брега на морето.

Живял си в някой град, спал си на плочника край пристанището, изравял си корички хляб в кофите за смет, за да се нахраниш, и ето напускаш този злополучен за тебе град. Той изчезва в знойната тропическа жега заедно с нечистите си крайбрежни улички, по които си минавал много пъти, няма ги вече хората, с които си делил радости и скърби и които може би са те огорчавали, и чувствуваш, че от сърцето ти се откъсва нещо скъпо. И тогава забравяш разочарованията и мъките, които ти е донесъл градът, забравяш дребните недостатъци на хората и си спомняш само хубавото. Да, ние идеализираме хората, когато сме далеч от тях. Отдалече всеки паметник е красив, защото не забелязваме грапавините по него. Когато Наполеон умря на остров Света Елена, благодушните историци си спомниха само неговите заслуги и го окичиха с ореола на славата. Но какво беше му казал веднъж Талейран, неговият пръв министър? „Жалко, че такъв велик човек е толкова зле възпитан.“ Луната свети, защото е далеч от земята — стара, неоспорима истина. Но истина е и това, че ние обикваме някои хора едва когато ги опознаем отблизо. Такъв човек беше Мехмед ага. Макар да беше съдържател на кръчма, в която порокът от цял свят си даваше среща, аз винаги ще си го спомням с добро чувство, защото той беше единственият човек в Александрия, който топло, бащински се отнесе към мене и ми помогна.

А какво да кажа за града? В него бях преживял толкова горчивини! И все пак, когато се отдалечаваше от погледа ми, когато потъваше в зеленината на палмите, аз вдигнах ръка и развях кърпичката си на прощаване. Защото там остана един близък човек, който ми помогна в най-трудните дни на живота ми. Самият град ми беше чужд, както ми бяха чужди и петдесетте езика, на които говореха жителите му. Наистина странно. Какво може да разбере египтянинът от езика на търговеца китаец и от неговата усмивка, която никога не изчезва от лицето му? Какво значи за мъдрия персиец потокът от думи, с които старият еврейн хвали стоката си, застанал на прага на малкото си дюкянче? Или светналият поглед на японца с восъчно лице — за мрачния арабин? И все пак хората, събрани в Александрия от всички краища на света, се разбират достатъчно добре. Китаецът винаги ще намери необходимите думи, за да продаде един книжен фенер за украса или едно пъстро ветрило на жената на някой паша, старият еврейн ще уплете в мрежата на думите си някой французин и ще му тикне в ръцете евтина табакера с красиви инкрустации, а японецът ще смекчи коравото сърце на мрачния арабин с тънките си фаянсови чашки за чай, изпъстрени с нежни фигурки на дребни японки в пъстри кимона. И ти почваш да разбираш, че Александрия не е Вавилон. Човек може да не знае езика на египтяните и пак да се чувствава сред тях като у дома си, ако има пари. За богатия всички врати са отворени. Особено за богатия англичанин, който по това време бе истинският господар на Египет. Когато англичанин влезе в дома на египтянин, той се чувствава като в свой дом, но влезе ли египтянин в къщата на англичанин, чувствава се като чужденец. А какво да кажа за американците? Както навсякъде по света, те идват тук с „добри“ намерения, разглеждат, проучват, предлагат своята „безкористна помощ“, кроят тайни и явни планове за съюзи и ако не успеят, не се отчайват и почват отново.

Янките са неуморими.

Простих се с пълноводния Нил, с древните пирамиди и тайнствения Сфинкс, с легендите за Цезар и Клеопатра, с всичко, с което се гордее тази гореща страна — простих се мълчаливо, без сълзи и клетви: само една въздишка — това беше всичко.

Платната на яхтата трептяха изпънати. Вятърът духаше от сушата към морето, но щом навлязохме в Суецкия канал, той утихна.

Порт Саид, Суец — ниски, голи брегове, жълти пясъци под огненото слънце и тук-там самотни палми ... Къде са девствените джунгли и леопардите, слоновете и крокодилите, пъргавите газели и красивите зебри, жирафите с дълги шици и свирепите лъвове, къде са маймуните, които се срещат на всяка страница в екзотичните романи за Африка? За да видите поне едно от тия животни, трябва да пропътувате стотици километри навътре из страната, а някои от тях никога няма да видите, защото човекът отдавна ги е изтребил. Много страшни неща съм чел за Африка и много красиви описания даваха криле на въображението ми, преди да я видя. Но след като опознах макар и едно малко кътче от нея, аз се разочаровах не от Африка, а от авторите на екзотични романи, които пишат за тази страна, без да я познават. Тук бедността и богатството на природата се редуват: след огнедишащите пустини идват прохладните оазиси, скалистите планини се сменят с непроходими джунгли, след горещите дни идват студените нощи, а жълтите еднообразни вълни на пясъчните дюни свършват с кичести плодородни долини. Страна на огромни богатства и на безкрайна бедност, земя на контрастите — такава е Африка. (Сахара е най-голямата и най-горещата пустиня на земното кълбо. Средната температура през зимата (януари) е — 10 градуса С, а през лятото (юли) +40 С.)

Яхтата бавно плаваше по водите на Червено море. Никакъв полъх на вятър. Морето е замряло. То не е червено, както и Черно море не е черно. То е толкова „червено“, колкото Бяло море е бяло и колкото Мраморно море е мраморно. И все пак тия названия не са плод на капризната фантазия на старите географи, а доста точно определят характера и особеностите на тия морета. В Черно море на дълбочина повече от двеста метра няма живот. Есенно и зимно време то е много бурно. Сега параходите плават по него във всяко време на годината, но някога, когато парната машина още не е била изнамерена и корабите са се движели с платна, Черно море е било опасно за корабоплаването през време на буря. Много, безбройно много кораби е погълнало то в дълбините си и затова древните моряци го нарекли „Черно“. Пък и водите му са доста тъмни, много по-тъмни от водите на Бяло море, което е прозрачно, светло и тихо и затова е наречено „Бяло“. А Червено море наистина е червено по плитките крайбрежни места, особено в залива Тор. Той е покрит с микроскопични водорасли, които

отделят едно лепкаво, яркопурпурно вещество. Това вещество обагрят водата и тя изглежда кървавочервена.

Беше много горещо и тихо.

Яхтата на мистър Смит плаваше по морската шир като бяла чайка с разперени криле. Пъстрото английско знаме трептеше на върха на най-високата мачта. Бляскавите месингови прегради на борда, синият команден мостик, жълто боядисаните мачти, елегантно мебелираните кабинни на господаря и салонът за гости говореха за богатство и разкош. Яхтата се носеше по морето като малък плаващ дворец. Мистър Смит беше много богат човек, пожелал да има красива изящна яхта, и той имаше своя плаващ дворец.

В салона на яхтата беше подредена библиотека от петстотин красиво подвързани тома. Байрон и Уодсвърт бяха поставени един до друг: двамата непримирими врагове сякаш бяха си подали ръка в библиотеката на мистър Смит, а Милтон и Шели скромно се мъдреха под томчето за развратната леди Чатърлей, докато над него лежеше романът на Томас Мор, в който се проповядва идеята за едно идеално, нравствено общество. Но мистър Смит не се смущаваше от тия дребни факти. За него бяха по-важни паркетът на яхтата, постлан със скъпи килими, и мебелите от абанос, тапицирани със скъпа кожа.

[# Но понякога през лятото в Ин-салах, на юг от платото Тадемаит горещината стига до 56,3 градуса °C — това е най-високата температура, каквато е отбелязвана на земното кълбо, а в планинската област Тибести студовете стигат до 18 градуса °C под нулата, както у нас през студените зимни месеци.]

И все пак кухнята си оставаше най-голямата му слабост — всичко в нея блестеше от чистота.

Да, мистър Смит беше си създал приказни удобства. С парите си той можеше да има всичко каквото пожелае. Липсваше му само безсмъртие, защото безсмъртието не се купува с пари. Представям си как би се чувствувал той, ако някой му кажеше какво ще се случи с него и с яхтата му само след няколко дни. Той би скокнал уплашен и би извикал на капитана: „Назад, към Суец!“ Но той нищо не подозираше и затова спокойно седеше на мекото канапе с пура в уста или излегнат в шезлонга под копринения слънчобран на палубата, замислено гледаше сините води на морето.

Само трима души имахме право да влизаме в покоите на нашия работодател: капитанът на яхтата, който три пъти на ден му съобщаваше изминатите мили, готвачът, който три пъти на ден му поднасяше храна, и аз като домашен лекар. И наемните роби, натъпкани в дъното на яхтата като стадо в кошара, имаха право три пъти на ден да излизат на палубата, да подишат чист въздух. През останалото време те лежаха по гръб долу в тъмнината и се топяха от горещина. Тихият ветреца, който духаше понякога и ни облъхваше със свеж въздух, не достигаше до тях. Те бяха работният добитък на плантатора и трябваше всичко да понасят мълчаливо и без ропот. Когато приближаваше часът да излязат на палубата, плантаторът бързо се прибираше в своята кабина с кисела гримаса на сухото си лице...

Щом напуснахме Суец, ние се придържахме най-напред близо до африканския бряг, по който се издигаха планински вериги с отделни височини до три хиляди метра, с редки, но приветливи арабски селца, накацали по склоновете като бели пеперуди. Отдалеч те изглеждаха много красиви — и сега си ги спомням като хубав сън. След това ние се отдалечихме от африканския бряг и заплавахме край Саудитска Арабия. Тук брегът е нисък и песъчлив, никъде не се вижда нито едно дръвце, нито едно стръкче тревица. В далечината, на около седемдесет километра от брега, се синееят далечни високи планини, но те са почти голи скали, съвсем малко зеленина има по тях. Изобщо Арабия е пустинна и гореща страна и затова е рядко населена. Човек може да мине стотици километри, без да срещне населено място. Край брега на Червено море се срещат много коралови рифове, които са опасни за корабоплаването, защото през време на приливите се намират под водата и корабите лесно могат да се ударят в тях.

Джеда беше първият град на Арабия, където мистър Смит пожела да спрем. Между четиридесетте хиляди местни жители тук се срещат много чужденци от всички краища на света, главно мохамедани, които от Джеда отиваха на поклонение в Мека, свещения град на мохамеданите. Тия хора с бели, червени и зелени чалми, облечени в дълги антерии, шарени като хавлии, обикновено тихи и кротки, тук стават нервни и възбудени поради близостта на Мека, града на пророка. Понякога те дори са опасни за европейците. Та нали самият Мохамед им е завещал непримиримата омраза към гяурите неверници, а за тях гяур и неверник е всеки европейец или американец,

щом не изповядва мохамеданската религия. Тъкмо затова англичаните и американците не се чувствуват като у дома си в Джеда.

Слънцето беше много горещо и ние побързахме да се скрием в тесните улички на градчето, но скоро излязохме на другия му край. Пред нас се откриха жълтите пясъци на околността и стена от голи скали на хоризонта. Зад тях беше Мека. Върнахме се в градчето между пететажните бели здания от коралов варовик. Тесните и високи прозорци без стъкла бяха украсени с дървени решетки, по които майсторите араби бяха проявили непостижимото си резбарско изкуство. Зад една от тия решетки зърнах лицето на хубава тъмнолика девойка. Щом срещна погледа ми, черните ѝ очи ме стрелнаха уплашено и тя изчезна. Тук на жените не е позволено да показват лицата си пред чужди мъже. По тежките двукрили врати от кедрово дърво висяха лъскави бронзови халки и чукчета, а гипсови фигури или каменни подпори с изваяни по тях човешки глави украсяваха фасадите. Край нас важно минаваха мургави араби с бели наметки на главите. В малките дюкянчета, покрити с прогнили дъски и стари чували, се продаваше камилско и овнешко месо. Из въздуха бръмчаха рояци мухи и разнасяха зараза по хората и животните. Мистър Смит беше поръчал на готвача да купи прясно месо, но като видя, че то е оплюто от мухите и червясало, отказа се да го яде. Но затова пък петдесетте работници си устройиха богато угощение в дъното на яхтата.

Напуснахме Джеда привечер, когато слънцето залязваше и лъчите му не бяха тъй горещи. Белият град се отразяваше в широкия залив и сякаш потрепваше в маранята. След малко той изчезна от погледа ни като хубавата арабска девойка в тъмната сянка зад решетестия прозорец.

Заредиха се и други градчета по крайбрежието на Арабския полуостров: Ходейда, Мока, Аден. Аден беше последното пристанище, в което спряхме да си набавим продукти и гориво за дългия път през Индийския океан. Той е древен арабски град, основан около шестстотин години преди нашата ера върху живописни, но голи скали, по които само тук-там растат дребни бодливи храсти. В скалистата долина до града и досега личат старите водохранилища, които някога са снабдявали жителите с вода за пиене. Градът се намира на най-южната част на Арабския полуостров, близо до Баб ел Мандебския пролив, който разделя Арабия от Африка и още от древни времена се е

наричал врата за Индия. Тази „врата“ се отваря и затваря от Англия. Повече от сто и двадесет години вече Англия държи града, но арабското население не се е примирило. Англичаните живеят в Аден като в крепост. Те с гордост наричат Аден „Англия в Азия“, но никой от тях не смее да прекрачи неговите крепостни стени.

От Аден яхтата се насочи към нос Гвардафуи — най-издадената част на Сомалия, чиито брегове тук правят остър завой към югозапад. Ние завихме в югоизточна посока и се отдалечихме от Африка, както преди това се бяхме отдалечили от Арабия. Но сините планински възвишения дълго още се очертаваха в далечината на хоризонта, докато най-сетне изчезна и последното петно на сушата.

Накъдето и да се обърнеш — безкрайна водна шир, леко надиплена от вятъра. Яхтата бавно плаваше по безбрежната водна пустиня и оставяше след себе си пътека от белоснежна пяна.

II

Капитанът беше словоохотлив моряк и по цели часове ми разказваше за приключенията си из всички краища на света. Но старият морски вълк беше вече с проскубана грива. В сравнение с големите търговски параходи, които беше управлявал на младини, яхтата на мистър Смит му изглеждаше като жалко корито. Но сега тя беше единственият приют за него и при това доста удобен. Старият моряк нямаше дом и семейство, защото не обичаше сушата и никога не беше се задържал на едно място повече от няколко дни.

— Истинският моряк обича само морето — казваше той, като стискаше между зъбите си своята холандска лула от морска пяна. — Сушата е приятна само за ден-два, а морето никога не омръзва. На вас, хората на сушата, то изглежда еднообразно и сиво като суката. О, нещастници! Не виждате ли, че вълните всеки миг менят багрите си? Послушайте песента им — тя се мени всеки час. тя винаги е нова, непонятна и винаги различна.

Така говореше капитан Стерн. Но ако той знаеше какво го чака след няколко дни, сигурно щеше да има друго мнение за сушата, а песента на вълните, от която той възторжено се възхищаваше, би му зазвучала като погребален марш. Той беше интересен събеседник и аз го слушах с удоволствие. Неговите сладкодумни разкази скъсяваха горещите дни, а през прохладните нощи се дишаше по-леко. Но дните и нощите нямаха край, както нямаше край и водната пустиня.

Един ден капитанът неочаквано заповяда на моряците да свият платната и да спуснат котвата, после извика готвача, който се шляеше по палубата с ръце в джобовете, и му заповяда да отвори помещението на работниците.

— Стигнахме екватора — обърна се той към мене. — Има стар обичай: който преминава за пръв път екватора, трябва да се изкъпе. Морето си има своите закони, сър...

Работниците излязоха един по един от своя затвор и се хвърлиха във водата. Дочул стъпките и веселите им гласове, мистър Смит излезе на палубата и строго попита:

— Каква е тази врява, Стерн? Какво значи този шум?

— Стигнахме екватора, сър — отговори капитанът. — Ще благоволите ли да се изкъпете? Хей, Джони — викна той на младия юнга. — Пусни морска вода във ваната на мистър Смит. Кажи на готвача да дойде да се изкъпе, иначе сам ще ида при него и ще хвърля в океана тая бъчва с лой.

Мистър Смит се намръщи, но нищо не каза и се върна в кабината си. Стерн се усмихна като победител.

Платната отново са изпънати от вятъра. С малък наклон към левия си борд яхтата леко се плъзга по водата. Наоколо, докъдето погледът стига — вода, небе и нажежено слънце на зенита.

Последните очертания на Маледивските острови отдавна се бяха стопили зад синята лента на хоризонта. Отегчително е да пътуваш по море много дни и нощи, без да виждаш суша. Но капитан Стерн не скучаеше — с часове седеше на командния мостик и замислено се вглеждаше във водната стихия. А вечер, когато горещината намаляваше и прохладен ветреца облъхваше потните ни тела, той крачеше по палубата с наведена глава и пушеше замислен. За какво мислеше в такива минути? Може би за живота, който неусетно отлита като откъснат от вятъра лист?... Някъде далеч на изток е Сингапур, а на другия край на земното кълбо — Лондон. Много пъти бе преплавал той океаните и моретата между тия два града, но всичко е до време ... Сега той е прехвърлил петдесетте, а на тази възраст само семейното огнище може да бъде добра утеха. Но капитан Стерн нямаше семейство. Той се носеше по света като отбрулен есенен лист, със своите спомени, с тъгата си по изгубеното щастие. В такива вечерни часове на мечти и тъга аз странях от него и го оставях сам да изживява мъката си, защото знаех, че тъгата по миналото е по-сладка от горчилката на сегашния му живот.

Облегнат на една от мачтите, аз посрещах настъпването на тропическата нощ, пожелавах на капитана „лека нощ“ и отивах да спя.

Ние пресякохме екватора на седемдесет и третия градус източна дължина. До Кокосовите острови оставаха още две хиляди и петстотин километра, а нито един остров не беше отбелязан на картата по нашия път! Островите Чагос оставаха далече на юг и ние нямаше да ги видим. Еднообразната картина на океана почна да ми дотяга, но аз се утешавах с мисълта, че скоро ще стигнем на Кокосовите острови с

красива, буйна тропическа растителност и тогава — край на еднообразието и скуката.

Веднъж попитах капитана какво представляват от себе си Кокосовите острови.

— Нищо особено — отговори той. — Пет малки острова, образувани от корали. Но за разлика от много други безлюдни атоли Кокосовите острови са засадени с кокосови палми. Затова се наричат Кокосови. Човешкият труд ги е направил обитаеми, издигнал е селища. Без човека те и досега щяха да си останат гола грамада от сиви и безплодни скали.

— А кой е човекът, който е посадил кокосовите палми? — попитах аз.

— Англичанин — не без гордост каза капитанът. — Александър Хер. В 1823 година той докарал с кораба си от Батавия десетина малайци и цял харем жени и засадил плантация с кокосови палми. След три години още един англичанин — капитан Рос — се заселил на втория от петте острова. Тъй като Хер третираше малайците много зле, те избягали от него и отишли при Рос. Хер останал без работници и се принудил да се махне. По-късно и Рос се втръснал на малайците и те искали да го убият, но жена му, която била малайка, го спасила. Впрочем това е дълга история — има ли смисъл да ви я разказвам? Важното е, че един от петте острова сега е собственост на мистър Смит. Всяка година той прекарва на него по няколко месеца. Щом падне сняг в Англия, Смит се качва на яхтата си и отива на своя остров да прекара студените месеци на топло. Той пази здравето си, за да се радва по-дълго на божия свят, който му е предоставил всичките си блага.

Капитанът млькна и се загледа в далечината.

— Островите сигурно са много красиви — казах аз.

— Защо мислите тъй?

— Щом мистър Смит прекарва там по няколко месеца в годината...

— Напротив, никак не са красиви — отговори капитанът. — Ниски, без никакви възвишения, с бедна растителност. Единствено кокосовите палми правят пейзажа тропически. Само островите от вулканичен произход са красиви, с планини, реки и долини, с разкошна растителност. А Кокосовите острови са от корал.

— А животни има ли? — попитах аз. — Доколкото разбрах, мистър Смит е страстен ловец.

— Да, той често ходи на лов в Англия, но не и на своя остров.

— Защо?

— Защото там има само няколко вида птици, но и те са толкова малко, че ако мистър Смит рече да ловува, ще ги изстреби за няколко дни. Има и няколко вида насекоми, има и мишки, донесени от Англия с корабите, които спират понякога в лагуната, за да се спасят от бурния океан. Няма нищо друго.

Описаната от капитана картина никак не ме възхити. Очаквах да видя на Кокосовите острови буйна тропическа растителност, истински джунгли, а се оказа, че кокосовите палми са едва ли не единствените дървета. А гори или градини само с един вид дървета, колкото и красиви да са те, уморяват окото и престават да го радват. Все пак се утешавах с мисълта, че ще прекарам на Кокосовите острови само една година...

III

На третия ден, след като бяхме пресекли екватора, излезе насрещен вятър и затрудни движението на яхтата.

— За колко време ще стигнем на Кокосовите острови, ако пътуваме все така бавно? — попитах капитана.

— За две седмици, а може би и повече. Но ако задуха попътен вятър, ще стигнем много по-бързо — отговори старият моряк.

— Защо не пуснете мотора?

— А нервите на мистър Смит? За него времето е пари, каквито той има много, а нервите са живот, преброени години. — И като погледна небето, той продължи загрижено: — Нещо се мъти на хоризонта, страх ме е да не ни връхлети някой ураган. В Индийския океан ураганите са страшни и много опасни.

Към обяд вятърът неочаквано утихна — и платната на яхтата неподвижно увиснаха. Появиха се малки бели облачета, които бързо почнаха да набъбват. Капитанът тревожно се загледа към хоризонта. Лицето му стана сурово.

— Да идем при мистър Смит — каза той и забърза към кабината на господаря.

Мистър Смит пушеше излегнат на кушетката. Когато влязохме при него, той дори не се помръдна.

— Иде силен ураган, сър — заговори капитанът загрижено. — Ако връхлети върху нас, ще ни помете и нищо няма да остане от нашата черупка. Трябва да пуснем мотора и да насочим яхтата на юг. Тогава ураганът ще ни засегне само с крилото си. Освен това предполагам, че на юг от нас има остров, където бихме могли да се скрием в някой залив, ако стане нужда да спасяваме яхтата и живота си.

— Какво бърбете, Стерн? — сърдито каза мистър Смит и златният му зъб светна с остър блясък. — Вие прекалявате! Спирате яхтата при попътен вятър, за да се изкъпят ония от тюрма, а сега искате да бягате от някакъв въображаем ураган. Яхтата е здрава, ще издържи!

Но капитанът не отстъпи.

— Ако знаехте какво значи ураган в Индийския океан, не бихте говорили така, сър. Впрочем вие можете да говорите каквото си искате, а аз трябва да изпълня своя дълг. Хей, Джони! Кажете да пуснат мотора! Предай на Питер да измени курса — право на юг! — След тая заповед той спокойно се обърна към плантатора: — Мистър Смит, вие сте мой господар, но аз съм капитанът и аз отговарям за живота на хората. Трийсет и пет години съм плавал с големи океански параходи, много урагани съм срещал на пътя си и зная по-добре от вас какво значи ураган в Индийския океан! Аз не съм страхлив, но има ли смисъл сам да се пъхам в ръцете на смъртта? Ако вълната на урагана е широка петдесет мили, ще се спасим. Но ако е сто мили, не гарантирам. В такъв случай само един залив може да ни помогне, и то ако успеем да се укрием в него.

Мистър Смит се намръщи:

— Ти бълнуваш, Стерн! За какъв залив говориш? По тия места няма никакъв остров. Ела да видиш картата!

Отидохме в столовата. Капитанът извади някаква дебела книга от библиотеката, а мистър Смит разгъна една карта и сложи пръст върху мястото, където се намираше яхтата.

— Ето, погледни — каза той, като изпущаше гъсти кълба тютюнев дим. — Сега се намираме на 85 градуса източна дължина и на 6 градуса южна ширина, нали така? А наоколо няма никакъв остров. Най-близо до нас е островната група Чагос, около четиристотин мили на запад и Суматра — приблизително хиляда и двеста мили на изток.

— Зная, сър — отвърна капитанът, като сложи на масата дебелия книга в кожена подвързия. — Островът, за който говоря, не е отбелязан на картата, но затова пък подробно е описан в тази стара, забравена книга. Ето, четете тук:

„Остров Тамбукту се намира в Индийския океан приблизително на 84 градуса източна дължина и 7 градуса южна ширина. Населен е с мирни жители от племето занго, твърде недоверчиви към белите, но гостоприемни, ако белите спечелят тяхното доверие. Магелановите моряци на път от Молукските острови за Испания пуснали котва в единствения залив на острова, осеян с рифове и надводни скали, и прекарвали там две седмици. Моряците толкова били възхитени от красотите и плодородието на острова, че десет души от тях пожелали да останат там завинаги. Тяхната съдба не е известна. Според

разказите на Магелановите моряци, които се завърнаха в Испания, жителите на остров Тамбукту били диваци, прости и наивни. Те добре се отнесли с тях, позволили им да си вземат вода и продукти, изобщо били много гостоприемни, но се страхували от моряците и ги смятали за опасни хора, дошли от Луната. Между тях имало доста хубави хора с едри, стройни тела, с тъмношоколадова кожа и с черни коси. Мъжете и жените се обличали много скромно — няколко листа, прикачени на тесен пояс от лико, и нищо друго...“ — На това място капитанът се закашля и млъкна.

— Романтика! — каза мистър Смит с омекнал глас.

— Книгата е строго научна, сър — Възрази Стерн. — Авторът е съвременник на Магелан. Описанието на остров Тамбукту е направено според разказите на Магелановите моряци и затова е достоверно. Нещо повече — остров Тамбукту е бил известен и на Байрон. Байрон казва, че предпочита една разходка до Тамбукту, отколкото две победи при Ватерло. Прочетете „Дон Жуан“, за да се уверите.

— Хайде, хайде, не се шегувайте! — усмихна се мистър Смит. Той беше победен.

— Пък и да не съществува такъв остров — продължи капитанът, — ние ще спечелим, ако успеем да избегнем урагана.

— Прави каквото знаеш — махна с ръка плантаторът.

Излязохме на палубата. Яхтата държеше курс право към юг. Малките облачета на хоризонта заплашително бързо нарастваха и сменяха цвета си: бял, виолетов, оловносив... Полъхна слаб ветреца и отмина като тежка въздишка. Платната за миг се изпънаха и пак увиснаха като крила на ранена птица. Задушшаваща горещина трептеше в простора.

— Ще вали дъжд — каза на капитана, който се взираше в оловносивите облаци.

— Дъжд ли? След един-два часа стихията ще се развихри и ще се разфучи като бясна, небето ще се отвори и дъждът ще се излее като водопад. Но дъждът не е страшен. Ураганът, сър! Той ще дигне такива вълни, каквито ти никога не си виждал. Тежко и горко тогава и на яхтата, и на нас...

И наистина след около един час слънцето потъна зад облаците, които покриха цялото небе. Всичко наоколо потъмня. Водата стана черна. Светкавица разсече мрака и океанът блесна за миг, но гръм не се

чу. Заплашителна тишина тежеше наоколо. Това беше затишие пред буря. Ясно почнах да дочувам нейния далечен тътнеж, сякаш някъде пред нас се бореха страшни стихии. Още един полъх като въздишка, сякаш изтръгната от гърдите на океана, наду платната и разхлади потното ми чело. Яхтата се залюшка отначало леко, след това все по-силно и по-силно...

— Първият предвестник — каза капитанът и като се обърна към Джони, малкия юнга, заповяда му да се изкачи на високата мачта и да види дали тъмното кълбо на хоризонта не е дим от кораб.

Едва тогава забелязах пред нас една тъмна кълбовидна маса, която приличаше на пушек. „Дано е кораб“ — мина през ума ми. Но гласът на Джони ме разочарова.

— Облак! — провикна се той.

Вдигнах глава и изтръпнах: Джони беше се изправил на върха на високата мачта и се люшкеше заедно с нея напред и назад като махало на часовник с десетметрова амплитуда. Вълните бяха вече много високи и яхтата ту се издигаше нагоре, ту отново потъваше в бездната, която се отваряше под нея. Джони летеше като птица във въздуха, описвайки широка дъга, а дълбоко под него вълните се пенеха и бушуваха, готови да го погълнат.

— Слизай! — извика му капитанът.

Джони бързо слезе от мачтата и дойде при нас. Той беше бледен като смъртник.

— Новак си още, но ще свикнеш — обърна се към него капитанът и го потупа по рамото.

Очите на Джони светнаха — похвалата за неговата смела и рискована постъпка го зарадва...

IV

Внезапният пристъп на вятъра ме блъсна със страшна сила и аз политнах с разперени ръце. Яхтата се издигна високо, изскърца и стремително полетя надолу, сякаш потъна в бездна. След миг се чу заглушителен трясък — носът ѝ се удари във водата и се скри под гребена на вълната, която заканително бучеше и се пенеше пред нас. Но само след минута острата гръд на кораба отново се показва над вълната, разсече я на две и я отхвърли настрани.

— Започва! — извика капитанът и заповяда на юнгата и на помощник готвача да свалят платната.

Заповедите му бяха къси и непонятни: „Щурмовият трисел!“, „Кливера!“, „Грота!“ — това бяха названия на различните платна, които Джони и помощник готвачът бързо свиваха едно по едно и ги привързваха здраво за мачтите.

Ураганът ни връхлетя със страшна сила. Небето потъмня, мракът се сгъсти, вълните прииждаха все по-големи и по-големи. Едно платно, вероятно слабо привързано за средната мачта, изведнъж се изпъна, заплющя и в същия миг вятърът го разкъса и го захвърли в океана като ненужна дрипа. Капитанът изтича към другите платна, но скоро се върна успокоен: те бяха добре скатани като войнишки шинели и здраво завързани.

Океанът настръхна, вълните се пенеха, блъскаха се в яхтата с оглушителен шум и я подхвърляха като играчка. Под нас водата вреше и кипеше като в огромен котел, сякаш на дъното на морската бездна гореше адски огън. Хванах се здраво за гротмачтата и наблюдавах изтръпнал стихията, която се силеше да ме събори на палубата. Около нас вилнееше самата смърт. Вълните прииждаха една след друга, свирепо блъскаха яхтата, но тя все още издържаше техния бесен пристъп и се подчиняваше на кормилото, което беше в здравите ръце на Питер. Трябваше да се скрия някъде, защото ураганът всеки миг можеше да ме събори и да ме отнесе в кипящата бездна. Изчаках отлива на една вълна и преди да пристигне следващата, с няколко скока се намерих пред вратата, която водеше за кабините, но тя беше заключена. Тогава си спомних за кабинката на капитанския мостик и

се затичах към нея. Зад себе си чух бесния шум на вълната, която ме гонеше. „Ако ме настигне, мислех си аз, ще ме отвлече в морето и тогава ще настъпи краят...“ Вълната наистина ме настигна, когато бях се хванал вече за кабинката на мостика, блъсна ме и ме заля чак до гърдите, без да може да ме събори. Щом отмина, влязох в кабинката и затворих вратата.

Аз се спасих от вълните, но вън останаха другите — капитанът, Джони и помощник готвачът. Какво ще стане с тях? Погледнах през слюденото стъкло на прозорчето и изтръпнах. Застанал на колене, капитанът здраво се държеше за месинговия парапет на борда, а вълните една след друга връхлитаха върху него, блъскаха го и го заливаха, но не можеха да го помръднат от мястото му.

Целият корпус на яхтата пращеше и се тресеше. Вятърът продължаваше да фучи, огромните водни маси все тъй заливаха палубата, сякаш всички водопади в света бяха се събрали тук, за да ни погубят. Облаците се спуснаха съвсем ниско и яхтата потъна в тях. Отново погледнах през прозорчето — капитана го нямаше! Нима се е дал на вълните опитният моряк? Нима сляпата стихия беше победила разумното същество — човека, който от векове се смята за господар на моретата и океаните? Не, капитанът още не беше победен. Видях го изправен на палубата срещу връхлитащата вълна, готов да я посрещне като бик с главата си. Ето, вълната го заля и го скри от погледа ми. Страшен миг! А когато тя отмина, видях капитана, легнал на старото си място до парапета. Той се бореше като лъв за живота си. Ето, морският вълк отново става, тръгва напред към мостика, срещу вълните, но те пак го събарят и го отхвърлят назад.

Трябваше да му помогна, но как? Огледах кабинката и видях едно въже под седалището. Хванах единия му край и подхвърлих другия на Стерн. Той го грабна и го уви около кръста си. В същия миг една вълна връхлетя върху палубата, блъсна отворената врата на кабинката и ме заля. Ушите ми зашумяха, всичко изчезна в непрогледен мрак, сякаш нишката между мене и околния свят изведнъж се скъса. Но щом вълната отмина, отново се съвзех и задърпах въжето с всички сили. Капитанът се надигна и запълзя към мене. Следващата вълна го завари на три крачки от кабинката, но не можа да го отхвърли назад — той легна върху палубата, закова се за

нея и вълната го отмина, без да го помръдне. Най-сетне, след дълги усилия, той влезе в кабинката и затвори вратата.

— Защо не отидохте долу в кабините? — попита ме Стерн, като дишаше тежко.

— Вратата е заключена — отговорих аз.

— Заключена? Не може да бъде!

— Да, вратата е заключена — повторих аз.

— Смит! Само той е способен на такова престъпление! — мрачно каза капитанът.

Бурята виеше като бясна, водата клокочеше под нас, яхтата трещеше и безпомощно се мятеше като черупка.

— Здрава е — промълви капитанът. — Но ако ураганът продължи, всичко може да се случи. Важното е кормилото да не се откъсне. Без него Питер не ще може да насочва яхтата срещу вълните и тогава те ще я заблъскат отстрана и ще я изпотрошат. Мил ли ви е животът? — неочаквано ме попита той.

— Кому не е мил? — въздъхнах аз.

— Никой не иска да умре и все пак всички ще умрем. Знаете ли да плувате?

— Да, и то много добре.

— Даже много добре? — иронично се усмихна капитанът. — Чудесно! В случай на крушение опитайте се да се задържите над вълните колкото се може по-дълго време. Всеки спечелен час ще бъде по-добър от смъртта.

Мисълта му беше вярна, но аз долових и иронията в нея и се учудих на капитана. Ние бяхме изправени пред голяма опасност, а той се шегуваше.

— Близо ли е остров Тамбукту? — попитах го аз с риск да ме помисли за страхливец.

— Не зная — беше отговорът. — Вълните си играят с нас, както си искат, не се знае къде ще ни изхвърлят.

Капитанът млъкна и се отпусна на седалището. Попитах го за Джони и за помощник-готвача. Нима са останали на палубата? Не, те влезли в трюма при работниците. Значи, успели да се спасят.

— А как ли се чувства мистър Смит?

— Не зная — мрачно каза капитанът. — Сигурно чете описанието за остров Тамбукту, а може би и „Дон Жуан“, но не вярвам.

— После, като удари с юмрук по стената на кабинката, гневно извика:
— Подлец! Как може да заключи вратата! Това не е човек, сър! Не, не, това само той може да го направи!

— Но защо я е заключил? — попитах аз.

— Защо ли? За да не влезе вода, когато някой отвори вратата. Да не му намокри килимите! — Една вълна удари силно кабинката и тя се затресе. Капитанът погледна през слюденото прозорче и пак се сви на мястото си. — Ех, то се е видяло, че тук ще прекараме нощта. Все едно... може никога да не се събудим...

— Сигурен ли сте, че яхтата няма да издържи? — трепнах аз.

— В нищо не съм сигурен. Все пак яхтата е здрава, с железен драфт. (дъното на кораб.) Мистър Смит обича живота и не е пожалил парите си за нея.

Настъпи нощ. Слюденото прозорче потъмня, сякаш някой го намаза с туш. Бурята бучеше с още по-страшна сила. Вълните като разярени зверове налитаха върху яхтата. Капитанът се облегна до стената и затвори очи.

— Ще спите ли? — попитах го аз.

— Ще се опитам. Ако почнем да потъваме, събудете ме.

— А вашият дълг? Капитанът не бива да оставя кораба си на произвола на вълните!

— Бъдете спокойни, ще изпълня дълга си докрай. Питер отлично се справя с кормилото, а аз трябва да подремна малко, за да събера сили. Тежат ми годините, млади момко, лесно се уморявам. Съветвам и вас да поспите. Легнете в ъгъла и подремнете. Това е полезно, ще ви ободри.

Седнах на пода и се облегнах на дървената стена. Палубата под нас се тресеше. Не можех да заспя, но чувствавах, че умореното ми тяло си почиваше. Тревогата няма да ми помогне, разсъждавах аз. Щом капитанът нищо не може да направи, какво мога да сторя аз? Жалко, че не можах да вляза в столовата. Бих се чувствувал много по-добре в леглото си или върху някое канапе в салона. Сега мистър Смит навярно пие уиски и пуши — все пак това е по-приятно, отколкото да гълташ солената морска вода. А може би мисли за жена си и за децата си? Ако загине, те ще наследят богатството му, над което е треперал през целия си живот. Смъртта му ще ги натъжи, но щом се обърне

ключът в касата, скръбта бързо ще се стопи. Звънът на златото е оная музика, която разсейва мъката на богатите хора.

Капитанът не можа да заспи. И наистина, как ще заспи, когато под него е самият ад? Той ме запита дали вярвам в задгробния живот. По дяволите! Не ми е до шеги сега!

— Какво е смъртта? — разсъждаваше гласно той. — И какво остава от човека след нея? Споменът за неговите дела? Добре, но какви са моите дела? Нито добри, нито лоши. Как мислите, има ли задгробен живот?

— Стига — извиках аз сърдито. — Изглежда, че смъртта най-напред взема ума на някои хора, преди да им вземе живота.

Капитанът не се обиди.

— На вас е лесно — продължи той от своя ъгъл. — Вие не вярвате и затова не желаете да мислите има ли, или няма задгробен живот. А аз съм друго. Аз се съмнявам. Съмнявам се и в това, в което вярвам, и в това, в което не вярвам. Но най-лошото е, че нямам тютюн. Без тютюн ставам философ. Като си помисля само как мистър Смит сега пуши пурата си и пие уиски, просто полудявам. Мръсник! Да бих могъл да изляза на палубата, бих счупил вратата на кубрика! — Той кипеше от възмущение. После, като се поуспокои, продължи: — Докога ще трае това мъчение? Бурята се засилва. Може да продължи цяла нощ. И нито грам тютюн! Представяте ли си какво значи това за един пушач? Мъка, голяма мъка! Защо мълчите?

В тоя миг се чу страшен трясък. Силен удар разтърси яхтата, тя подскочи и падна на нещо твърдо. Вратата на капитанската кабинка се отвори шумно, а самата кабинка се откърти от палубата и ни отнесе във вълните... Всичко стана така неочаквано и бързо, че докато стигне до съзнанието ми, аз вече бях потънал дълбоко във водата. Тишината и спокойствието, които царуваха тук, ме изплашиха повече от самото корабкрушение. До мен не достигаше нито воят на бурята, нито трясъкът на яхтата, сякаш те бяха погребани в дълбините заедно с мене. „Това е смъртта“ — тази беше първата мисъл, която блесна като мълния в съзнанието ми. Но аз бях жив. Дори и когато мислех за смъртта, желанието ми да живея се пробуди с най-голяма сила и в следващия миг аз вече правех отчаяни усилия да изскоча над водата. Ръцете и краката ми бяха свободни. Заплувах с всички сили към повърхността, но бездната сякаш нямаше край. Започнах да се

задушавам. Ако съзнанието ми не беше толкова будно и инстинктът за живот толкова силен, бих се поддал на изкушението да отворя устата си, за да си поема въздух — и тогава всичко щеше да се свърши. Но аз удвоих усилията си и успях да изплувам. Тъкмо подадох глава над водата, нова вълна връхлетя върху мен и пак ме заля, но аз бях поел вече въздух и това ме спаси. Направих свръхчовешки усилия — и ето ме пак на повърхността. Сега вече не се оставях да бъда тласнат в дълбочините: когато вълните прииждаха, аз се потопявах под водата и те минаваха над мен. Една след друга те връхлитаха със страшна сила, но не успяваха да победят моята хитрост.

Това беше упорита, отчаяна борба със смъртта. Тя ме дебнеше от всички страни, беше скрита във всяка вълна, беснееше над мене в стихийната буря и под мене в дълбините, но нито веднъж не помислих да се предам. Няма нищо по-силно от човек, който се бори за живота си. Той може да гладува седмици, да понася студ и жегата, страшни физически страдания и пак да победи. Волята за живот е голяма сила!

След полунощ бурята утихна, проливният дъжд престана, небето се проясни. Показа се и първият блясък на зората. Огледах се наоколо. Стори ми се, че в далечината се синее някакво възвишение. Земя! Земя! Не исках да вярвам на очите си, защото ми бяха известни миражите в пустинята. Когато пътешественик умира от жажда сред пясъците, той вижда в бълнуването си оазиси с палмови горички и извори с бистра вода. Естествено беше аз да виждам земя. Пак се вгледах в синкавия мираж: той не само че не беше изчезнал, но сякаш бе се приближил към мене. Стори ми се дори, че чувам човешки гласове и кучешки лай. Но какво е това? Скала! Само на петнадесет метра от мен! Ето и втора! И трета! Светлината на деня постепенно угаси звездите и в утринната дрезгавина ясно видях висок бряг, покрит с гъста растителност. „Спасен!“ — помислих си аз и с последни сили заплувах към най-близката скала.

Първите слънчеви лъчи затрептяха над океана. Брегът се очерта съвсем близо, покрит с гори и прорязан от долини, сякаш самият той плаваше към мене. Стигнах до скалата. Тук ме чакаше нова изненада. От капитанската кабинка, която се беше откъртила от яхтата, беше оцеляла една стена и сега тя се люшкаташе над вълните, а капитан Стерн се беше хванал за нея и ми махаше с ръка.

— Сам ли сте? — беше първата му дума. — Жалко, само двама се спасихме. Ако не беше моята наблюдателница и закрилница от ветровете, досега сто пъти щях да ида на дъното. Да, остарял съм за такава борба... Хайде, хванете се за тази скоба и си починете.

Дъсчената стена от капитанската кабина плаваше като сал над водата. Отпуснах се на нея и изведнъж почувствувах смъртна умора. Няколко дъски, откъртени от яхтата, плаваха около нас, но от самата яхта нямаше никаква следа. Тя беше потънала заедно с всички работници на мистър Смит, а заедно с тях беше загинал и самият плантатор. Пред водната стихия всички са равни.

Слънцето напече, из въздуха затрептя тропическа жегата. Вятърът очисти облаците, небето се проясни, вълните утихнаха. Сега океанът не беше страшен и приличаше на грамадно синьо стъкло, по което трептяха бляскави изумруди. Щом си починах, оставих капитана и заплувах към скалата. Искях час по-скоро да стъпя на твърда земя. Капитанът, който не обичаше сушата, ме последва. И на тази малка скала ни очакваше още една изненада: Уйлям Грей, готвачът на мистър Смит, беше тук! Легнал по гръб, той спеше като мъртъв. Стерн го събуди. Като ни видя, Грей горчиво заплака.

— О! — възкликна той и отново заспа непробудно. Аз се понаместих върху топлата скала, сложих ръката си под главата и също заспах. Когато се събудих от силния пек на слънцето, Грей още спеше, а капитанът беше седнал върху сивия гранит и замислено разглеждаше близкия бряг.

— Ужасно ми се пуши — промълви той с отпаднал глас.

— Предпочитам няколко банана, сър — обади се Грей и като се обърна на другата си страна, отново захърка.

Островът беше покрит с гъста зеленина. В далечината се очертаваха сини планини, безброй водопади блестяха на слънцето като сребърни реки.

Капитанът пръв се хвърли във водата и заплува към брега.

ТРЕТА ГЛАВА. НА НЕИЗВЕСТНИЯ ОСТРОВ. СРЕЩА С ДИВАЦИ. ТАНА БОАМБО. АРЕСТ В ТЪМНАТА КОЛИБА

I

Брегът, покрит с разкошна тропическа растителност, отдалеч не изглеждаше много стръмен, но когато доплувахме до него, той се оказа скалист и непристъпен. Пред нас се издигаше почти отвесна каменна стена от сив гранит, висока три-четири метра, а на места и повече. Тук и там, където каменливата почва беше по-ронлива, вълните бяха издълбали дълбоки и тъмни пещери, в които нищо не се виждаше. Ние дълго плувахме край отвесните скали и напразно търсехме удобно място да се изкачим по тях. Брегът наистина беше непристъпен. А как ни се искаше по-скоро да стъпим на твърда земя, да си починем след непосилната борба с водната стихия! Всички бяхме изтощени до последни сили. Особено страдаше шишкавият готвач. Той просто се задъхваше от умора. Дори капитанът, който никак не обичаше сушата, правеше отчаяни, но несполучливи опити да се изкачи по стръмния скалист бряг, като се хващаше ту за някоя лиана, ту за някой храст. Най-последно, когато бяхме вече капнали от умора, открихме един тесен, плитък проток и навлязохме в него. Той ни изведе в малък залив, тих като езеро. Тук брегът беше полегат, обрасъл с гъста гора. Клоните на дърветата бяха увиснали и стигаха до самата вода. В дъното на залива забелязахме немного широка ивица от пясък, която приличаше на плаж. На пясъка имаше много лодки, издълбани от дебели дървета. Те приличаха на тесни, дълги няколко метра корита с носове, извити като шейни. Ние заплувахме към тях и излязохме на брега.

Наоколо не се виждаше жива душа, но лодките показваха, че наблизо живеят хора. Седнахме под дебелия сянка на едно вековно дърво с огромни клони и гъсти листа. Грей веднага заспа, както беше мокър, а ние с капитана се съблякохме и простряхме дрехите си да съхнат. След това Стерн легна по гръб на топлия пясък и също заспа.

Той дишаше тежко, умората беше изтощила и последните му сили. Аз останах буден.

Накъдето и да погледнеш — непроходим тропически лес. Високи дървета с гладки стъбла, с кичести корони, които образуват непроницаем покрив. Никакъв звук не се чуваше из гората. Наоколо царуваше пълна тишина и спокойствие.

Радостното чувство, което изпитвах след нашето спасение, бе подтиснато от необяснима тъга. Тия противоречиви чувства ми бяха познати. Аз никога не се отдавах напълно на своите радости. И най-щастливите мигове в живота ми се преплитаха с тревожни мисли. Какво ще стане по-нататък? Какво ме чака утре? Тази несигурност в утрешния ден тровеше всяка моя радост. А когато успявах да подтисна тревогите за бъдещето, идвах спомените и не ми давах покой. Ето и сега, като гледах тихия залив, гъстия тропически лес, синьото небе, по което не се виждаше нито едно облаче, аз мислех за моята родина, за близките до сърцето ми хора, които бяха останали там. Вълните на живота ме изхвърлиха на тоя тих, непознат бряг, далеч от родната страна, която обичах дълбоко и страстно. Обичах нейните сини планини с буйни реки, нейните дълбоки долини и тихи равнини, обичах и големите градове, и малките селца, и порутената къщичка, покрита с мъхясали плочи, и тъмната стаичка със закнижен прозорец, в която бях се родил. Дали ще ги видя пак? Кой знае...

Както бях се замислил, изведнъж забелязах един човек, който излезе от гората и тръгна към лодките. Той беше почти гол, препасан през кръста само с тесен пояс. Между краката му минаваше също такава тясна като пояса плетка от лико, която беше привързана отпред и отзад за пояса. Лицето му беше черно, сякаш намазано със сажди, а кожата на тялото му беше по-светла с тъмношоколадов цвят. Той не ни виждаше и вървеше спокойно право към лодките, но когато минаваше близо до нас, почна да се озърта и ослушва. Грей хъркаше силно в съня си. Туземецът го чу и се спря. Аз бутнах с ръка капитана и му прошепнах тихо:

— Човек, сър.

— Къде е? — попита Стерн и се надигна на лакти.

Туземецът рязко се обърна към дървото, под което бяхме седнали. Щом ни видя, той се втренчи в нас и ни загледа като втрещен. После отвори уста, сякаш искаше да извика за помощ, но страхът беше

го сковал и не можеше да вика. Станахме с капитана и тръгнахме към него. Туземецът още повече се изплаши, замахна с ръце, като отстъпваше заднишком, препъна се в едно дърво, изхвърлено от водата, и падна по гръб на пясъка. Едва тогава той се опомни, скочи и хукна към гората. Той бягаше с всички сили, но никак не му спореше, защото краката му затъваха в горещия пясък чак до глезените. Напразно му викахме да се спре — цветнокожият човек изчезна в гората също тъй внезапно, както беше се появил.

Бързо се облякохме, събудихме Грей и тръгнахме след туземеца. Там, където той се беше скрил в гората, между гъстите клони и лиани открихме тясна пътека. От двете страни на пътеката се издигаха високи дървета с грамадни клони, преплетени с гъсти лиани. Слънцето никога не проникваше през тая зелена завеса. Гората бе потънала в полумрак. Лъхаше влага.

Неочаквано чухме тревожни удари на тъпан, сякаш някой биеше с тояга по сухо дърво, после се разнесе продължителен вик. Спряхме се и се спогледахме. Какво значеше това — радост или тревога?

Тъпанът замлъкна. Викът не се повтори. Ние тръгнахме предпазливо през тропическия лес и излязохме на един равен и добре утъпкан малък мегдан. В полукръг около него видяхме десетина колиби с остри покриви, които стигаха почти до земята. Предните стени на колибите бяха изплетени от бамбукови пръти. От бамбук бяха и вратите. Поставени около един метър над земята, те приличаха по-скоро на прозорци, отколкото на врати. Високи кокосови палми, пандануси, бананови и хлебни дървета хвърляха на площада гъсти сенки. Зад колибите се издигаше зелената стена на гората.

— Колиби на туземци — каза капитанът. — Но къде са хората?

Нямаше хора. Не се чуваше нито кучешки лай, нито грухтене на свини, нито кудкудякане на кокошки. Приближих се до една колиба и погледнах през отворената врата. Вътре беше тъмно. В полумрака, до една от стените, забелязах широк нар от бамбукови пръти, а до другата стена, върху лавици пак от бамбук, бяха наредени няколко гърнета, черупки от кокосови орехи, едно дървено копие и стрели. По средата на пода тлееше слаб огън. В тъмното дъно на колибата, на височина колкото човешки ръст, висеше кошница, привързана с лиана за една от гредите на потона. От кошницата се подаваха зелени палмови листа.

На стената над нара беше закачен човешки череп. Потръпнах и бързо се отдръпнах.

— Внимавай, гората е пълна с диваци! — извика ми капитанът.

Едва тогава видях между дърветата главата на един туземец. Той беше се притулил зад едно дебело дърво и ни наблюдаваше. Близко до него забелязах втори туземец, който беше дигнал дългото си копие над главата, готов да го хвърли срещу нас. Зад друго дърво се подаваше трети туземец с опънат лък. Вгледах се между дърветата зад колибите и открих още много въоръжени туземци.

— Да бягаме! — прошепна Грей.

— Не! — възрази Стерн. — Ако хукнем да бягаме, те сигурно ще ни нападнат. Трябва да се измъкнем спокойно, без паника.

Бавно тръгнахме към пътеката, по която бяхме дошли. Навлязохме в гората. Изведнъж пред нас застанаха няколко туземци, въоръжени с дървени копия, дълги три-четири метра. Пътят ни към брега беше отрязан. Да бягаме направо през гората, беше невъзможно — тя беше непроходима. Върнахме се на мегдана. Един по един туземците излязоха от гората и ни обградиха.

Те бяха около тридесет души, въоръжени с копия, лъкове и стрели, а ние само трима, с голи ръце. Всички бяха препасани с тесни пояси, изплетени от лико. Лицата им бяха намазани с черна боя, от рошавите им коси стърчаха набучени разноцветни пера, а на ушите им висяха големи кръгли обици от мидени черупки. Те бяха страшни. Всички държаха копията над главите си, а лъковете висяха на левите им рамене. Някои имаха дървени щитове. От окачените на поясите им торбички се подаваха стрели с изострени върхове.

Неочаквано над главите ни префуча стрела. Капитанът вдигна ръка, сякаш искаше да спре нападателя, извика на английски, че сме мирни хора и нищо лошо няма да им направим. Туземците ни гледаха мълчаливи и мрачни. Ние стояхме по средата на малкия площад, притиснати един до друг. Оня, който беше пуснал стрелата, отново изпъна тетивата на своя лък, но един туземец му извика нещо и той отпусна стрелата и окачи лъка на рамото си.

Човекът, който беше извикал на стрелеца, заби копието си в земята и се опря на него като овчар на тояга. Няколко туземци го последваха, но другите продължаваха да държат копията си готови за нападение.

Тази мълчалива обсада трая повече от половин час. Туземците или не смееха, или не искаха да ни нападнат. Те често поглеждаха към гората, сякаш очакваха някого. И наистина от гората излезе едър, широкоплещест мъж, следван от други двама, въоръжени с копия.

— Тана Боамбо! Тана Боамбо! — развикаха се туземците и гласовете им отекнаха далеч из гората.

Едрият мъж излезе на мегдана и се спря на десетина крачки от нас. Другите двама, които го придружаваха, застанаха зад него. Той беше висок, снажен, мускулестото му тяло изглеждаше като изваяно от потъмнял бронз. Лицето му имаше правилни черти, а тъмните му очи гледаха съсредоточено и властно.

По всичко личеше, че новодошлият беше главатар на туземците. В буйната му коса, черна като катран, бяха натъкнати бели и зелени пера. И неговото лице беше намазано с черна боя или със сажди, а по челото, край носа и по страните бяха прокарани бели линии. На ръцете му, над лактите, имаше нещо като гривни, изплетени от лико. На тях бяха затъкнати зелени листа и няколко червени цветенца. На ушите му висяха големи лъскави обици от мидени черупки, а в хрущялната преградка на носа му беше натъкната кестена пръчица, дълга колкото един молив. На шията му висеше гердан от разноцветни раковини.

Той ни гледаше учуден. Погледът му се спираше ту на нашите лица, ту на дрехите ни, ту на обувката. След това вдигна копието над главата си и заговори нещо високо на своя непознат език. От дългата му реч запомних само три думи, които той повтори няколко пъти: „тана“, „пакеги“, „арики“ ... Щом свърши речта, той забодде копието си в земята, а туземците дружно извикаха:

— Хе-хо! Хе-хо! Хе-хо!

Едрият мъж каза нещо на двамата цветнокожи, които стояха зад него, и те ни подкараха пред себе си. Прекосихме мегдана и навлязохме в гората. Туземците вървяха няколко крачки след нас, наредени един след друг по тясната пътека. Скоро излязохме на втори мегдан, много по-голям от първия и с много повече колиби около него. И тия колиби бяха островърхи, покрити с палмови листа. Покривите им също стигаха до земята. И тук между колибите имаше палмови, хлебни и други дървета, а зад тях се издигаше тропическият лес, див и величествен.

II

На мегдана пред колибите заварихме много туземци, въоръжени с копия и стрели. Щом ни видяха, някои от тях побягнаха в гората, като припряно викаха нещо, други се скриха в колибите и оттам плахо ни гледаха през тесните врати. Но едрият туземец им извика нещо високо и те се върнаха. Както в първото селище, и тук не се виждаха жени и деца. Нямаше и никакви домашни животни.

Спряхме се по средата на мегдана. Едрият мъж изчезна някъде, а някои от по-смелите туземци се приближиха към нас и ни гледаха мълчаливо. Забелязах, че лицата на ония, които не бяха намазани с боя и сажди, не бяха тъй грозни и страшни. Те имаха тъмношоколадова кожа, черни коси, тъмни очи, прави носове и малко дебели полуотворени устни.

Пред някои колиби горяха слаби огънове. Няколко туземци седнаха до най-близкия огън, извадиха от торбичките си, окачени на шиите им, сухи листа, нагряха ги на огъня, свиха дебели цигари и запушиха. Очите на капитана засвяткаха. Той си поиска тютюн на всички езици, които знаеше, но никой не го разбра. Тогава той извади холандската си лула от морска пяна, захапа кривия ѝ мундщук и като надуваше бузите си и пухтеше, сякаш пушеше, тръгна към пушачите. Но те наскачаха и го посрещнаха с насочени копия.

— Безобразие! — промърмори Стерн, като се върна при нас. — Една цигара не дават на човека!

Тогава един туземец донесе запалена главня, сложи я на земята близо до капитана, остави до нея няколко сухи листа и се отдалечи. Стерн напълни лулата си и запуши. Туземците го гледаха с широко отворени, неподвижни очи, а някои, като свиваха устни, издаваха остри звуци. Ония, които бяха по-назад, се повдигаха на пръсти, за да видят димящата лула на Стерн. Грей се приближи до капитана и тихо му каза:

— Не ми харесват тия хора, сър. Оглеждат ни, както касапите оглеждат добичетата, които ще заколят. Кажете им да ни заведат при губернатора на острова, сър...

— Как да им кажа, като не разбирам нито дума от езика им? — сви рамене капитанът.

Аз разглеждах лицата на туземците. Когато погледът ми се срещнеше с погледа на някой от тях, той страхливо се скриваше между другите, като мърмореше нещо.

Чуха се викове, цветнокожите се разстъпиха и при нас дойде същият едър мъж с пера на главата. Сега той беше препасан с три разноцветни пояса, окичени с раковини. До него вървеше тъмнолика девойка, също препасана с пояс и с къса престилка от гъсти ресни. Това беше единственото ѝ облекло. И поясът, и ресните бяха окичени с пъстри раковини, които потрепваха при всяко движение на девойката и блестяха на слънцето. Като ни видя, тя плесна с ръце, отстъпи назад и тихо извика нещо.

Тя имаше миловидно лице, едри тъмни очи с дълги мигли на клепачите, а под полуотворените ѝ устни се подаваха два реда бели равни зъби. На гърдите ѝ висеше гердан от змийски и кучешки зъби, а обиците ѝ от раковини бяха толкова тежки, че бяха обтегнали месестата част на ушите. Под плетените си гривни на ръцете и в бухналата си черна коса беше натъкнала червени и бели цветенца, а на пояса около кръста — пъстри листа от някакво растение. Всички тия украшения придаваха на девойката дива прелест.

Мъжът, който дойде с девойката, ни направи знак да вървим и тръгна след нас. На върволица тръгнаха подире ни и другите туземци. Сега те бяха цяла тълпа — може би над сто души. Навлязохме пак в гората. По дърветата пъргаво подскачаха и крещяха малки маймуни, а на един сух клон беше кацнал зелен папагал. Той не се плашеше от хората и спокойно ги наблюдаваше с кръглите си очи.

Излязохме на трета, по-малка площадка, пред която имаше само една колиба. И нейният покрив от палмови листа беше остър и стигаше до земята, а вратата беше също тъй тясна и поставена високо като прозорец.

Едрият туземец ни направи знак да влезем в колибата, но ние отказахме.

Какво означава всичко това наистина? Защо тия хора постъпват с нас като с някакви престъпници? Защо искат да ни затворят? Защото поканата на едрия мъж да влезем в колибата можеше да означава само едно: че ние сме арестувани.

Като видяха, че не искаме да влезем в колибата, туземците се развикаха и заплашително размахаха копията си. Грей пръв влезе, а след него и ние с капитана.

В колибата беше прохладно. Край дясната стена имаше широк нар от бамбукови стъбла, а край лявата — дълга дървена коруба, която приличаше на голямо корито. По напречните греди на тавана бяха наредени бамбукови стъбла — едни по-дълги, други по-къси. По стените и по гредите бяха окачени черепи от свински и кучешки глави, но нямаше нито един човешки череп. Колибата беше дълга десетина метра, широка около шест метра и толкова висока. Щом влязохме вътре, туземците затвориха вратата и в колибата стана съвсем тъмно.

III

— Струва ми се, че сме арестувани — тихо каза капитанът, като седна на нара.

Грей се настани до него, избърса с ръкав потното си лице и промълви глухо:

— Много лошо ни посрещнаха, сър.

— И аз не съм доволен — отвърна Стерн. — Никак не е приятно, след корабкрушение да попаднеш в такава дупка. Но нека се надяваме, че бялото началство скоро ще ни измъкне оттук. Щом му доложат за нас, самият губернатор ще дойде да ни се извини лично.

Навън се чуха стъпки, вратата неочаквано се отвори. Светлата струя на слънчевия ден нахлу в колибата. В тоя поток от светлина се мярна черната глава на туземец. Той остави на земята кошница с плодове, три едри кокосови ореха, една стомна и като ни погледна плахо, побърза да затвори вратата. В кошницата имаше банани, варен ямс, (Ямс (*dioskorea batatus*) — тропическа виеща се лиана, която образува два вида клубени: подземни (като картофите) и надземни, в пазвите на листата. Надземните са дребни и служат само за посев. Подземните клубени са доста едри, тежат от половин до четири-пет килограма и се ядат варени или печени. В отделни случаи подземните клубени на ямса достигат до един и половина метра дължина и тежат до 50 кг.) таро (*calocasia esculenta*) — образува подземни клубени с различна големина. Най-едрите достигат до 4 кг тежина. Листата му са едри, разклоняват се още от земята, имат дълги, кухи стъбълца и стигат до 1 м височина. Клубените се ядат варени или печени. Стръковете също се ядат варени.) и печени резени от някакъв плод, сигурно от хлебно дърво. Всичко това ни се стори много вкусно, защото гладът отдавна ни измъчваше, а борбата с водната стихия беше изтощила силите ни до капка. Като се нахранихме, изведнъж се почувствувахме по-бодри. Стерн се излегна на коравия нар и каза тихо, мечтателно загледан към тавана:

— Ходил съм на много тропически острови, но никъде не съм пил такова кокосово вино като на островите Килинг. Само от една

чашка искри почват да хвърчат от очите на човека. А сега трябва да разваля хубавия си обед с вода. Жалко...

Той се намръщи и надигна стомната, но още при първата глътка радостно извика:

— О, старият географ не лъже! Жителите на остров Тамбукту наистина са гостоприемни хора. Същински еликсир, сър. Опитайте!

И морският вълк ми подаде стомната.

Питието, което Стерн нарече същинския еликсир, беше кокосово вино. Макар да съдържаше съвсем малко алкохол, щом сръбнах няколко глътки, почувствувах как клепачите ми натежаха и очите ми сами се затвориха. Отпуснах уморено глава на коравия бамбуков нар и заспах...

Спал съм през целия следобед и цялата нощ. Събудих се чак на другата сутрин. Слънцето още не беше изгряло и през пролуките на колибата нахлуваше прохладен въздух, наситен със сладникав аромат на тропически цветя. Из гората крещяха маймуни, сърдито пискаха папагали.

По-късно туземците ни донесоха печена риба. Като се нахранихме, капитанът каза:

— Днес сигурно ще ни извикат на разпит. Вчера те не са искали да ни тревожат, преди да си починем.

— А на какъв език ще се разберем? — попитах аз.

— Това не ме интересува — отвърна Стерн. — Ако властите не знаят нашия език, те са длъжни да намерят преводач. Но аз зная толкова много езици, че дори и патагонско владение да е островът, пак ще се разберем.

— Ще се радвам, ако е английско владение, сър — обади се Грей. Капитанът кимна с глава.

— Ако островът е английско владение, все едно че сме у дома си. Но и занзибарско да е, пак ще ни посрещнат добре, защото сме корабокрушенци. Не забравяйте, че съществува международен закон, който задължава всички държави да оказват помощ на претърпелите корабокрушение. Лично аз искам само едно — мечтателно додаде морският вълк — да ме оставят да поживея по-дълго време на този остров. Видяхте ли колко е красив? Дърветата са окичени с плодове, а горите са пълни с дивеч. Ето аз чувам гласовете на различни птици, а

има и тютюн, и много други хубави неща. Ще поживеем тук като принца на Танганайка...

— Но вие не обичате сушата — подхвърлих аз.

— Вярно, не я обичам, но в известни случаи я понасям.

Грей лениво се размърда на нара.

— Аз желая само едно, сър — промълви той. — Желая по-скоро да изляза от тая бърлога.

— Мълчи, мечешка душа! — викна му Стерн. — Капка поезия няма в тебе. Аз винаги съм казвал, че ти не си истински моряк.

Да кажеш на човек, който двадесет години е пътувал по морета и океани, че не е истински моряк — това е най-тежката обида. Но Грей не се обиди. Той изобщо никога и от нищо не се обиждаше. Това се харесваше на мистър Смит и той често го хвалеше пред нас, но капитанът не обичаше хората, които от нищо не се трогват.

Бях потиснат от лошо предчувствие. Двамата пазачи с копия пред вратата на колибата ми напомняха, че все още сме затворници. Пък и арестът, както Стерн нарече нашата колиба, не беше удобно жилище. Много корав беше нарът от бамбукови пръти.

Капитанът беше сигурен, че до обед ще ни освободят, но когато и следобед никой не ни потърси, той нервно почна да се разхожда из колибата и да се възмущава.

— Защо ни държат още? Така ли се постъпва с хора като нас? Ние сме герои, сър! Аз ще протестирам! А може би тия диваци още не са съобщили на властите за нас? Може би губернаторът нищо не знае? Ако знаеше, че на острова са излезли корабокрушенци, той лично щеше да се осведоми за нашето здраве. Международният закон го задължава!...

Аз не вярвах нито в международните закони, нито в хуманността на губернаторите, но нищо не казах на капитана, защото не исках да го огорчавам.

— Две денонощия в тая колиба — това е прекалено! — възмущаваше се той. — Почвам да се съмнявам в испанския географ, сър. Но той не е виновен, защото никога не е идвал на остров Тамбукту и пише това, което са му разказвали Магелановите моряци.

— А Байрон? — обадох се аз. Капитанът махна с ръка:

— Не вярвай на поети...

— На поети като Байрон може да се вярва — възразих аз.

— Вие сте прав — кимна с глава старият моряк. — Байрон не е виновен. Виновен съм аз. Да, сър, аз излъгах мистър Смит...

— Излъгахте ли го? Защо?

— Сега ще ви обясня. Байрон казва, че предпочита една разходка до Тимбукту пред две победи при Ватерлоо, и той е прав. Защото победата при Ватерлоо не засенчи славата на победения и нищо не даде на безславния победител. Но има друго, и то е по-важно. Байрон говори за Тимбукту, а не за Тамбукту. Това са две различни неща, сър. Тимбукту е едно забутано градче на река Нигер в Западна Африка, прочуто като център на древна култура.

— Тъй ли? — учудих се аз. — Разкажете ми, капитане, нещо за това градче!

— Какво да ви разкажа... Обикновена история. През XII век в Тимбукту имало университет. Френските колонизатори го завладели в 1883 година и Тимбукту се превърнал в западна градче в пустинята. Той няма нищо общо с остров Тамбукту на испанския географ. Аз знаех това, но го скрих от Смит, за да го принудя да вземем курс на юг, да избягаме от урагана. И сгреших, признавам. Ако не бяхме се отклонили от пътя си, яхтата нямаше да се разбие в скалите на тоя проклет остров.

Грей широко се прозина и разкри всичките си зъби.

— Ужасно ми се спи, сър — каза той сънливо.

— На тебе вечно ти се спи! — упрекна го капитанът. — Чудно ми е как не си заспал миналата нощ в океана...

— О, аз се борих юнашки с вълните, сър! — промърмори готвачът.

Все пак неговата прозявка подействува на Стерн — след малко и двамата хъркаха на твърдия нар.

Настъпи нощ. Лунна тропическа нощ. Всичко живо спеше. В колибата беше тихо и тъмно.

**ЧЕТВЪРТА ГЛАВА. ПРЕДПОЛОЖЕНИЯТА НА
КАПИТАН СТЕРН. СЪЩЕСТВУВАТ ЛИ ЛЮДОЕДИ?
РОМАНИ И ДЕЙСТВИТЕЛНОСТ. ТАНЦИ ПОД
ЗВУЦИТЕ НА ДЪРВЕН ТЪПАН. ГРЕЙ БЕ ПЪРВАТА
ЖЕРТВА. РАЗКАЗЪТ НА КАПИТАН СТЕРН ЗА ЖЕНА
МУ ДОАНГА И МАЛКАТА МУ ДЪЩЕРЯ. И СТЕРН
СТАВА ЖЕРТВА НА ДИВАЦИТЕ**

I

Шест дни и шест ноци престояхме в колибата. На седмия ден сутринта се събудихме от силни викове, смесени със звуците на тъпан. Капитанът бързо стана, послуша се и тревожно се заразхожда из колибата. Бумтежът на тъпана и тия гърлени, диви крясъци не предвещаваха нищо добро.

— Какво означават тия викове? — попитах го аз. — Може би някакъв празник?

— Празник ли? — сепна се капитанът, като ме погледна някак странно. — Възможно е. Само че... страх ме е да не бъдем ние жертвите...

— Какви жертви?

— Аз съм виждал как някои островни жители в тропика принасят жертви на своите идоли. На голяма клада изгарят жив бик и разпръсват пепелта му по вятъра...

— Какво искаш да кажеш? — скочи Грей като ужилен.

— Казах каквото казах. Страх ме е да не бъдем ние изгорените.

— Защо плашите човека? — упрекнах аз капитана. — Той има слабо сърце... Жертвоприношението на хора отдавна не съществува.

— Уверен ли сте? — попита ме Стерн и горчиво се усмихна.

— Напълно.

— Доколкото ми е известно, вие за пръв път попадате между диваци, нали? А аз съм ходил на много острови в тропика и по-добре

от вас познавам нравите на туземците.

— Вярно е — съгласих се аз, — но затова пък съм чел много книги за живота на първобитните хора...

— О, тия книги! — възкликна капитанът. — Аз съм чел такива романи за диви племена, че и сега ми настръхват косите, като си ги спомня.

— И аз съм чел такива романи — признах аз. — В тях първобитните племена са показани като диви зверове — хранят се с човешко месо, убиват всеки бял човек, живеят безнравствено и какво ли не още ... И всичко това е измислено от началото до края, за да се оправдае „цивилизаторската“ мисия на хора като мистър Смит. Авторите на тия книги ни казват: „Вижте какви диваци са туземците! Те трябва да бъдат опитомени с кръста и евангелието, а където евангелието не помага — с огън и картеч.“ Целта оправдава средствата! Ние знаем какви са средствата, но каква е целта на колонизаторите? Да си строят дворци от костите на своите роби. Разбира се, това го няма в романите, но то съществува в практиката на колонизаторите.

— Аз съм съгласен с вас — каза капитанът. — Писателите пишат за пари, а парите са заключени в касата на мистър Смит. За да получат нещо от него, те трябва да му служат също тъй, както му служех и аз за трошите от неговата богата трапеза. Но все пак има нещо вярно в това, което съм чел. Знаете ли историята на Ливингстон (Дейвид Ливингстон (1813–1873) — шотландец по произход, виден английски пътешественик, изследовател на Африка. След като завършил медицина в Англия, Ливингстон бил изпратен от Лондонското мисионерско дружество в Африка. Той слязъл в залива Алгоа и оттам се отправил за страната на бичуаните. Няколко години живял по горното течение на река Лимпопо, а в 1849 година прекосил пустинята Калахари и открил езерото Нгами. През 1851 година Ливингстон достигнал до град Линянти и изследвал горното течение на река Замбези, след което по течението на същата река стигнал до Луанда на Атлантическия океан. В края на 1855 година Ливингстон открил водопада Виктория и на следната година се завърнал в Англия. През 1858 година отново заминал за Африка. От 1866 до 1871 година в Европа не била получена никаква вест за него и всички го сметнали за изчезнал. Мнозина предполагали, че е убит от някое африканско

племе. Английският пътешественик Хенри Станлей отишъл в Африка да го търси и наистина го открил на езерото Танганайка. През 1873 година Камерен Верни Ловет (1844–1894), английски пътешественик из Африка, тръгнал с експедиция да търси Ливингстон и да му помогне, но закъснял: на път за езерото Танганайка той срещнал спътниците на Ливингстон, които пренасяли тялото му в Занзибар. В продължение на тридесет години Ливингстон изследвал природата на огромни пространства в Африка — от Кейптаун почти до екватора и от Атлантическия до Индийския океан. Наред с флората и фауната той изучавал бита и нравите на местното население. Личното мъжество на Ливингстон, неговата човечност, помощта, която оказвал като лекар на туземците, изучаването на езика им му създали голям авторитет сред местните африкански племена и спомогнали на неговата работа като пътешественик и изследовател.) и Станлей? И двамата били убити и изядени от африканските диваци.

— Не е вярно — възразих аз. — Ливингстон бил обичан и уважаван от африканските племена. Той умрял от тропическа малария. Това е доказано. Африканското племе запазило тялото му, което покъсно било пренесено и погребано в неговата родина. А Хенри Станлей, който отишъл да търси Ливингстон в джунглите на Африка, действително го срещнал на езерото Танганайка, но покъсно бил убит и ограбен от своя водач, а не от диваци. Това е истината.

— А истината за капитан Кук известна ли ви е?

— Той бил убит в едно сражение с туземците на Хавайските острови заради една нищо и никаква открадната лодка.

— Вярвам — усмихна се старият морски вълк. — А какво ще кажете за Джонстон?

— Такъв пътешественик не ми е известен.

— Той не е пътешественик. Той бил капитан на английски кораб. Пътувал от Англия за Индонезия. Веднъж пуснал котва на един от петте Соломонови острови. Туземците го посрещнали любезно, техният главатар го поканил на угощение, дал му всичко, каквото капитанът пожелал. Капитан Джонстон се възхитил от една майсторски изработена стомна и главатарят му я подарил. Харесал едно копие с украшения от змийски кости — дивакът и него му подарил. Загледал се в огърлицата на главатаря, изработена от зъбите на змии — той я откачил от шията си и му я дал. На главатаря се

сторило, че Джонстон харесвал неговите кокошки, и заповядал да ги изловят всичките и да ги отнесат на кораба. Той не пропуснал да забележи, че Джонстон харесал и красивата му жена. И какво мислите? Когато капитанът се върнал на кораба си, жената била там. Главатарят и нея му подарил. Капитанът бил трогнат и решил да покаже на туземците, че и белите са щедри. Той върнал жената на вожда и му изпратил разни подаръци: малко хавайски тютюн, една сабя, десетина бутилки вино и коняк, гerdани от мъниста, огледалца и други дреболии. Главатарят на племето се зарадвал като дете на подаръците. Според неговата преценка само един гerdан от просто мънисто струвал колкото всичките му кокошки, а за сабята той бил готов да даде всичките кокошки на острова. Но когато му казали, че белият човек върнал обратно жена му, главатарят страшно се разлютил. „Как? Той не харесва жена ми? Най-хубавата жена на острова! Това е позор за мен!“ И заповядал да отнесат обратно на кораба всички подаръци, които капитанът му бил изпратил. Джонстон се почувствувал неудобно. Той не искал да остави лошо впечатление, слязъл на брега и отишъл да се извини на обидения главатар. По-добре да не е ходил... Но нима би могъл да допусне, че ще бъде опечен и изяден от туземците само защото върнал жената на нейния съпруг?

— В кой роман сте чели тази история? — усмихнах се аз.

— Никакъв роман, сър. Джонстон не е измислен герой. Баща ми дължи на него живота си. Капитан Джонстон е мой дядо. Няма ли да бъде жестоко, ако провидението е отредило и на мене същата смърт?

— Първо, аз не вярвам в никакво провидение — възразих аз. — Не вярвам също, че и днес още съществуват людоеди. Ако вашият дядо наистина е загинал така трагично, това е станало най-малко преди петдесет години.

— Преди повече от шейсет — поясни Стерн.

— Ето на, виждате ли! Тогава людоедството все още се е срещало между някои първобитни племена. Те са изяждали своите врагове, след като са ги убивали през време на война. Но сега такава неща не съществува никъде по земното кълбо.

— Не бъдете толкова уверен — замислено каза капитанът. — Колко време се е изминало, откак папите горяха на кладбища живи хора? Триста години или по-малко? А какво правят фашистите днес? Те са по-жестоки и от най-дивите людоеди. Защо тогава туземците от остров

Тамбукту да не ядат човешко месо? Лично на мене ми е безразлично, след като ме убият, дали ще ме излапат, или ще направят от мене тоалетен сапун.

Всичко, което каза капитанът, беше вярно, но то не ме убеди. Никой изследовател не е доказал досега, че людоедството е съществувало като постоянно средство за утоляване на глада. Наистина някога дивите племена са употребявали човешко месо за храна, но само в крайни случаи, когато племето е било заплашвано от гладна смърт. Употребявали са човешко месо и през време на религиозни празненства, а също и през време на война с вражеско племе. Някои диви племена са вярвали, че ако изядат сърцето и дробовете на своите врагове и ако изпият кръвта им, ще станат по-силни, а враговете им няма да могат да им отмъстят на оня свят, в задгробния живот. Следи от тия варварски обичаи са останали и до днес, само че в по-друга форма: днешните причестявания (Нека да ме извини автора, но не е „причестяване“, а „причастяване“. (Виктор от bezmonitor.com)) в черквата са остатък от тия някогашни вярвания на диваците.

Когато казах всичко това на Стерн, той иронично подхвърли:

— О, на мене няма да ми бъде по-добре, ако диваците ме изядат не от глад, а от религиозен фанатизъм!

Вратата изведнъж се отвори шумно. Двама пазачи подадоха рошавите си глави и ни направиха знак да излезем. След това ни подкараха пред себе си...

На една поляна до скалистия бряг гореше буен огън. Около него играеха цяла тълпа полуголи туземци. Няколко мъже им свиреха с пробити кокосови орехи, други трима крещяха в дълги, дебели бамбукови стъбла, а един нисък здравеняк удряше с всички сили с две дебели пръчки по едно голямо корито, издълбано от сухо дърво. Шумът беше невъобразим. Туземците играеха, наредени един след друг в кръг, и понякога се провикваха силно, сякаш искаха да заглушат свирките и дървения тъпан:

— Хе-хо! Хе-хо! Хе-хо!

Вкараха ни в кръга. Виковете още повече се засилиха. Ние стояхме като зашеметени. Но ето че кръгът се разтвори и при нас дойдоха мъжът и девойката, които бяхме видели вече първия ден, когато излязохме на острова. Девойката беше облечена в същата

премяна — пояс и ресни, окичени с раковини, а на ушите ѝ две мидени черупки излъчваха сребрист блясък. Тя бавно се приближи до нас и като ни изгледа продължително, пошепна нещо на мъжа. Тъпанът и бамбуковите свирки замлъкнаха. Всички се струпяха около нас. Тогава едрият мъж се приближи до Грей и сложи ръка на рамото му. Двама туземци хванаха нещастния готвач, завързаха на краката му един голям камък, понесоха го към отвесния скалист бряг и го хвърлиха в океана.

Редът беше мой. Очаквах всеки миг главатарят да се приближи и да сложи ръка на рамото ми. Погледнах девойката и срещнах погледа ѝ. Тя се усмихваше, сякаш нищо не бе се случило. Като свършиха с Грей, двамата пазачи ни подкараха с капитана обратно към колибата, а останалите продължиха да играят около огъня и да викат:

— Хе-хо! Хе-хо! Хе-хо!

II

Животът ни в колибата не се промени. Всяка сутрин получавахме стомна с „еликсир“ и кошница с печена риба, ямс, таро или батати, (Многогодишна виеща се лиана, която достига до 5 м дължина. Клубените ѝ приличат на картофите, но са сладки и много по-едри: един батат тежи от 0,5 г до 4–5 кг. В отделни случаи стига до 25 кг. Ядат се варени, печени или пържени. Срещат се и в диво състояние. Както и картофите, бататите са донесени в Европа от Америка след нейното откриване. Но в Азия те са проникнали много по-рано, а в Хавайските острови — 500 години преди нашата ера.) но ние почти не се докосвахме до тях.

Изминаха няколко дни. Пазачите редовно се сменяваха сутрин и вечер. Ние се разхождахме из колибата и рядко разменяхме по някоя дума. И наистина, за какво да говорим? За смъртта, която беше надвиснала над нас? Или да оплакваме съдбата си? Но ние бяхме мъже и не биваше да хленчим. Веднъж, на третия или на четвъртия ден след злополучния край на Грей, капитанът ми каза:

— Смелост, момко! Вие ще останете жив!

— Не вярвам — отговорих аз със свито сърце.

— Аз вярвам. Послушайте стария моряк, той има опитно око. Забелязахте ли как ви гледаше девойката? Сигурен съм, че мъжът, който беше с нея, е главатар на племето или някакъв друг началник, а девойката е негова дъщеря. Много приличаше на него. Ако пожелае, тя може да ви спаси.

— Ако пожелае... — въздъгнах аз. — Все пак има едно „ако“. Освен това тоя главатар не изглежда да е щедър като оня от Соломоновите острови. Грей пръв позна неговата „доброта“. Но защо нас ни оставиха живи? Стерн се замисли и бавно каза:

— Изглежда, техният закон е такъв. На някои острови в тропика туземците не изпълняват повече от една смъртна присъда в седмицата. Този обичай е познат на нашите управници и те също го спазват на островите, които владеят. За един ден те могат да застрелят без съд сто туземци, но със съд — само един в седмицата. Мисля, че на този обичай дължим живота си. Ако това е вярно, остават ни още няколко

дни, а това не е малко. За един осъден на смърт всеки миг е равен на вечност.

Печално поклатих глава:

— Предпочитам да живея години, които да изглеждат като мигове...

— Ще живеете! — неочаквано каза капитанът. Погледнах го с недоумение.

— Какво искате да кажете?

— Сега ще ви обясня. — Той се замисли и тихо попита: — Имате ли ножче?

— Ножче? — Нямам, отговорих аз, като изгледах учудено капитана.

— Едно обикновено джобно ножче сега струва колкото един човешки живот.

— Не разбирам...

— Не ме гледайте така, още не съм си изгубил ума — тихо заговори Стерн, сякаш се страхуваше да не го чуе някой от диваците. — Жалко, че нямате ножче. Щом ви хвърлят в океана, ще разрежете въжето и ще се освободите от камъка. След това ще доплувате под водата до брега и ще се скриете в някоя пещера. Туземците няма да ви забележат. Видяхте ли какво направиха с Грей? Хвърлиха го, както се хвърля купчина смет на бунището, и се върнаха при нас. Никой не погледна да види какво става с него във водата. Слушайте по-нататък. Щом се освободите от камъка, ще се притаите някъде и ще дочакате нощта. В тъмнината лесно ще излезете на брега, без да ви забележи някой, и ще се укривате из горите. От студ не е опасно — тук през всичкото време на годината е топло, дори горещо. Ще се храните с диви плодове, каквито сигурно има навсякъде, а успеете ли да убиете някое животно и да накладете огън, ще имате и печено месо. Наистина неудобствата ще бъдат големи, но всеки на наше място би предпочел живота на пещерния човек пред смъртта. Лично аз предпочитам да съм живо куче, отколкото мъртъв лъв.

— Да речем, че е така — съгласих се аз. — Но тази малка вероятност за спасение зависи от едно джобно ножче, а аз го нямам.

— Затова пък аз имам! Ето, вземете го! — живо се провикна капитанът. — Цяло щастие е, че туземците нямат обичай да пребъркват

джобовете на арестантите, както у нас. Изглежда, че те наистина са останали много назад от културата на цивилизованите народи.

Той ми подаде джобното си ножче, но аз отказах да го взема. Колкото и да ми беше мил животът, не можех да приема такава жертва от капитана. Ножчето е негово, нека той се опита да се спаси.

— Вземете го — настояваше морският вълк. — Вие сте млад, нищо не сте разбрали от живота, а какво може да очаква от него човек като мен? Поживях петдесет и пет години, стига ми толкова.

Бях трогнат от неговата настойчивост, която ме учудваше. Аз помислих: „Хората стават най-добри другари и приятели през време на голямо нещастие, когато няма какво друго да загубят освен живота си.“

— Трябва да се спасите на всяка цена — продължи капитанът. — За да разберете защо, ще ви направя едно признание. Нещо повече — изповед! Не мислете, че ще се разкайвам за извършен грях. Не, аз мога с чиста съвест да кажа, че съм живял честно и ще умра като честен човек. Но преди да умра, искам да ви открия мъката си. И тъй, слушайте ... Аз имам дете, момиченце на десет години. Живее в Александрия при сестра ми. Майка му е мулатка от остров Зумбава. Преди единайсет години, когато бях капитан на голям търговски кораб, хвърлих котва в пристанището на Зумбава и отидох да се поразходя из градчето. На пазара имаше цирк — трима мъже подхвърляха горящи факли и нажежени топки, друг един бълваше огън, а Доанга танцуваше боса по натрошени стъкла със змия около шията си. Прекрасно танцуваше, това мога да кажа и сега. Виждали ли сте как се огъват палмите под напора на бурята? Така се извиваше и танцовачката. Тя беше млада и много красива. Мулатите изобщо са красиви хора, те са родени от цветнокожи жени и бели мъже...

— Понякога се случва и обратното — подхвърлих аз.

— Случва се — призна Стерн, — но рядко. И тъй, като видях как Доанга танцува, в гърдите ми нахлу гореща вълна. Змията, увита около шията ѝ, беше жива и макар зъбите ѝ да бяха извадени, тя беше опасна. Пък и натрошените стъкла никак не са мека постелка за боси крака. Когато танцът свърши, хвърлих една банкнота на танцовачката. Тя се зарадва и мушна банкнотата в пазвата си. Тогава един от мъжете — този, който бълваше огън — се нахвърли върху нея, изви ѝ ръцете назад и почна да бърка в пазвата ѝ. Хората наоколо се превиваха от смях. Никой не защити девойката и това беше най-отвратителното.

Възмутих се и се намесих — с един удар повалих нахалника и освободих Доанга. А когато тръгнах към пристанището, и тя тръгна след мене. Изкачи се на парахода. Прибрах я и заживяхме в моята кабина. Едва тогава разбрах колко е приятно, като свърши човек вахтата си, да има една любима жена, която да го чака в кабината. На моряците е забранено да живеят семейно в параходите, но аз не исках да се разделя с Доанга и я оставих при мене.

Стерн замълча, навъси се, очите му потъмняха. След това тъжно продължи:

— Мина време, Доанга трябваше да роди. Настаних я на остров Борнео. Родих момиченце — умно, пъргаво, с черна коса и шоколадова кожа. Понякога правех дълги рейсове, отсъствувах по цели месеци и мислех само за Доанга и за детето. И тогава открих, че родителското чувство е по-силно от всяка друга обич. Когато параходът, на който работех, хвърляше котва в Борнео, Доанга и детето ме чакаха на пристанището. Жена и дете — каква радост! — тъжно промълви капитанът. — Така живяхме три години. На четвъртата година Доанга се разболя. „Какво ти е, Доанга?“ Доанга мълчеше. Тежеше ѝ нещо на сърцето. Лекарите безпомощно свиваха рамене. Веднъж тя ми каза: „Искам да умра в Зумбава.“ Заведох я там и пак отплавах. Върнах се след два месеца и я намерих оздравяла — пееше и танцуваше из стаята. Туземците силно са привързани към родните си места, по-силно от нас. Ние казваме: „Тъгувам за родния си край“; а те казват: „Умирам за родния си край.“ Доанга беше здрава, весела и отново заживяхме щастливо. Но щастиято не трая дълго. Веднъж, като се завърнах в Зумбава от едно плаване, не заварих Доанга вкъщи. Детето играеше на пода неумито, гладно, отслабнало. Попитах хазайката, стара холандка: „Какво значи това? Къде е Доанга?“ „Доанга е лоша жена, сър — отговори тя. — По цели дни оставя детето само вкъщи и се мъкне с някаква циркова трупа.“ Разбрах всичко. Доанга отново беше се върнала при мъжа, който бълваше огън. Прибрах детето и отплавах. Оставих го в Александрия при сестра си. Сега малката е на десет години. Чудесно дете — хубаво, талантливо!... Един ден ще стане прочута художничка, помнете ми думата. Ако някога пак попаднете в Александрия, кажете му, че съм загинал. Ще го намерите в къщата до музея. То носи моето име. Детето ми трябва да знае за смъртта на баща си. Това ще му бъде полезно. Откакто се роди,

спестявах част от заплатата си и я влагах в една английска банка. С тия пари дъщеря ми ще може да преживее, докато стане пълнолетна. Но за да получи парите, трябва да има свидетел, който да установи моята смърт. Вие ще подпишете смъртния ми акт. Разбрахте ли сега защо искам да ви дам ножчето си? Моля ви, вземете го!

Отново отказах. Обясних на капитана, че тъкмо той трябва на всяка цена да остане жив заради детето си. Аз нямам деца, нямаше кой да плаче за мене. Старите ми родители едва ли ще узнаят някога за моята смърт, защото самите те доживяваха последните си дни.

Капитанът сякаш се примири с моя отказ, оттегли се на нара и повече не заговори за ножчето.

Дните летяха неусетно. Шест пъти слънцето изгря и залезе, откак Грей беше хвърлен в океана — никой не ни потърси. На седмия ден сутринта отново чухме познатите подвиквания на туземците и заглушените звуци на дървения барабан. Вратата се отвори, ние излязохме — и двамата пазачи ни откараха на поляната.

Огънят гореше. Диваците играеха своя дяволски танц. Историята се повтори. Мъжът и девойката се приближиха до нас, мъжът сложи ръка върху рамото на капитана, двама туземци вързаха един камък на краката му и го понесоха към брега. В последния миг капитанът ми извика:

— Ножчето е в джоба ви! Не забравяйте молбата ми!

Бръкнах в джоба си: да, ножчето на Стерн беше там! Той сигурно беше го бутнал в джоба ми през последната нощ, без да усетя. Когато го хвърлиха от скалата, той ми махна с ръка и изчезна:

„Прощавай, капитане! — помислих си аз. — Ако успея да се спася, ще изпълня молбата ти! Обещавам!“

Върнаха ме обратно в колибата. Тежко се отпуснах на нара и лежах неподвижен през целия ден. Мъката и отчаянието ме задушаваша. След седем дена ще дойде и моят ред ... След седем дена...

**ПЕТА ГЛАВА. МИСЛИ ПРЕД СМЪРТТА. И МЕНЕ МЕ
ХВЪРЛЯТ В ОКЕАНА. В ТЪМНАТА ПЕЩЕРА. БЯГСТВО
В ПЛАНИНАТА. НОВА СРЕЩА С ДИВАЦИ. ГЛАДЪТ
ПОБЕЖДАВА СТРАХА. КАК ЕДНА МАЙМУНА МЕ
СПАСИ ОТ ГЛАД. РАЗМИСЛИ В ДЖУНГЛАТА**

I

Привечер вратата се отвори и на прага се показа мургавата девойка, придружена от един момък. Той поразително приличаше на нея, само кожата му беше по-тъмна и косата му по-дълга от косата на девойката. И той беше строен и добре развит, само че по-висок от нея, и неговите очи бяха големи и черни, веждите — сключени. Едва ли беше повече от осемнадесетгодишен, а мускулите на ръцете и на гърдите му бяха напълно развити като на зрял мъж. Украшенията на ушите, на гърдите и по ръцете му бяха почти същите, както и украшенията на девойката.

Поканих ги с ръка да влязат, но те не се решиха да прескочат през високия праг на вратата. Изглежда, че се страхуваха от мене. Младежът се усмихна, белите му зъби блеснаха. След това той затвори вратата и пак останах сам.

Сега все повече почвах да се убеждавам, че тия хора не бяха виждали бял човек и затова ме разглеждаха с такова голямо любопитство. Ако на острова имаше бели хора, разсъждавах аз, те нямаше да допуснат да бъдем издадени в океана. От друга страна, знаех, че едва ли може да се намери в тропика остров, който да не принадлежи на някоя държава. Завладяването на колониите отдавна е завършено, днес е ерата на тяхното освобождение. Възможно ли е такъв цветущ остров да не е познат на хищните колонизатори, когато десетки техни кораби всеки ден кръстосват из Индийския океан? Тогаваш си спомних, че на картата на земното кълбо има доста бели полета, където човешки крак още не е стъпвал. За откриването на

Северния полюс човечеството даде много жертви, преди да стигнат там смелите папанинци. А Южният полюс още не е проучен. Дори такъв голям остров като Нова Гвинея, който е открит преди повече от четиристотин години, и до днес не е изследван целият. Едва в 1935 година в планините на Нова Гвинея бяха открити десетки хиляди диваци от племето тарифурра, които дотогава не бяха виждали бял човек. Да, на земното кълбо има неизследвани области, непребродени пустини, а в океаните има места, където още не е минавал кораб. Например от Аден до остров Тамбукту пътувахме много денонощия и през всичкото това време не срещнахме нито един кораб. Индийският океан е огромен и пуст. От Джакарта на остров Ява до Кейптаун в Южна Африка има девет хиляди и седемстотин километра и в това огромно водно пространство няма нито един остров по пътя на корабите. От Австралия на запад до Маскаренските острови, на едно разстояние от шест хиляди километра, не е отбелязан нито един остров на картите. Индийският океан е огромна водна пустиня, през която параходите пътуват в различни посоки, но винаги по едни и същи пътища, където дълбочината е измерена и няма опасност да се разбият в някоя подводна скала. И ако Тамбукту е далеч от пътя на корабите, няма нищо чудно, че и досега още не е открит и не е завладян от никоя държава. А това значи, че ние сме първите бели хора, които са стъпили на него. Освен може би моряците на Магелан...

Тя мисли се въртяха в главата ми, когато очаквах своя ред. След всеки изминат ден изрязвах на една греда дълбока черта и си казвах: „Остават още шест дена... Още пет... Още три ...“ Всяка нова черта ме приближаваше към смъртта. На седмия ден отново чух познатите пискливи звуци и силните удари по дървения барабан. Същият мъж, когото туземците наричаха тана Боамбо, отвори вратата на колибата, направи ми знак да изляза и двамата пазачи ме подкараха към брега.

Историята с Грей и Стерн се повтори и с мене. Влязох в кръга на играчите, цветнокожият барабанист заудря още по-силно по дървеното корито, другите надуха свирките си от кокосови орехи и бамбукови стъбла, а мъжете с боядисани лица, наредени в кръг един след друг, заиграха още по-вихрено. Аз стоях до огъня и стисках в ръката си ножчето на капитана. В него беше единствената ми надежда...

Двама диваци вързаха на краката ми камък и ме понесоха към океана. Докато се опомня, аз вече летях надолу от скалата. Слънцето за

последен миг блесна в очите ми — чу се плясък и то сякаш потъна заедно с мене във водата. Ножчето беше в ръката ми. Помъчих се да го отворя, но не успях. Не беше тъй лесно. Заритах силно с крака. За моя изненада вървите се разпуснаха, камъкът се изхлузи и отиде към дъното и аз само с няколко движения на ръцете и краката изплувах над водата. На скалата нямаше никого. Туземците бяха си отишли...

Видях наблизко дълбока пещера, издълбана от вълните в скалистия бряг, и бързо заплувах към нея. Тя беше тъмна и страшна. В друго време едва ли бих се решил да вляза вътре, но сега само тук можех да намеря спасение, ако туземците биха решили да ме търсят.

Стигнах до дъното на пещерата и седнах. Само главата ми се подаваше над водата. Притаих дъх и се ослушах. Чух някакви странни звуци, които идваха сякаш изпод земята. Водата беше топла, но аз треперех. Какви са тия звуци и откъде идват? По-късно, като се поуспокоих, разбрах, че звуците идваха отвън. Това бяха гласове на гората, на вятъра, на живота, които отекваха глухо в пещерата.

Слънцето залезе. Обгърна ме непроницаем мрак. На екватора нощта настъпва бързо. У нас след залез слънце постепенно почва да се смрачава и докато падне нощта, минава се почти цял час. Това се дължи на слънчевите лъчи, които в северните области на земното кълбо минават през по-дебел пласт въздух, пречупват се в сферата и дълго време след залязването на слънцето осветяват небето. Колкото отиваме по на север, толкова смрачаването става по-бавно, а на самия Северен полюс слънцето не залязва цели шест месеца, а след това се скрива под хоризонта за нови шест месеца. На Северния полюс шест месеца е ден и шест месеца нощ. А тук, на екватора, през всичкото време на годината денят е равен на нощта.

Излязох от пещерата и заплувах покрай скалите. Скоро стигнах до устието на малка река и излязох на брега. По небето блещукаха безброй звезди, едри и светли. Струваше ми се, че те са по-едри и по-светли от звездите на нашето небе. След малко изгря и луната и стана доста светло.

Събух обувката и чорапите си и тръгнах бос по песъчливия бряг срещу течението на реката. Бързах по-скоро да се отдалеча от опасното селище на диваците. Но колкото повече се отдалечавах от брега на океана, толкова коритото на реката ставаше по-тясно и водата — побуйна. Пясъкът се свърши, брегът се издигаше стръмен и покрит с

гъста гора и аз трябваше да газя през водата. Тя стигаше едва до коленете ми, но бързото течение влечеше дребни камъни, които ме удряха по краката и затрудняваха движението ми нагоре към планината. Опитах се да вървя край гората, но увисналите клони на дърветата по двата бряга стигаха до водата и образуваха гъста и непроходима преграда, през която не можеше да се проникне. Трябваше да газя през водата, а тя ставаше все по-буйна, дребните камъни все по-често и по-силно ме удряха в краката. Изпитвах силни болки. Понякога пред мене се изпречваха скалисти прагове с водопади. Не можех да ги заобиколя, защото гората беше непроходима, и трябваше да пълзя по мокрите скали, покрити с хлъзгав мъх — падах и ставах, но нито за миг не се спрях.

Вървах цяла нощ. Утрото ме завари високо в планината. Бях уморен и гладен, краката ми бяха се подбили и ужасно ме боляха. Пък и водата беше доста студена и треперех от студ. Стигнах до един водопад. Тук водата падаше от висока отвесна скала, шумно се разбиваше в дълбок вир, пенеше се и пръскаше хиляди капки наоколо. До водопада имаше малка поляна, обраснала с гъста, избуяла трева, висока колкото човешки ръст. Навлязох в тревата. Тя беше твърда и с голяма мъка си пробивах път. Стигнах до гората и запълзях между дърветата и бодливите храсти. Като заобиколих скалата, отново тръгнах през водата. След малко стигнах до втора скала, под която извираше самата река. Наоколо се издигаше непроходим тропически лес. Сега накъде?

Изкачих се на скалата и седнах. Силите ми бяха се изчерпали. Гладът ме измъчваше, а наоколо по дърветата не се виждаше никакъв плод. Какво ще правя сред тая непроходима джунгла сам, с голи ръце? С какво ще се храня? „Най-напред трябва да си почина, а след това ще реша какво да правя“ — помислих си и като намерих притулено кътче до един храст, легнах и веднага заспах...

Насън усетих, че краката ми горят като от огън, и се събудих. Слънцето беше се издигнало над дърветата, сянката беше се скъсила и краката ми бяха останали под горещите лъчи.

Преместих се на сянка. Изворът тихо клокочеше под скалата. Из гората крещяха маймуни, чуваха се писъци на птици. Ако имах пушка, щях да убия някоя птица, щях да я опека и да наситя празния си

стомах, но аз нямах нито пушка, нито дори лък и стрели. Нямах и кибрит, за да наклада огън. Нищо нямах...

II

Неочаквано чух наблизно човешки гласове. Бързо изтичах до близките храсти и се скрих. След малко от гората, на отсрещния склон, излязоха двама туземци. Те носеха на раменете си по едно бамбуково стъбло, дълго около два метра и дебело десетина сантиметра. Единият носеше в ръка запалена главня. Като стигнаха до извора, диваците седнаха край скалата, извадиха сухи листа от торбичките, които бяха привързани на шиите им, свиха цигари, запалиха ги от главнята и запушиха. Аз бях близо до тях, виждах всяко тяхно движение и чувах всяка тяхна дума. Като си изпушиха цигарите, туземците поставиха във водата бамбуковите стъбла малко наклонени надолу, напълниха ги, запушиха ги с дървени тапи и ги понесоха на рамене. Скоро те потънаха в гората и гласовете им заглъхнаха.

Слязох от скалата и взех главнята, която още не беше угаснала. „Имам вече огън“ — с радост помислих аз. Огън! Голяма придобивка! Едва сега разбрах колко труден е бил животът на човека преди много хиляди години, когато още не е умеел да добива огън и се е хранел само с диви плодове и сурово месо. Но щом открил огъня и почнал да се храни с печено месо и плодове, дивакът се спасил не само от глада, но и от много болести. Огънят го е предпазвал и от хищните зверове.

Върнах се по течението на реката, слязох долу до самия водопад и накладох огън на едно притулено място, където реката правеше остър завой. Тук водата беше изхвърлила много дърва и дебели пънове, които бяха изсъхнали от слънцето и горяха като барут. Скоро под тях се образува жарава, на която би се опекъл цял вол. Но уви! Аз не можех да си хвана дори и едно мъничко птиче.

Отново се върнах при извора. Ослушах се — никакъв човешки глас. „Къде бяха отишли двамата туземци? Къде отнесоха водата в своите бамбукови съдове? Сигурно наблизно има селище“ — помислих си аз. Където има хора, там има и село, а където има село, там има и печена риба, и кокосови орехи, и чист „еликсир“, както капитанът наричаше кокосовото вино. Какво не бих дал сега за една печена риба или за един кокосов орех!

Изведнъж наблизо чух шум и едно особено съскане, което ме накара да се обърна. Само на десетина крачки от мен, между камъните, видях една очиларка, която беше надигнала главата си над земята и съскаше заплашително. Срещу нея на един камък беше се присвила като котка, с настръхнала козина, една мангуста. Тя ръмжеше злобно и се готвеше да се хвърли върху опасната змия. Възбудената очиларка беше издула шията си като мехур и двата черни кръга от двете страни на шията ѝ наистина приличаха отдалеч на очила. Очиларката е отровна змия — ухапе ли някого, очаква го сигурна смърт. Ухапаният може да се спаси само със серум против змийска отрова. Но мангустата не се страхуваше, защото змийската отрова не е опасна за нея. С един пъргав скок тя се хвърли върху очиларката и я ухапа за опашката, но и очиларката успя да я клъвне за крака. Мангустата отскочи настрана, отново легна по корем и размаха из въздуха дългата си рунтава опашка. Очиларката пак се изправи и засъска срещу наеженото животно. Нов светкавичен скок — и мангустата ухапа очиларката за шията, като ръмжеше и я притискаше с малкото си като на котка тяло. Но очиларката не се предаваше. Тя удряше мангустата с опашката си като с камшик и се мъчеше да се отскубне от острите ѝ зъби и нокти. След големи усилия тя наистина се изплъзна и се затъркаля, свита на кълбо, към скалата, но мангустата я настигна, заби ноктите си в тялото ѝ и почна да го ръфа. Опасната змия потрепера, сви се и застина — тя беше мъртва. Мангустата я завлече в гората.

Реших да си потърся храна и тръгнах предпазливо по пътеката на туземците. Бях сигурен, че тя ще ме изведе в някое селище с гладък, утъпкан мегдан и с островърхи колиби, в които живеят въоръжени диваци. При тая мисъл изтръпнах и се спрях. Но като си спомних кокосовите палми около колибите на туземците и едрите им плодове, пълни с кокосово мляко, отново тръгнах. Един кокосов орех или няколко печени ямса биха ме спасили от гладна смърт.

Вървах предпазливо, често се спирах и се заслушах. Никакъв човешки глас. Из гората се чуваха само пискливите крясъци на майmunите. След половин час пътеката неочаквано ме изведе до една ограда от гъсто насаден бамбук. Зад оградата се чуваха човешки гласове. Приблжих се предпазливо и погледнах през бамбуковите стъбла. Видях двама туземци — може би същите, които идваха за вода на извора — и няколко жени. Мъжете забиваха в земята изострени

дебели колове и къртеха с тях буци пръст, а жените ги раздробяваха с дървени лопатки. След жените вървяха няколко деца, момчета и момичета, и разтриваха пръстта с ръце, като я правеха още по-ситна. По-нататък друга група жени събираха ситно натрошената пръст на купчини и правеха от нея кръгли лехи. Всички работеха и приказваха, смееха се високо и гласовете им се чуваха надалеч из гората. „Хора, които се смеят тъй сърдечно, не могат да бъдат лоши“ — помислих си аз. Но като си спомних диваците, които вчера ме хвърлиха в океана, веднага се отдръпнах от оградата.

Тръгнах пак по пътеката. Отначало тя вървеше край градината, но после зави през гората и хората останаха зад мен. Гласовете им заглъхнаха. След малко излязох при друга ограда. Зад нея имаше кръгли лехи, засети с някакви растения. По-нататък се издигаха кокосови палми с високи и прави стъбла. На върха между дългите им листа на кичури бяха увиснали едри кокосови орехи. Опитах се да вляза в градината, но тръстиката, която я ограждаше, беше гъста и непроходима. Повъртях се още малко край оградата и открих малка вратичка, поставена високо над земята. Предпазливо я отворих и влязох.

В градината нямаше никого. Ослушах се — никакъв глас. Изтичах при една леха, изскубнах няколко стъбла, но на корените им нямаше нищо. Тогава отидох под една кокосова палма. Плодовете, едри и примамливи, бяха много високо, а стъблото на палмата — гладко като телеграфен стълб — беше невъзможно да се изкача по него. Помъчих се да отбруля поне един орех и хвърлих първия камък, който ми попадна, но той не достигна до плодовете. Отидох при друга, по-ниска палма — същата несполука.

Изведнъж чух остър писък. Озърнах се — не видях никого. И докато се оглеждах, в краката ми тупна едър кокосов орех. Погледнах нагоре. Между широките листа на палмата забелязах една малка маймуна, която се зъбеше и ми се заканваше със свит юмрук. Реших да я прогоня, защото нейните крясъци можеха да ме издадат. Взех отново един камък и го запратих нагоре. Маймуната се озъби и закряска, сякаш се кискаше. После откъсна един кокосов орех и го хвърли към мен. Между нас се започна истинска престрелка: аз замерях маймуната с камъни, а тя ми отвърщаше с кокосови орехи, като се хилеше и се зъбеше. Види се, това за нея беше игра, която я забавляваше, а мен

тази игра ме спасяваше от глад. Пренесох орехите в храстите до оградата, грабнах два под мишницата и тичешком се върнах при огъня под водопада. Намерих остър камък, пробих черупката на единия орех и изпих сока. Едва тогава усетих колко много бях уморен. Краката ме боляха. На няколко места по тях имаше сини петна и малки ранички от камъните в реката. Събух се, погрях ги на слънце, после намерих удобно място под сянката на едно дърво и легнах.

Не ми се спеше. В главата ми се тълпяха нерадостни мисли. Благодарение на сърдитата маймуна имах храна за няколко дни. Но пред мен бяха не дни и не седмици, а цял живот. Преди да свърша орехите, трябваше да си търся друга храна. Къде да я намеря? Наоколо из гората не виждах никакви плодове. Възможно ли е, мислех си аз, всички тия огромни дървета да са безплодни? Не, това не може да бъде. Някои от палмовите и хлебните дървета, които видях в селищата на диваците, трябваше да се намират в диво състояние и в горите. Та нали от горите човекът ги е пренесъл в своите градини... Из нашите гори се срещат диви круши и ябълки — защо тук да няма диви плодове? Има — мислех си аз, — само че трябва да ги намеря. Те сигурно не са тъй вкусни като своите събратя в овощните градини, но гладният стомах не подбира храната...

Като си починах, опитах се да вляза навътре в гората. Дълго време пълзях между бодливите храсти и с голям труд изминах едва десетина крачки. Особено пречеха острите шипове на ротанга, (Дълга, виеща се лиана.) които се закачаха по дрехите ми и можеха да издрацят лицето ми до кръв. Спрях се уморен и измъчен и се огледах наоколо. Джунгла, истинска джунгла, обгърната в полумрак и влага. Тук никога не достигаха слънчевите лъчи, небето не се виждаше през гъстите клони на дърветата. Покачих се на едно ниско дърво, от него се прехвърлих на друго, по-високо, след това на трето, още по-високо — никакъв плод. Искях поне да огледам околността, но близките дървета се издигаха още по-високо и закриваха простора.

Тук, високо над земята, сам между гъстите клони на вековните дървета, аз си спомних за оня вид маймуни, от които преди стотици хиляди години е произлязъл човешкият род. Тия най-древни прадеди на човека са живели по дърветата и са се хранели с диви плодове и сладки корени. Застанал между клоните, аз приличах на тях с тази разлика, че те с дългите си пръсти на крайниците са се катерили по

дърветата много по-лесно от мене и много по-лесно са се защищавали от враговете си, защото са имали остри нокти и здрави зъби. Аз не бях сръчен като тях, няхах техните остри нокти и здрави зъби, но имах нещо друго, което те са нямали: човешки разум, който е много по-силен от всякакви зъби и нокти. И все пак в тия диви джунгли само със своя разум и с две голи ръце бях изложен на големи опасности. В горите и сега живеят маймуни. Те не са същите, от които е произлязъл човешкият род, но и те живеят на стада и си помагат в случай на опасност, а аз бях сам. Ако ме нападне някакъв див звяр, никой няма да ми се притече на помощ и разумът едва ли би ме спасил...

И тъй, не намерих никакви плодове, никаква храна. Но освен за храна трябваше да се погрижа и за жилище. Къде ще спя? Наистина тук нощите са много по-топли от нашите летни нощи, можех да спя на открито, но се страхувах от диви зверове. Маймуните не бяха опасни. Мангустите също бягат от човека. Лъвовете и тигри нямаше — в това бях сигурен. Има само два острова на света, където живеят тигри — Цейлон и Борнео. А лъвовете няма нито на един остров. Бях уверен също, че в Тамбукту няма мечки и вълци, няма чакали и хиени. Но затова пък сигурно има змии, по-опасни от най-свирепите хищници. Как бих се спасил от някое опасно влечуго, ако ме нападне? Да спя по дърветата? Но змиите пълзят по дърветата също тъй, както и по земята...

Тръснах глава и прогоних тия черни мисли. Дяволът не е чак толкова страшен, колкото си го представят нашите баби...

Вечерта хвърлих сухи дърва в огъня и си легнах спокоен, защото знаех, че всяка жива твар, освен човека се страхува от огъня...

Неочаквано чух някакъв особен шум, който ме накара да скоча. Приблжих се още повече до огъня — той беше единственият ми защитник — и се вгледах в тъмнината. Реката си течеше тихо, вятър нямаше, а шумът се засилваше. Той идеше някъде отвисоко, от върховете на дърветата, които се губеха в тъмното небе. Взрях се и видях някакви животни, които летяха едно след друго в кръг високо над главата ми, вероятно привлечени от светлината. Те скимтяха като кучета. Да, това са кучета! Нищо друго освен летящи кучета — колонги. Денем те спят, увиснали по клоните на дърветата, а вечер излитат да си търсят храна. Обикновено те се хранят с плодове, но

понякога ядат и насекоми, дори и дребни животни. Бях чел някъде, че на остров Ява и Суматра колонгите нападат овощните градини и ги изпояждат. Туземците ги преследват и ги избиват, а някои от тях ги опитомяват и ги приучват да преследват своите събратя.

Летящите кучета се повъртяха високо над огъня и изчезнаха към градините на туземците...

**ШЕСТА ГЛАВА. СРЕЩА С ДВАМА ТУЗЕМЦИ. ИМАМ
КАМЕННА БРАДВА И ДЪРВЕНО КОПИЕ. КОЛИБА В
ДЖУНГЛИТЕ. ВКУСЪТ НА СУРОВИТЕ РАЦИ. В
ГРАДИНИТЕ НА ТУЗЕМЦИТЕ. НОВА СРЕЩА — СТРАХ
И БЯГСТВО. ТУЗЕМЦИТЕ САМИ МИ НОСЯТ ХРАНА.
ПЪРВОТО ЗАПОЗНАВАНЕ. ЛАХО, ГЛАВАТАРЯТ НА
ПЛЕМЕТО**

I

Рано на другия ден отидох в градините да взема кокосовите орехи, които бях скрил в храстите, но не ги намерих. Бях неприятно изненадан. Кой ги е взел? Маймуната ли ме е проследила, или някой туземец случайно ги е намерил? Проклятие! На мене просто не ми вървеше... Беше ми останал само един от вчерашните кокосови орехи, а маймуните не се срещаха на всяка палма и не можех да разчитам на тях...

Неочаквано чух човешки гласове и се скрих в храстите до оградата. Отвън по пътеката минаха няколко туземци. Когато се отдалечиха и гласовете им заглъхнаха, излязох от градината и тръгнах обратно по пътеката през гората. Несполуката силно ме разтревожи. Просто не знаех какво да мисля. Възможно ли е маймуната да вземе орехите? Ако пък ги е взел някой дивак, как ги е открил в гъстите храсти?

Както вървях, изведнъж ми се стори, че чувам отново човешки гласове. Докато съобразя какво да правя, срещу мене на пътеката се показаха двама туземци. Единият от тях носеше каменна брадва, а другият — копие. Те ме видяха и тъй се изплашиха, че изтърваха на земята и копието, и брадвата и хукнаха обратно по пътеката. Взех копието и каменната брадва и продължих пътя си радостен и щастлив, че вече имам оръжие.

Копието беше много дълго, право и добре изгладено, с остър връх от бамбук. Опитах острието му с дланта си — то беше много твърдо, обгорено на огън. От огъня бамбукът се втвърдява и копието става опасно оръжие. С него човек може да убие всяко животно. Каменната брадва не беше остра като стоманената, но с много упоритост и сила и тя върши добра работа. Дръжката ѝ беше къса, добре изгладена и здраво привързана за каменното острие с връв от лико.

Веднага се залових за работа: отсякох няколко млади дръвчета, окастрих клоните им и направих от тях пирамида. Сетне превързах върховете им с лиана, покрих ги с клони и с висока трева, която растеше на полянката, направих си постеля пак от трева и колибата беше готова. Построих я само за няколко часа в гората, близо до завоя на реката. Дърветата около колибата простираха нашироко клоните си и хвърляха дебела сянка.

Имах вече жилище и тъкмо навреме: през нощта излезе силен вятър, небето се покри с гъсти облаци, засвяткаха мълнии. Дърветата зашумяха. Понякога се чуваше силен трясък от повалено дърво, клоните остро скърцаха над главата ми. Тропическият лес сякаш се раздвижи, оживя. Заваля проливен дъжд, но колибата не пропускаше нито капка и това най-много ме радваше. Какво щях да правя в тоя дъжд, ако туземците не бяха толкова страхливи? Без тяхната каменна брадва не бих могъл да си направя колиба.

След полунощ бурята утихна, дъждът престана. Призори облаците се дигнаха, звездите затрепкаха със студен блясък, но скоро слънцето изгря и те се стопиха в ясното небе. Излязох от колибата и тръгнах по реката да търся риба или раци. Дълго бърках с ръце под камъните по дъното, но нищо не хванах. Намерих едно завирено място, където клоните на дърветата стигаха чак до водата. Тук, между корените, хванах два рака. Отидох при огъня да ги опека, но огънят беше се превърнал в мокра пепел, през нощта дъждът беше го угасил. Изядох раците сурови. Без сол бялото им сурово месо под твърдите черупки беше блудкаво, отвратително. Пък и толкова малко нещо за ядене имаше в тях, че и след като изсмуках сока от дългите им крака и щипки, бях толкова гладен, колкото и преди да изям раците.

Чудно нещо — аз мислех само за храна. Какво ще ям? Тази мисъл ме занимаваше от сутрин до вечер. Разбира се, не по-малко ме

тревожеха и туземците. Те бяха страхливи, в това се убедих още първия ден, когато излязох на брега. Туземецът, когото срещнахме при лодките в малкия залив, избяга от нас като от някакви чудовища. По-късно в селото диваците доста време не смееха да ни приближат, макар да бяха въоръжени. Вчерашната среща с двамата туземци още веднъж ме убеди, че те се страхуват от мене. Но аз съм сам, а те са много, а когато са много, те стават опасни. Гладът ме заставяше да си търся храна из градините на туземците, а страхът ме караше да се държа по-далеч от тях. Тази борба продължи ден-два, след това гладът надви на страха и аз тръгнах да търся нещо за ядене...

II

Реших да наблюдавам туземците отдалеч. Отивах сутрин рано до градините, изкачвах се на някое кичесто дърво и мълчаливо ги следях от своето прикритие. Скоро научих много полезни неща. Забелязах, че овощните и зеленчуковите градини бяха в горите. В овощните градини отиваха обикновено мъже, и то от време на време, да берат плодове или да прогонват птиците и маймуните от дърветата, а в зеленчуковите градини всеки ден работеха жени и деца. При тях винаги имаше двама или трима мъже, въоръжени с копия и стрели, но те рядко работеха. Обикновено седяха край огъня, пушеха и си приказваха. Само когато трябваше да се засаждат нови лехи, мъжете разкопаваха земята с дълги дебели колове, изострени на долния край. Открих също, че жените и децата отиваха на работа сутрин, след изгрев, и се връщаха в селото вечер, преди да залезе слънцето. Тия мои наблюдения много ми помогнаха. Всеки ден, преди да залезе слънцето, отивах близо до някоя градина, изчаквах търпеливо, докато хората си отидат, влизах, необезпокояван от никого, изскубвах няколко стъбла от батати, събирах плодовете им в каскета си и се връщах в своята колиба. Най-често изкопавах с каменната брадва батати от различни лехи, за да не бъде открита кражбата.

Макар да бяха сладки, суровите батати не бяха много вкусни. След няколко дни те ми се втръснаха до повръщане, но все пак ме спасяваха от глада. Срегнах и друго неудобство, което беше неприятно. Тук мръква веднага щом залезе слънцето. Аз успях да набера бататите на светло, но докато се върна в колибата, тъмнината ставаше непрогледна и трудно намирах пътя през гората, където дори и денем беше тъмно.

След това почнах да ходя в градините сутрин рано. Това беше по-удобно: докато изгрееше слънцето, напълнях каскета си с батати и се връщах в колибата радостен и доволен. Но една сутрин закъснях и срещнах туземците до самата градина. Бяха няколко жени, десетина деца — момчета и момичета — и двама мъже. Жените, както и мъжете, бяха препасани през кръста с тесни пояси. От поясите на жените висяха дълги гъсти ресни, които прикриваха краката им почти до

коленете. Малките деца бяха съвсем голи, с изпъкнали коремчета и с рошави глави. Щом ме видяха, жените и децата нададоха силни писъци и хукнаха обратно към селото, а мъжете останаха на местата си и ме гледаха, без да помръднат, сякаш страхът беше ги приковал към земята. И аз стоях изтръпнал и следях всяко тяхно движение. Ще се осмелят ли да ме нападнат? Най-после те се свързеха и избягаха след жените, а аз бързо тръгнах по пътеката към колибата си. Но преди още да си отида, до мене долетяха силни удари на дървен барабан. Познавах тия оглушителни звуци: бях ги чувал вече няколко пъти долу на морския бряг и знаех какво означават. Диваците биеха тревога. Аз ги слушах изтръпнал и чаках...

През целия ден бях нащрек. Очаквах диваците да тръгнат да ме търсят, но те не се появиха.

Бататите, които бях набрал, можеха да ми стигнат за два-три дена, но нямах огън да ги опека, а сурови не можех да ги ям вече. Тогава си спомних за туземците, които бяха оставили до извора запалената главня. „Те сигурно често отиват там за вода“ — помислих си аз и реших да ги чакам. Покачих се на скалата и се притаих в храстите. Сега бях по-смел, защото имах копие — в случай на нападение то можеше да ме защити.

Стана много горещо. Пясъкът край реката тъй се нажежи, че беше невъзможно да стъпи човек на него с бос крак. Аз не бях бос, обувката ми още бяха здрави, но какво ще правя, когато се скъсат? „Ще свикна да ходя бос като туземците“ — мина през ума ми. Но тая мисъл никак не ме утеши.

Изведнъж чух нещо да шумоли. Погледнах към скалата и видях един огромен варан, дълъг повече от метър и половина. Туловището му беше дебело като тялото на свиня, с дълга опашка и с остра муцуна като на гуцер. Той вървеше предпазливо с дългите си крака и душеше въздуха. Прицелих се с копието и го хвърлих, но не улучих огромния гуцер. Макар да беше тромав, той бързо избяга и се скри между скалите.

Към обед чух човешки гласове. След малко от гората излязоха десетина въоръжени туземци, спряха се отвъд малката рекичка и мълчаливо заоглеждаха околността. Като се увериха, че няма никого наоколо, двама от тях се отделиха от другите, занесоха до извора две

големи дървени блюда и бързо се върнаха при другарите си. След това всички си отидоха по пътеката през гората.

Най-напред помислих, че туземците ми готвят някаква клопка, и дълго не смеех да изляза от храсталака. Но от диваците нямаше никаква следа. Гласовете им отдавна бяха заглъхнали в гората.

Предпазливо отидох до извора. В едното блюдо имаше печена риба, а в другото — варено таро, увито в палмови листа. Без да мисля много, взех съдовете и се прибрах в колибата.

Най-напред ядох от рибата. Тя беше още топла, но безсолна и безвкусна. Опитах тарото — то беше солено, а с него и рибата беше по-вкусна. След като се нахраних богато, в блюдата остана още много ядене и за вечеря.

Никак не можех да проумея защо туземците ми донесоха храна. Че рибата и тарото бяха оставени за мен, в това не се съмнявах. Но аз с нищо не бях ги заслужил. Спомних си за туземците, от които бях избягал. И те ни хранеха добре, преди да ни хвърлят в океана. Нима и тия ми кроят капан? Не, не, този път няма да попадна в клопката им. Имам копие, ще се бия до последен дъх, но жив няма да се предам...

После в главата ми се промъкна една ужасна мисъл:

храната е отровна! Туземците са решили да ме отровят, за да се отърват от мене!

Сърцето ми се сви от мъка. Легнах в колибата и зачаках. След колко време настъпва смъртта, когато човек се отрови? Зависи ... Има най-различни отрови. Ако е по-силна, отровата действа веднага, ако е по-слаба — по-бавно.

Бяха изминали повече от десет минути, откак бях почнал да ям. Минаха още десет минути — нищо, още десет — пак нищо. Усещах стомаха си сит и спокоен. Успокоих се напълно, когато и след един, И след два часа не усетих никакви болки в стомаха. Учуден, почнах да се питам: защо туземците са решили да ме хранят. С какво бях заслужил това внимание? С нищо. Не бях орал и копал на нивите им. Тогава защо? За да ме подмамят и да ме хванат? Но ако имаха такова намерение, защо си отидоха веднага щом оставиха храната? Защо не се скриха в гората да ме чакат? Не, аз наистина нищо не разбирах...

На другия ден сутринта оставих празните съдове до извора и се скрих в гъсталака. Не чаках дълго. Диваците дойдоха, огледаха се като вчера, оставиха две блюда с храна, взеха празните и си отидоха.

Това се повтаряше всяка заран. Аз се скривах в храстите над извора и чаках. Диваците ми донасяха храна и си отиваха. Не ходех вече като крадец из техните градини, не срещах никого от тях и те не ме виждаха...

Но една заран се срещнахме. Аз отнесох при извора празните съдове, но преди да се скрия в храстите, туземците неочаквано излязоха от гората. Щом ме видяха, те се спряха изненадани. Спрях се и аз. Както диваците от селището на морския бряг, и тия бяха въоръжени с копия и стрели. Дали ще ме нападнат? Един глас ми шепнеше: „Бягай, спасявай се! Щом се оправят след първия страх, те ще те обградят и ще те убият или ще те затворят в някоя колиба. Така постъпиха и диваците от морския бряг: най-напред се страхуваха, а после добиха кураж. Бягай, докато не е късно! ...“ Това беше гласът на страха. Но аз чувах и друг глас, който ми шепнеше: „Ако побегнеш, те ще разберат, че се страхуваш, ще хукнат подире ти и ще те убият с копията си. Не бягай, а се отдалечи бавно и ги следи. Ако не тръгнат подире ти, спасен си.“ Това беше гласът на разума и аз го послушах. Оставих празните съдове и бавно тръгнах надолу към водопада... Щом се отдалечих, двама туземци занесоха храната при извора и тръгнаха обратно. Аз им махнах с ръка да дойдат при мене, но те бързо прецапаха с босите си крака през реката и отидоха при другарите си. Техният страх ме окуражи — без да се колебая, тръгнах към туземците. Бях сигурен, че ще избягат, но те останаха на местата си. Беше късно вече да се спра или да се върна. Какво ще стане сега? Защо сам се пъхам в ръцете им?

Спрях се само на три крачки от тях. Те ме гледаха втренчено и следяха всяко мое движение. Кой знае защо, хрумна ми да седна. Може би с това исках да подчертая, че не ме е страх от тях? Или да ги убедя, че нямам лоши намерения? Не зная. Зная само, че се разкаях за своята необмислена постъпка, но беше късно. Аз бях напълно във властта на туземците и те можеха да ме убият или да ме затворят, както направиха техните събратя от морския бряг — стига да пожелаят.

Разделяше ни малката рекичка. Тук тя беше съвсем тясна — не повече от два метра. Щом седнах, дойде ми нова мисъл — да си измия краката в хладния поток. Докато развързвах връзките на обувката си и докато събувах чорапите, поглеждах към диваците. Лицата им изразяваха голямо любопитство, смесено с учудване. Сигурно за пръв

път виждаха обуца и чорапи. Те бяха боси. Краката им, с напукани пети и сплескани ходила, бяха изподраскани от бодливите храсти. Те никога не бяха обували обувки или цървули.

Измих си краката, обух се и станах. Отидох при извора, взех лицата с яденето и се върнах в колибата.

След тази първа среща всеки ден виждах диваците. Изчаквах ги сутрин при извора и отивах при тях. Те ме разглеждаха отблизо, но щом погледнех някого от тях, той отвърщаше глава. Защо избягвах погледа ми — от страх или по друга някаква причина?

III

Постепенно диваците свикнаха с мене и аз свикнах с тях. След няколко срещи те почнаха да оставят копията и стрелите си на брега на реката и идваха при извора без оръжие. Някои дори се опитваха да разговарят с мене, но аз нищо не разбирах от езика им, както и те не разбираха думица от това, което им говорех на български. Почти всички дъвчеха някакви зелени листа и често плюеха. Лицата им не бяха намазани с черна боя, както лицата на крайморските туземци, но косите им бяха също тъй черни и гъсти. По-старите имаха бради и мустаци, но повечето бяха бръснати. С какво се бръснат? Копията и стрелите им нямаха железни върхове. Това показваше, че те не познават желязото, а още по-малко остри сечива като бръсначи, ножици и ножове. Спомних си за джобното ножче на капитан Стерн, извадих го и почнах да дялам с него една пръчка. Цветнокожите свирнаха с уста от учудване. Те явно не бяха виждали ножче. Подадох го на един от тях. Той пощипна късата си къдрава брадичка, сякаш размисляше нещо, след това се отдръпна и отказа да вземе ножчето.

Дивакът с къдравата брадичка се отличаваше от другите с повисокия си ръст и с многобройните си украшения. Беше доста едър, на около четиридесет години. В черната му бухнала коса бяха затъкнати два гребена от бамбук — единият над челото, другият на тила. От косите му стърчаха няколко пера от птици — черни, зелени, бели, жълти и червени. На двете му ръце, над лактите, имаше нещо, като гривни, изплетени от лико или от суха трева. Поясът му, малко поширок от поясите на другите, също изплетен от лико, беше украсен с разноцветни раковини. Той ме гледаше кротко с тъмнокафявите си очи, като се усмихваше добродушно. Нищо враждебно нямаше в погледа му. Широките му плещи и мускулестото му тяло говореха за сила и здраве. По всичко личеше, че той е главатар на племето.

Както и крайбрежните туземци, новите ми познати бяха препасани с пояси без украшения. Всички имаха плетени гривни, някои и на ръцете, и на краката, всички бяха привързали за шиите си малки торбички. В торбичките им имаше различни раковини и сухи

листа, от които свиваха цигари. Пушачите винаги носеха запалени главни да си палят цигарите.

Опитах се да заговоря главатаря с късата брадичка. Като сложих ръка на гърдите си, аз казах:

— Антон! Разбираш ли? Антон! Той се усмихна и повтори:

— Андо! Андо!

И останалите повториха след него името ми, макар че не както трябва. После мъжът с красивия пояс се удари с юмрук в гърдите и каза:

— Лахо! Тана Лахо!

Тана — аз бях чувал вече тази дума. Крайбрежните туземци така наричаха мъжа с трите разноцветни пояса. Тана сигурно означаваше старейшина или главатар.

След тана Лахо и другите туземци почнаха да се удрят с юмруци в гърдите и да изговарят имената си. Запомних няколко: Олам, Габон, Мадан... Но никой от тях не изговори думата тана освен Лахо.

Лахо извади от малката си торбичка няколко зелени листа от някакво растение, една малка ядка от орех и малка бучка вар и започна да ги дъвче. Даде и на мене няколко листа. За да не го обидя, опитах вкуса на листата, подправени с парченце вар и ядка от кентаров орех. Усетих парливи тръпки в устата си и изплюх тая странна дъвка. Туземците се засмяха. Листата бяха от бетел^[1], малко кисели, с остър аромат. Както се убедих по-късно, туземците много обичаха тази дъвка.

След това първо запознаване цветнокожите почнаха да идват при извора без страх, сядаха на няколко крачки от мене, пушеха или дъвчеха бетел и си приказваха, като често споменаваха името ми. Някои почнаха да идват и привечер. Най-често идваше тана Лахо, като се провикваше отдалеч: „Андо! Андо!“ Той пръв свикна с погледа ми и не се отвърщаше, когато го гледах в очите. Но и той, и другите нито веднъж не дойдоха долу на завоя на рекичката, където беше моята колиба. Те идваха при извора и ако не бях там, извикваха ме и аз отивах при тях.

Веднъж тана Лахо ми каза:

— Андо пакеги гена ... Пакеги гена...

И посочи с пръст към небето. Аз свих рамене: не разбирам. Той повтори още няколко пъти същите думи, като ме гледаше някак

особено и сочеше с пръст към небето. Аз се усмихвах и кимах с глава. Усмихваше се и Лахо. Той беше доволен, но от какво, не зная. Може би мислеше, че съм го разбрал?

— Пакеги гена — продължи Лахо. — Пакеги дидо карам ано — и той сви двата пръста на ръката си, после посочи към морския бряг.

От думите му разбрах само едно: мъчно, много мъчно ще науча езика на тия хора...

Веднъж показах на Лахо голямото дървено блюдо, в което бяха ми донесли храна, и го попитах:

— Как се казва това?

— Онам — отвърна Лахо.

Повторих думата и той кимна утвърдително с глава.

Взех копието му и пак попитах:

— Как се казва това?

— Гом — отвърна Лахо.

— А това? — и показах лъка му.

— Ака.

— А това? — посочих една от неговите стрели в плетената от лико торбичка, която висеше привързана за пояса му.

— У да.

— А това? — сега посочих пояса му.

— Саронга — отвърна Лахо.

Аз повтарях всяка дума и Лахо одобрително кимаше с глава. Така от ден на ден почнах да уча езика на туземците. Показвах на Лахо това, което беше най-близко до нас — трева, камък, вода, дърво, — и питах:

— Как се казва това?

Лахо ми отговаряше. Той разбираше какво означават думите „как се казва това“.

[1] Родината му е тропическа Азия, откъдето е пренесен и сега се отглежда навсякъде. Листата на бетела имат яйцевидна форма и са силно ароматични и кисели на вкус. В Югоизточна Азия, както и на някои острови в тропика, силно е разпространен навикът да се дъвчат листата на бетела заедно с парченце от семената на арековата палма или пинанга и с малко количество вар (за неутрализиране на съдържащата се в листата киселина). От бетела зъбите почерняват.

Навикът да се дъвче бетел е разпространен и между европейците, които живеят по тия места. ↑

СЕДМА ГЛАВА. В СЕЛОТО НА ПЛЕМЕТО БОМА. НЕ СЪМ ЖЕЛАН ГОСТ. НОЩЕН ПРАЗНИК. МОЯТ КАЛЕНДАР. ПРИЯТЕЛЯТ МИ ЛАХО. КАША ОТ КОКОСОВИ ОРЕХИ

I

Туземците всеки ден идваха по два и по три пъти при извора за вода и разговорът помежду ни започваше с думи, жестове и мимики. След това напълваха бамбуковите си съдове и си отиваха мълчаливо, без да кажат нито дума на прощаване, без да се ръкуват. Нима се страхуваха да се докоснат до мен? Учудваше ме и това, че те нито веднъж не ме поканиха в селото си, нито пък идваха в моята колиба.

Така мина един месец.

Веднъж туземците не дойдоха при извора два дена подред. Помислих, че се е случило нещо с тях, и на третия ден сутринта реших да ги потърся в селото им.

Слънцето още не беше се издигнало високо на небосклона, а горещината стана почти непоносима за човек като мен, който е живял в умерения климат на Европа. Особено остро почувствувах горещината, когато излязох от гората и тръгнах по пътеката край оградите на градините, където наблизко нямаше високи дървета. Разликата между температурата на сянка в гората и на открито място под слънцето беше доста чувствителна. Цяло щастие беше за мене, че си бях направил шапка от широки палмови листа. Без тая импровизирана шапка сигурно бих получил слънчев удар. Туземците ходеха без шапки, но косите им бяха доста дълги и образуваха на главите им нещо подобно на рунтав калпак, който ги предпазваше от слънцето. И все пак те бяха почти голи, как издържаха на горещото слънце? Особено жените, които работеха в градините по цял ден.

Пътеката ме заведе право в селото. И тук колибите бяха наредени в полукръг около малък мегдан като колибите, които бях видял в

селото на брега на океана. Същите островърхи покриви, спуснати до земята, същите тесни врати, през които възрастен човек можеше да излезе само наведен. И тук вратите бяха поставени високо и приличаха на прозорци и те бяха направени от бамбукови пръти или от рогозки.

Пред колибите горяха огънове. Край тях бяха насядали мъже, жени и деца. На огньовете имаше гърнета. Близо до пътеката, където се спрях една черна свиня с малки прасенца ядеше някакви кори от плодове. Две кучета с къси крака и с клепнали уши душеха корите. Една жена им изсипваше от гърне някакви остатъци от храна.

Кучетата първи ме усетиха и заръмжаха тревожно. Жената, която беше с гръб към мене, се обърна и като ме видя, изтърва гърнето на земята и то се разби. Силен писък се изтръгна от устата ѝ. Тя постоя миг, като ме гледаше с широко отворени очи после хукна с писъци и изчезна в гората. Всички туземци — мъже, жени и деца — наскочаха и като ме видяха, със страшни викове и крясъци се разбягаха. Дори и кучетата, и свинята с малките прасенца изтичаха след тях. На мегдана не остана жива душа...

Същото нещо се случи, когато влязохме с капитана и готвача Грей в селото на брега. И там всички се разбягаха, а после ни заобиколиха и ни подкараха към колибата, където ни затвориха. Като си спомних това, аз бързо напуснах селото по същата пътека, по която бях дошъл...

На другия ден Лахо и други двама туземци ми донесоха ядене при извора и седнаха малко настрана от мене. И двамата дълго мълчаха, после Лахо заговори нещо, като си помагаше с движение на ръцете. По-скоро от движенията, отколкото от думите му разбрах, че ако отида пак в селото — той показваше по посока на селото, — ще бъда убит с копие — сега той насочи копие към гърдите си. Аз го гледах и се усмихвах. Но моето спокойствие не се хареса на Лахо и той повторно почна да ми обяснява, че ако отида още веднъж в селото, ще ме убият. Сега той насочи копие не към себе си, а към мене и няколко пъти направи движение с ръка, сякаш го забива в гърдите ми.

Ясно беше, че те не искаха да ходя в селото им, но защо ме хранеха? Може би тъкмо за да не ходя в градините и в селото и да не плаша жените и децата им ... Нима толкова бях страшен?

Техният страх окончателно ме убеди, че тия хора никога не са виждали бял човек.

Една вечер, когато пълната луна изгряваше, откъм селото се чуха силни викове. Аз бях седнал пред колибата до огъня. Виковете се повториха, след това се чуха силни удари на барабан и пискливи звуци, каквито бях чувал в селото на морския бряг, в тъмната колиба, когато бяхме затворени с капитан Стерн и готвача Грей. Тия звуци ми напомниха страшното премеждие, което бях преживял. И аз си мислех: кой ли е жертвата? И дали изобщо има жертва, или диваците просто се веселят?

Без да мисля много, тръгнах към селото. Беше много тъмно и аз предпазливо вървах по пътеката през гората. Когато наближих селото, видях между дърветата червеникави отблясъци от голям огън, който гореше по средата на селския мегдан. Около огъня се мяркаха тъмните фигури на туземците, чуваха се пискливи звуци от кокосови свирки и удари по дървено корито. „Кой ли е жертвата?“ — отново помислих аз, като се промъквах все по-близо и по-близо към осветения мегдан. След това се покачих на едно кичесто дърво, немного високо, но с гъсти клони, откъдето виждах всичко, което ставаше в селището.

Огънят беше много буен, фигурите и лицата на хората се виждаха ясно. Те играеха. Един туземец удряше с две бамбукови пръчки по голямо корито-барабан, пет-шест души свиреха с кокосови орехи, които издаваха къси, но пискливи звукове, други надуваха свирки от бамбук, дълги най-малко два метра. Те просто крещяха в кухите бамбукови стъбла и гласовете им ечаха като ерихонски тръби. Тази смесица от звукове не се подчиняваше на някаква стройна мелодия — всеки свирач надуваше своя инструмент, както му хрумнеше, и се стараше да заглуши другите. Само ударите на барабана бяха в такт, по който туземците играеха.

Играчите бяха мъже и жени, наредени в кръг по двама, след това се нареждаха един след друг — тогава кръгът ставаше двойно по-голям. Те пристъпваха в такт с ударите на барабана, като прегъваха леко краката си в коленете, и само понякога се навеждаха малко напред, поклащаха глави и викаха силно и проточено:

— Хе-хо! Хе-хо! Бозам-бо! Бозам-бо!

Някои от мъжете бяха окачили на раменете си малки дървени барабани с изпънати кожи. Те удряха по тях с длани, но тия барабани издаваха слаби звуци в сравнение с голямото дървено корито.

Понякога играчите се застояваха на едно място, пристъпваха от крак на крак и пееха. Тогава големият барабан и свирките замлъкваха.

Лицата на мъжете бяха боядисани с черна и бяла боя. Под плетените гривни на ръцете и краката им бяха пъхнати зелени вейки. По шиите на жените и мъжете висяха гердани от мидени черупки и от зъбите на разни животни.

Постоянно прииждаха все нови и нови туземци — мъже и жени, — може би от близките села. Целият мегдан се изпълни с хора. Аз слязох от дървото и бързо се отдалечих, защото се страхувах да не ме забележат.

На другия ден никой не дойде при извора. Вечерта си легнах гладен. Едва на втората сутрин Лахо дойде много рано с още един туземец. Той беше нисък, но широкоплещест здравеняк. Донесоха ми печена риба и печени питки от плодове на хлебно дърво. Лицата им бяха намазани с бяла и черна боя. Лахо беше окачил всичките си украшения: зелени клончета и цветя, затъкнати под гривните на ръцете и краката, гердани от кучешки и свински зъби, големи обици от мидени черупки. А през пробитата си носна преградка Лахо беше пропъхнал тънка и дълга колкото молив кост, нашарена с чертички. Това беше най-красивата премяна, в каквата можеха да се нагиздят туземците. В тая премяна Лахо изглеждаше внушителен, дори страшен. Той сочеше с ръка селото, като говореше нещо възбудено, после почна да пее и да играе. Песента, която изпя Лахо, имаше еднообразна мелодия, само от няколко тона, а гласните на края на думите той удължаваше и се получаваше нещо като:

Арамаха-а-а, оринхо-о-о.

Уда-а-а-а, гот Андо-о-о...

Аз не знаех значението на първите две думи — „арама-ха“ и „оринхо“, но „уда“ и „гом“ ми бяха известни вече и се учудих, че Лахо със стрелите и копията вплита в песните си и моето име.

II

Дните минаваха еднообразни и горещи. С малкото ножче на капитана отбелязвах върху гладката кора на едно дърво всеки изминат ден с малка черта, неделните дни с по-дълги черти, а месеците — със знака за умножение X. По такъв начин знаех не само датата, но и дали на тази дата е понеделник или вторник. Например, ако след по-дългата черта, която означаваше неделя, следваха три по-къси черти, това означаваше, че последният ден е сряда. Тия черти и знаци показваха че бяха изминали четири месеца и деветнадесет дена, откак бях попаднал на острова. От тях четири месеца бях прекарал в планината. През това време бях научил вече доста думи от езика на туземците, но още не можех да водя с тях свързан разговор. Например аз научих, че на луната казват „гена“, на слънцето — „ябом“, на рибата — „мар“, бях научил названията за всички части на човешкото тяло, на водата, на гората и на много други предмети, но как бих могъл да узная названието на такива думи като вечер, сутрин, обяд, днес, вчера, утре, болка, радост, скръб? Това беше много трудно. Струваше ми се, че и за десет години не бих научил езика на диваците достатъчно, за да мога да се разбирам с тях. Понякога извиквах с ръка Лахо и му казвах: „Ела тук!“ Той идваше при мене, като повтаряше: „Ела тук.“ Аз го питам: „Как се казва «ела тук»? Той отговаря: «Ела тук». Просто повтаряше това, което чуваше от мене. Веднъж той ме повика, като каза: Каа ну.“ Аз повторих думите му и той дойде при мене. Тогава разбрах, че „каа ну“ значи „ела тук“.

Все пак колкото и да беше мъчно изучаването на езика, без преводач, аз напредвах и от ден на ден все повече и повече почнахме да се разбираме с Лахо.

Веднъж, след като говорихме дълго до извора, Лахо се накани да си отива. Преди да си тръгне, той се усмихна широко, хвана с лявата си ръка моята лява ръка над лакътя и каза:

— Тауо ала!

— Тауо ала! — повторих аз.

Лахо прескочи рекичката и като се обърна към мене, от ново повтори:

— Тауо ала! — и тръгна по пътеката през гората. Реших да използвам доброто му настроение и тръгнах след него. Това го учуди, но той не възрази и не ме спря. Излязохме на върха, където бяха градините. Стигнахме до малката портичка на оградата от бамбук. Лахо отвори, влезе в градината и ми махна с ръка:

— Каа ну.

В градината работеха няколко жени и деца. Щом ме видяха, те се разписаха и хукнаха да бягат, но Лахо им извика нещо и те се спряха.

— Каа ну! Каа ну! — махна им с ръка главатарят.

Жените и децата се върнаха и се заловиха за своята работа.

Жените бяха препасани със саронги, по които висяха дълги ресни, а децата бяха съвсем голички. Имаше две по-големи момичета и едно момче. Те бяха на около дванадесет-тринадесет години. Момчето беше препасано със саронга като възрастните мъже, а саронгите на момичетата бяха също като на майките им, само че със съвсем къси ресни отпред и отзад. По бедрата им висяха украшения от мидени черупки, нанизани на къси върви.

Жените и децата изтръгваха бурените от лехите и ги изхвърляха на края на градината.

Седнахме с Лахо под сянката на едно пъпешово дърво. По стъблото му висяха плодове, които приличаха на нашите пъпеши, само че бяха много по-едри. Лахо откъсна един пъпеш, извади от торбичката си, която висеше на гърдите му, една изострена мидена черупка и нарязва пъпеша също тъй изкусно като с нож.

Плодовете на пъпешовото дърво по вкус приличат на нашите пъпеши, само че са по-сладки. Самото дърво, от семейството папайеви, няма клони. То е високо около четири-пет метра. На върха му има корона от едри листа на дълги дръжки. Цветовете му са жълтеникавобели, а листата съдържат особен млечен сок, който смекчава и най-жилавото месо — достатъчно е месото да се накисне във вода, в която има няколко капки от този сок, или да се увие в листата на пъпешовото дърво.

Аз разгледах и другите плодни дървета в градината. Ето едно хлебно дърво, вечно зелено, с тъмнозелена корона и със сивокафяво стъбло. Едрите му плодове растат направо на стъблото и по най-дебелите клони. Понякога един плод тежи до дванадесет килограма.

Туземците не ядат плодовете сурови, защото миришат неприятно, а правят от тях тесто и пекат малки питки.

Освен хлебни и пъпешови дървета в градината имаше и няколко кокосови палми. Но плодните дървета изобщо бяха малко. В градините туземците сееха окопни култури: ямс, таро, батати, но затова пък около колибите им имаше много плодни дървета.

Лахо извика едно от момчетата и му каза да се покачи на близката кокосова палма. Момчето върза на краката си, над ходилата, едно късо въже и бързо се покачи на върха на високото гладко дърво, като обхващаше с ръце стъблото, а с помощта на въжето задържаше краката си за него. То ни откъсна по един орех. С малката си каменна брадва Лахо обели кората на единия орех, удари го с тъпата страна на брадвата и орехът се разцепи. През това време момчето беше донесло две празни орехови черупки, които служеха вместо паници. Лахо изля сока от ореха в „паницата“, изстърга месестата му вътрешност и я изсипа в сока. Паницата се напълни с бяла, вкусна каша, която изядох с особена лъжица от мидена черупка. Лахо разчупи другия орех и изяде своята каша с голяма охота.

Кокосовият орех има твърда и здрава черупка, покрита с дебела влакнеста кора. Зелените орехи имат сок, а зрелите — само една твърда ядка.

Макар да е доста тежък, кокосовият орех не потъва във водата, а влакнестата му обвивка не позволява на морската вода да проникне през черупката. Попаднал в морско течение, кокосовият орех дълго плава, докато бъде изхвърлен на някой континент или на остров. Ако попадне на благоприятна почва, той пуца корени и за две-три години се превръща във висока палма.

Щом се нахранихме, ние излязохме от градината. Лахо ми каза „тауо ала“ и си тръгна към селото. Аз реших да отида с него и тръгнах подире му, но той се спря и доста сърдито почна да ми говори нещо и да показва с ръка към гората, където беше моята колиба. Разбрах, че не съм желан гост в селото, и си отидох.

[# Известният английски мореплавател Кук (1728–1779) пише: „Човек, който през своя живот е посадил поне десет хлебни дървета, спокойно може да каже, че е изпълнил дълга си към своето семейство и потомците си също тъй пълно, както един жител на Европа, който през целия си живот е орал есенно време, жънал през лятото и по

такъв начин е снабдявал с хляб семейството си.“ А жителите на остров Таити казват, че три хлебни дървета могат да изхранят един човек през целия му живот.]

ОСМА ГЛАВА. ЛЕТЯЩИ ДРАКОНИ И ЖАБИ. ОТНОВО ГЛАДУВАМ. ВРАЖДЕБНО ПОСРЕЩАНЕ. ЛАХО МЕ ЗАВЕЖДА В КОЛИБАТА ЗА ГОСТИ. БЯЛ ЧОВЕК ОТ ЛУНАТА. ПИР С ТАНЦИ

I

Минаха още два месеца. Настъпи октомври. Всяка вечер небето се покриваше с облаци. Често преваляваха кратки проливни дъждове. Сутрин небето се проясняваше, но привечер облаците отново покриваха цялото небе и през нощта пак заваляваше.

Една нощ се събудих цял измокрен. Показа се, че покривът на моята колиба пропускаше вода. На другия ден дрехите ми бързо изсъхнаха на слънцето, но през нощта пак се намокриха. Трябваше да поправа покрива. Наскубах трева, напластих я върху колибата и я превързах с тънки лиани. Покривът вече не пропускаше вода, но още същата нощ дъждът намокри краката ми. Колибата нямаше врата и вятърът навяваше през входа дъждовни капки. Принудих се да си направя нещо като врата. Насякох стъбла от дива тръстика, наредих ги успоредно едно до друго и ги превързах с лиани. След това ги застлах с трева, привързах и нея за прътите и вратата беше готова. Вечер закривах с нея входа на колибата и заспивах спокоен.

Когато валеше дъжд, нощите ставаха по-хладни, но не толкова студени, че да мръзна, а през деня отново ставаше горещо. Честите нощни дъждове и горещото слънце през деня правеха въздуха влажен и задушен.

Никой не ме безпокоеше в колибата. Туземците не смееха да идват при мен. Те слизаха почти всеки ден при извора да пълнят с вода дългите си „бутилки“ от бамбук и когато не ме намираха там, свиреха с кокосови орехи, за да ги чуя, или пък ме извикваха по име и аз отивах при тях.

Живеех спокойно. Не срещях и никакви хищници, от които се страхувах в началото. Големият варан не се появяваше. Често виждах из гората маймуни гибони, но те бяха дребни, безвредни животни. Живееха на стада, катереха се пъргаво по дърветата, скачаха от клон на клон и крещяха неприятно. Привечер се появяваха летящи дракони. Това „страшно“ название е дадено на един вид съвсем безвредни гущери, с пъстър цвят на кожата, като околната зеленина. Драконите имат силно удължени ребра и тънки ципи вместо крила, които се разтварят като парашут. С тия кожени „парашути“ те „прелитат“ от едно дърво на друго на разстояние не повече от двадесет метра. Хранят се с насекоми. Видях и „летящи“ жаби. Те имат ципи не само на задните но и на предните си крака, с които „летят“.

От птиците най-често се срещаха красивият фазан аргус и птицата носорог.

Всички тия животни и птици не бяха опасни и аз спокойно заспивах в колибата си.

Дъждовете почти всяка нощ угасяваха огъня. На другия ден аз пак го запалвах с главните, които ми носеха туземците, но през нощта дъждът отново го угасяваше. Най-после реших да направя покрив и за огъня. Отсякох четири по-дебели издънки, забих ги в земята, завързах на горните краища на тия колове бамбукови стъбла, наслагах върху тях трева и покривът беше готов. Накладох под тоя навес огън, но през нощта дъждът пак го угаси. Той проникваше отвсякъде, защото стряхата нямаше стени. Тогава намислих нещо друго. Изкопах с каменната брадва пещ в склона до колибата, пренесох покрива над пещта и накладох вътре огън. Сега никакъв дъжд не можеше да го угаси.

За моя радост аз се спасих от дъждовете. Колибата ми беше суха, имах и огън, но не винаги имах храна. Понякога дъждът валеше по цял ден и туземците не се появяваха, пък и аз не можех да изляза от колибата. Вечер си лягах гладен. На другия ден — пак дъжд и отново трябваше да гладувам. Тогава реших да си набера повече плодове от градините на туземците и да си направя запас.

Един ден дъждът престана и аз се запътих нагоре по пътеката през гората. Отидох в същата градина, където бях ходил вече заедно с Лахо. Заварих там няколко жени и деца. Те не се разбягаха, както порано. а продължиха да вадят таро и ямс, като ги слагаха в чували,

изплетени от лико или от нишките на палмови листа. Две от жените носеха на гърбовете си малки деца в торби, изплетени като чувалите от лико и палмови листа. От тия торби се подаваха само главите на децата. Ако някое дете заплачеше, жената почваше да подскача леко на едно Място и да му пее, като го подрусваше. Детето млъкваше и жената отново се залавяше за своята работа.

Бях много гладен. Откъснах един пъпеш от близкото дърво, седнах под сянка и нарязях пъпеша с ножчето си. Пъпешът ми се видя много вкусен. В това време жените напълниха чувалите си с таро и ямс, дигнаха ги на гръб и си тръгнаха към селото. Тръгнах и аз подире им.

Щом наближиха селото, жените забързаха, а аз нарочно забавих крачките си. След малко влязох в селото. Туземците бяха предупредени от жените и не се изплашиха при моето появяване, но и не се зарадваха. По намръщените лица на мъжете разбрах, че моето присъствие никак не им е приятно. Те ме заобиколиха мълчаливо. Някои взеха копията си. Дойде Лахо и заговори сърдито, като се обръщаше ту към мен, ту към туземците. Помъчих се да му обясня, че съм дошъл да го видя, да поговоря с него, но щом това му е неприятно, веднага ще си отида в моята либата. Щом чу думата либата, Лахо каза нещо на туземците, сетне ми даде знак с ръка да вървя след него и ме поведе по една пътека през гората. Мъжете тръгнаха след нас. Стигнахме на една малка площадка, до която имаше само една колиба. Тя беше по-голяма от колибите на диваците и не се различаваше от оная в крайбрежното селище, в която бяхме задържани. Лахо отвори вратата и ме покани да вляза. Изтръпнах и плахо го погледнах — нима ще ме арестува?

Помъчих се да обясня на главатаря, че никога вече няма да идвам в селото им, че още сега ще си отида и повече няма да ги безпокоя. Но Лахо настояваше да вляза, като повтаряше:

— Либата орованда, либата орованда...

Либата значи колиба, но какво значеше орованда? Може би затвор? Лахо забеляза смущението ми, пръв влезе в колибата и като ми махна с ръка, каза усмихнат:

— Каа ну, каа ну. И другите туземци се обадиха, като сочеха към вратата:

— Вум. вум — влез.

Сега те не бяха мрачни, както в селото. Някои дори се усмихваха дружелюбно. Усмивките им ме успокоиха и аз влязох в колибата. Последваха ме още няколко души от по-възрастните. Младите останаха вълн.

В колибата имаше широк нар от бамбукови летви, плътно наредени една до друга. Тия летви правеха нара гладък. Край стената бяха наредени „възглавници“ от добре изгладено дърво. Лахо легна на нара, сложи една „възглавница“ под главата си и каза:

— Вамборо.

Разбрах: тия дървени пълчета наистина служеха за възглавници. Но кой спеше на тях? Чия е тази либата ороганда и защо е построена настрана от селото? До стената срещу нара имаше дълго дървено корито-барабан. Лахо го нарече „бурум“. Той ми показа и свирките от тръстика — „хаух“, — пълнати под гредите на тавана, и едрите кокосови орехи с две дупки — една отгоре и една по средата на черупката, — които Лахо нарече „пиу“. Те бяха наредени върху широка лавица от бамбук. Лахо почна да ми обяснява нещо, но аз не го разбрах. Тогава той почна да играе и да пее:

Гена-а-а, гена-а-а, Анцо-о о, пакеги-и гена-а а

След дълги обяснения с мъка разбрах, че туземците се събират на площадката пред колибата да играят и да се веселят. Разбрах и всяка дума на песента: Луна, луна ... Андо, бял човек от луната...

Наистина ли тия хора мислят, че съм паднал от луната? Спомних си стария испански географ, който пишеше, че жителите на остров Тамбукту смятали Магелановите моряци за хора, дошли от луната. Нима туземците знаят, че някога на техния остров са идвали „бели хора от луната“?

В колибата влязоха трима млади туземци. Двата носеха по едно голямо дървено блюдо, а третият — кокосов орех. Едното блюдо беше празно, а в другото имаше печен ямс и плодове. Лахо взе каменната брадвичка, която висеше на стената, обели кората на ореха, разчупи го на две половини и изля кокосовото мляко в празното блюдо. След това настърга с остра раковина меката вътрешна част на ореха и кашата беше готова. Лахо ме покани да се нахраня и се обърна с гръб към мене. Останалите туземци също ми обърнаха гръб. Докато се хранех, те нито веднъж не ме погледнаха. Това ме учуди. При извора те не ми обръщаха гръб, когато се хранех. Напротив, там те следяха с

голям интерес всяко мое движение. Ако тяхното поведение сега означаваше учтивост и уважение към госта, то беше удобно: аз не бях свикнал да ям с техните лъжици от мидени черупки и често поднасях „лъжицата“ празна към устата си, защото ореховата каша беше рядка и мъчно се задържаше в черупката.

Щом се нахраних, туземците пак се обърнаха към мене. Лахо ме попита:

— Андо, пакеги гена? Пакеги гена?...

Той ме гледаше право в очите и чакаше да чуе какво ще кажа. Останалите туземци мълчаха. В колибата стана много тихо. Чудех се какво да отговоря. Спомних си думите на Мехмед ага: „Има истини, по-лоши от лъжата, и лъжи, подобри от истината.“ Не беше нужно много ум, за да се разбере какво искаше да ми каже тогава старият турчин. Той ме съветваше да скрия някои истини от плантатора или, направо казано, да го излъжа. Но аз не исках да лъжа туземците. От друга страна, нямаше ли да си навредя, ако им кажа, че не съм дошъл от луната, че съм човек като тях? Може би те се страхуваха от мене тъкмо защото мислеха, че съм дошъл от луната. Ако този страх изчезне, няма ли да постъпят с мене като своите събратя от крайбрежното село?

Туземците чакаха отговор. Лахо напрегнато ме гледаше. Аз се престорих, че не го разбирам, и свих рамене. Но туземците не останаха доволни от моя мълчалив отговор, защото той нищо не им казваше. Лахо повтори утвърдително:

— Андо пакеги гена!

— Пакеги гена, пакеги гена! — закимаха с глава и останалите мъже.

II

Макар да бях дошъл от луната, аз бях уморен като най-обикновен земен човек и легнах на нара да си почина. Туземците един по един излязоха от колибата и ме оставиха сам. Дървената възглавница беше корава, но когато легнах по гръб, почувствувах се доста удобно и скоро заспах.

Събудих се късно вечерта от силни викове. Бързо излязох от колибата. На площадката бяха се събрали много хора. Те донесоха две дебели дървета, дълги по двадесетина метра, поставиха ги успоредно едно до друго по средата на площадката и запълниха празнината помежду им със сухи дърва. После донесоха главни и запалиха дървата. Огънят бързо се разгоря. Двама души донесоха на рамене една свиня, убита с копие и привързана за две дебели бамбукови стъбла, поставиха я напреки на двете дървета и я обръщаха над огъня, за да се опърли добре от всички страни. Като опърлиха четината, те изстъргаха кожата на свинята с остри раковини и я нарязаха на късове с „ножове“ от бамбук.

Диваците много лесно правеха тия ножове. Като разцепваха от кората на сухо бамбуково стъбло тънки летвички, широки два-три сантиметра и дълги около тридесет сантиметра, те ги изостряха с раковини и ги обгаряха на огъня. Тия примитивни ножове бяха много остри и режеха месото на свинята също като истински.

Надойдоха и жени. Те донесоха много гърнета, някои големи като делвите, в които нашите майки правят пиперница, други — помалки, като нашите обикновени гърнета. Площадката се изпълни с мъже, жени, девойки и младежи.

Няколко туземци, наредени един след друг, донесоха на рамене големи кошници, прикрепени към бамбукови стъбла. Кошниците бяха пълни с ямс и таро. Жените веднага се заловиха да чистят ямса и тарото с черупки от миди, докато мъжете режеха месото на свинята на дребни късове и го слагаха върху рогозка, застлана с палмови листа. Когато всичко беше готово, Лахо почна да раздава месото.

— Андо пакеги гена! — извика той и ми даде голям къс месо.

— Олан!

— Габон! — Малан!

Лахо извикваше туземците — мъже и жени — по име и на всекиго даваше парче месо.

Той отдели и за себе си един доста голям къс и каза:

— Лахо, тана билияр бома!

Това значеше: Лахо, главатар на хората от племето бома.

Всеки слагаше в гърне своето парче месо заедно с ямс и таро, наливаше в него вода от бамбукови „бутилки“ и го поставяше на огъня да ври.

Луната се показва над далечния хълм. Туземците се изправиха с лице към нея, гледаха я мълчаливо, докато изгря цялата, след това в хор нададоха силен, продължителен вик, който отекна далеч из гората:

— Гена-а-а, о-о-о, и-и-и...

Проехтяха ударите на бурума, разнесоха се и пискливите звуци на свирките от кокосови орехи и бамбукови стъбла. И пак настъпи тишина. Всички мълчаливо чакаха и се ослушваха. Далеч от запад и от изток се чува същите викове и удари на буруми. Диваците от съседните села също посрещаха изгрева на луната.

Яденето се свари. Туземците изсипаха месото и ямса в черупки от кокосови орехи, по-големи и от най-голямата наша паница, и седнаха да ядат. На мене ми дадоха дървено блюдо, От такова блюдо ядеше и Лахо, и няколко по-стари мъже. Появиха се и делви с кокосово вино. Огънят гореше силно и осветяваше цялата площадка. Златисти отблясъци трептяха по околните дървета.

Отново забиха бурумите, запищяха свирките, започнаха танците и продължиха до сутринта.

**ДЕВЕТА ГЛАВА. БЯЛ ЧОВЕК НА БРЕГА НА ОКЕАНА.
КОЙ СЕ Е СПАСИЛ — ГРЕЙ ИЛИ КАПИТАНЪТ?
ОПАСЕНИЯТА НА ПЛЕМЕТО БОМА. ВРАЖДАТА
МЕЖДУ ПЛЕМЕНАТА БОМА И ЗАНГО. ЛАХО МИ
ПРЕДЛАГА ДА СЕ ОЖЕНЯ И ДА ОСТАНА ПРИ
НЕГОВОТО ПЛЕМЕ. ТРЪГВАМ ДА ТЪРСЯ БЕЛИЯ
ЧОВЕК. НЕОЧАКВАНО ОТКРИТИЕ**

I

Почнах често да посещавам либата орованда — колибата за гости. В сравнение с моята колиба тя изглеждаше като палат. Обикновено отивах привечер. По това време туземците се връщаха от своите градини, където работеха през деня, и идваха при мене на приказки. Най-често идваше тана Лахо. Той така свикна с мене, че почна сам да ме кани по-често да идвам в либата орованда. Понякога в колибата се събираха по десетина души, по-първите хора на селото, разполагаха се на нара и разговорът започваше при светлината на огъня, който гореше на пръстения под.

Веднъж Лахо дойде разтревожен и ме попита защо не съм доволен от бияр бома — хората от неговото племе. Храната ли не ми харесва, или хората? А може би някой ме е обидил? Казах му, че никой не ме е обидил. Всички се отнасяха към мене приятелски, хранеха ме — какво друго мога да искам от тях? И какво е дало повод на Лахо да мисли, че съм недоволен?

— Ти ходиш в градините на бияр занго — каза главатарят.

И ми обясни, че хората от племето занго, което живеело долу на брега, край залива, няколко пъти ме виждали в своите градини. Защо ходя там? Нима искам да избягам от племето бома и да ида при племето занго? О, племето занго е много лошо. Уин бияр — лошо племе.

Изненадан от това, което чух, аз казах на главатаря, че никога не съм ходил в залива при племето занго и не мисля да ходя. Но той не ми вярваше. Хората от племето занго разправяли, че пакеги гена ходел из техните градини да бере ямс, таро и банани. Пакеги се криел от хората, но те го видели няколко пъти. Жените и децата се страхували от белия човек и не смеели да ходят в градините на работа.

Племето занго е същото, чиито хора ни хвърлиха в океана. Кой може да бъде този пакеги гена, който ходел из градините им да краде таро, ямс и банани? Никой друг освен капитан Стерн. Той беше изкусен плувец — сигурно се е спасил и сега краде плодове от градините край залива, за да не умре от глад.

Ние бяхме седнали на тесния нар пред либата орованда. Слънцето залязваше. Площадката беше потънала в сянка, но по върховете на дърветата още трептяха слънчевите лъчи. Горещината почна да намалява.

При нас дойде старият Габон. Той малко говореше и може би затова всички го уважаваха: племето не обичаше бърливите хора. Габон извади от торбичката си тънък зелен лист и няколко сухи листа и сви дебела цигара. Запали я от огъня, който гореше в колибата и седна при нас на нара. Той също потвърди, че съм ходел из градините на племето занго.

— Лошо ли е, ако човек си откъсне един пъпеш, за да се нахрани? — попитах го аз.

— Не, не е лошо — отвърна Габон. — Лошо е друго...

— Кое?

— Дето пакеги не иска да живее при нас. Андо иска да иде при билияр занго.

Лахо отново повтори, че „билияр занго уин“, билияр занго е враг на билияр бома и ако аз отида при билияр занго, ще стана враг на билияр бома.

Едва сега разбрах тревогите на Лахо и на Габон. Те се страхуваха да не отида при техните врагове.

При нас дойде един младеж. Той носеше клепоухо куче с настръхнала козина, което скимтеше и се мъчеше да се изскубне от ръцете му. Лахо нареди на младежа да ни приготви вечеря. Младежът хвана кучето за задните крака и с всички сили го удари в земята. След това го занесе в селото мъртво.

Слънцето залезе. Изведнъж притъмня. Влязохме в колибата. Лахо сбута главните и огънят пламна. Седнахме на нара. Габон започна да ме уговаря:

— Не ходи при билияр занго. Билияр занго — уин. Арики — уин ... Тана Боамбо — уин...

Аз си спомних тана Боамбо. Той беше същият едър туземец с трите пояса, окичени с раковини. Боамбо ни затвори в оная тъмна колиба, а после заповяда да ни хвърлят в океана. Не, не, никога не бих отишъл при племето, на тана Боамбо — племето, което ни осъди на смърт... Нали от него избягах в оная тъмна нощ и дойдох тук, в планината, за да спася живота си ... Все пак кой от двамата е жив — капитанът или готвачът? А може би и двамата? Как да се срещна с тях? Как да ги намеря?

Казах на Лахо и Габон, че познавам белия човек, който ходел в градините на племето занго. Той е пакеги нанай — добър бял човек — и трябва да го намеря.

— При него ли ще идеш да живееш? — попита ме Лахо.

— Не, ще го доведе тук. Габон каза:

— Не ходи там — и махна с ръка към морския бряг. Въпреки тяхното нежелание аз реших твърдо да отида в залива. Трябва да намеря белия човек. Трябва да го избавя от бедата, в която е изпаднал. Той сигурно се крие из горите край залива, храни се с плодове от градините на туземците като мене в първите дни след бягството ми от племето занго. Живее като подгонен див звяр, със страх за живота си. Трябва, трябва да го доведе при тия добри хора.

Лахо пак ме посъветва да не търся белия човек. Той се страхуваше да не ме сполети някаква беда. Ако билияр занго ме хванат, ще ме опекаат и ще ме изядат. Така каза Лахо.

— Билияр занго ядат ли хора? — попитах го аз.

— Ядат! — отвърна Лахо.

И Габон потвърди, че племето занго яде хора.

— А билияр бома попитах го аз със свито сърце.

— И билияр бома изяждат своите врагове отвърна Габон.

Лахо ми обясни, че двете племена — занго и бома — враждуват помежду си и понякога воюват. И двете племена, ако хванат пленници, убиват ги и ги изяждат. А Габон допълни, че преди „дио гена“ — десет луни — през време на едно сражение стрелците от племето занго

хванали двама ранени от племето бома. отвлекли ги и ги изяли. Но племето бома щяло да си отмъсти В близко време племето бома щяло да нападне племето занго, за да хване и то двама души от своите врагове. И ще направи „бурум-ау“ — празник с музика и танци.

— Ще ги изядете ли? — попитах аз със сподавен глас.

— Хе-хо! Ще ги изядем — потвърди Лахо.

— Но... това е ... това е много лошо! — задъхано казах аз. — Да убиеш човек и да го изядеш, това е жестоко!

Лахо се изсмя на думите ми. Нещо зловещо имаше в очите му.

— Почакай, сега ще ти покажа нещо — каза той и излезе.

— Къде отиде? — попитах стария Габон.

Той сви рамене и нищо не отговори.

След десетина минути Лахо се върна усмихнат, със светнал поглед. На гърдите му висяха пет човешки долни челюсти, нанизани на връв.

— Виж — гордо каза той, като изпъчи гърди, за да видя по-добре човешките челюсти. — Това са наши врагове от племето занго. Аз ги убих. Тогава племето ме избра за главатар.

— И ги изядохте? — едва промълвих аз. Гърлото ми беше пресъхнало. Езикът ми беше се схванал.

Лахо утвърдително кимна с глава. Грамадните му обици застрашително се залюшкаха.

Изтръпнах. Значи, тия хора бяха людоеди! Възможно ли е? Те изглеждаха тъй кротки, дори тъй страхливи! Много ми се искаше да ги попитам биха ли яли бели хора, но не посмях.

— Уип-уип — много лошо — казах аз. Лахо ме изгледа учуден. След това каза, че те изяждали враговете си само през време на война. Изяждат и убитите, и пленниците. И затова през време на война никой не се предава жив на враждебното племе.

II

Младежът, който беше убил кучето, донесе едно голямо дървено блюдо, пълно с печено месо и ямс. Туземците печаха месо по особен начин: увиваха късовете в листа от пъпешово дърво и ги заравяха в жарава. Месото се изпичаше добре, без да се замърси с пепел, и омекваше от пъпешовите листа.

— От какво животно е това месо? — попитах аз.

— Пакеги видя, че убих кучето пред очите му — отвърна младежът малко обиден.

Месото имаше вкуса на всяко друго месо. Ако не знаех, че е кучешко, и ако ми кажеха, че е от младо биче, щях да повярвам. Лахо и Габон ядяха с голяма охота. Аз предпочитах ямса, но ядох и от месото. Кучешко месо — голяма работа! Нали не е човешко...

Докато се хранехме, младежът седеше мълчаливо на нара, обърнат с гръб към нас. След това прибра празното блюдо и си отиде. Лахо сви дебела цигара, запали я от огъня, смукна няколко пъти и даде на Габон. И той смукна няколко пъти и ми подаде цигарата. Аз отказах да пуша.

— Ще идеш ли да търсиш белия човек? — попита ме Лахо.

— Още утре — отговорих аз. Лахо стана от нара, каза „тауо ала“ и си отиде. Габон взе няколко недогорели главни и накладе малък огън под нара. След това легна над самия огън, а аз се разположих на другия край на нара. През нощта Габон става няколко пъти да подклажда огъня. Изглежда, че му беше студено.

В планината, високо над морското равнище, нощите бяха похладни, отколкото на морския бряг. Но за мен, човек на севера, те бяха горещи. Аз бях свикнал с нашите студени, снежни зими и нощните „студове“ тук ми изглеждаха като хладка баня. При това аз бях облечен, а Габон беше гол. Но защо старият туземец не си отиде вкъщи? Защо остана да спи в моята колиба? Сигурно да ме пази, помислих си аз. Страхуваше се да не избягам при племето занго...

Сутринта Лахо дойде рано и ме извика. Слънцето току-що бе изгряло. Из гората се чуваше разногласната песен на птиците. Въздухът беше свеж, дишаше се леко. Лахо ме поведе по пътеката през

гората. Отидохме в селото. Пред колибите горяха малки огньове. Жените белеха батати, печаха питки от тесто, умесено от плодовете на хлебните дървета, варяха в гърнета ямс. Лахо ме заведе до една колиба и извика:

— Сабо, каа ну!

На вратата се показа тъмнолика девойка с големи обици на ушите.

— Харесва ли ти? — попита ме Лахо. — Ако искаш, тя ще стане твоя сахе (жена). Говорих с нея, тя е съгласна.

— Моя сахе? — извиках аз изненадан. Погледнах девойката — тя се засмя и се скри в колибата.

— Искаш ли? — попита ме Лахо. Поклатих отрицателно глава:

— Не искам.

Той ме заведе при друга колиба и извика:

— Арена, каа ну!

На вратата се показа друга девойка — Арена. Тя се усмихна, белите ѝ зъби блеснаха на слънцето. На шията ѝ висяха два гердана, на ушите ѝ се люшкаха черни обици от едрите зърна на някакъв плод. Тя беше се пременила като за сватба. Изглежда, че Лахо беше я предупредил.

— Харесва ли ти? — повтори въпроса си главатарят. Аз просто не знаех какво да отговоря. Около нас беше се събрала цяла тълпа мъже, жени, деца. Всички се усмихваха. А няколко жени почнаха да хвалят и Сабо, и Арена. Туземците наричаха сабо палмата ротанг, с назъбени и остри като трион листа, а арена на езика на племето значеше гръмотевица. Според жените и Сабо, и Арена били много работливи — ще сеят ур и уму — таро и ямс, — ще берат ая и пая — плодове от хлебно дърво и пъпеша, — ще ми готвят храната в гърнета и ще ми я поднасят в онам — голямо дървено блюдо. Ще ми плетат сури — рогозки от палмови листа, макар че това е мъжка работа... А аз ще стана син на племето и ще ходя на лов за диви свини — какво искам повече?

— Не ходи да търсиш белия човек — настояваше Лахо. — Остани при нас. Ще те оженим за най-хубавата мома. Ще ти направим голяма либата, хубава либата, като либата орованда. Ще ти дадем пет онама, пет сури, пет саронги. Какво искаш още? Не ходи да търсиш белия човек!

— На вум! На вум! — Не ходи! Не ходи! — обадиха се много гласове.

Всички настояваха да остана при тях. Но аз бях непреклонен. Тогава Лахо ми каза:

— Ако идеш при биляр занго, ти ще станеш наш враг.

— Наш враг, наш враг! — отново се чуха много гласове.

— Тогава племето занго ще стане по-силно от нас — призна Лахо. — Биляр занго ще ни победи и ще изгори нашите колиби, а ние ще избягаме в планината и ще ядем диви плодове...

Сега всичко ми стана ясно. Тия хора вярваха, че притежавам някаква свръхестествена сила. Аз съм човек от луната, това не е шега! Ако отида при вражеското племе, то ще стане по-силно от тях и ще ги победи. Ако остана при тях, те ще бъдат по-силни. Аз дори почнах да подозирам, че те мислят да ме използват в борбата си срещу племето занго...

Дадох им тържествено обещание, че няма да отида при племето занго. Ако намеря белия човек, ще го доведа при тях, а ако не го намеря, ще се върна сам. Но Лахо, види се, не ми повярва и отново каза:

— На вум, остани при нас. Ще ти дадем и Сабо, и Арена.

— И двете ли? — засмях се аз.

— И двете. — Лахо кимна утвърдително с глава. — И аз имам две жени, ето ги — и той ми показа две от жените, които бяха близо до нас. Едната беше доста стара вече, а другата съвсем млада, с малко детенце на ръце.

— Андо не иска жена — твърдо отговорих аз. — Андо ще иде да търси белия човек. Анге бу!

Когато някой туземец каже „анге бу“ — аз казах, — това значи, че нищо не може да го разубеди, че той на всяка цена ще изпълни това, което е намислил, и всеки по-нататъшен разговор е безполезен. Всички млъкнаха. Лахо промълви огорчен:

— Добре, иди. Ние ще те изпратим.

III

Освен Лахо и Габон с мене тръгнаха още тридесетина туземци. Някои от тях бяха въоръжени с копия, други носеха дълги бамбукови „бутилки“ за морска вода. На туземците не беше известно добиването на морска сол и соляха храната си с морска вода. Но понеже морето беше далеч, а пътеката — много стръмна, те нямаха винаги морска вода и често ядяха безсолна храна. Петима от цветнокожите носеха по един кокосов орех, а други двама — по един пъпеш.

Отначало ние вървахме по пътеката, която минаваше край градините, а след това завихме по друга пътека, която водеше на север, към брега на океана. Тя се спущаше право надолу по планината и на места беше толкова стръмна, че трябваше да се държим за коловете, които туземците бяха забили в земята, или за близките храсти и клонаци. Гората беше много гъста. Преплетените клони на дърветата бяха покрити с листа с най-различни форми — едни дълги по няколко метра, други кръгли, трети перести като ветрило, а между тях се преплитаха различни видове лиани с тънки като въжа стъбла, дълги по сто, по двеста, дори по триста метра. Лианите стигаха чак до върховете на дърветата, уплитаха короните им с гъста мрежа, а други висяха на кичури ниско над самата пътека. Туземците се провираха под тях или ги отстраняваха от пътеката с копията си. Особено неприятни бяха бодливите лиани като палмата ротанг, наричана от туземците сабо. Листата на тази лиана, назъбени като трион, имат остри бодли; при докосване до тях те се забиват в тялото на човека и причиняват силна болка.

Слизахме все по-надолу и по-надолу по стръмния склон. Дървовидните папрати, които се срещаха по високите места, тук постепенно оредяха, но затова пък дърветата гиганти се срещаха все по-често и по-често. Някои от тия вековни дървета имаха много дебели дънери, с надземни корени, плоски като дъски, дълги три-четири метра, които се разклоняваха в различни страни и потъваха в почвата. Без тия подпорни корени бурите лесно биха повалили дърветата гиганти. Все по-често и по-често се срещаха различни видове палми,

чиито високи и прави стъбла се издигаха над останалите дървета и разпущаха над тях дългите си листа.

Изведнъж пред нас се откри дълбока пропаст. В дъното ѝ течеше малка река. Пътеката свършваше на края на пропастта. Наоколо — непроходими джунгли. Сега накъде?

Долу от дълбокото дъно на пропастта се издигаха високи дървета: дебелите им клони стигаха чак до горния край на пропастта, където бяхме се спрели. Лахо се покачи на един такъв дебел клон и като се придържаше с ръце за околните клони, тръгна по него. Аз го последвах и стигнах по този въздушен мост до стъблото на дървото. Тук беше провесена дълга стълба, майсторски изплетена от стъблата на палмата ротанг. По тази много здрава стълба слязохме един по един в дълбокия дол. Тук ни чакаше ново препятствие — водите на немного пълноводната, но буйна река ревяха бясно и заплашително. Тръгнахме надолу по брега и след малко стигнахме до един висящ мост, направен от лиани. Минахме един по един на отвъдния бряг и тръгнахме надолу по добре утъпканата пътека.

След два часа път стигнахме на морския бряг и седнахме да си починем. Двама туземци нарязаха пъпешите. Лахо ми каза, че за селището на племето занго няма пътека и аз трябва да вървя по брега, докато стигна до залива. Той още веднъж ме предупреди да се пазя от племето занго, като повтаряше загрижено: „Уин биляр, уин биляр“...

— Ще се пазя — успокоих го аз. Той ме погледна някак особено и попита:

— Ще се върнеш ли пак при нас?

— Разбира се! Ще се върна заедно с белия човек.

Но главатарят сякаш не ми повярва. Той плю в шепата си, наведе се и мълчаливо почна да разтрива ходилата на краката си, корави като подметки. Защо не ми вярва? Защо мисли, че ще ида при неговите врагове? Та нали племето занго беше и мой враг! То искаше да ме удави — това аз никога няма да го забравя...

— Добре — тихо каза главатарят. — Ще те чакаме три дена. Ако не се върнеш, ще знаем, че си отишъл при биляр занго. Анге бу!

Той стана. Туземците поставиха петте кокосови ореха между чаталестите клони на едно дърво и ми казаха, че ги оставят за мене — да има какво да ям, като огладнея. След това напълниха бамбуковите

стъбла с морска вода, запушиха ги с дървените тапи и си отидоха. Аз тръгнах сам към залива...

Беше настъпило времето на отлива, водата беше се оттеглила. Плиткото песъчливо дъно край скалистия бряг беше оголено. Това беше цяло щастие: ако бях дошъл през време на прилива, когато водата залива целия бряг, трябваше да газя, а на места и да плувам, а такова „пътуване“ не е много приятно. Сега аз вървах по мекия пясък, просмукан с топла влага. Но се оказа, че и този „лек“ път си имаше своите неудобства: слънцето печеше право над главата ми, горещината беше непоносима, а краката ми затъваха в пясъка и сякаш ме дърпаха надолу. Да, пътеките през гъстите прохладни гори са по-удобни дори когато са много стръмни.

След един час стигнах до устието на малка река — може би по коритото на същата тази рекичка в оная тъмна, страшна нощ бях стигнал до селището на племето бома. До реката се издигаше доста висока скала, зад която почваше извивката на залива. Починах си на сянка в една малка пещера, изкъпах се в прохладната рекичка и се изкачих на скалата. Пред мене се простираше широкият залив, осеян с малки и големи скали. „Сигурно в някоя от тях беше се разбила яхтата на мистър Смит“, помислих си аз и потръпнах, като си спомних за корабкрушението. Брегът край залива беше покрит с вековен тропически лес. Селото не се виждаше — то беше скрито в гората. Не се виждаха и градините на туземците. Къде да търся капитана? Как да го намеря в тия джунгли? От скалата, на която бях се покачил, се виждаше целият залив, но на самия бряг, в горите, нищо не се виждаше. Високите дървета закриваха всичко от погледа...

Все пак не губех надежда. Реших да отида близо до градините, където се надявах да видя белия човек — капитан Стерн или готвача Грей. Имах вече известен опит и знаех как да се пазя от диваците. Знаех също, че в градините работят жени и деца, пазени обикновено от двама-трима въоръжени мъже. Те не бяха опасни. Ако случайно ме видят, ще забравят и стрелите, и копията си и ще се разбягат. Диваците са опасни само когато са много...

Отново тръгнах край брега и скоро стигнах до малкия залив при лодките. Аз добре помнех и залива, и лодките: тук за пръв път стъпихме на твърда земя с капитан Стерн и с готвача Грей след корабкрушението. Тук видяхме първия дивак, който избяга от нас

като от чумави, а ние тръгнахме след него по пътеката. Сега аз тръгнах по същата пътека... Вървах предпазливо. Спирах се на всяка крачка и се заслушах. На едно място пътеката се разклоняваше. Спрях се и се замислих: по коя да тръгна? Едната беше по-широка — тя сигурно водеше към селото; другата — по-тясна и не тъй добре утъпкана, което показваше, че по нея по-рядко минават хора. Тръгнах по втората пътека. Скоро тя ме изведе до висока ограда от бамбук. „Градина“, помислих аз, покачих се на едно кичесто дърво и огледах околността.

В градината работеха няколко жени, деца и мъже. Но мъжете не бяха двама-трима, както предполагагах, а много повече. И всички бяха въоръжени. Изглежда, че бяха засилили стражата след появяването на белия човек.

Отидох в гората и прекарах в гъсталака целия следобед, а привечер отново се покачих на дървото. Като наближи да залязва слънцето, туземците напълниха торбите си с ямс и таро и си отидоха. Аз останах на дървото. Предполагах, че капитанът или Грей тъкмо сега могат да дойдат, но никой не се появяваше. Стана съвсем тъмно. Отидох в градината, откъснах си един пъпеш и един кичур банани и се върнах под моето дърво. Нахраних се и дълбоко заспах.

IV

Събудих се рано сутринта. Наядох се с банани и пак се покачих на дървото. Туземците дойдоха и се пръснаха из градината — жените плевяха лехите, а мъжете свиваха дебели цигари под сенките и пушеха или дъвчеха бетел. Никъде не се виждаше бял човек.

Той не се появи нито на втория, нито на третия ден. Загубих всяка надежда да го намеря. На четвъртия ден реших да отида при устието на реката, където моите приятели от племето бома бяха оставили няколко кокосови ореха. В такава жега много по-приятно е да изпиеш сока на един кокосов орех, след това да се изкъпеш в океана и да легнеш под някоя дебела сянка, отколкото да висеш напразно по дърветата...

Кокосовите орехи бяха на същото дърво, където бяха ги оставили туземците. Пробих един с ножчето на капитана, изпих сока му, след това се съблякох и се изкъпах в морето. Водата беше топла, но все пак ме освежи.

Налегна ме дрямка. Избрах си по-дебела сянка край реката и заспах.

Събудих се от някакъв шум. Отворих очи и видях около себе си десетина туземци. Те седяха мълчаливо и ме наблюдаваха. Изтръпнах, но не смеех да помръдна.

— Андо! — обади се познат глас. — Тауо ала, Андо! — Познах Лахо. Той ме чакал три дена и като не съм се върнал в селото, тръгнал с хората си да ме търси. Помислил, че съм попаднал в ръцете на племето занго. Попитах го какво щеше да прави, ако племето занго наистина беше ме хванало в плен.

— Карарам! Карарам! — едновременно се обадиха няколко туземци.

„Карарам“ значи война.

Всички се радваха, че ме намерили жив и здрав, но аз бях разстроен. Мисълта за „белия човек от луната“ не ми даваше покой. Трябва да го намеря на всяка цена, дори с риск на живота си, но къде и как?

Лахо ми каза, че вчера те пак идвали да ме търсят и ме видели на скалата до малката река, но когато тръгнали към мене, аз съм избягал. Това ме учуди. И вчера, и оня ден бях на дървото, откъдето наблюдавах туземците в градината. Не бях ходил на скалата. Значи, те са видели друг човек. Значи, капитанът или готвачът — някой от двамата — наистина се е спасил. Разпитах Лахо и той подробно ми разказа, че като дошли вчера тук и като намерили непобутнати кокосовите орехи, тръгнали да ме търсят към залива. На високата скала, която се вдава дълбоко в океана, те забелязали бял човек, помислили, че съм аз, и тръгнали към него. Но щом ги видял, белият човек се хвърлил във водата и се скрил между скалите. Те извикали няколко пъти името ми, но никой не се обади. След това туземците ми разказаха и друго, което още повече ме учуди: от същата скала те видели една голяма лодка. Такава лодка те виждали за пръв път. Тя не плувала, а стояла на едно място.

— Къде е тази лодка? — попитах аз развълнуван. Лахо посочи с ръка към залива.

— Там, между скалите — обадиха се няколко туземци.

— Елате да ми я покажете — помолих ги аз. Бързо стигнахме до голямата скала и се изкачихме на нея. Оттук се виждаше целият залив.

— Ето виж! — каза Лахо и посочи с пръст към скалите.

Онемях от изненада. Далече в залива, между Две скали, се подаваше над водата задната част от яхтата на плантатора. Предната част беше затулена от скалите и не се виждаше.

— Лодка! Голяма лодка! — каза Габон.

Да, нямаше никакво съмнение — това беше „голямата лодка“ на мистър Смит. Обясних на туземците, че с нея сме дошли на техния остров, и ги попитах къде точно се е скрил вчера белият човек.

— Там — каза Лахо, като посочи скалите към яхтата. — Ние викахме: „Андо, Андо“, но белият човек се скри.

— Ще го намеря! — извиках зарадван. — Още сега ще ида на голямата лодка. Той е там.

Казах на своите приятели да ме чакат на скалата и без да мисля много, аз се хвърлих във водата...

**ДЕСЕТА ГЛАВА. НЕОЧАКВАНА СРЕЩА В ЯХТАТА НА
МИСТЪР СМИТ. СТЕРН И СМИТ ЖИВИ?! „АЗ НЕ СЪМ
ТИ ГОТВАЧ И ТИ НЕ СИ НИКАКЪВ МИСТЪР!“ СМИТ
ИСКА ВОЙНА. МОИТЕ ОБЕЩАНИЯ НА ПЛЕМЕТО
БОМА. НОВА СРЕЩА С ТУЗЕМЦИТЕ ОТ ПЛЕМЕТО
ЗАНГО. „ВЪЛШЕБНИЯТ ОГЪН“. „СКЪПОЦЕННИ“
ПОДАРЪЦИ**

I

Дълго плувах, без да почувствувам умора. Най-после стигнах до яхтата и се качих на палубата. Едва сега разбрах какво беше се случило през оная бурна нощ. Яхтата беше попаднала между две скали. Предната ѝ част беше се разбила и нещастните работници на мистър Смит бяха се издавили. Но какво е това? Какво чувам? Човешки гласове! Те долитаха отдолу, от онова място на яхтата, където беше кабината на мистър Смит.

Бързо се спуснах по стълбата. Столовата на яхтата беше напълно запазена. Тук нямаше никакви следи от ужасната катастрофа. Гласовете идваха от кабината на плантатора и аз ги чувах съвсем ясно.

— Аз не съм ти готвач и ти не си никакъв мистър! — викаше някой с малко пресипнал бас.

— А чии са консервите? — питаше другият с алтов глас.

— Аз мога да мина и без твоите консерви, но какво ще правиш ти без вода, ако не ти донеса? Няма да пиеш морска, нали? Не забравяй, че с всяко излизане на острова рискувам живота си!

— Аз ти плащам!

— Плащаш!? С какво?

— С лири!

— Защо ми са твоите лири? Тук те нищо не струват!

— Но разбери най-после, не съм свикнал да готвя — проплака алтовият глас.

— Ще свикнеш! — дръзко отсече басът.

Отворих вратата на кабината. Мистър Смит беше се излегал върху меката кушетка и пушеше пура, а капитан Стерн димеше с холандската си лула, потънал в един фотьойл. Щом ме видяха, те скочиха уплашени и ме гледаха като втрещени. Смит изтърва пурата си на килима. След това уплахата им се замени с изненада и най-после — с радост.

— О, това сте вие! — възкликна капитанът и като се спусна към мен, така силно ме прегърна, че ребрата ми изпрацяха. — Значи, и вие се спасихте? Знаех! Знаех! Аз бях сигурен!

— Затова ли го оплаквахте всеки ден? — обади се зад него Смит, като дигна от килима пурата си, която продължаваше да дими.

— И аз предполагам, че сте жив — казах на капитана. — Но едва преди няколко дни узнах положително... Как се спасихте? Разказвайте! Както виждам, кабината е съвсем здрава. Мистър Смит сигурно е спал и не е усетил катастрофата...

— Не говорете така — въздъхна плантаторът. — Бях буден през всичкото време. Когато носът на яхтата се разби в скалата, отхвъркнах от леглото и паднах чак на другия край на кабината.

— Върху кушетката! — засмя се капитанът и бръчиците край очите му се сгъстиха.

— Да, върху кушетката, и това ме спаси от натъртване — потвърди Смит.

Кабината и столовата не бяха оцелели случайно. Както ми обясни Смит, те били отделени от останалия корпус на яхтата с вътрешен железен скелет и били приспособени в случай на катастрофа да плават над водата. Плантаторът не пропусна да се похвали, че тази идея била негова. Наистина тя му струвала много пари, но сега той е доволен и не съжaliaва: парите се печелят, а животът веднъж се дава на човека.

Докато ми разказваше всичко това, лицето на плантатора плуваше в доволство и възторг, които ме възмутиха. Спомних си работниците, които бяха се издавили в трюма, спомних си и заключената врата на кубрика и казах с упрек:

— Значи, ако работниците бяха тук, щяха да се спасят!

— О, сър! — възкликна плантаторът. — Тук е толкова тясно за петдесет души! ... Отвърнах глава от него.

— А вие, капитане? — обърнах се към морския вълк. — Вашата одисея сигурно е по-богата с приключения?

— Ако мислите тъй, ще се разочаровате — усмихна се Стерн. — Щом диваците ме отнесоха на скалата, камъкът се изхлузи от краката ми. Тия хора не си направиха труд дори да ме блъснат — сам скочих във водата без камък. Доплувах до скалата и се притулих в една пещера. Като се мръкна, излязох на брега и се скрих в гората. Няколко нощи спях по дърветата от страх да не стана плячка на някой див звяр, но това ми причини много неприятности. Човекът отдавна се е простил с маймунския си начин на живеене и дървото никак не е удобно легло за него. Не можех да спя. Мислих, мислих какво да правя и най-после намислих: всяка вечер отивах да спя на някоя от скалите в залива, както в първия ден, когато се спасихме. На скалите няма опасност от диви зверове. А една лунна нощ открих яхтата. И съжалявам, дето я открих, искрено ви казвам. Защото мистър Смит си въобразява, че съм му готвач. Не, не! Простете се с тази мисъл, сър! — обърна се той към плантатора.

— Но откъде вземате продукти? — учудих се аз.

— Складът е пълен, сър! — възторжено каза Смит. — В него не е проникнала нито капка вода.

— Продукти много, но няма кой да ги готви — обади се капитанът. — Ако беше тук Грей ...

Смит тежко въздъхна. Той най-много съжаляваше за готвача, защото сега трябваше сам да си приготвя храната, а той не бе свикнал с такава „тежка“ работа.

— А вие как се спасихте? — попита ме капитанът. — Разкажете!

— Преди това мога ли да помоля мистър Смит за една кутия консерви? — обърнах се аз към плантатора. — Откак излязохме на тоя остров, само веднъж ядох месо, и то кучешко.

— Кучешко? — плантаторът потръпна от отвращение. — Вие ядохте кучешко месо, сър?

— Да, ядох, сър. И ми се видя много вкусно. Във всеки случай по-вкусно от всяко друго консервирано месо.

— Спрете, сър! — извика Смит. — Ще повърна!

— Всичко е до навика — иронично се усмихна капитанът. — Италианците ядат жабешки кълки и змии, китайците ядат скакалци,

японците — развалени яйца, а швейцарците — мухлясал кашкавал ... Кучешкото месо е по-вкусно от всичко това, аз съм ял.

Той отиде в кухнята и донесе една консерва. Консервираното месо не е тъй вкусно и тъй хранително като прясното, но сега го предпочитам пред ямса, тарото и пъпешите, които бяха ми омръзнали. Докато се хранех, разказах на капитана и на плантатора за патилата, които бях преживял.

— Значи, вие имате приятели на острова? — попита ме Смит.

— Да, сър. Те ме чакат на брега.

— И един от тях е главатар на племето?

— Да, сър. Само че не на това племе, което искаше да ни удави. Изглежда, че на острова живеят много племена, които враждуват помежду си.

— Враждуват? Значи ли това, че воюват? — попита зарадван плантаторът.

— Да, понякога и това се случва. Моят приятел Лахо, главатарят на племето бома, ми каза, че понякога неговото племе воювало с племето занго — същото, което ни хвърли в океана.

— Прекрасно! — провикна се Смит. — Ние сме спасени, сър!

— Нищо не разбирам — погледнах го учуден.

— Вие сте много млад, за да разберете — покровителствено ме потупа плантаторът по рамото. — Ако не ви е известно, аз ще ви кажа, че съм не само фабрикант и плантатор, но и дипломат. Три години бях във Форин офис.^[1] И ако изпълнявате моите съвети, всичко ще се уреди в наша полза.

— Как ще стане това, сър?

— Много просто. Племето бома ще обяви война на племето занго. Ние ще застанем на страната на племето бома. Нали вашият приятел е вожд на това племе? Така, така. Ще дадем няколко пушки на племето бома и то ще победи племето занго. Ясно ли ви е, сър?

— Не ми е много ясно — отвърнах аз.

— Но аз ви говоря на чист английски език...

— На всеки език вашите думи означават война.

— И защото е тъй, не съм съгласен.

— Защо? — Смит ме гледаше учудено, с отворена уста. Златният му зъб неприятно блестеше.

— Защото мирът е по-добър от войната — отвърнах.

— Идеалист! — усмихна се Смит и снизходително ме потупа по рамото. — Тия диваци и без нас ще се избиват един друг, нали така? Не е ли по-добре да се намесим? Това ще бъде не само в наша, но и в тяхна полза. За предпочитане е една голяма, но последна война пред честите и безкрайни сблъсквания между племената. Слушайте, сър. Диваците нямат огнестрелно оръжие. Техните стрели и копия са празна работа. С две-три пушки и с десетина патрона племето на тоя главатар ще победи всички останали племена и ще ги покори. Тогава ще го провъзгласим за крал на целия остров, нали така? А ние ще станем негови съветници. Ако щете дори — министри! И то напълно заслужено, защото пушките са наши. Само тогава ще можем да заживеем свободно и спокойно. Иначе всички ще бъдем издавени в океана, сър. Ако хванат още веднъж някого от нас, те няма да се шегуват, уверявам ви.

— Не — възразих аз. — Ние трябва да предотвратяваме войните между племената, а вие искате да ги разпалваме. Никога няма да се съглася на такова престъпление. Аз съм враг на войната.

— Напразно, сър. Помислете добре. Става дума за война, която ще сложи край на всички войни. Казах ви и пак повтарям: тя ще бъде полезна и за диваците, и за нас. Аз имам десетина пушки, няколко пистолета и доста много патрони ... Помислете.

— Няма какво да мисля.

— Жалко, много жалко... А вие какво ще кажете, Стерн? — обърна се Смит към капитана. — Искам да чуя вашето мнение.

— Още нямам мнение, сър — отвърна Стерн.

— Но вярвам, че не бихте желали още веднъж да ви хвърлят в океана, нали?

— Не, разбира се — кимна с глава капитанът. — Но аз не съм сигурен, че те ни хвърлиха, за да ни удавят.

— А защо ви хвърлиха? Може би да ви окъпят?

— Може би. Предполагам, че това е някакъв техен обичай, не зная...

— А моят готвач? — попита Смит.

— Грей е умрял от страх — отвърна Стерн. — Той беше голям страхливец.

Смит възрази:

— Не си кривете душата, Стерн. Човек не може да умре от страх.

— Може, и още как! Ако има слабо сърце като Грей...

За да прекратя неприятния разговор, попитах капитана него ли са виждали туземците в своите градини.

— Мене — отвърна той. — Когато ни омръзнат консервите, аз отивам в градините на диваците да бера плодове. И знаете ли какво открих? Вместо аз да бягам от тях, те бягаха от мене. Само вчера, когато ходих за вода, тръгнаха към мене, като ми викаха нещо, но те бяха много, а аз не носех нито пушка, нито пистолет.

Обясних на капитана на какво се дължи вчерашното недоразумение.

— Ако знаеха, че не сте вие, щяха ли да тръгнат към мен? — попита ме той.

— Сигурен съм, че не.

— Тогава не разбирам защо ви е тази война, сър? — обърна се той към плантатора.

— Както искате, но аз си оставам на своето мнение — каза Смит. — Защото не искам да бъда удавен като котка.

— Това няма да се случи — успокоих го аз и като се обърнах към капитана, казах: — Искате ли да ви запозная с моите приятели? Те ме чакат на скалата. Обещах им да се върна при тях.

Капитанът отказа. Бил уморен. А може би се страхуваше, не зная.

Аз исках да изненадам моите приятели с някакъв подарък, какъвто те никога през живота си не бяха виждали, но не можех да взема със себе си нищо по-тежко и затова реших да ги зарадвам с празни консервени кутии. Взех няколко от тях, пробих им дупки, навързах ги с една връв и като ги окачих на шията си, простих се с капитана и с плантатора и излязох от кабината.

— Вземете един спасителен пояс, по-леко ще доплувате — извика след мене Стерн.

— И един пистолет — предложи плантаторът.

Взех един спасителен пояс, но от пистолета се отказах.

Със спасителния пояс много по-лесно стигнах до скалата. Туземците бяха там. Като ме видяха, те се зарадваха и в същото време се учудиха на празните консервени кутии. Дадох по една на Лахо и Габон, а другите раздадох на някои от останалите. Те ги оглеждаха от всички страни, опипваха ги с ръце, почукваха по тях и се радваха като

деца. Но те не бяха деца и веднага разбраха ползата от кутиите. Габон пръв гребна вода от извора и пи. Другите го последваха. А Лахо се обля с вода и развесели всички.

Казах им, че в голямата лодка има още двама пакеги и ще трябва да се върна при тях.

— Добри ли са? — попита Лахо.

— Добри — отвърнах аз, макар че за Смит това не можеше да се каже.

— Нека и те дойдат да живеят при нас.

Казах на Лахо, че по-късно и това ще стане.

— Кога по-късно? — попита той.

— След няколко дни.

— След няколко дни? Леон ба? — и той показа петте пръста на дясната си ръка.

— Леон да — отвърнах аз и показах пръстите на двете си ръце.

Той не остана доволен от моя отговор, но кимна с глава и каза:

— Добре, ще чакаме...

— Ще чакаме! — обади се и Габон.

Останалите туземци повториха същите думи, след това всички поред се простиха с мене, като стискаха с десните си ръце моята ръка над лакътя, а с левите ме тупаха приятелски по гърба — и си отидоха. Аз се върнах на яхтата.

[1] Форин офис — министерство на външните работи на Англия.

↑

II

На другия ден решихме с капитана да отидем на брега на разузнаване. Попитах Смит какво бихме могли да подарим на туземците.

— С подаръци ли искате да ги спечелите? — попита ме той. — Добре, аз няма да ви преча. Ще чакам, докато сам се убедите, че пушките са по-добро средство от дрънкулките.

Той донесе от склада на яхтата десетина герданчета и още толкова малки огледалца, а аз взех от кухнята няколко празни консервени кутии. На първо време това беше достатъчно. Но капитанът беше на друго мнение. Когато тръгнах към палубата, той ме спря и ме попита:

— Няма ли да вземете пушка?

— Тия празни консервени кутии струват повече от десетте пушки на мистър Смит — отвърнах аз и му разказах как бяха се зарадвали на консервените кутии моите приятели от племето бома.

Но капитанът си остана на своето мнение. Той взе една пушка, постави двадесетина патрона в една каучукова възглавничка и я запуши добре, да не проникне в нея вода.

— За всеки случай — усмихна се той и ми каза една английска поговорка, която много приличаше на нашата:

„Вържи попа, да е мирно селото.“

Поисках от Смит цигари и запалка, за да почерпя туземците.

— Нима диваците пушат тютюн? — учуди се той. — Откъде са го взели? Кой го е донесъл, щом на острова няма европейци? Родината на тютюна е американският континент. Той бил пренесен в Европа за пръв път от Христофор Колумб, а след това бил разпространен в Азия и другаде. Ако тия диваци са живели досега изолирани от останалия свят, откъде са взели тютюна и кой ги е научил да го отглеждат? Може би Магелановите моряци?

— Не, сър. Техният тютюн не е истински. Те пушат сухите листа на някакво растение, което се среща на острова в диво състояние. Какво е това растение, не зная. Но макар техният „тютюн“ да не е истински, туземците са страстни пушачи. Пушат дори и жените.

— Щом е тъй — каза Смит, — аз ще ви дам моята табакера и тая запалка. Те се затварят херметически и не пропуцат вода. Направени са по специална поръчка.

— Но те са ви нужни, сър...

— О, бъдете спокоен, имам няколко.

Искрено му благодарих.

— Почерпете диваците — усмихна се Смит, — но внимавайте да не ви почерпят и те с някое копие или с отровна стрела...

— Бъдете спокоен, сър — обади се капитанът. — Докато тая пушка е в ръцете ми, няма да се дадем на диваците.

Доплувахме до брега и се запътихме към малкия залив, където за пръв път излязохме на острова преди няколко месеца. Надявахме се да намерим някого при лодките и не се излъгахме: трима туземци прикрепяха „платно“ от рогозка към „мачтата“ на една лодка. Тази мачта не беше нищо друго освен една дълга върлина от бамбук. Туземците тъй бяха се увлекли в работата си, че не ни забелязаха. Стерн се спря на известно разстояние от тях, а аз тихо се приближих до лодките. Първият туземец, който ме видя, тъй се уплаши, че изтърва рогозката и падна на пясъка. Другите двама клекнаха в лодката и ме гледаха разтреперани, сякаш бях някакъв див звяр, който ще ги разкъса.

— Тауо дола — поздравих ги аз.

Този поздрав — тауо дола — означаваше „приятна работа“, но се употребяваше от племето бома във всички случаи и можеше да означава и „приятен лов“, и „приятен обед“. Искях да разбера дали племето занго говори същия език, както и племето бома. Казах на туземеца, който беше паднал по очи на пясъка и не смееше да стане, нито дори да ме погледне:

— Илан! — Стани!

Той веднага стана, като трепереше. И другите се изправиха в лодката.

— Каа ну! — Ела тук! — обърнах се към туземеца, който беше паднал на пясъка.

Той пристъпи крачка към мене и се спря. Отидох при него и му дадох една празна консервена кутия. Той не знаеше какво да прави с нея. Взе я с разтреперани ръце, но не спускаше поглед от мен. Дадох по една кутия и на другите двама. Окачих им и по един гердан на

шиите. Едва сега те като че ли почнаха да идват на себе си. Този, който беше паднал на пясъка, опипваше с ръце герданчето и ме поглеждаше недоверчиво. Може би не вярваше, че това „скъпоценно“ украшение е вече негово.

— Тацири? — Хубаво ли е? — попитах го аз. Той едва промърмори под нос:

— Тацири...

Герданите наистина им харесаха, това личеше по техните пламнали от възторг очи. И как да не им харесат? Те са носили досега гердани само от раковини или от зъбите на животни и никога през живота си не са виждали стъклени синци с такива ярки цветове — сини, зелени, жълти, червени... Но аз пазех най-голямата изненада за най-последно, когато туземците до насита се нарадват на празните кутии и на герданите.

Капитанът стоеше десетина крачки настрана и държеше пушката си готова „за всеки случай“.

— Добре отива работата, нали? — обади се той.

— Отлично — отвърнах аз. — Можеш да дойдеш при нас... Само че... страх ме е да не се уплашат от пушката и да избягат.

— Пушката едва ли ще стреля — каза капитанът.

— Защо?

— Патроните са мокри.

Не бях сигурен дали бих се приближил тъй смело до туземците, ако знаех, че патроните са мокри. Защото Лахо и Габон ми бяха наговорили толкова лоши работи за тия хора... Пък и нали пострадахме веднъж от тях ... Но сега нямаше причини да се страхуваме. Тримата диваци разглеждаха пъстрите герданчета с мълчалив възторг и никак не приличаха на опасни людоеди.

— Как се казваш? — попитах туземеца, който беше паднал на пясъка.

Той беше стар човек с набръчкано лице, с бяла сплъстена коса, която висеше на плитки край ушите му. На дясната му ръка над лакътя имаше доста дълбока рана или от копие, или от някакъв друг остър предмет.

— Гахар — отвърна той.

— А ти? — обърнах се към втория туземец. Той беше млад, с бухнала, черна къдрава коса, която лъщеше на слънцето като намазана

с катран. Големият гребен от бамбук, затъкнат в косата му над челото, приличаше на

козирка.

— Таной — отвърна младият мъж.

Третият — нисък, слаб, със сухо лице — се казваше Индал.

Гахар значеше птица, таной — дърво, а индал — папагал.

Бях забелязал и при племето бома, че имената и на жените, и на мъжете означават обикновено названия или на животни, или на растения.

Извадих сребърната табакера на плантатора, взех цигара, щракнах запалката и запуших.

Тримата мъже ме гледаха като втрещени. Те за пръв път виждаха запалка и никога не са допуснали, че може да се добие огън по такъв лесен начин. За тях това беше истинско чудо, гръм от ясно небе.

Угасих запалката и поднесох табакерата към Гахар, но той отстъпи назад и не посмя да посегне към нея. Тогава сам му дадох цигара и той я взе. Но щом щракнах запалката, той пак се отдръпна назад.

До лодката димяха няколко главни. Гахар запали цигарата си от тях. Индал и Таной също взеха цигари и ги запалиха от главните.

Седнах на пясъка и казах на туземците да седнат срещу мене. Те се подчиниха плахо. По-старите — Гахар и Индал — седнаха кръстато, с подгънати крака, а младежът коленичи настрана от тях.

— Каа ну — казах му аз и той веднага се примъкна до другите двама.

Техният език беше почти същият като езика на племето бома. Наистина още в началото забелязах известна разлика в отделни думи, но това не пречеше да се разбираме.

Оставаше последната изненада. Подадох едно огледалце на Гахар. Като видя в него лицето си, той се отдръпна назад повече изненадан, отколкото уплашен. Той сигурно се е оглеждал в застояла вода, но никога не беше виждал толкова ясно лицето си. Огледалата направиха на туземците по-голямо впечатление от празните кутии, герданите, цигарите и запалката, а всички изненади и „чудеса“, взети заедно, така ги смаяха, че те просто не знаеха какво да кажат.

Поисках да ми дадат една лодка. Гахар каза да си избира, която ми хареса.

Огледах лодките. Както бях забелязал още при първото ни излизане на острова, те бяха направени от издълбани дебели дървета. Някои имаха „мачти“ — една върлина, прикрепена по средата на лодката, а на нея рогозка вместо платно. Носът и кърмата на лодката бяха изострени и извити като шейна. От двете страни на по-големите лодки бяха привързани с лиани разцепени на две дълги дървета, които задържаха вълните. Погледът ми се спря на една по-голяма лодка. Гахар, Индал и Таной веднага я изтеглиха от пясъка и я вкараха във водата. Тя не беше тъй удобна и бързоходна като нашите лодки, но опитният морски вълк веднага я подкара. Щом се отделихме от брега, туземците забързаха към селото — сигурно горяха от нетърпение по-скоро да разкажат на своите за срещата си с „белите хора от луната“ и да се похвалят със „скъпоценните“ си подаръци.

Когато отидохме на яхтата, капитанът опита мокрите патрони — пушката не изгърмя.

ЕДИНАДЕСЕТА ГЛАВА. МОЯТ ПРИЯТЕЛ ГАХАР. „НАНАЙ КОБРАЙ“. НАПРАЗНИЯТ СТРАХ НА СТЕРН. НА ЛОВ ЗА ДИВЕЧ. ЗАЩО НЕ СЕ ЯВЯВА ЛАХО? ЛОВ НА КОСТЕНУРКИ

I

Между мен и Гахар се завърза истинска дружба. Още на другия ден след първата ни среща той доведе в малкия залив десетина туземци, въоръжени с копия и стрели. Те се спряха до гората и не смееха да се приближат до лодката, в която бяхме седнали с капитана. Гахар пръв се престаши, захвърли копието си и дойде при нас. За награда му дадох една тясна лента от шарена басма. Той я върза на главата си и веднага отиде при другарите си да им покаже „скъпоценния“ подарък. Тогава и те, съблазнени от шарената басма, оставиха копията си в гората и нерешително, крачка по крачка, пристъпиха към мен. Дадох и на тях по една басмена лента. Как се радваха те, как опипваха с пръсти пъстрата басма! И с какъв блясък светеха очите им!

Гахар няколко пъти им каза:

— Андо нанай биля. — Андо е добър човек. Гахар беше запомнил името ми. Той си поиска цигара и ми каза „да направя огън“. Когато щракнах запалката, той тържествуващ извика:

— Вижте, Андо прави огън без дърво! Аз ви казах! ... Но той не посмя да запали цигарата си от запалката, а предпочете главнята, която носеше със себе си. Дадох по една цигара и на другите туземци. Те се скупчиха около огъня да ги запалят.

Мистър Смит беше купил в Александрия лекарска чанта. Сега аз бях я взел със себе си. Мислех да излекувам раната на Гахар. Показах му едно шише с кехлибареножълт риванол и му обясних, че това е „нанай кобрай“ — добро лекарство. Ако той се съгласи да превържа раната на ръката му, тя бързо ще оздравее. За моя радост Гахар се

съгласи. Измих раната му с риванол и я превързах. Казах му утре пак да дойде, за да я превържа отново. Друг един туземец имаше гнойна рана на крака си, която беше се подлютила от солената морска вода, но той решително се отказа от моето лекарство.

— Защо? — попитах го аз.

— Кобрай уин. — Лекарството е лошо — отвърна той.

— Откъде знаеш, че е лошо?

Той не отговори. Гахар загрижено ме попита дали няма да умре от моето лекарство. Уверих го, че ще оздравее, но думите ми едва ли го успокоиха. Стори ми се, че у него остана някаква тревога, която го смущаваше.

Раздадох по една басмена панделка на всички. Те веднага ги завързаха кой на главата, кой на ръката си и отидоха към гората, където бяха оставили оръжието си. Капитанът, който през всичкото време седеше в лодката и не изпущаше пушката от ръцете си, извика:

— Пазете се, те отиват за своите копия! В гората има въоръжени диваци!

— Сигурен ли сте? — попитах го аз, като се вглеждах към гората.

— Видях ги! Докато вие разговаряхте с тях тук, другите ни наблюдаваха скрити зад дърветата. Сега сигурно ще ни нападнат. Елате веднага в лодката и да се махаме по-скоро.

Но аз не послушах капитана, останах на брега и наблюдавах туземците. След малко те се върнаха. Всеки от тях носеше под мишница по един кокосов орех или по един пъпеш.

— Вземи — пръв пристъпи към мене Гахар и ми подаде едър кокосов орех.

Благодарих му от сърце и оставих ореха на пясъка. Останалите туземци един по един ми поднесоха своите подаръци, а след това ми помогнаха да ги пренеса в лодката. След това се простих с тях и им казах, че утре пак ще дойда.

— Ела, ела! — развикаха се всички. — Ще те чакаме! Щом нашата лодка се отдалечи от брега, най-малко петдесет въоръжени туземци излязоха от гората и заобиколиха Гахар и другите.

— Ето ги! — извика капитанът. — Нали ви казах, че в гората има диваци!...

— Защо да няма? Те вършат това, което правите и вие.

— Какво правя аз? — учуди се капитанът.

— Седите в лодката с пушка в ръка и ме пазите от тях, а те се крият в гората, за да помогнат на своите, ако ги нападнем.

Плантаторът ни чакаше на палубата. Като видя пъпешите и кокосовите орехи, той възкликна:

— О, търговията върви добре! За един метър басма — пет кокосови ореха и още толкова пъпеша. Отлично! — И като се усмихна, иронично добави: — Добър търговец ще стане от вас, сър! На Кокосовите острови аз продавам басмата два пъти по-евтино.

— Това не е търговия — възразих аз.

— А какво е?

— Размяна на подаръци.

— Глупости! — изсмя се плантаторът. После, като се замисли, по-меко додаде: — Не се сърдете, сър, не искам да ви обиждам. Търговията навсякъде си е търговия. Но какво ще правим, като свършим басмата и герданите?

— Ще ядем пъпешите, които сами ще си посеем — отвърнах аз.

II

Цяла седмица не бях виждал туземците от племето бома. Домъчня ми за Лахо, за стария Габон. Те сигурно всеки ден ме чакат при устието на реката, а може би вече мислят, че ще остана при техните врагове. Трябва да отида да ги видя. Нали им обещах да се върна при тях...

Една сутрин се приготвихме с капитана. Като чу, че отиваме в гората, далеч от залива, Смит каза:

— И аз ще дойда, сър. Но с едно условие: ще взема ловната си пушка.

— Вземете я — съгласих се аз. — Там вие можете да стреляте, колкото си искате, ако моите цветнокожи приятели ги няма. Но ако са там, в никакъв случай...

— Ако са там, аз няма да слеза на брега — прекъсна ме Смит.

— Защо да не слезете? Те не са опасни, уверявам ви. Само не стреляйте пред тях, защото ще избягат и никога вече няма да се върнат. А това не бива да стане. Може да се наложи да отидем да живеем при тях...

— В планината? Не съм съгласен — възрази Смит. — Ние не бива да напускаме този залив. Може случайно да мине оттук някой кораб и да ни отърве от този дяволски остров.

— И аз не съм съгласен да сменим яхтата и залива с джунглите — обади се капитанът. — Това ще бъде равносилно на погребение.

Смит и Стерн бяха прави. Племето бома живееше далеч от океана. Там не винаги имаше солена морска вода и ще трябва да ядем ямса и тарото безсолни. Нямахме и къде да се къпем — реката, която протичаше близо до селището, беше малка, плитка, не можеше да се плува в нея. Друго нещо е океанът. Освен това един ден край острова наистина можеше да мине случаен кораб и да ни откара в някое пристанище...

Лахо и неговите хора ги нямаше при устието на реката, но кокосовите орехи бяха на дървото. По това разбрах, че те още се надяват да се върна при тях.

Смит напълни пушката и влезе в гората. Наскоро се чу изстрел, малко по-късно още един. Смит се върна тържествуващ. Той носеше две убити птици — един гамрай и една банкивска кокошка. Гамраят беше много едра птица с черни и бели пера, а дивата кокошка, напротив, беше по-дребна от нашите питомни кокошки, но много красива, с пъстри пера.

— На този остров може да се живее, сър — каза плантаторът, зарадван от своята сполука. — Гората е пълна с дивеч. Изглежда, че диваците не ходят на лов.

— Ходят — казах аз, — но с копия и стрели мъчно може да се убие нещо.

— Вярно — съгласи се плантаторът. — Тази дива кокошка живее из гъсталаците и бяга при най-малкия шум.

— Само това ли знаете за нея? — попитах аз.

— О, не само това — усмихна се Смит.

— А какво още знаете?

— Зная, че месото ѝ е много вкусно, и вие още днес ще се убедите в това. Разбира се, ако Стерн се съгласи да я сготви...

— И нищо повече?

— А какво още трябва да зная, сър? — учуди се Смит.

— Например, че тя е прабаба на нашите кокошки, че най-напред е била опитомена в Индия няколко хиляди години преди нашата ера и оттам е пренесена в целия свят...

— А тук кой я е пренесъл, щом на острова не е стъпвал досега бял човек? — попита Смит. — Може би Магелановите моряци?

— Не вярвам. Магелановите моряци не са се занимавали с птицевъдство. Предполагам, че банкивската кокошка, както и много други животни и птици живеят тук още от времето, когато този остров е бил съединен с Африка и Индия.

— С Африка и Индия? — изненада се плантаторът. — Нима тия два континента някога са били съединени?

— Да — потвърдих аз. — Африка е била съединена не само с Индия, но и с Америка. Но в течение на милиони години вълните са извършили своето разрушително дело, постепенно са разкъсали част от сушата, а друга част потънала в морето. Нищо ли не сте чували за Атлантида?

— Чувал съм — каза Смит, — но какво беше, не помня.

— Атлантида се е простирала от дванадесетия до четиридесетия градус северна ширина в Атлантическия океан. Древният философ Платон пише, че на тази обширна земя живеел войнствен и храбър народ — атлантите. Те воювали срещу древните елини и стигали чак до Египет. Но веднъж настъпило бедствие — силно земетресение и наводнения унищожили Атлантида за един ден и една нощ. Над водата сега се издигат само най-високите ѝ върхове — днешните Азорски и Каролински острови, Мадейра и Зеленият нос. Учени като Ориген, Порфир, Ямблик, Хумболд и други отричат съществуването на Атлантида, но Плиний, Алтан, Енгел, Турнафор, Бюфон го признават. И ако ние приемем, че Платон и другите са прави, трябва да се съгласим, че потъналата Атлантида някога е свързвала Африка с Америка. Предполага се, че е съществувала суша, която някога е свързвала Южна Африка с Индия и също е потънала като Атлантида. Може би нашият остров е част от тази потънала суша.

— Много далеч отидохме — снизходително се усмихна Смит. — От една обикновена кокошка до потънал континент. Това за Атлантида приказка ли е или наука?

— Предположения на науката, сър.

— Аз вярвам в науката — заяви Смит, — но не и в нейните предположения. А тази птица каква е?

— Това е гамрай, от рода на птиците носорози — отговорих аз. — Виждате ли нейния здрав извит клон? Тя може да убие човек, ако го удари по главата.

— Опасна птица! — възкликна капитанът. — Ас какво се храни? Вярвам, не с човешко месо?

— Разбира се, че не. Тя не е придирчива, храни се с плодове и дребни животни. Но знаете ли кое е най-интересното? Тя е като старите феодали, които са заключвали жените си в замъци, оградени с крепостни стени.

— Нищо не разбирам — сви рамене капитанът.

— Ще ви обясня — обърнах се към Стерн, защото Смит не ме слушаше. Той беше клекнал до гамрая и разглеждаше перата му. — Женската си намира удобно жилище в хралупата на някое сухо дърво, оскубва меките си пера, направя си гнездо, снася пет-шест яйца и ляга да ги мъти, а мъжката я зазижда с глина. Остава ѝ само една малка дупка, през която я храни.

— Наистина ли? — попита капитанът. — А защо я зазидва? Вярвам, че не от ревност като феодалите?

— За да я предпази от враговете ѝ. Женската стои зазидана, докато малките се излюпят и им поникнат пера. След това мъжката разбива с клюн глината и повежда семейството си по дърветата...

— Но аз трябва да призная — обади се Смит, — че месото на птиците носорози е малко жилаво. Преди да го опечем, трябва да го увием в листа от пъпешово дърво.

До обед никой не дойде от племето бома. Ние се изкъпахме, нахранихме се с консерви и легнахме на сянка. Смит и Стерн веднага заспаха, но на мен не ми се спеше. Отидох на брега, седнах под сянката на едно дърво и се замислих. Какво нещо е животът наистина! Играе си с мене, както вълните си играят с лодка без гребец. Аз не съм господар на себе си, не мога да правя каквото си искам и да живея, както ми харесва. Принуден съм да се скитам по света да търся работа на хиляди километри далеч от своя роден край, в чужди и непознати страни, далеч от близки и приятели. Къде бях преди една година? Или преди месец? Има хора, които пътуват по света с чекова книжка в джоба, теглят пари от банките и живеят за свое удоволствие. И все пак техният живот не е осеян с рози. Те са преситени и скучаят. Те приличат на хлебар, който всеки ден изпича стотици хлябове, а се насища само с един, или на готвач, който готви в казани и затова изяжда порцията си без охота, а на гладния всичко му е вкусно. Нахрани ли се днес, почва да мисли за утре...

Туземците не дойдоха и следобед. Реших да им оставя трите празни консервени кутии и басмата, която носех за тях, и ги окачих на дървото до кокосовите орехи.

— Да вземем орехите — предложи Смит.

— Не — възразих аз. — В яхтата имаме достатъчно.

— Търговията си е търговия, сър — настояваше Смит. Но аз решително се противопоставих.

— Тия хора ме храниха шест месеца, сър — казах аз. — Те напълно заслужават парче басма и няколко празни консервени кутии.

Очаквах Смит да ми каже: „С чужда пита помен правиш!“ Но той не каза нищо, може би защото тази нашенска поговорка не му беше известна.

III

Веднъж в малкия залив дойдоха двадесетина туземци и с възбудени гласове почнаха да изтикват лодките във водата. Между тях беше и Гахар. И той като другите викаше силно, дори се разпореждаше и даваше заповеди. Когато го попитах къде отиват, той със светнал поглед ми каза:

— Ела с нас! Отиваме на лов за маранга.^[1]

— Не е ли опасно?

— Ела, ще видиш.

Седнах в лодката на стария си приятел и потеглихме към големия залив.

Близо до Скалата на ветровете, както туземците наричаха сушата, която се врязваше дълбоко в океана, имаше един голям коралов риф.^[2] През време на прилив водата го заливаше, а през време на отлив рифът се подаваше над водата и приличаше на малък остров. Приливът беше настъпил и сега водата беше го заляла. Като стигнаха над рифа, лодките се пръснаха в различни посоки. Туземците гребяха бавно и внимателно оглеждаха тъмнозелената повърхност на рифа, който беше обрасъл със сочни водорасли — най-любимата храна на морските костенурки. Сега туземците шареха с лодките си над рифа и ги търсеха. И наистина не се мина много време и от една лодка се чува силни викове:

— Маранга! Маранга!

Всички лодки се устремиха нататък. Повърхността на рифа се виждаше добре през прозрачната вода. Костенурката пълзеше между водораслите и неспокойно обръщаше глава ту на една, ту на друга страна — изглежда, че и тя виждаше лодките и се чудеше накъде да бяга. Тя беше много голяма, около метър и половина дълга и толкова широка. Нашата лодка я приближи. Костенурката въртна опашка и бързо заплува към най-близкия край на рифа. Сигурно искаше да се скрие в дълбоката вода, но няколко лодки ѝ пресякоха пътя и тя се върна обратно. Започна се бясна гонитба. Туземците кряскаха силно и удряха с веслата по водата, за да изплашат още повече и без това уплашеното безобидно животно. Наистина тя плуваше бързо, но

лодките бяха се наредили в кръг и отвсякъде ѝ преграждаха пътя към брега на рифа. Костенурката се въртеше ту в една, ту в друга посока, докато най-после се умори и все по-често почна да показва главата си над водата, за да поеме въздух. Тя нямаше хриле като рибите и не можеше да диша във водата. Когато си показваше главата, тя преставаше да движи дебелите си крака и застиваше без движение, докато поеме въздух.

Трима младежи се хвърлиха от лодките във водата и заплуваха към нея. Започна се опасна борба под водата. Младежите се мъчеха да хванат костенурката и да я обърнат по гръб — тогава тя е безсилна и не може да плува. Но костенурката яростно се защищаваше от нападателите с дебелите си крака, дълги половин метър, които завършваха с остри нокти, и не ги пускаше близо до себе си. Младежите често подаваха глави над водата, за да си поемат въздух, и отново се гмуркаха. Същото правеше и костенурката. Това дебнене, тази упорита борба беше много опасна. Ако костенурката засегне някого с ноктите си, можеше да смъкне кожата от гърба му и да го осакати. Ето тя си подаде главата над водата и отвори уста да поеме въздух. В същия миг един от младежите се метна на нея, хвана я с две ръце за шията и я обърна по гръб. Това беше най-рискованият момент от лова.

Туземците нададоха радостни викове. Но Костенурката още не се предаваше. Макар обърната по гръб, тя продължаваше да размахва краката си и водата около нея вреше и се пенеше. Но и младежът не отстъпваше, държеше я здраво за шията и не я изпускаше. Втори младеж успя да хване костенурката за опашката. Това беше краят: каквито и усилия да правеше, колкото и да се мъчеше, тя не можа да се изплъзне. Останалите ловци бързо изравниха две лодки, привързаха ги една за друга, поставиха напреки по тях няколко весла за по-голяма устойчивост, след това вързаха костенурката за лодките и потеглиха към брега с радостни викове.

Но скоро радостта им беше помрачена. Младежът, който пръв хвана костенурката за шията и я обърна по гръб, сега лежеше на дъното в една от лодките и стенеше от болки. Костенурката беше го засегнала с острите си нокти. Десният му крак под коляното беше одран и от раната висеше като парцал голямо парче месо.

Аз не бях взел чантата с лекарствата. Казах на Гахар да отидем на „голямата лодка“ за тях, но той не се съгласи. Не само Гахар — никой от туземците не смееше да се приближи с лодката си до нашата яхта. Щом излязохме на брега, поръчах да занесат ранения на сянка, а аз седнах в една лодка и отидох сам на яхтата. Но когато се върнах със своята лекарска чанта, младежът беше си отишъл. Само Гахар и няколко туземци бяха останали да пазят костенурката. Те играеха около нея на пясъка, като издаваха диви, радостни викове, а други сечаха колове в гората. От коловете направиха ограда в плитката вода на залива и вкараха в нея костенурката. Тук тя щеше да живее като в кошара, докато я заколят и опекат.

Попитах Гахар защо раненият младеж не ме е дочакал.

— Страхува се от твоя кобрай — отвърна Гахар. Отговорът на моя стар приятел не ме учуди. Този младеж не беше първият човек, който се страхуваше от моите лекарства. На езика на племето „кобрай“ значи не само лекарство, но и магия. Ако лекарството е дадено на болния от негов приятел, това е „нанай кобрай“ — добро лекарство, — но ако същото лекарство е дадено от враг, това е „уин кобрай“ — лошо лекарство, — от което болният може да умре. Щом младежът се страхуваше от моето лекарство, това показваше, че той ме смята за свой враг или най-малкото, не ме смята за свой приятел.

Попитах стария Гахар защо не е обяснил на младежа, че не съм му враг.

— Казах му — отговори Гахар. — Но той не ме послуша и си отиде.

Туземците донесоха няколко огладени кола, наредиха ги на пясъка един до друг, наслагах върху тях зелени листа и накладоха голям огън върху тъй направеното огнище. Когато огънят се разгоря добре, хората на Гахар поставиха в него няколко гладки камъка и ги затрупаха с дърва. След това измъкнаха костенурката от оградата, обърнаха я по гръб, хванаха я за опашката и я повлякоха по пясъка. Под сянката на едно голямо дърво те отсякоха главата ѝ с каменна брадва, освободиха я от грамадната черупка, нарязаха месото на късове, увиха го в зелени листа от пъпешово дърво и го поставиха върху нагорещените камъни. След това го затрупаха с жарова.

До вечерта месото се изпече. След залез слънце от селото се чуха звуците на бурума, които приканваха туземците да се съберат на

веселба. Те ще ядат печено месо от костенурка и ще играят цяла нощ.

И аз получих своя дял от костенурката — няколко къса месо, увити в листа от пъпешово дърво — и отидох на яхтата.

— Къде се губите? — попита ме капитанът. Той беше разтревожен. Като узна, че съм бил на лов за костенурки, той въздъхна с облекчение и каза: — А ние бяхме почнали вече да ви оплакваме.

Като видя печеното месо, Смит възкликна:

— Прекрасно, сър! Месото на костенурката е много вкусно. Трябва да го изядем, докато е топло. Щом изстине, то ще стане твърдо като гьон.

Смит беше прав — месото наистина беше вкусно и ние се нахранихме богато.

През нощта често се събуждах от силните звуци на бурума и от пискливите свирки на туземците, които пируваха в селото.

[1] Маранга — морска костенурка. ↑

[2] Риф — подводна скала от корали, която понякога е равна с водната повърхност. ↑

IV

Недоверието на ранения туземец ми напомни за племето бома. В началото и планинците ме посрещнаха с недоверие и страх, а когато успях да разсея страха и недоверието, аз ги изоставих. Напоследък все по-често почнах да мисля за тях. Какво ли правят Лахо и Габон? Какво мислят за мене моите приятели от планината? Дали ме чакат, или са загубили надеждата, че ще се върна при тях?

Реших да отида на уреченото място да ги потърся още веднъж. Смит и капитанът пак пожелаха да дойдат с мене. Взехме по една ловджийска пушка и тръгнахме. Океанът беше тих. Лодката леко се плъзгаше по гладката водна повърхност. В прозрачната вода плуваха малки и големи риби, по дъното, близо до брега, се виждаха безброй животни с най-фантастични форми и цветове — морски звезди, сюнгерии, таралежи, раци и много други с най-различни цветове: червени, жълти, оранжеви, зелени и какви ли не още. И в морето животът беше също тъй богат и разнообразен, както на сушата.

Щом излязохме на брега, побързах към дървото, на което моите приятели бяха оставили кокосовите орехи. Много странно! Кокосовите орехи ги нямаше, но празните консервени кутии висяха на сухия клон, където бях ги вързал с връв. И басмата беше на мястото си непобутната — аз бях я увил около един клон и здраво бях я привързал с канап, за да не я отмъкне някоя маймуна. Под дървото намерих черупките на кокосовите орехи. Значи, туземците са идвали да ме търсят след уговорените десет дена и като не са ме намерили, изяли са кокосовите орехи и са си отишли. Но защо не са взели консервените кутии и басмата? Това наистина беше чудно. Те много се зарадваха миналия път на кутиите, които им подарих, а басма никога не бяха виждали през живота си и не можеше да не им хареса. Защо не са взели подаръците, които бях им оставил? И защо са изяли орехите, които самите те бяха оставили за мене?

— Сетих се, сър — каза Смит и дигна палеца си нагоре като проповедник, който поучава своите енорияши. — Туземците са изяли орехите, защото са били гладни.

Неволно се засмях на тая шега.

— А защо не са взели консервените кутии и басмата? — попитах аз.

— От страх да не им направите магия — отговори Смит. — Нали се оплаквахте веднъж, че диваците се отказвали от вашите лекарства, защото се страхували да не умрат от тях.

Смит беше прав. Ако племето бома са решили, че съм останал да живея при неговите врагове, ясно е, че ме смята вече за свой враг. А щом ме смята за враг, никога не би приело от мен каквото и да било от страх да не му направя уин кобрай — лошо лекарство, магия. Затова не са взели кутиите и басмата, а са изяли кокосовите орехи, за да не ги изям аз, техният враг.

Тази мисъл ме смути. Стана ми мъчно за Лахо, за Габон и за всички други добри хора от племето, които в най-трудните дни на моя живот ме спасиха от глад и ми дадоха подслон. Чувствувах се виновен пред тях. Бях им обещал да се върна в планината, а не удържах обещанието си...

— Да вървим, сър — каза Смит. — Какво има да мислите? Ще дадете кутиите и басмата на новите си приятели. И ползата ще е по-голяма — срещу тях ще получите банани и кокосови орехи.

Тръгнахме по брега. Какви огромни дървета! Дървета гиганти. Ето един баниан. Под неговата грамадна корона може да се побере почти цяло село. Стъблото му е толкова дебело, че пет-шест души не биха могли да го обхванат с ръце. И все пак това дебело дърво не би могло да удържи огромните си клони и затова самите клони пуцат въздушни корени, които заедно с растежа на дървото стигат до земята, и се забиват в нея. Тия дебели въздушни корени подпират дървото от всички страни.

Ето и едно тиково дърво. То е високо около четиридесет метра. И неговото стъбло е много дебело, а цветовете му съвсем дребни, бели. Листата му са вечно зелени. Това е едно от най-здравите дървета на света. Съдържа особено масло, което придава на дървото здравина и устойчивост. От тиковото дърво строят кораби, защото морските животни (миди и др.), които обикновено полепват по дъното на корабите, мъчно го разяждат. Смит каза, че заради тия качества на тиковото дърво холандците го култивирали на остров Ява и Суматра.

— Голямо богатство има в тия гори, сър! — възхищаваше се плантаторът и в същото време беше огорчен, че никой не използва тия

огромни богатства.

Ние вървахме по пътеката, която водеше за селището на племето бома. Тя ни изведе в познатата дълбока долина и там свърши. Намерих високото дърво, на което някога имаше стълба от лиани, но стълбата я нямаше. Пътят за селището на племето бома беше прекъснат. Племето очевидно не ме смяташе вече за свой приятел и аз се върнах натъжен и разстроен.

**ДВАНАДЕСЕТА ГЛАВА. СТАРИЯТ ИСПАНСКИ
ГЕОГРАФ НЕ ЛЪЖЕ. СЪМНЕНИЯТА НА ГАХАР. АМБО,
СИНЪТ НА ГЛАВАТАРЯ. КОЙ Е АРИКИ? ИДОЛЪТ НА
ПЛЕМЕТО ЗАНГО. НА ЛОВ СЪС СИНА НА ВОЖДА.
ГИБОН И МАНГУСТА. СТРЕЛА, КОЯТО ИЗПУСКА
ГРЪМОТЕВИЦИ**

I

Изминаха още три месеца. През това време не се случи нищо особено. Всяка сутрин отивах на брега при туземците, а вечер се връщах на яхтата. Капитан Стерн редовно идваше с мене да пази, но скоро и той се убеди, че неговата пушка е излишна. Хората от племето бяха кротки и миролюбиви, никой не мислеше да ни напада. Въпреки това капитанът искаше да гръмне поне веднъж пред тях, за да им покаже силата на пушката, но аз не се съгласявах. Защото само от един гърмеж те ще се изплашат, ще се разбягат и никога вече няма да се мярнат пред очите ни, но каква ще бъде ползата от това? Ние трябваше да спечелим доверието им, а доверието на хората не се печели с насилие и заплахи. Капитан Стерн разбра тази истина и напоследък почна да излиза на брега без оръжие. И все пак туземците не му харесваха и той често се оплакваше от тях.

— Старият испански географ лъже — роптаеше той. — Тия хора никак не са гостоприемни. Никой досега не ни е поканил на гости, крият от нас жените и децата си, сякаш сме людоеди...

Той беше прав. Туземците не само нито веднъж не бяха ни поканили в селото, но и при нас в залива идваха почти със същата плахост и предпазливост, както и при първата ни среща. Но аз не се отчайвах. Напротив, след като племето бома ясно ми даде да разбере, че не ме смята вече за свой приятел, още по-упорито почнах да търся начин да докажа на новите си познати, че ние, пакегите, не сме техни врагове. Аз вярвах, че щом се убедят в нашите добри намерения,

туземците ще изменят отношението си към нас и ще ни оставят да живеем на острова свободно.

И защо не? Аз всеки ден им раздавах подаръци — басмени панделки, герданчета, огледалца, цигари — според щедростта на плантатора и което беше много важно, лекувах ги от различни болести ... Отначало туземците решително се отказваха от моите лекарства и гледаха с недоверие малките стъкълца с риванол и бурканчетата с мехлеми. Само Гахар се претраши и ми позволяваше да промивам и превързвам раната на ръката му — може би защото много го болеше, или пък защото беше стар и не се страхуваше вече от смъртта, не зная. Но щом раната на Гахар оздравя, той я показваше на всички и ме наричаше „лапао“ — победител на всички болести. За мене това беше най-добрата награда.

Веднъж Гахар ме попита дали мога да докарам „арамру“ — земетресение. Аз отрицателно поклатих глава.

— А можеш ли да докараш дъжд?

— Не мога — отвърнах аз.

— А можеш ли да прогониш рибите от морето?

— Не мога.

— А можеш ли да съживиш умрял човек?

Аз се засмях.

— Кажу ми, можеш ли? — настояваше Гахар. Не обичам лъжата дори когато тя е по-добра от истината, както казваше Мехмед ага. Аз не исках да лъжа тоя добър човек, още повече че такава лъжа лесно би се разкрила: ще умре някой и, току-виж, Гахар дошъл да ме вика да го съживявам. Обясних му, доколкото можах да сторя това на неговия език, че никой не може да съживи умрял човек, но когато някой се разболе, мога да го излекувам, ако болестта не е неизлечима...

— Имаш ли кобрай против кадити? — попита ме Гахар.

Кимнах утвърдително:

— Имам-

Гахар сигурно помисли, че не съм го разбрал, и почна да ми обяснява, че кадити значи змийска отрова, че на острова имало очиларки и доста хора умирали от тяхната опасна отрова. И пак ме попита дали наистина мога да спася от смърт човек, ухапан от очиларка.

— Мога, Гахар, мога. Не ми ли вярваш?

— Вярвам — кимна Гахар. — Пакеги никога не лъже...

От тоя ден аз винаги носех в чантата си капсули със серум против змийска отрова, които Смит беше купил в Александрия.

II

Веднъж Гахар ме намери в малкия залив и ми каза разтревожен:

— О, Андо! Уин уин! (Много лошо!)

— Какво има? — попитах го аз.

— Амбо гуна! (Амбо ще умре!)

— Кой е този Амбо?

— Син на тана Боамбо!

Аз не бях забравил името на вожда Боамбо — то ми напомни за нашето първо излизане на брега след корабокрушението. Тогава ние не знаехме, че се намираме на остров, където няма „бели господари“, и отидохме направо в селото на туземците. Боамбо беше същият оня едър мъж с остър поглед и властен вид, с пера на главата и с три пояса на кръста, който заповяда да ни затворят в колибата, а после, когато ни изкараха на поляната при огъня, Боамбо посочваше един от нас и туземците го хвърляха в океана. Оттогава не бях го виждал. Когато веднъж попитах Гахар защо тана Боамбо не дойде да му дам подарък, той отговори: „Тана Боамбо калиман биля.“ (Главатарят Боамбо е голям човек.)

Гахар отново почна да се вайка за сина на главатаря.

— Какво го боли? — попитах го аз.

— Кракът — отговори Гахар.

— А какво му е на крака?

— Костенурката го одраска, не помниш ли?

Аз помнех много добре смелия младеж, който пръв хвана костенурката за шията и я обърна по гръб. Но защо Гахар не ми каза тогава, че той е син на главатаря на племето? Защо криеше това и синът на главатаря и защо отказа да превържа раната му? Защо и другите туземци не ми казаха кой е този момък? Отговорът беше един: те не ми вярваха и се страхуваха от мене. За тях аз бях „пакеги гена“ — бял човек от луната, човек от друг свят, който има Странни огледала и пъстри гerdани, украшения за глава от шарена басма и „кобрай“ в невиджани досега стъкла. Аз бях човек, който може да пали огън, без да търка сухи дървета, и кой знае още какви чудеса може да прави. Все пак успях да убедя Гахар, че ако синът на тана Боамбо дойде при мене,

ще му дам „нанай кобрай“ — най-хубавото лекарство — и за няколко дена той ще оздравее.

Гахар отиде в селото и само след десетина минути четирима туземци донесоха на ръце сина на главатаря.

Както винаги, аз бях седнал в малкия залив под сянката на огромен баниан с въздушни корени, малко настрана от лодките. Тук беше моето любимо място, оттук наблюдавах туземците, когато отиваха на риболов, без да ги безпокоя. Аз избягвах всичко, което можеше да възбуди недоверието им към мене, и никога не им се натрапвах. А понякога дори се криех от тях, избирах си някое потайно място в гъсталака на края на гората и оттам ги наблюдавах, без да ме виждат. Защото, колкото и да бяха свикнали с мене, в мое присъствие те се притесняваха.

Туземците донесоха младежа под баниана и го сложиха на пясъка. Прегледах раната му — тя наистина беше много опасна. От солената морска вода тя беше се подлютила и посиняла наоколо; из нея пъкаха личинки от насекоми, от напуканите ѝ краища течеше гной и кръв. Кракът му беше се подул, той не можеше да стъпва на него.

Не го разпитвах защо не е дошъл по-рано да му дам „кобрай“. Това беше излишно. Най-разумното беше да го излекувам, а той сам да разбере дали съм му враг, или приятел. Промих раната много внимателно с риванол и я превързах. Казах на болния да лежи в колибата си, да не махва превръзката и да не мокри раната, особено с морска вода.

Младежът през всичкото време мълчеше. Лицето му беше доста красиво, с правилни черти, с малко месести устни, с черни очи и черни сключени вежди. Тялото му не беше много черно, носът му не беше сплескан като на някои туземци, а прав, почти римски. Когато му казах, че всяка заран трябва да идва да го превързвам, Амбо кимна с глава:

— Нана. Ще идвам...

Подарих му едно огледалце и наредих да го отнесат в селото. Гахар и Таной останаха при мене. Гахар извади своето огледало от малката си торбичка, която винаги носеше привързана на шията си, извади две добре изгладени мидени черупки и почна да скубе с тях космите на мустаците си като с щипци. Той изскубваше само ония косми, които бяха увиснали над устата му и му пречеха да се храни. И

Таной си спомни за своето огледало, извади го от торбичката си и също почна да се оглежда. Най-напред той поправи големия гребен от бамбук, затъкнат в косата над челото му, после извади две тънки върви, пак от торбичката си, нагласи ги успоредно една до друга и като ги хвана с ръце за двата края и ги обтегна като струни, почна да ги върти из брадата си. По-дългите косми се увиваха около канапа, Таной силно го дръпваше и космите се изкубваха заедно с корените. Това беше „сухо бръснене“.

Гахар свърши своя „тоалет“, въздъхна и каза замислен:

— Уин уин! (Много лошо!) Арики каза: пакегите са опасни.

— Кой е този Арики? — попитах го аз.

Гахар се изненада. Нима не зная кой е Арики? О, Арики е „калиман била“ — голям човек! Арики е рапуо! Арики знае какво мислят хората. Арики може да прогони рибите в Голямата вода. Арики може да докара дъжд и арамру...

„О. голям човек е Арики!“ — няколко пъти възкликна Гахар. Попитах го по-голям ли е от тана Боамбо? Гахар се замисли, но като не знаеше какво да отговори, сви рамене. От неговите думи разбрах, че Арики е нещо като жрец на племето.

— Какво още казва Арики? — попитах стария си приятел.

— Арики казва, че белите хора от луната ще прогонят рибата от морето.

— А каза ли, че пакегите ще докарат арамру?

— Каза, Арики каза, че Дао ще накаже с кадити всички, които ходят при пакегите.

— Какъв е този Дао?

— Не е човек.

— А какво е?

Гахар ми обясни, че Дао е техният идол. Той бил направен от дърво. Племето го пазеше в „либата гаолани“ — колиба на вечния огън. Тази колиба била вън от селото, в гората. В нея винаги горял огън. Огънят се поддържал от най-старата жена на племето. Тя живеела в колибата на вечния огън и никога не излизала от нея.

— А къде живее Арики? — попитах го аз.

— В селото.

— А тана Боамбо?

— В селото.

Гахар разпали любопитството ми и аз повторно го попитах:
— Кой е по-голям човек — тана Боамбо или Арики?

Той отново сви рамене — или не знаеше, или не искаше да ми каже. Забелязах, че когато става дума за Арики, старият човек понижаваше гласа си и шепнеше, сякаш се страхуваше да произнеса името му.

III

Минаха още две седмици. Раната на Амбо почти беше зараснала. Той всеки ден идваше в малкия залив и след като превържех раната му, сядаше до мене и почваше да ме разпитва кой е направил герданите, огледалата и шарените парцалчета, които подарявах на туземците, кой е направил чантата с лекарствата и самите лекарства...

— Има ли много хора на луната? — попита ме той веднъж.

Отговорих му, че на луната няма хора, но той не повярва. На свой ред и аз го попитах:

— Арики лош човек ли е, или добър?

— Лош — отговори Амбо. — Уин уин. Арики казва, че ще умра от твоя кобрай.

— Но ти сам видя, че оздравя...

— Оздравях. Ти ми даде нанай кобрай. Вчера срещнах Арики и му казах: „Амбо оздравя. Амбо не умря. Пакеги даде на Амбо нанай кобрай. Пакеги нанай биля.“

— А той какво ти каза?

— Каза ми, че Дао ще ме накаже с кадити. Ще умра от кадити.

— Вярваш ли му?

— Арики лъже — отговори Амбо. — Арики уин биля. Аз му подарих малкото ножче, което капитанът беше ми дал някога. Амбо много се зарадва и побърза да отиде в селото да се похвали какво чудо му е дал белият човек от луната.

С Амбо станахме големи приятели. Откак излекувах раната му, той коренно промени отношението си към мене. Недоверието му изчезна. Той просто не знаеше как да ми благодари. Понякога ми разказваше за Арики. Арики бил стар човек. Бил препасан със седемте пояса на мъдростта. Бил рапуо — първо-жрец. Плашел туземците с някакви бели листа, които уж му казвали какво мислят хората. Който не му се подчинява, заплашвал го с Дао, идола на племето. Дао щял да умъртви непокорния с кадити от очиларка. А хората най-много се страхували от очиларките, защото тяхната отрова е смъртоносна.

Изобщо Амбо ми наговори такива неща за Арики, че и аз почнах да се страхувам от тоя първожрец. Да, Арики казвал още, че ние,

белите хора от луната, трябва да бъдем хвърлени още веднъж в океана и този път камъните трябвало да бъдат вързани здраво за краката ни. Племето трябвало да се отърве от нас, защото сме опасни хора, можем да прогоним рибата от морето и дъжда от небето, да изсушим тарото, ямса и хлебните дървета... И най-страшното — можем да направим арамру — земетресение. А туземците много се страхуваха от земетресения. Веднъж на острова имало много силно земетресение — съборило всички колиби, много хора загинали, други, които били в морето, се издавили.

— Арамру уин уин — казваше Амбо.

— А Арики?

— И Арики уин уин.

— А тана Боамбо?

— Тана Боамбо е добър — каза Амбо. И като помисли, попита:

— Ти можеш ли да направиш гръмотевица?

— Мога — отговорих аз.

Той ме погледна недоверчиво, после пак попита:

— Сега можеш ли?

— Сега не мога, защото не си нося пушката.

— Какво значи пушка? — попита ме Амбо.

Обясних му, че това е стрела, която гърми като гръмотевица. Ако дойде с мене в голямата лодка, ще му я покажа. Но Амбо отказа. Тогава седнах в лодката и отидох на яхтата. Реших да покажа на своя приятел силата на пушката. Ще убия пред него някое животно и той ще разкаже всичко на туземците. Нека узнае Арики какво значи пушка и да не смее дори и да помисли пак да ни хвърля в океана.

Взех от яхтата ловджийска пушка, препасах патронташа на Смит и се върнах на брега...

Отидохме далеч от селото, до Скалата на ветровете. Тръгнахме срещу течението на малката река. Мощните клони на огромните дървета по двата бряга на реката се преплитаха и образуваха над главите ни зелен свод, който закриваше слънцето. Дългите листа на палмите висяха като огромни зелени езици и стигаха чак до водата. Ние вървахме като през тунел. На един завой пред нас се откри малка поляна, покрита с дива тръстика. Едно голямо дърво, повалено от бурите, беше паднало напреки през реката и образуващо нещо като мост. Амбо ме хвана за ръката и ми пошепна: — Виж! Бума и кока!

По средата на поваленото дърво, над самата вода, бяха легнали по корем един гибон (бума) — малка пъргава маймунка — и една мангуста (кока) — животно, голямо колкото котка, с рунтава опашка и с остра муцуна като на мишка. Маймуната искаше да мине на левия бряг, а мангустата — на десния. Никоя от тях не искаше да отстъпи път на другата. Те бяха се срещнали по средата на дървото и се дебнеха, настръхнали една срещу друга. Маймуната се изправи на дългите си предни крака и издаде силен крясък, а мангустата дигна рунтавата си опашка право нагоре и я размаха из въздуха, като ръмжеше. Аз приготвих пушката си, но не бързах да стрелям. Не исках да убивам нито гибона, нито мангустата. Гибоните са дребни, безвредни маймуни. Те се хранят с плодове и млади издънки на някои растения, живеят на стада по дърветата, скачат от клон на клон, като се хващат с предните си несъразмерно дълги крайници, а понякога скачат от едно дърво на друго на разстояние до десетина метра. По земята се движат в полу-вертикално положение, но не могат да тичат тъй бързо, както по дърветата, защото задните им крака са къси. А мангустите са полезни, защото се хранят с отровни змии. Дори и отровата на очиларките не им действа. Те живеят обикновено на земята, но се качват и по дърветата да ловят птици. Краката им са къси, с остри нокти. С тях мангустата лови плячката си и се защитава от своите врагове. Сега тя се ежеше и съскаше срещу гибона, цяла настръхнала. Козината на дългата ѝ опашка беше се изправила като бодлите на таралеж.

Аз се колебаех и не се решавах да стрелям. Изпитвах жалост към тия безвредни животни, пък и никога не бих ял от месото им.

По едно време се чу силен шум — над главите ни се изви една много голяма птица и като стрела се спусна към гибона и мангустата. В същия миг те се хвърлиха в различни страни и изчезнаха в гората. Като видях, че изтърва жертвите си, птицата размаха тежките си криле и полетя нагоре. Аз бързо дигнах пушката, прицелих се и гръмнах. Чу се остър писък, лявото крило на птицата увисна прекършено и тя падна в тръстиката. Обърнах се към Амбо — той беше клекнал на земята и притискаше ушите си с ръце. Гърмежът беше го оглушил и замаял.

— Страшно! — каза той, когато се опомни.

— Искаш ли да опиташ и ти? Той замаха с ръце:

— Не искам! Не искам!

Намерихме убитата птица в тръстиката. Беше едър качулат папагал с красиви, разноцветни пера на опашката. Подарих го на Амбо. Щом се върнахме в залива, той отиде в селото да разкаже на туземците за чудото, което беше видял. Помислих си: нека чуе и техният първожрец какви страшни пушки имат пакегите — това ще бъде полезно за нас.

**ТРИНАДЕСЕТА ГЛАВА. ВОЖДЪТ БОАМБО ЩЕ УМРЕ
ОТ КАДИТИ. ДЪЩЕРЯТА НА ГЛАВАТАРЯ. „БЕЛИЯТ
ВСИЧКО МОЖЕ“. ЯСТИЕ ОТ ТАРО, ЯМС. НОЩЕН
РИБОЛОВ. МРАЧНИЯТ АРИКИ. ЧОВЕК ОТ ЛУНАТА И
ТЛЪСТИ ЧЕРВЕИ.**

I

Веднъж Амбо тичешком дойде в малкия залив, като махаше отчаяно с ръце и отдалеч викаше:

— Тана Боамбо ще умре! Ухапа го очиларка! Тана Боамбо ще умре от кадити!

Всички туземци, които бяха при лодките, хукнаха към селото.

— Кога го ухапа? — попитах аз сина на вожда.

— Сега, сега! Спаси го! Ти имаше кобрай за кадити!

Както винаги, чантата с лекарствата беше при мене. Аз я грабнах и бързо се впуснах след Амбо по пътеката през гората. Само след пет минути стигнахме в селището. Мегданът беше препълнен с мъже, жени и деца. Те силно викаха, сякаш се караха, а някои жени плачеха с глас и нареждаха, както нареждат у нас на умряло. Щом ме видяха, всички млъкнаха, а децата се скриха зад майките си и не смееха да се покажат. Повечето от тях за пръв път ме виждаха.

Амбо ме заведе в колибата на тана Боамбо. Седнал на нара, главатарят на племето беше обхванал с две ръце десния си крак и ритмично се клатеше напред-назад, сякаш се кланяше. Пред него стояха прави и сподавено плачеха две жени — едната стара, сигурно жената на Боамбо, а другата — същата млада девойка, която идваше заедно с главатаря при огъня да гледа как ще ни хвърлят в океана. Тя беше дъщерята на главатаря. Казваше се Зинга.

Боамбо простря крака си и аз видях над глезена малка раничка, от която се стичаха две кървави струйки. Незасъхналата кръв показваше, че змията неотдавна беше ухапала тоя нещастен човек.

Докато преглеждах раничката. в колибата влезе един стар, доста висок, сух туземец, препасан със седем пояса, окичени с разноцветни раковини. Веднага разбрах, че това е Арики, първожрецът на племето, за когото бяха ми разказвали Гахар и Амбо.

Намръщен и важен, първожрецът седна до вратата и оттам почна да наблюдава всяко мое движение. Аз извадих от чантата инжекцията, кутията с иглите, ампулите, малка стъклена чинийка и стъкло със спирт за горене, налях малко спирт в чинийката, драснах кибрит и го запалих. Всички, дори и болният, се отдръпнаха уплашени. Като обгорих иглата на пламъчето, аз счупих крайчеца на една ампула, всмуках серума в спринцовката и отидох при пострадалия. Казах му да се изправи и да се обърне с гръб към мене и докато разбере какво става, изпразних спринцовката в бедрото му. Главатарят леко потрепна, но не изохка. След това измих раничката, намазах я с йод и я превързах. Когато казах на пострадалия, че може да седне, той се учуди: лекуването беше свършило, а той мислеше, че още не е започнало.

Спасяването на главатаря зависеше от това, преди колко време го е ухапала отровната змия. Попитах го, но той не можа да ми обясни. Туземците нямаха представа за времето и не го пресмятаха като нас на секунди, минути и часове. За определяне на времето през деня те казваха: „ябом аро“ — слънцето изгря, „ябом оралда“ — слънцето е над главата, тоест в зенита, и „ябом аелда“ — слънцето е под земята, значи, залязло. Когато искаха по-точно да определят някое събитие, те казваха: „Това стана, когато слънцето беше се показало над земята или когато слънцето още не беше стигнало над главата, или когато слънцето още не беше се скрило под земята.“ Така определяха времето между изгрев и обед, между обед и вечер.

Потърсих Амбо — с него по-добре се разбирахме и се надявах, че ще може да ми каже приблизително преди колко време змията е ухапала баща му. Но Амбо го нямаше в колибата. Той беше отишъл някъде. Тогава се обърнах към старата жена и я попитах къде е бил Амбо, когато се е случило нещастиято, и дали веднага е тръгнал към залива да ме търси. Но вместо да ми отговори, жената на главатаря се сви в тъмния ъгъл на колибата и захлипа още по-силно. Зададох същия въпрос и на девойката. Тя се смути силно и едва чуто отговори: да, щом змията ухапала баща ѝ, Амбо веднага тръгнал да ме търси.

Много по-късно научих защо майката и дъщерята тъй силно се смущаваха и вълнуваха от моите въпроси. Но тогава аз нищо не знаех и си обяснявах тяхната уплаха с нещастиято, което беше сполетяло близкия им човек.

Направих сметка, че оттук до залива Амбо е отишъл за пет минути. От залива дотук — още пет, приготвянето на инжекцията ако беше траяло две-три минути, събираха се тринадесет минути. Ако това е така, мислех си аз, Боамбо ще бъде спасен. Колкото и силна да е отровата на очиларката, тя не може да умъртви такъв здрав и силен човек като главатаря за толкова кратко време!

Кракът на Боамбо отече. Беше настъпил критическият момент, когато серумът унищожаваше отровата и животът се бори със смъртта. Майката и дъщерята плачеха тихо. Отвън врявата на тълпата отново се засили, но щом се показах на вратата, всички млъкнаха като по даден знак.

Амбо влезе в колибата и загледа баща си с дълбоко съжаление. Лицето му беше бледно като на смъртник. Той не плачеше, но страдаше повече от всички.

Силният организъм на главатаря все още се бореше със смъртта. Най-после той престана да стене, излегна се на нара и почна да диша по-спокойно.

— Спасен! — тихо казах аз. — Тана Боамбо няма да умре.

Амбо се развика като обезумял от радост:

— Спасен! Спасен! Набу няма да умре!

Отвън тълпата го чу и поде радостно думите му:

— Спасен! Спасен! Тана Боамбо няма да умре! Пакеги спаси тана Боамбо! Умбо пакеги! Умбо бозамбо!

С тия думи племето изразяваше радостта си. Те означаваха нещо като „ура, да живее“.

Прибрах спринцовката и ампулите в чантата и се приготвих да си отивам. Мрачният старец все тъй мълчаливо ме наблюдаваше от своя ъгъл. През всичкото време той не проговори нито една дума.

Като видях, че си отивам, жената на Боамбо ме спря и се приближи до Арики. Тя почна да му говори нещо, като ме поглеждаше често и споменаваше името ми. Арики отрицателно клатеше глава — не се съгласяваше с това, което му говореше жената на Боамбо. Тогава

девойката отиде при него и развълнувано заговори силно, да я чуят всички:

— Пакеги спаси баща ми. Пакеги е лапао — лечител, на всички болести. Пакеги ще стане мой даго — мъж. На празника на Дао аз ще стана сахе — жена — на пакеги. Анге бу — аз казах!

В колибата стана много тихо. И навън гласовете утихнаха — види се, и там бяха чули думите на девойката. Арики мълчеше, загледан втренчено пред себе си. Сухото му лице сякаш още повече се набръчка. Най-после той дигна глава и като ме прониза с враждебен поглед, рече:

— Зинга не може да стане сахе на пакеги. Пакеги не е син на нашето племе.

— Ще стане! — твърдо отсече девойката. — На празника на Дао племето ще осинови пакеги.

— Но ако племето откаже да го осинови? — попита Арики.

— Няма да откаже! — тихо се обади главатарят, като се привдигна на лакът. — Пакеги ме спаси от смърт. Той лекува нашите хора. Дава им хубави подаръци. Пакеги е полезен човек. Племето ще го осинови и Зинга ще стане негова сахе. Анге бу!

Арики тежко се надигна и тръгна към вратата. Преди да излезе, той се обърна и каза:

— Нана — тъй да бъде. До празника на Дао пакеги да живее в либата орованда. А на празника ще видим...

След излизането на Арики сякаш тежък товар се смъкна от гърба ми. Досега само веднъж бях минал през трите махали на селото, но като пленник. След това ходех всеки ден в малкия залив, разговарях с туземците, лекувах раните им, но винаги чувствавах тяхното недоверие. То се издигаше като стена между мене и тях. Сега стената на недоверието е разрушена. Аз ще живея в либата орованда — също такава колиба за гости като тази, в която живеях при племето бома. Това значеше, че ще бъда гост на племето. Всички ще ме смятат вече за свой приятел, свободно без страх ще идват при мене в колибата, а може би ще ми разрешат и аз да ходя при тях в селото. Без страх за живота си сутрин ще посрещам слънцето на брега на океана, а вечер ще се радвам на неговия залез. Вълните ще се разбиват в скалите, а аз ще се смея на тяхното безсилие. Кой беше казал, че животът е празен,

глупав и безсмислен и лъха на увехнали теменуги? Нима има нещо по-велико от живота?

Вечеряхме в колибата при болния. Огънят гореше силно. На рогозката бяха наслагани пред всекиго от нас по един онам с ядене. Пихме малоу — кокосово вино, — което жената на главатаря черпеше с кокосова черупка от една голяма делва. Всички бяха весели и доволни. Дори и Боамбо се усмихваше, макар че кракът още го болеше. Той не яде, но кокосовата черупка с малоу беше до него и той често пиеше от приятното питие. Старата жена постоянно ме канеше:

— Яж, яж...

А Амбо просто не знаеше какво да прави от радост — ту отиваше на нара при баща си и му наливаше кокосово вино, ту отново идваше при нас, до огъня, сядаше на рогозката с подгънати крака и почваше да ругае Арики. Да, Арики бил виновен за всичко. Само Арики и никой друг. Едва много по-късно разбрах каква беше вината на Арики, но тази вечер нищо не знаех и нищо не питах. За мене беше достатъчно, че спасих главатаря на племето и щях да живея в колибата за гости.

Зинга тихо запя и всички млъкнаха.

— Ябом аро-ро-о-о, ябом аелда-а-а ябом-ба гена-а-а хе-ноу ла-а-а...^[1]

В нейния глас сякаш звучеше и жегата на задушния ден, и прохладата на нощта, и плясъкът на вълните, и тихият ромон на ручеите в планината, долавяше се и лекият повей на вятъра, и страшният вой на бурята — в песента на девойката сякаш всички природни стихии се вплитаха в една чудна, непостижима мелодия.

Вечерта се върнах късно на яхтата. Капитанът и плантаторът бяха разтревожени — помислили, че с мене се е случило някакво нещастие.

[1] Слънцето изгрява, слънцето залязва, слънцето е брат на луната. ↑

II

Старият испански географ не лъжеше — туземците наистина бяха мирни и гостоприемни хора. Някои от тях имаха по-тъмна кожа, изпъкнали скули, дебели устни, много гъсти вежди и сплескани носове, но имаше и такива с по-светла шоколадова кожа, с правилни черти на лицето, с прави носове и с не толкова дебели устни като на другите цветнокожи. Нямаше никакво съмнение, че техните далечни прадеди са били бели хора. Това ме караше да мисля, че някога част от Магелановите моряци наистина са отказали да се завърнат в своята родина и са останали на остров Тамбукту. Техните деца са били мулати, а внуците и правнуците им са създали смесени поколения, които все пак се различават от коренните туземци.

Боамбо беше тана — пръв главатар на племето занго. Когато оздравя, Боамбо ме заведе в една празна колиба близо до брега на океана, потънала в зеленината на палмови, пъпешови и хлебни дървета, и ми каза:

— Това е нашата либата орованда. Сега тя става твой дом. Живей за радост на нашето племе.

Тогава още не знаех обичаите на племето и схванах думите на главатара буквално: живей и нашето племе ще се радва, че ще те вижда всеки ден, и ще ти казва тауо ала — приятна почивка. — или тауо дола — приятен лов. Много по-късно разбрах, истинския смисъл на това, което ми каза Боамбо:

живей така, че твоят живот да бъде полезен на племето и радостта ти да бъде радост на цялото племе.

Колибата, в която ме заведе Боамбо, беше по-голяма от колибите на другите туземци, но приличаше на тях. Покривът ѝ беше висок и остър и се спускаше чак до земята. Той беше направен от дълги, прави и доста дебели греди, по които бяха наредени стъбла от бамбук, Привързани с лиани. Беше покрит с рогозки, изплетени от палмови листа, а върху рогозките имаше дебел пласт пак от палмови листа, обърнати с дължината си надолу, за да се оттича водата през време на дъжд. Изобщо покривът беше много здрав и не пропускаше вода. Той се опираше на дебели колове, набити в земята, високи около един

метър. По тия колове бяха наредени едно до друго разцепени бамбукови стъбла — това бяха стените на колибата. Вратата беше тясна, поставена високо като прозорец.

Покъщнината в колибата беше бедна и доста оскъдна. Край едната стена имаше дълъг нар от бамбук и няколко дървени възглавници, а край другата стена — лавица пак от бамбук. Върху лавицата бяха наредени дървени блюда, гърнета и черупки от кокосови орехи, които служеха вместо паници и канчета. Над нара бяха закачени едно копие, лък и торбичка със стрели. По средата на пода беше изкопана малка яма; за огнище. Около ямата имаше три камъка, на които поставяха гърнетата, когато варяха обед. Половината от пода беше покрита с рогозки, изплетени от палмови листа. От средната греда висеше кошница, изплетена от жилави пръчки. В нея имаше банани и други плодове. На задната стена бяха закачени няколко кучешки и свински черепа. Това показваше, че хората, които са живели тук преди мен, са изяли няколко кучета и свини. За моя радост човешки черепа нямаше.

Таванът беше направен също от бамбук, както и нарът. За него водеше стълба от лиани. Той беше здрав и там можеше да се спи. На предната стена, над вратата, под самия покрив, имаше врата-прозорец, през който се излизаше на малка веранда от бамбук, подпряна отвън с два стълба.

Пред колибата беше поставен още един нар от бамбук. Такива нарове имаше пред всички колиби. На тях туземците се събираха на приказка, хранеха се, а понякога почиваха през деня. И тук, близо до нара, имаше огнище и два-три плоски камъка, на които човек можеше да счупи кокосов орех или нещо друго. Това беше всичко.

Над огнището в колибата нямаше комин. Пушекът, на кълба се извиваше под потона и излизаше през вратата или през пролуките на стените.

Дойдоха Амбо и Зинга и казаха на баща си, че някой го вика в селото. Боамбо си отиде, а ние с момъка и девойката се изкачихме на втория кат и излязохме на верандата, която заплашително се огъваше и скърцаше под краката ни. Но все пак тя беше доста здрава и можеше да удържи поне още трима души. Оттук през клоните на дърветата се виждаше заливът, част от потъналия в зеленина бряг и Скалата на ветровете, а на север се простираше безкрайният океан, който сега

блестеше на слънцето величествен и спокоен. Над водата излитаха като стрели хвърчащи риби, описваха доста големи дъги и отново потъваха във водата. С тия прелитания те сигурно се спасяваха от акулите и другите хищни риби, които ги преследваха.

— Мараро! — каза Зинга, като гледаше краткия полет на хвърчащите риби^[1].

Но мен повече ме интересуваха хората, отколкото рибите.

Попитах Амбо и Зинга колко жители има цялото племе, но те не можеха да ми кажат. Поисках да узная колко жители има само тяхното село — но те и това не можаха да ми кажат, защото не знаеха да броят повече от десет. Тогава ги попитах в колко села живее племето занго. Амбо показа петте пръста на дясната си ръка и каза:

— Леон ба.

— А колко махали има вашето село? Амбо показа трите си пръста:

— Дар.

— А колко колиби има във всяка махала?

Амбо се замисли, после показа пръстите и на двете си ръце:

— Леон-до.

Значи, в трите махали на селото имаше около тридесет колиби. Ако във всяка колиба живееха средно по четирима или петима души, ще рече, че цялото село има от сто и двадесет до сто и петдесет жители, а петте села — от шестстотин до осемстотин. Отново попитах Амбо дали племето бома има повече жители от племето занго. И Амбо, и Зинга отрицателно поклатиха глави. Не, племето бома било малко. То било наполовина по-малобройно от племето занго.

— Защо племето занго и племето бома враждуват? — полюбопитствувах аз.

. — Бома уин уин — отвърна Амбо.

— Защо да е лошо? Какво ви е направило?

— Биляр бома прави уин кобрай — отговори Амбо. И той, и Зинга ми обясниха, че ако някой от племето занго остави някъде недоизядена храна или плод и ги намери някой от племето бома, той може да му направи „уин кобрай“ — магия, от която човекът от племето занго ще се разболее, а може и да умре. Помъчих се да ги убедя, че това не е вярно, че хората от племето бома са също тъй

добри, както и хората от племето занго, но Амбо и Зинга клатеха глави и повтаряха това, което бяха чули от другите:

— Биляр бома уин уин.

— А Арики?

— Арики уин уин — тихо пошепна Зинга.

— А защо се съгласи да живея в тази колиба?

— О, ти спаси Боамбо от смърт — извика Зинга.

— Арики се страхува от тебе — каза Амбо.

— Защо?

— Защото си лапао. Защото имаш пушка, която прави гръмотевици. Защото можеш да запалиш водата и да изгориш морето.

— Да изгоря морето? — учудих се аз. Амбо кимна с глава:

— Да. Веднъж ти запали вода у дома...

— Кога съм запалил вода?

— Когато змията беше ухапала нашия набу. Тогава ти наля вода в една бяла черупка и я запали. Арики видя и много се уплаши.

Спомних си, че тогава запалих в една чинийка спирт, за да обгоря иглата на спринцовката. Арики и всички други помислили, че това е вода, и решили, че мога да запаля водата в океана...

Слязохме в колибата. Зинга се залови да чисти с мидена черупка таро и ямс, а ние с Амбо отидохме за вода. Аз напълних една тръстикова „бутилка“ със студена вода от малката рекичка, която протичаше наблизко, а Амбо напълни друга тръстика с вода от океана. Когато се върнахме в колибата, Зинга беше изчистила тарото и ямса и ги сложи в едно гърне. Амбо наля в гърнето сладка вода, наля малко и от солената и го постави на трите камъка над огъня, а Зинга нарязва листа от батати и млади филизи от захарна тръстика, сложи ги в гърнето и го покри с черупка от кокосов орех.

Слънцето беше се спуснало над залива. Горещината почна да намалява. Из гората се чуваха гласовете на птичките, крещяха папагали. Дойде Гахар, донесе ми един едър кокосов орех и ми каза, че довечера отива да лови риба.

— Може ли да дойда и аз? — попитах. Гахар кимна с глава:

— Щом залезе слънцето, ела при лодките. Седнахме на нара. Гахар мълчаливо ме поглеждаше, сякаш искаше да ми каже нещо.

— Кажу ми, кажу ми — насърчих го аз. — Какво има?

Той ми каза, че в едно съседно село умряла някаква жена, и ме попита дали мога да я съживя. Веднъж бях му казал, че не мога да съживявам умрели хора, но, види се, той не беше повярвал.

— Андо може да събуди умрял човек, но не иска — упрекна ме той.

Какво да му кажа? Как да го убедя, че смъртта е такъв съдия, чиято присъда никой не може да отмени? Все едно, той не ми вярваше. Според него белият човек от луната всичко може. Щом може да запали водата в океана и да прави гръмотевица, защо да не може да съживи и умрял човек? Нали тана Боамбо щеше да умре, а белият човек го спаси...

Като видя гърнето на огъня, в което се вареше нашата вечеря, Гахар извади от торбичката, която носеше повесена на рамото си, малка тръстика и изсипа от нея в гърнето много едри, бели, тлъсти червеи. Тия червеи той беше ги събирал по сухите дървета из гората. Амбо и Зинга бяха във възторг. Да, да, сега яденето щеше да бъде много тлъсто! Те поканиха и Гахар да вечеря с нас и всички насядахме около огъня.

Зинга сипа от яденето в три онама и ги сложи пред нас — тримата мъже, — а за себе си сипа в една кокосова черупка. Попитах я защо не яде в онам. Тя се засмя и каза, че ще яде в онам, когато стане моя сахе. Младите момичета ядели само в черупки от кокосови орехи.

В моето дървено блюдо освен таро и ямс имаше десетина тлъсти червеи. Зинга беше се погрижила в моята паница да попадне повече от тоя „деликатес“. Гахар и Амбо изядоха най-напред червеите, като мляскаха доволни и облизваха пръстите си, сякаш бяха бъркали в гърне с мед. Може би тлъстите червеи наистина бяха вкусни, но аз ги гледах с отвращение. И все пак трябваше да ги изям, за да не обидя своите приятели. Изгълтах ги цели и не можах да разбера вкуса им...

Щом се мръкна, отидохме в залива. Там заварихме много туземци, които с дружни усилия смъкваха лодките от брега във водата под светлината на запалени факли от високата трева аланг-аланг, вързана на снопчета. Около лодките се въртяха и момчета на десет-дванадесет години. Те взеха от бащите си запалените факли и първи наскачаха в лодките. Аз седнах в лодката на Гахар заедно с неговия син и с малкия му десетгодишен внук Акгахар. Изглежда, че момчето беше кръстено на дядо си, само че за разлика от стария Гахар към името на

внука беше прибавена думата „ак“ — малък. Акгахар осветяваше водата с горящата факла. Когато тя почваше да угасва, той я размахваше над главата си и тя отново се разгаряше. Привлечени от светлината, рибите се стрелкаха край лодката, а Гахар и неговият син ги дебнеха с копията. Щом се мернеше някоя по-голяма риба, те я пробождаха с копието и я хвърляха в дъното на лодката. И аз се опитах с едно копие но не улучих нито една риба. Туземците, още от малки се учеха да убиват риби с копия и след няколкогодишна практика ставаха добри рибари.

[1] Преди да излети, хвърчащата риба развива под водата голяма скорост благодарение на винтообразните движения на опашната си перка. След това излиза на повърхността, като продължава да увеличава скоростта на движението си. Едва тогава с удар на опашната перка летящата риба се откъсва от водата и започва да „лети“ със своите широки и дълги гръдни перки. Това е планиращ полет, тъй като тя не маха перките си, както птиците махат крилете си. При срещуположен вятър дължината на пролетяното пространство се увеличава поради увеличената подемна способност на въздушното течение. По време на летенето рибите могат да изменят направлението си, ако на пътя си срещнат препятствие. Летящата риба може да пролети разстояние до 150 метра, като се издига на височина над водата от пет до десет метра. Продължителността на летенето е 18 секунди. Летящите риби излитат от водата най-често, когато ги преследва някой хищник, но затова пък често стават жертва на морските птици, които ги ловят във въздуха. ↑

**ЧЕТИРИНАДЕСЕТА ГЛАВА. НА ГОСТИ У АРИКИ.
РОЛЯТА НА ПЪРВОЖРЕЦА И НА ГЛАВАТАРЯ. БЕЛИТЕ
ЛИСТА НА ПЪРВОЖРЕЦА. ПРЕДАНИЕ ЗА ВЕЛИКИЯ
ГЛАВАТАР ПАКУО И ЗА МАГЕЛАНОВИТЕ МОРЯЦИ.
ВСИЧКИ ЗЛИНИ ИДВАТ ОТ ДАО**

I

Един ден към обед Боамбо дойде в моята колиба в „парадна униформа“ — с три нови пояса на кръста, окичени с разноцветни раковини, с два гердана на шията от зъбите на кучета и диви свине и с големи лъскави обици от мидени черупки. В бухналата му коса бяха натъкнати гребени от бамбук и пера от папагали — бели, черни, червени, зелени и жълти, — а на челото си беше превързал красива диадема от белите зърна на някакво растение. В месестата преградка на носа си беше натъкнал шарена пръчица.

— Арики те кани на гости — каза той, като ме погледна някак особено.

— Арики? — учудих се аз.

Боамбо кимна с глава.

Тази покана ми се стори чудна и странна. Аз бях виждал мрачния старец само веднъж, когато очиларката беше ухапала Боамбо. Арики никога не идваше в моята колиба, но и аз не го търсех. Стараех се да не мисля за него, дори бях почнал да го забравям. Но ето че той сам ми напомни за себе си. За хубаво или за лошо? Да отида ли, или да откажа? Спомних си, че Гахар и другите туземци се страхуваха от Арики и произнасяха името му с шепот, и реших: „Да, ще отида! Иначе той ще помисли, че се страхувам от него.“

Тръгнахме. По пътя Боамбо ми каза, че сега ще се срещна с ренгатите и таутите от другите села. Те ме чакали у Арики. Искали да отида в техните села да лекувам болните, но Арики не се съгласил. Тогава ренгатите и таутите пожелали да ме видят. Арики не възразил и

Боамбо дошъл да ме заведе у първожреца. Това е всичко. Но Боамбо не ми каза защо Арики не се е съгласил да отида по селата да лекувам болните.

Колибата на първожреца беше в съседната махала, на малък хълм, потънал сред кокосови палми. Тя приличаше на другите колиби, но беше по-голяма от тях. На едната стена имаше малко прозорче, затулено с мехур от риба. Пред колибата беше поставен дълъг и доста широк нар от бамбук, постлан с рогозки. Арики седеше върху нара и пушеше с къса луличка от бамбук, а до него бяха насядали ренгатите и таутите. Повечето от тях бяха едри, широкоплещести и здрави мъже, препасани само с по един пояс, но по-широк от поясите на обикновените туземци.

Сега Арики не беше мрачен. Когато ме покани да седна от лявата му страна (Боамбо седна от дясната), той дори се усмихна и показа единствения си зъб, почернял от дъвченето на бетел. Щом седнах, няколко жени се разшетаха и почнаха да носят ядене в големи дървени онами. Когато всичко беше наредено на трапезата, появи се красива девойка с делва на главата — тъй в древния Египет през време на фараоните жените са носели вино на гостите.

Девойката беше облечена като Зинга — с пояс, окичен с разноцветни раковини, с прикачени на него къси гъсти ресни, с гривни на ръцете над лактите, с цветя, затъкнати в черните ѝ като смола коси. Когато срещна погледа ми, тя срамежливо наведе глава. Преди да си отиде, тя крадешком ме погледна още веднъж и тогава забелязах същото онова учудване, което виждах в погледа на всеки туземец, който ме виждаше за пръв път. Девойката подаде делвата на първожреца и влезе в колибата.

Угощението почна. Пред всеки от нас, имаше по едно блюдо с ядене. Какво ли нямаше в моето блюдо! Голям къс печено свинско месо, печена риба, варено таро и ямс — и всичко това беше увито поотделно в млади листа от пъпешово дърво. Жените сложиха на трапезата още блюда с различни плодове. Арики беше любезен, канеше ме да ям, дори се шегуваше, усмихнат, но аз през всичкото време бях нащрек и го наблюдавах тайно. Да, аз се страхувах от него — защо, сам не знаех. Още когато пръв път го видях у Боамбо, той ми се стори зъл и опасен човек. Но сега Арики изглеждаше съвсем друг.

Лицето му, набръчкано като печена круша, сияеше от радост. И все пак в радостта му се чувствуваше нещо изкуствено и пресилено.

Колкото и големи да бяха онамите, яденето в тях бързо намаляваше. Туземците ядяха много. Жените донесоха още блюда с печено месо от диви кокошки. Делвата с кокосовото вино обикаляше от ръка на ръка. Само първожрецът можеше да си позволи такова богато угощение.

Аз мислех, че първожрецът ще отвори дума за отиването ми в селата и ще ми обясни защо не желае да лекувам болните, но се излъгах: той нямаше намерение да дава обяснение нито на мене, нито на когото и да било друго. Той се смяташе за пълновластен господар и на никого не даваше сметка за делата си. Хората са болни? Нека! Те са разгневили Дао и неговия рапуо — нека се мъчат! Така мислеше Арики и ренгатите и таутите не посмяха да повторят молбата си. Първожрецът им казал „не“ и те бяха се примирили. За тях беше достатъчно да видят отблизо белия човек от луната, който спасил живота на тана Боамбо, та да разкажат на хората от своите села как изглежда тоя чуден пакеги.

Пиршеството продължи целия следобед. Понякога Боамбо запяваше някаква песен с проточена мелодия, Арики му пригласяше през нос, а останалите се провикваха също като у нас на селските сватби... Пред колибата се събра много народ, повечето жени и деца. Те бяха дошли да погледат „белия човек от луната“.

Откъм морския бряг се чува ударите на бурума. Дойде Амбо, синът на вожда, и ме извика. Погледнах Арики и Боамбо — те ми кимнаха с глава:

— Иди, иди...

Тръгнахме надолу през гората. След малко ни настигнаха Зинга и девойката, която беше донесла делвата с кокосовото вино. Амбо ми каза, че тя е дъщеря на Арики. Казваше се Канеамеа.

Ние с Амбо вървахме напред, а девойките вървяха след нас, като си шепнеха нещо и се смееха сдържано.

Слънцето залезе. На небето загоряха, затрептяха светлините на залеза с всички цветове на дъгата — една феерия от багри, каквито никога не бях виждал у нас. Всеки цвят проблясваше само за миг и се сменяше с друг. Най-сетне светлините угаснаха и се стопиха в мрака на

тропическата нощ. Тя настъпи почти изведнъж и колкото по-тъмно ставаше наоколо, толкова по-ярко блестяха звездите на небето.

От океана лъхаше приятна хладина. Листата тихо шумоляха. По пътеката минаваха туземци с копия в ръце и с торбички на рамо — сигурно се връщаха от риболов. Те внезапно изникваха в тъмнината и също тъй бързо изчезваха.

Излязохме на поляната до брега, откъдето идваха звуците на бурума. Тук гореше буен огън, чуваше се весела глъчка. Полуголи мъже и жени играеха около огъня. Високите пламъци осветяваха бронзовите им тела. Подвикванията от минута на минута се засилваха, краката на играчите леко се огъваха, ръцете на жените плавно се виеха из въздуха като змии. Като ни видяха, играчите силно се развикаха:

— Хе-хо! Хе-хо! Хе-хо!

Някой хвърли сухи клони в огъня, пламъкът се изви още по-високо, океанът затрептя като обагрен с кръв.

Игрите продължиха до късно. Към полунощ аз се прибрах в яхтата и легнах на канапето в столовата. Смит и Стерн бяха заспали. Сега и аз можех да кажа като стария испански географ, че жителите на остров Тамбукту наистина са гостоприемни хора.

II

На другия ден пак отидох в своята колиба, изпих сока на един кокосов орех и седнах на нара. Как леко се диша прохладният въздух! Леките вълни на океана трептяха, обагрени от полегатите лъчи на изгряващото слънце. От гората се донасяше разногласата песен на птичките. По пътеката между дърветата минаха няколко жени и деца — те отиваха на работа в градините. С тях вървяха двама мъже с копия да ги пазят. След малко при мен дойде Амбо, синът на вожда. Покани ме да отидем на лов, но аз отказах, защото не бях взел от яхтата ловджийската си пушка, а със стрели нищо не бих могъл да убия. Попитах го защо с жените, които отиват на работа, винаги вървят въоръжени мъже. От кого ги пазят?

— От племето бома — отговори Амбо.

И ми разказа, че преди няколко месеца младежи от племето бома нападнали жените в една градина и отвлекли една девойка от племето занго.

— Убиха ли я?

— Не — завъртя глава Амбо. — Защо ще я убиват? Някой от тях се е оженил за нея.

И Гахар беше ми казал веднъж, че племето бома понякога отвличало жени и девойки от племето занго и ги отвеждало в своите села. Отвлечените жени след време успявали да избягат и се връщали при своето племе. Но някои девойки оставали завинаги при чуждото племе и не искали да се върнат.

— Значи, харесали им хората от враждебното племе — казах аз.

— Да — потвърди Амбо. — Забравили своя род. Лоши жени.

— А хората от племето занго крадат ли жени от племето бома? — попитах го аз.

— Случва се — усмихна се синът на главатаря. Оказа се, че главната причина за враждата между двете племена е кражбата на жени.

Реших да прекратя тоя разговор за враждата между двете племена и попитах Амбо кой е по-голям тана — Боамбо или Арики?

— Боамбо е по-голям тана от Арики — отвърна Амбо. И ми разказа каква е ролята на тана — главатаря на племето. Когато цялото племе отива на лов за „кро-кро“ — диви говеда — или за „дама“ — диви свине, — Боамбо нарежда на ловците къде да палят високата трева аланг-аланг, кои пътеки в горите да завардят и къде да направят ями за дивите говеда. Боамбо ръководи лова и всички му се подчиняват. Ако някой не изпълни неговите нареждания, той може да му отнеме оръжието и да го лиши от участие в лова — това се смята за много тежко наказание. Боамбо държи реч пред ловците, преди да започне големият лов, и разделя месото на убитите животни между ловците. Той разрешава спора между две села, когато самите ренгати — главатаря на тия села — не могат да се споразумеят. Освен това Боамбо като главатар на цялото племе е негов пълководец през време на война с друго племе.

— А Арики? — попитах аз. — Той не е ли тана?

— Не, Арики не е тана. Арики е рапуо, пуирара на пуя.

— Какво значи то?

Амбо ми обясни. „Пуирара“ значи ръководител на празника, посветен на идола на племето. На този най-голям празник се събирало цялото племе. Арики ръководел някаква особена церемония и играел „танца на седемте пояса“. Празникът продължавал три дни и три нощи. В него участвували и мъже, и жени. Тогава всички момичета на възраст за женене се омъжвали.

— От какво е направен Дао? — попитах го аз.

— От дърво — отговори Амбо. — Той прилича на малко дете, но лицето му е като на старец.

И Гахар беше ми разказвал за идола на племето, направен от дърво. Пазели го в нарочна колиба, където горял „вечен огън“. Но къде е тази колиба, и досега не знаех.

— А защо хората се страхуват от Арики? — попитах аз. Амбо се намръщи.

— Защото Арики знае тайната на смъртта.

— На смъртта? — засмях се аз. — Да не би да е умирал, та да знае какво нещо е смъртта?

— Арики не е умирал, но той всичко знае. Той казва, че знае какво мислят хората.

— Знае какво мислят хората?

— Да, тъй казва. Арики има бели листа, които му казват всичко.

Аз се учудих: какви са тия бели листа? Листата на растенията могат да бъдат зелени, жълти, дори червени, но бели листа няма.

— Арики има бели листа — потвърди Амбо. — Те всичко му казват. Кога ще вали дъжд, кога ще има буря, кога ще има много кокосови орехи, ямс, таро, пая... Казват му къде има риба в Голямата вода. Казват му кой мисли лошо за Арики. Казват му кога ще има арамру...

— Хората вярват ли?

— Вярват — кимна с глава Амбо.

— А ти? Ти вярваш ли?

Амбо се замисли, после промълви колебливо:

— Не зная.

Отново го попитах дали някой е виждал белите листа на Арики и какви са те. Той ми каза, че Боамбо ги е виждал.

— Да отидем при Боамбо — предложих аз и ние тръгнахме по пътеката през гората, която ни изведе в селото.

Боамбо беше седнал на сянка върху нара пред своята колиба. Той си правеше ново копие.

Чудно е търпението на туземците! Трябва да изгубиш много дни, за да изрежеш с мидена черупка, с кремък или с парче обсидиан^[1] красиви шарки върху едно копие. А на едно копие понякога имаше много фигури и шарки.

Попитах Боамбо какво знае за белите листа на Арики. Той се изненада от въпроса ми. Откъде зная за белите листа? От Амбо? Да, такива листа има. Те не приличат на листата на дърветата. Те са меки, много тънки, четвъртити и притиснати в нещо твърдо, черно. От обясненията на Боамбо разбрах, че белите листа не са нищо друго освен някаква книга. Но това е невероятно. Откъде може да попадне тук книга?

— Откъде е взел Арики белите листа? — попитах аз.

— От Дао — беше отговорът.

— От Дао? Но Дао не е жив човек, как може да му даде белите листа?

— Не зная — сви рамене Боамбо. — Арики казва, че Дао му ги дал.

— А ти виждал ли си белите листа?

— Да, само веднъж. На големия лов убихме десет кро-кро. Арики поиска и десетте кожи. Отказах да му ги дам. Тогава той страшно се разгневи, извади белите листа и като ги разтвори, започна да шепне нещо. „Какво правиш“ — попитах го аз. „Моля Дао да измори всички кро-кро“ — отговори Арики. Аз го спрях и му казах: „Не прави това, ще ти дам и десетте кожи.“

Обясних на Боамбо, че никой не може да измори животните на острова^[2] — нито Дао, нито Арики. Дао е от дърво, а Арики е лъжец. Боамбо се сепна от думите ми, огледа се и тихо ме посъветва:

— Не говори лошо за Дао. Биляр занго ще те намрази. Не говори лошо и за Арики. Той е опасен човек, ще пострадаш.

— Какво ще ми направи? — попитах го аз. — Може ли да заповяда да ме хвърлят в Голямата вода?

— Не, не може. Но може да накара Дао да те накаже.

— От Дао не ме е страх — заявих аз твърдо.

— Не говори лошо за Дао — повтори Боамбо. — Дао праща дъжд и оплодява земята. Земята ражда плодове, с които се храним. Дао е наш благодетел. А Арики е негов рапуо...

Аз разбрах, че религиозната заблуда беше пуснала дълбоки корени в простите души на тия първобитни хора. Тя беше голямо зло и като всяко зло водеше след себе си още сто други злини. Но най-голямото зло беше Арики. Той използваше религиозната заблуда на племето за лични облаги. Неговата власт се крепеше върху страха на хората и тяхната сляпа вяра в Дао. Неговото оръжие беше заплахата и заблудата. Но и аз имах едно оръжие — знанието, — което Арики не притежаваше. Аз лекувах хората от различни болести. Арики беше рапуо — първожрец, представител на Дао, — както вярваше племето, а аз бях лапао, лечител на всички болести. Арики твърдеше, че Дао наказва с кадити ония, които не слушат първожреца и не му се подчиняват, а аз спасявах „наказаните“. Арики видя с очите си, като спасих Боамбо от сигурна смърт. Това го знаеше и цялото племе. Дори и най-простият човек има достатъчно ум, за да разбере, че оня, който побеждава смъртта, изпратена от Дао, е по-силен от самия Дао. А щом е по-силен от Дао, той е по-силен и от Арики. Боамбо отново заговори тихо:

— Не се меси в работите на Арики, той е опасен човек. Главата му е пълна с лоши мисли, ще те погуби. Ти ми спаси живота и аз те

обикнах като син и затова искам да те предпазя от опасността, която те заплашва. Ще ти кажа нещо, което ти още не знаеш. Когато дойдохте на острова, аз исках да не ви хвърляме в Голямата вода, а да ви оставим да живеете при нашето племе. Но Арики не се съгласи. Арики каза да изпълним обичая на нашите прадеди. Всеки пакеги, който се появи на нашия остров, трябва да го хвърлим в Голямата вода с камък, вързан на краката. Ако не се удави, трябва да го направим син на нашето племе. Тогава той ще стане наш брат. Ако пакеги избяга, преди да го хвърлим в Голямата вода, и се укрие седем дена и седем нощи, пак трябва да го направим син на нашето племе. Такъв е нашият обичай. Аз не исках да го изпълним, но Арики ме заплаши с Дао. Дао щял да ни изпрати арамру. И аз се съгласих да ви хвърлим в Голямата вода. Когато ти се появи втори път в залива, Арики пак искаше да те хвърлим в Голямата вода. Но това беше против обичая на нашите прадеди и аз не се съгласих.

— Значи, за всичко е виновен Арики! — възкликнах аз възмутен.

— Това е истината — потвърди Боамбо. — И затова Амбо искаше да хвърли торбата с очиларката в колибата на Арики.

— Същата очиларка, която те ухапа?

— Същата — тихо промълви Боамбо. — Амбо е мой син, а син никога не убива баща си. Когато развързах торбата, аз не знаех, че в нея има змия. Аз не се сърдя на Амбо. Той искаше да те спаси. Искаше да умъртви Арики с кадити, та да кажат хората, че Дао го е наказал заради лошотиите, които върши. Знай, че моите деца много те обичат. И аз те обичам, и Дугао те обича, и всички хора те обичат. Само Арики те мрази. Той казва, че пакегите са лоши хора.

— Откъде знае, че са лоши? — попитах аз. — Ние сме първите пакеги на вашия остров.

Боамбо кимна с глава. Така е. Жителите на острова за пръв път виждат бели хора, но техните прадеди добре ги познавали. И главатарят ми разказа една стара легенда, която се предавала от поколение на поколение.

Някога, през времето на великия главатар Пакуо, на острова дошли пакеги с голяма лодка и не се върнали вече в своята страна. Те казали, че са дошли от луната. Били много силни, защото имали стрели, които пускали гръм и мълнии. Племето се страхувало от тях. Белите хора почнали да се разпореждат на острова и да заповядват. А

когато великият главатар Пакуо им възразил, те го затворили в една колиба и на негово място сложили за главатар свой пакеги. Отначало племето се подчинило, защото се страхувало от стрелите на пакегите, но после хората въстанали, убили една част от белите хора, а другите изловили и ги затворили в колибата, а Пакуо освободили. Попитали великия главатар какво да правят с пакегите, а той им казал: „Вържете им по един камък на краката и ги хвърлете в Голямата вода“. Хората казали: „Не, по-добре да ги опечем и да ги изядем.“ А Пакуо им казал: „Пакегите са лоши и месото им е лошо, не бива да ги ядете.“ Те го послушали, вързали по един камък на краката на белите хора и ги хвърлили в Голямата вода. Но един пакеги успял да избяга. Когато казали това на Пакуо, той заповядал на хората от своето племе: „Идете и го търсете седем дена и седем нощи — толкова, колкото те ме държаха затворен в колибата. Ако го намерите, постъпете с него, както с другите — хвърлете го в Голямата вода. Ако не го намерите за седем дена и седем нощи, нека остане жив ...“ Така казал Пакуо, мъдрият главатар на племето занго. И затова, когато Арики настоявал и с нас да постъпят така, както някога заповядал Пакуо, Боамбо нямал право да се противопостави.

Това предание потвърждаваше разказа на стария испански географ за Магелановите моряци. Аз бях сигурен, че някои от тях наистина са отказали да се върнат в Испания и са останали да живеят на остров Тамбукту. Това личеше по самите туземци. Докато кожата на някои от тях беше значително по-тъмна от кожата на другите, а лицата им по-груби, с изпъкнали скули и дебели устни, със сплескани носове и ниски чела, лицата на другите бяха по-красиви, с правилни черти, с римски носове, с по-високи чела, а косите им, макар и черни като смола, не бяха тъй къдриви като косите на другите. Преплитането на цветната с бялата раса беше очевидно. Но тъй като аз не бях специалист в тази област на науката и не можех с увереност да потвърдя това научно, реших, че тази тайна би могла да бъде разгадана само от белите листа на Арики. Аз мислех, че те биха ми разкрили тайната на легендата за Магелановите моряци също тъй, както „разкриваха“ на Арики какво мислят хората. Защото предполагах, че белите листа не са нищо друго освен някаква книга, останала от Магелановите моряци. Попитах Боамбо кога е живял великият Пакуо,

за да видя дали преданието съвпада с времето, когато Магелан е обикалял земното кълбо. Но Боамбо не можа да ми отговори.

— Кой може да преброи звездите на небето? — каза той, като сви рамене.

Наистина безполезно беше да го питам. Туземците не мереха времето с години, а с луни (месеци). Освен това те умееха да броят само до десет.

— Не зная колко луни са се минали от времето на великия Пакуо — продължи Боамбо, — но оттогава нашето племе се страхува от пакегите.

— Но сега никой не се страхува от мен, нали? — попитах го аз.

— Никой — потвърди Боамбо. — Всички те обичат, защото си лапао, победител на кадити. Ти лекуваш хората, това е хубаво. Но се пази от Арики. Той е рапуо и Дао е на негова страна.

Аз напълно се убедих, че всички злини идваха от тоя безжизнен идол, от това творение на първобитния човешки ум, създадено от страха пред природните стихии. Туземците не разбираха причините на природните явления и с течение на вековете си създали божество, което да ги закриля от тях. И докато съществува вярата в неговата свръхестествена сила, винаги ще се намират хора като Арики, които ще използват невежеството на другите. Аз ясно съзнавах, че не е по силите на един човек да изтръгне племето от голямата заблуда и да го отърве от Арики. Но това не ме отчайваше. „Лош борец е оня, който се бои от трудностите — казвах си аз, — но още по-лош е оня, който ги пренебрегва.“

Боамбо мълчаливо изрязваше шарки върху своето копие. Аз се излегнах на нара и се замислих. Да, и тук хората си имат своите радости и скърби. И тук те се чувствуват щастливи или нещастни, както всички хора на земята. Но каква голяма беше разликата между понятията за щастие и нещастие! Тук един ловец се чувствуваше нещастен, ако през време на големия лов не убие животното, което е преследвал. Но ако го убие, от него по-щастлив няма. Туземците лесно постигаха щастието, защото се задоволяваха с малко. Първобитният начин на живот беше ги научил да са доволни от това, което им е най-необходимо. Ето Боамбо ще се чувствуваше щастлив, ако неговото ново копие стане по-красиво от старото. Но защо му е ново копие, щом има

старо? Отговорът беше само един: защото в него съществуваше стремеж към по-хубавото, по-съвършеното. Аз го попитах:

— Защо ти е това копие? Ти имаш старо...

— Това ще бъде по-хубаво — отвърна Боамбо.

— А какво ще правиш със старото?

— Ще го дам на някого.

— Значи, човекът, на когото го дадеш, ще има копие, без да се е трудил да го направи?

— Всеки се гордее с копието, което сам си е направил — каза Боамбо.

Това беше вярно. Тук всеки имаше лък, стрели, копие, рогозки, домашни съдове и украшения, които сам беше си направил или беше получил „назаем“ от други. Това беше лично негово имущество. Колибите също бяха частна собственост, както и палмите край тях. Но градините бяха общи, на цялото село, и жените дружно работеха в тях, а мъжете ходеха на лов. Така племето изкарваше своята прехрана.

[1] Обсидиан — минерал от вулканичен произход. Нарича се още вулканично стъкло. Първобитният човек е употребявал остри отломъци от обсидиана за изостряне на копия, за стъргалки и др. ↑

[2] Разбира се, пакеги може да измори всички животни, и вече го е направил... (Виктор от <http://bezmonitor.com>) ↑

**ПЕТНАДЕСЕТА ГЛАВА. АРИКИ ОТНОВО МЕ КАНИ НА
ГОСТИ. ДЪЩЕРЯ МУ КАНЕАМЕА. АРИКИ ИСКА ДА
СТАНА МЪЖ НА КАНЕАМЕА И ПЪРВОЖРЕЦ НА
ПЛЕМЕТО. ЗАПЛАХИТЕ НА ПЪРВОЖРЕЦА.
КАНЕАМЕА ОБЕЩАВА ДА МИ ПОКАЖЕ БЕЛИТЕ
ЛИСТА**

I

Дойде Зинга и ми каза, че Канеамеа ме чакала пред моята колиба. Останах много изненадан. Канеамеа? Дъщерята на Арики? Защо ме търси?

Зинга не знаеше.

Канеамеа стоеше до вратата на моята колиба и се усмихваше. Разноцветните раковини на нейната саронга блещукаха като малки звездички. Тя беше затъкнала в черната си къдрава коса няколко яркочервени цветенца от хибискус, а под плетените от лико гривни на ръцете ѝ бяха затъкнати жълти листа от колеус. На шията ѝ лъщяха два гердана — единият от мъниста, който аз бях ѝ подарил, а другият от зъбите на кучета и диви свини. На ушите ѝ потрепваха големи кръгли обици от лъскави мидени черупки.

Вгледах се в хубавото ѝ лице с гладка, свежа, шоколадова кожа, в черните ѝ вежди и очи, които излъчваха топъл блясък и си помислих, че и тя като Зинга имаше в кръвта си нещо испанско, което се проявяваше и в пъргавите ѝ движения, и в стройната ѝ снага, и в шпаньолския блясък на очите ѝ.

Като видя, че разглеждам с интерес нейната премяна, тя засрамено наведе глава и каза тихо, че баща ѝ поръчал да ида у тях.

— Защо? — попитах я аз.

— Той ще ти каже — уклончиво отговори Канеамеа.

Погледнах Зинга — и тя беше навела глава, а гъстите ѝ ресници закриваха погледа ѝ.

Тръгнахме с Канеаеа към селото. При завоя на пътеката аз се обърнах и видях, че Зинга още стоеше до вратата на моята колиба замислена и печална.

Пътеката лъкатушеше през гората. Дърветата хвърляха дебела сянка. Наоколо лъхаше прохлада и спокойствие. Въздухът беше наситен с гъсти благоухания на тропически растения. Ние бяхме сами с Канеаеа и аз пак я попитах защо ме вика баща й.

— Набу иска да те направи наследник на седемте пояса — тихо отговори тя.

— Наследник на седемте пояса? — учудих се аз. — Какво значи то?

— Не разбираш ли? Когато Арики умре, ти ще наследяш седемте пояса на мъдростта и белите листа. Ще станеш рапуо като него. Разбра ли?

— Разбрах.

Полъхна лек ветрец, листата тихо зашумяха. Канеаеа вървеше пред мене, защото пътеката беше много тясна за двама.

— Арики често говори против тебе — все тъй тихо продължи тя. — Вчера му казах: „Пакеги е добър, той прави нанай кобрай за болните. Защо го мразиш?“ Арики отвърна: „Пакеги е опасен. Той спасява хората от кадити.“ Тогава му рекох: „Набу ти си лош. Защо искаш пак да хвърлиш добрия пакеги в Голямата вода? Защо искаш да го убиеш? Знай, че на големия празник аз ще стана сахе на пакеги.“

Нейните думи ме учудиха. Когато излекувах Боамбо, дъщеря му Зинга беше казала същото на Арики. Тя беше му заявила, че на празника на Дао ще стане моя сахе, и чак тогава първожрецът се съгласи да живее в колибата за гости. Аз и досега не знаех дали Зинга наистина мислеше да стане моя сахе на големия празник, или каза това на Арики само за да го принуди да се съгласи да живее при племето. И си помислих, че и Канеаеа е пожелала същото, за да попречи на баща си да изпълни пъклените си замисли.

Арики беше седнал на нара в колибата и си пушеше с къса бамбукова луличка. Тъмното му набръчкано лице беше замислено и строго, малките му хитри очи разсеяно блуждаеха из полумрака на колибата. С кимване на глава той ме покани да седна при него. Канеаеа влезе с тихи, котешки стъпки, сложи пред нас делва с малоу и излезе. Ние останахме сами.

— Харесва ли ти нашият остров? — попита ме Арики, без да ме погледне.

— Харесва ми.

— А хората от нашето племе?

— И хората ми харесват.

— По-добри ли са от пакегите? — Той за пръв път ме погледна в очите.

— Има и добри, и лоши.

— Всички са добри — троснато каза Арики. „Всички с изключение на тебе“ — помислих си аз, но нищо не отговорих.

— Слушай сега какво ще ти кажа — продължи първожрецът. Реших да те направя калиман билия — голям човек. Искам да станеш даго на Канеаеа. Аз съм стар, а вятърът събаря старите дървета. Като умра, ти ще станеш рапуо на племето. Съгласен ли си?

Помислих си: „Аз, който бях решил да се боря против първожреца, сам да стана първожрец? Никога!“

— Това не зависи нито от тебе, нито от мене — отвърнах аз. — Когато умреш, племето ще избере за рапуо тоз, когото пожелае.

— Ще избере тоз, когото аз посоча — възрази Арики и ми обясни, че щом се ожения за Канеаеа, той ще ме посвети в мъдростта на седемте пояса и в тайната на белите листа. След това племето непременно щяло да ме избере за първожрец.

— Какви са тия бели листа? — попитах го с престолено равнодушие.

— Белите листа правят Арики по-силен от другите — уклончиво отговори първожрецът. — Те ми казват кой какво мисли.

— Няма такива листа! — възразих аз. Очите му изведнъж засвяткаха гневно.

— Има!

— Покажи ги да ги видя, тогава ще повярвам.

— Не! — отсече Арики. — Аз ги пазя от погледа на хората. Такава е повелята на Дао. Когато му дойде времето, ще ги видиш. Е, съгласен ли си? Канеаеа чака вън. Говори!

Какво да му кажа? Че съм съгласен да стана рапуо и да лъжа хората? Това никога не бих го направил. Да откажа — това ще развали неговите планове и страшно ще го разлюти. Не е ли по-добре да отложам окончателния отказ? Да протакам работата, докато е възможно,

а след това времето ще покаже какво да правя. Това ми се стори най-разумното решение.

— Помниш ли — заговорих аз бавно, като обмислях всяка дума — какво ти каза Зинга, когато спасих нейния баща от кадити?

— Помня — кимна с глава Арики.

— Тя ти каза, че на празника на Дао ще стане моя сахе.

Арики пак кимна с глава:

— Така каза.

— Това го знае цялото племе...

— Знае го — съгласи се Арики.

— Сега аз трябва да се откажа от Зинга, нали?

Арики лукаво се усмихна. Не, никой не ме кара да се отказвам от Зинга. Работата била много проста: ще имам две жени — Зинга и Канеамеа. Дъщерята на вожда и дъщерята на първожреца. И ще стана най-силният и най-уважаваният човек на острова. Какво по-хубаво от това?

— Все пак трябва да помисля — отговорих уклончиво. Моите увъртания разсърдиха първожреца. Той повиши гласа си и заговори повелително, както беше свикнал да разговаря с хората от своето племе:

— Помисли! Ще бъдеш рапуо, ще притежаваш седемте пояса на мъдростта и белите листа! Ще бъдеш калиман биля — пръв човек на острова. Да, на целия остров! Защото нашето племе е по-силно от всички други племена. Всички племена се страхуват от нас. И племето бома, и племето пума, и племето фур-фур... Пръв човек на острова — ето какъв ще бъдеш! Боамбо е тана, главен вожд на племето, но неговата власт е по-малка от моята. Ако Боамбо каже: „Вържете тоя пакеги и го хвърлете в Голямата вода“, хората ще попитат Арики: „Може ли?“ Ако Арики каже: „Не, не бива да хвърляте тоя пакеги в Голямата вода“, хората ще послушат Арики. Но ако Боамбо каже: „Не бива да хвърляте тоя пакеги в Голямата вода“, а Арики каже: „Хвърлете го!“ — кого ще послушат хората? Ти си умен човек, помисли и ми кажи.

Той млъкна и като ме загледа с присвитите си студени очи, зачака да чуе какво ще кажа. Като го слушах и като го гледах сега, аз си помислих: „Да, Боамбо е прав, Арики е опасен човек. Трябва да се пазя

от него.“ Той беше притворил дясното си око и ме гледаше само с лявото. Какво да му отговоря?

— Мъдрите думи не идват изведнъж — тихо казах аз, като изтърсих пепелта от лулата си. — Ще помисля...

— Помисли — мрачно промърмори първожрецът. — До празника на Дао има много луни. Вярвам, че дотогава ще станеш по-умен.

Той явно ми се надсмиваше, но аз реших и това да преглътна. Само слабите и страхливите хора избухват неудържимо и почват да крещат истерично, когато чувствуват слабостта си. Аз трябваше да се владеея. Трябваше да покажа на този опасен старец, че не се плаша от него. Трябваше да го накарам да почувствува, че аз съм силният, а не той.

— В селата има много болни — казах аз, като смукнах дим от малката си луличка. — И в Калио, и в Зарум, и в Хойда, и в Балда. Аз имам нанай кобрай, ще отида да ги лекувам.

— Не! — трепна първожрецът, като ме стрелна с острия си поглед. — Ще отидеш след празника на Дао.

— Но ти сам каза, че до празника има още много луни — възразих аз. — Дотогава много болни ще умрат. Трябва да ги спася.

Арики се престори на глух. Облегна се до стената и бавно започна да пълни с тютюн луличката си, която беше угаснала. Аз му подадох цигара и щракнах запалката, но той рязко махна с ръка и отказа да вземе цигарата. Вгледах се в сухото му набръчкано лице и се помъчих да отгатна мислите му, но това беше много трудно, почти невъзможно. Нито един мускул не трепваше на лицето му. Сега той приличаше на мумията на египетския фараон Рамзес II — със свити тънки устни и с притворено дясно око; с лявото разглеждаше шарките на тръстикова та си луличка. После, като запали лулата си с един въглен от огнището и като смукна дим, промълви глухо:

— Дао наказва хората с кадити, а ти тичаш да ги спасяваш ... Не позволявам!

— Защо? — попитах го аз. — Трябваше ли да оставя тана Боамбо да умре? Аз излекувах и сина на тана Боамбо, и стария Гахар, и много други хора. Арики трябва да е доволен...

— Не и не! — отсече строго първожрецът. — Ти отиваш против Дао!

Той повиши глас и заплашително вдигна ръката си, сякаш искаше да ме спре. Гневът му, студен и неудържим, растеше, но аз исках още повече да го разпаля, за да го накарам да каже всичко, което мисли.

— Зная защо не позволяваш — казах аз с равен глас, като се преструвах на спокоен.

— Защо?

— Защото се страхуваш!

— От кого?

— От мен!

Арики се изсмя, но по очите му личеше, че не му беше до смях. Техният блясък беше станал още по-студен, а лицето му потъмня, бръчките му станаха по дълбоки.

Аз продължих:

— Хората казват: „Дао ни праща смърт, а пакеги ни спасява. Арики ни прави зло, взема по десет кожи от големия лов, а пакеги прави добро. Кой е по-добър — Арики или пакеги?“ Така казват хората. Затова не искаш да ги лекувам.

Очаквах да избухне буря, но Арики беше успял да се овладее и ме изслуша с учудващо спокойствие. Да, когато искаше, той можеше да се владее. Той притежаваше това ценно качество, което понякога липсваше на мен, неопитния младеж.

— Кисел си като зелен плод — тихо заговори той. — Защото си млад. Ако не слушаш Арики, лошо те чака. Много лошо. Запомни това ... И помисли, кой от кого трябва да се страхува? Арики от теб или ти от Арики? Какво си ти? Пакеги! Хе-хо!

Той презрително плю.

— Пакеги гена! — извиках аз. — Разбираш ли? Пакеги гена!

Аз нарочно повиших глас, за да придам по-голямо значение на думите си. Да, аз не съм просто пакеги — бял човек, — а пакеги гена — бял човек от луната. Нека не забравя това първожрецът. Но той не обърна внимание на думите ми и ме попита дали мога да летя като птиците и дали мога да плувам като рибите. Този въпрос ме учуди. Аз не знаех какво целеше Арики и все пак трябваше да призная, че не мога да летя като птица, нито да плувам под водата като риба.

— На какво се надяваш тогава? — попита Арики. — Ти не можеш да избягаш от нашия остров. Не можеш — не! Ще живееш при

нас, при нашето племе. Какво трябва да правиш? Помисли и ми кажи. Трябва ли да слушаш Арики? Трябва! Защото Арики е рапуо! Защото всички слушат Арики. Какво си ти? Пакеги гена? Хе-хо! А можеш ли да изопваш лък и да се биеш със стрели? Можеш ли да мяташ копия? Не можеш! А Арики всичко може. Всичко! Хе-хо!

— Всичко ли? — попитах го аз. — А може ли Арики да прави гръмотевици? Не може! Може ли да запали Голямата вода? Не може! Може ли да спасява хората от смърт? Не може! А аз мога!

Арики изведнъж утихна и мълчаливо наведе глава. Думите ми го накараха да се замисли. Той разбираше много добре, че има опасен човек насреща си — човек, който може да прави гръмотевици и да запали водата в океана. Той вярваше в това и като знаеше, че неговите бели листа и дървеният идол са безсилни срещу мен, реши отново да ме спечели на своя страна.

— Послушай какво ще ти каже старият Арики — заговори той по-меко, като вдъхна дълбоко тютюнев дим. — Искаш ли билияр занго да те уважава още повече и да изпълнява всичко, каквото кажеш?

Аз кимнах утвърдително с глава.

— Добре, стани даго на Канеаеа, аз ще те направя рапуо. Не защото се страхувам от тебе — невъзмутимо излъга той, — а защото обичам дъщеря си. Дао не даде на Арики син — ти ще ми бъдеш като син. Но ако не се съгласиш, свивай си опашката! Разбра ли? Анге бу!

„Анге бу“ означаваше, че разговорът е свършен, и аз излязох от колибата. Бях разстроен и смутен. Макар да си давах вид, че не се плаша от заканите на първожреца, за мен беше ясно, че ако не послушам неговите съвети, нищо добро не трябва да очаквам.

Канеаеа ме настигна в гората и каза задъхана:

— Арики ме изпрати да ти кажа нещо...

— Какво?

— Нищо не казвай на Амбо.

— Какво да не му казвам? — попитах аз.

— Не му казвай, че Арики иска да те направи рапуо.

— Защо да не му казвам?

— Така, не му казвай. И на Боамбо не казвай, и на Зинга не казвай. На никого... — Тя дишаше тежко, от умора или от вълнение, не зная...

— Но защо? — настоявах аз.

— Така ... Съгласен ли си?

Аз се съгласих. Добре, на никого нищо няма да кажа, но с едно условие: ако и тя изпълни една моя молба.

— Каква е тя? — попита Канеаеа, като ме погледна неспокойно.

— Искам да ми покажеш белите листа на Арики. Тя отстъпи крачка назад.

— Белите листа? Но... това е много опасно! Ако узнае набу...

— Няма да узнае, ако бъдеш по-умна. Щом Арики иде на лов...

— Той никога не ходи на лов — прекъсна ме Канеаеа.

— Нищо. Щом излезе от колибата, вземи белите листа и ми ги донеси в моята колиба. Щом ги видя, пак ще ги поставиш, откъдето си ги взела.

Канеаеа се колебаеше.

— Никой няма да узнае — насърчих я аз.

— Никой ли? — изпитателно ме погледна Канеаеа.

— Никой!

— А Зинга?

— И Зинга.

Тя се огледа наоколо и като се увери, че сме сами, тихо каза:

— Добре, ще ти донеса белите листа.

ШЕСТНАДЕСЕТА ГЛАВА. СЪВЕТИТЕ НА СМИТ И СТЕРН. ГНЕВЪТ НА АРИКИ. ТРЕВОГИТЕ НА СМИТ

I

Отидох на яхтата. Реших да разкажа на капитана и на плантатора за разговора ми с Арики и да се посъветвам с тях. Аз бях млад и неопитен, лесно можех да направя някоя необмислена постъпка, и да си навлека непоправима беда, а Смит и Стерн, много по-възрастни и по-опитни от мене, биха могли да ми дадат полезен съвет. Главният въпрос, който ме занимаваше сега, беше да отида ли в селата да лекувам хората против волята на Арики, или да се подчиня на неговите внушения. Какво ще спечеля, ако отида, и какво ще загубя? Ще спечеля сърцата на туземците от петте села на племето. Ще помогна на много хора, ще облекча техните страдания. Те ще ми бъдат благодарни и ще кажат: „Пакеги нанай биля, калиман би-ля.“ Ако Смит ми даде огледалца и герданчета, ще им раздам тия невиджани „чудеса“ и те ще бъдат доволни. А може да се случи и тъй, че да запала в чинийка спирт и те ще повярват, че аз наистина мога да запала водата в океана. Какво ще спечеля още? Омразата на Арики. Е, добре, той и без това ме мрази ... А какво ще загубя? Нищо!

Когато разказах всичко това на Смит и на капитана, плантаторът се замисли и бавно заговори:

— Пазете се, защото туземците са много коварни. Познавам ги от Кокосовите острови. Когато знаят, че си силен, те изпълняват безропотно всяко твое желание. Но паднеш ли им на тъмно, ще ти забият копие в гърба, без да им мигне окото. Да убият белия си господар — из засада или не, все едно — това за тях е дълг и чест.

Плантаторът съдеше по цветнокожите от Кокосовите острови, с които се е отнасял по-зле, отколкото с работния си добитък. Но аз живях шест месеца между племето бома и никой никога не се опита да ме убие, макар че всеки от тях можеше да направи това, когато пожелае. Нещо повече — аз не забелязах у тия простодушни и

простосърдечни хора дори и капка от омразата, която Арики открито проявяваше към мене. Но омразата на Арики беше лично негова омраза, племето занго нямаше нищо общо с нея. Наистина отначало туземците се страхуваха от мене, бяха недоверчиви, а по-късно, когато живеях в тяхната колиба за гости, те криеха жените и децата си и не ми позволяваха да ходя в селото. Това те го вършеха от страх да не им сторя някакво зло. Но когато помислиха, че ще ги напусна и ще ида при племето занго, Лахо сам ме заведе в селото и ми предложи да се ожена и да остана завинаги при тях. Те не познаваха нито коварството, нито лъжата. Нямаше подлост в техните постъпки. Същото беше и с племето занго. Арики го застави да изпълни повелите на своите прадеди и на великия главатар Пакуо — и то го послуша. Това беше напълно естествено. Но когато спечелих доверието на хората, Боамбо сам ме покани да живея в колибата за гости и ме обикна като свой син. Единствен Арики ме мразеше, но неговата омраза беше и негова слабост: той ме мразеше, защото се страхуваше от мене. Страхуваше се за своя авторитет, за своята власт над племето, която беше обсебил с недостойни лъжи. В мене той виждаше човека, който може да разкрие лъжите му и да го разобличи. Но какво общо имаше омразата на Арики с племето? Нищо.

Тия доводи не убедиха плантатора. Той си имаше свое мнение за туземците и не признаваше друг начин за разбирателство с тях освен заплахата и насилието. Но ако той можеше да си позволи такова държане на Кокосовите острови, където го е покровителствувала английската полиция, тук то беше немислимо.

А капитанът? Той слушаше мълчаливо и накрая каза:

— Както виждам, вие искате да разобличите първожреца пред племето. Така ли е? Добре ли съм ви разбрал?

— Така е — отговорих аз.

— Лошо сте намислили, млади момко. Защо ви трябва? Защо се бъркате в работите на първожреца? Той е важна личност. Доколкото зная, понякога тия техни жреци имат по-голямо влияние между диваците, отколкото самите им главатари. Не е ли по-добре да спечелите първожреца на своя страна?

— О, това е невъзможно! — въздъхнах аз. — Той никога няма да мине на моя страна.

— Защо? — попита капитанът.

— Защото това е против неговите интереси. Капитанът помисли малко и каза:

— Тогава вие минете на негова страна.

— Но това е против моите принципи! — възразих аз.

— Всички принципи са добри, когато са в наша полза — заяви Смит. — Да, да, сър! — възкликна той. — Какво по-хубаво от това? Зет на главатаря и на първожреца — прекрасно! Вие просто сам бягате от късмета си! Утре първожреецът ще умре и вие ще го заместите... Прекрасно! Възхитително! Какво има да мъдрувате? Тогава и ние със Стерн ще заживеем спокойно и няма да се чувствуваме като престъпници, които всеки миг могат да бъдат хванати и удавени като котки.

— Не, аз никога няма да стана първожрец — възразих аз.

— Щом няма да станете — каза Смит, — тогава оставете първожреца на мира. Не се занимавайте с него, защото ще напакостите не само на себе си, но и на нас. Не забравяйте, че не сте сам на тоя остров. Вие носите отговорност и за нашия живот. Нали така, Стерн? Право ли казвам?

Изведнъж капитанът скочи и изтича в кухнята. Оттам замириса на изгоряло. Той беше забравил на огъня яденето, което готвеше. Смит продължи:

— Вие сте неспокоен дух, сър. Възмущавате се от някакви въображаеми неправди, за които не носите отговорност. Нима сте виновен вие, че племето вярва в дървени идоли? Разбира се, че не. При това то има нужда от тази вяра. Тя не е паднала от небето, нали така? Самите диваци са я създали, защото им е необходима. Тази вяра ги крепи, прави ги хора, а не животни. — Той смукна от пурата си, която димеше в ръката му. — Така е, сър. Вярата в нещо, па макар и в някакъв дървен идол, е голяма сила и никой не може да я разруши. Пък и не е нужно да се разрушава, защото без вяра тия диваци ще заприличат на диви зверове и ще станат още по-опасни. Сега те знаят, че техният Дао наказва лошите хора, и това ограничава дивите им инстинкти ... Ех, да знаех езика им! — въздъхна той.

— Какво щяхте да направите?

— Какво ли? С моите огледалца, герданчета и гривни много, много нещо бих направил. Най-напред бих влязъл под кожата на тоя първожрец и чрез него бих постигнал всичко, каквото пожелаея. Ако

герданчетата, гривните и огледалцата не помогнат, аз имам и коняк, и джин, и вино ... Понякога алкохолът е по-силен и от вярата, сър. Но ако и той не помогне, аз имам пушки ... Известно е, че всички народи и племена по земята разбират езика на пушките.

— Какво чакате? — попитах го аз. — Защо не заговорите с езика на пушките?

— Защото съм сам. Сам, макар и с десет пушки нищо не бих могъл да направя. Аз трябва да се облегна на някого, например на първожреца. Но не зная техния проклет език...

Смит беше се излегал на меката кушетка с пура в ръка. Пред него на малка масичка имаше бутилка с коняк. Сухото му лице и дългата му шия се обливаха в пот, която той постоянно бършеше с копринена кърпичка. Слушах го разсеяно и не му възразявах. Има ли смисъл? Все едно, той не би ме разбрал. Но моята разсеяност, изглежда, го обиди и той повиши глас:

— Аз имах по-добро мнение за вас — упрекна ме той. — Мислех, че ще разберете моето положение и ще направите нещо за мене. Аз се задушавам в яхтата, сър! Тук е като в огнена пещ. На вас ви е добре — сутрин отивате в своята колиба на сянка, срещате се с различни хора, ходите на лов за риба, за костенурки, а сега сте намислили да отидете и из селата...

— Да, непременно ще отида — потвърдих аз.

— Ще отидете — въздъхна Смит и изгърси пепелта от пурата си, — а ние ще се печем тук като на скара. Не искам да ви обиждам, но това е егоистично, сър! Ние живеем по-лошо от всички затворници по земята. Защо не помислите и за нас? Стерн все пак излиза на острова, но аз? Защо не помислите за мен? Аз няма да издържа дълго в тоя затвор, сър. Здравето ми е разклатено, имам слабо сърце и черният ми дроб не е в ред ... Защо не поговорите с главатаря и с първожреца да ми разрешат да живея на острова? Направете това заради мен. Ето аз ви давам лекарства, гердани, огледала и цигари, с които печелите доверието на племето. Всичко това струва пари, но аз го давам съвсем безкористно. Нима не заслужавам да се погрижите за мен? Направете нещо, много ви моля... И колкото по-скоро, толкова по-добре, защото, когато се свършат лекарствата, герданите и другите дрънкулки, а те непременно ще се свършат, ще бъде късно. Помъчете се по-скоро да ме измъкнете от тая огнена пещ, сър ... Много ви моля...

Смит беше прав. Аз твърде много бях се увлякъл в разпавии с Арики и бях забравил, че не съм сам и не бива да мисля само за себе си. Със Стерн работата беше по-лесна, защото той имаше право да живее на острова. Но Смит нямаше това право. Ако излезеше на острова и туземците го хванеха, те щяха да го хвърлят в океана, както хвърлиха нас. Наистина трябваше да направя всичко, за да „легалзирам“ неговото положение.

— Ще поговоря с главатаря — успокоих го аз. — Ако стане нужда, ще отида и при първожреца.

— Благодаря — каза Смит поуспокоен. — Не е зле да занесете на главатаря и на първожреца по една бутилка коняк. Какво ще кажете?

— Първият подкуп? — усмигнах се аз.

Стерн ни извика в столовата. На масата димеше яденето, което капитанът беше сготвил от консервирано месо и ямс. Беше нарязал и един едър пъпеш. Като узна, че Смит иска да живее на острова, Стерн саркастично се усмигна:

— А не е ли опасно, сър? Аз например предпочитам да си спя в яхтата, отколкото на коравия нар в някоя колиба.

— И аз бих предпочел същото, ако всеки ден излизах на острова като вас — тъжно каза Смит.

— Че кой ви спира, сър? Идете още днес.

— Не ми мислите доброто, Стерн — упрекна го плантаторът. — Нали знаете, че нямам право да излизам на острова. Не забравяйте, че аз не умея да плувам.

Сега усмивката на капитана беше снизходително-доброжелателна.

— Не се тревожете — каза той, — туземците никога няма да могат да ни разпознаят. Те винаги ще ни бъркат един с друг. Само ако и тримата се явим едновременно на острова, те ще разберат, че някой от нас е нов човек за тях. Но и това лесно може да се уреди. Ще им кажем, че и третият бял човек се е спасил...

— Искате да кажете, че...

— Искам да кажа — продължи Стерн, — че ще минете за Грей. Разбира се, ако се съгласите да играете ролята на готвача...

Смит неспокойно се раздвижи на стола.

— Приемам, сър! С най-голямо удоволствие! Но те ще разберат измамата.

— Как? — попита Стерн.

— Грей беше много пълен и нисък, а аз съм много висок и слаб. Не бива да разчитаме на късата им памет...

— Те няма да се ровят в такива дреболии — засмя се Стерн.

Наистина и това беше идея. Дали Смит не би могъл да мине за Грей? Ако главатарят и Арики са забравили пълния готвач и ако приемат, че Смит е същият трети пакеги, когото те бяха хвърлили в океана, в такъв случай плантаторът спокойно може да излезе на острова...

II

Щом се нахранихме, аз отидох в селището да потърся Боамбо. Той спеше на хладина в своята колиба, а старата Дугао и Зинга бяха седнали на сянка под едно сенчесто дърво пред колибата. Не исках да будя Боамбо и отидох при тях. Зинга си плетеше нова саронга от ликото на някакви кори от дърво. Тя очукваше корите с дървена бухалка върху гладък камък, след това отделяше жилавите нишки от вътрешността на кората, усукваше ги като канап и ги боядисваше — едните с червена, другите с черна боя. Боите, направени от някакви варени листа, бяха в кокосови черупки. Плетката на саронгата беше доста красива, на червени и черни ивици. Като я изплете, Зинга ще прикачи гъсти шарени ресни към нея и ще ѝ наниже пъстри раковини. Тогава саронгата ще стане много красива. А старата Дугао плетеше голяма торба от същото лико. В нея тя ще носи таро, ямс и батати от градините.

Боамбо се събуди и дойде при нас. Подадох му цигара и щракнах запалката. Той се подвоуми, погледна към огнището пред колибата, което беше угаснало, и едва тогава запали от запалката.

— Умни хора са пакегите — промълви той. Аз не исках да го лъжа и му казах, че в голямата лодка има трети пакеги, който не смее да излезе на острова, защото се страхува да не го хвърлят в океана.

— Трети пакеги? — учуди се Боамбо. — Вие бяхте трима, нали?

— Не, бяхме четирима. Единият се удави, останахме трима. Третият живее в голямата лодка.

— Уин-уин — въздъхна Боамбо. — Ако третият пакеги излезе на брега, Арики ще каже да му вържем камък на краката и да го хвърлим в Голямата вода.

— А ти какво ще кажеш? — попитах го аз. Боамбо помисли и каза тихо:

— Аз ще кажа да не го хвърляме, но Арики няма да ме послуша.

Ето че работата опря пак до Арики. Един човешки живот зависеше пак от първожреца. Аз си спомних думите, които ми каза у тях: „Боамбо е тана, пръв главатар на племето, но неговата власт е по-малка от моята...“ Той излезе прав.

— Какво да правим? — попитах аз.

— Ще поговоря с Арики — отговори Боамбо и стана.

— Още сега ли?

— Още сега.

— А не може ли да му кажеш, че третият пакеги е същият, който се удави в Голямата вода?

— Не може! — отсече Боамбо. — Аз съм тана, аз никога не лъжа.

Той забърза към колибата на Арики. Старата Дугао каза:

— Арики уин биля. Арики ще нареди да хвърлят пакеги в Голямата вода.

— Но пакеги ще се защити — казах аз. — Пакеги има стрела, която пуска гръмотевици. Пакеги ще убие Арики.

— Може ли да го убие? — попита Зинга.

— Може.

— Мълчете! — тихо каза старата Дугао. — Арики ще ни чуе.

— Той не е тук, как ще ни чуе? — попитах я аз.

— Белите листа ще му кажат.

Аз се усмихнах на нейния отговор и попитах:

— Какво ще стане, ако пакеги наистина убие Арики?

— Много лошо ще стане — отвърна Дугао.

— Какво?

— Не зная.

— Нищо лошо няма да стане — уверено казах аз. — Биляр занго ще се отърве от тоя злодей и ще благодари на този, който го е убил.

— Ако пакеги убие Арики — прошепна Зинга, — биляр занго ще убие всички пакеги. И тебе ще убие.

— И мене ли?

Зинга кимна с глава.

— И тебе. — И като помълча малко, попита:

— Ти ходи при Арики. Какво ти каза?

— Каза ми да не ходя по селата и да не давам на хората нанай кобрай. Арики иска хората да умират от лоши болести.

Зинга тъжно поклати глава, но нищо не каза. Боамбо се върна мрачен. Като чул, че в голямата лодка имало и трети пакеги, Арики се разтреперал от гняв, развикал се тъй, че цялото селище се събрало.

Какво не наговорил той против нас. „Трябва да се отървем от пакегите! Трябва пак да ги хвърлим в Голямата вода!“

— Кажи на третия пакеги да не излиза на острова — посъветва ме Боамбо.

Върнах се на яхтата разстроен. Смит ме посрещна на палубата — той ме чакал през всичкото време под лъчите на палещото слънце — и още отдалеч ме попита какво съм направил.

— Първожрецът не е съгласен, сър — казах аз. — Заканил се сам със собствените си ръце да ви върже камък на краката и да ви хвърли в океана.

Лицето на Смит потъмня. Той избърса потта от шията си и промълви сподавено:

— Нали ви казах, че диваците са опасни хора. А вие ги защищавате. Убедихте ли се сега, че съм прав?

— Не — възразих аз. — Диваците не са виновни. Виновен е първожрецът. Главатарят е съгласен на всичко, но не смее да се противопостави на първожреца. А племето нищо не знае. То не е виновно.

— Ето пак ги оправдавате! — гневно извика Смит. — Но я ми кажете, какво ще правим, когато свършим консервите? Те ще ни стигнат за още една-две седмици, не повече. Какво ще правим после?

— Ориз нали има? — попитах го аз.

— Ориз има.

— И брашно има, нали?

— И брашно има.

— А захар има ли?

— И захар има.

— А масло?

— Маслото намаля, но има зехтин.

— Прекрасно! — окуражих го аз. — Брашно и ориз, захар и зехтин — това е богата храна, сър. Ще ходим на лов за птици, ще имаме и прясно месо — какво ни трябва повече? Освен това аз ще донасям понякога таро и ямс, банани и пъпеши. Ще се научим да ядем и захарна тръстика. Аз я опитвах — твърда е, но може да се дъвче...

— А като се свърши зехтинът, какво ще правим без тлъстини? — попита Смит.

Аз си спомних тлъстите червеи на Гахар и му казах — В сухите дървета из горите има тлъсти червеи...

— Мълчете, сър! — намръщено ме прекъсна Смит и бързо отиде в кабината си.

СЕДЕМНАДЕСЕТА ГЛАВА. ГЕРДАНИТЕ НА СМИТ. НА ПЪТ ЗА КАЛИО. ПОСРЕЩАНЕТО. ГЛАВАТАРЯТ НА СЕЛОТО И ЖЕНА МУ ЛАДАО

I

Всеки ден ходех в моята колиба и намирах отвън на нара таро, батати или банани, а понякога и кокосови орехи, пъпеша или едри плодове от хлебно дърво. Аз не знаех кой и кога ги донасяше, та да му дам поне един гердан или огледалце. Веднъж оставих на нара в колибата три герданчета и две малки огледалца, взех продуктите и се върнах на яхтата. Когато на другия ден отидох в колибата, герданчетата и огледалцата бяха на мястото си. Тогава се убедих, че никой не влиза в чужда колиба, когато в нея няма стопаните. Като разказах на Смит този случай, той се зарадва и каза:

— О, това е прекрасно! Трябва да правим икономия, сър!

— На бананите ли?

— Не, на герданите! — усмихна се плантаторът.

Една вечер край моята колиба минаха няколко жени и деца, натоварени с плодове. Две малки момчета дойдоха при мене и оставиха на нара по една връзка банани. Аз им окачих на шиите по едно герданче и те заприпкаха след майките си.

— Пакеги гена нанай бия! Вижте какво ни даде! Вижте! — радостно викаха те с изпъчени гърди, като показваха герданчетата на любопитните си майки.

Същата вечер дойде Амбо и ми каза, че в Калио, най-близкото село до Букту, едно дете умряло от змийска отрова. Ухапала го очиларка. Баща му го понесъл на гръб към Букту, искал да го донесе при мене да го излекувам, но детето умряло по пътя и той се върнал. Всички жители на Калио били разтревожени. От мъка бащата на детето почнал да сече кокосовите палми около своята колиба, но туземците го спрели, защото палмите не са виновни за смъртта на малкия му син.

— В Калио има много болни — каза Амбо. — Защо не идеш да ги излекуваш?

— Арики не ме пуца, не знаеш ли?

— А ти защо го слушаш?

Разказах му за заплахите на първожреца. Синът на главатаря се възмути от дъното на душата си срещу стария шарлатанин. Очите му засвяткаха гневно. Докато баща му се отнасяше с болезнено примирение към несправедливите постъпки на първожреца, Амбо въставаше срещу тях с младежка невъздържаност, с буйно негодувание. Това ме окуражи. В негово лице виждах човека, който не се страхува от Арики и е готов да ме подкрепи. А неговата подкрепа имаше голямо значение, защото племето го уважаваше. В лицето на Амбо племето виждаше своя бъдещ главатар. Казах му, че съм готов да отида в Калио, ако и той дойде с мене.

— Ще дойда! — веднага се съгласи Амбо.

— Добре — казах аз, — да отидем при твоя набу.

Боамбо беше в своята колиба. Когато му казах какво сме решили с неговия син, той ме погледна мълчаливо, сякаш искаше да каже: „Защо ме тревожиш пак? Не виждаш ли, че се уморих от грижите, които ми създаваш?“ Той наистина имаше вид на уморен човек, който иска само едно: да го оставят на спокойствие.

— Какво ще кажеш? — попитах го аз. — И Амбо ще дойде с мене. Утре ще заминем.

— Идете — съгласи се Боамбо. — Утре рано ще изпратя човек в Калио да предупреди хората.

II

На другия ден сутринта Амбо ме чакаше в малкия залив при лодките. Той беше се пременил като за празник. В косата му бяха натъкнати два гребена от бамбук и няколко разноцветни пера от папагали, на ушите му висяха големи кръгли обици от мидени черупки, а на гърдите му лъщяха три огърлици: едната от кучешки зъби, другата от пъстри раковини, третата от шарени мъниста, която му бях подарил. Под гривните на ръцете и краката си беше забучил яркочервени цветчета от хибискус и малки вейки с най-различно обагрени листа от колеус. Беше препасал нов пояс с червени и черни ивици. Лицето му беше боядисано с червена боя, а по челото и по страните бяха прокарани бели черти. Копието му беше ново, с много шарки. Така пременен и с копието в ръка той наистина имаше внушителен вид. По лицето му се четеше радостна възбуда. Тя личеше и в младежкия блясък на очите му, и в усмивката му, и във всяко негово движение.

Амбо беше красив и строен младеж. По гладката тъмношоколадова кожа на лицето и на тялото му нямаше нито един белег от рана или от кожна болест, каквито се забелязваха у някои туземци. Тялото му беше мускулесто, от него лъхаше здраве и младежка сила. Черните му шпаньолски очи, сключените вежди, правилният римски нос, откритото равно чело, та дори и леко къдравата му смолиста коса напомняха испанските тореадори.

И аз бях в нови дрехи, които бях си купил в Александрия: къси гащи, карирана риза, спортни обувца и каска от корк, на която бях затъкнал червено перо от папагал. Патронташът на Смит правеше моя вид внушителен. Освен лекарската чанта с медикаменти бях взел и една ловджийска пушка.

Пътеката минаваше край брега. Отляво бучеше океанът — вълните със силен плясък и боботене се разбиваха в скалите, — а отдясно се простираше гората с гигантските си дървета. Към края на големия залив пътеката зави надясно през гората и ни поведе право нагоре по стръмния бряг. Океанът остана зад нас. Шумът на вълните заглъхна. Ние потънахме в горския полумрак, заобиколени от високи

дървета с гъста мрежа от клони и листа, които не пропускаха слънчевите лъчи.

Пътеките на туземците рядко лъкатушат през планината, както нашите шосета, а вървят право нагоре. Изкачването беше трудно. Там, където мястото позволяваше, туземците бяха забили в земята дървени колове вместо стъпала, а където почвата беше каменлива, имаше дълги стъбла от лиани, привързани за дънерите на дърветата. Ние се хващаме за тия стъбла и се катерехме по стръмнината като алпинисти. Тук и там срещаме стари, съборени от бурите дървета, които преграждаха пътеката. Изгнилите им стъбла бяха окичени с различни паразитни растения. Между тях цъфтяха пъстри орхидеи с цветове като чаши и бромелии, които миришеха отвратително. Срещаме и обгорени от гръмотевици дървета с изсъхнали клони, също окичени с паразитни растения.

Стръмната пътека никак не затрудняваше Амбо. Той се катереше като млада коза и аз трябваше да напъвам всичките си сили, за да не изостана от него. Бях уморен, но не се издавах пред сина на главатаря. Не исках да разбере, че това трудно изкачване право нагоре по планината ми струва много усилия, защото знаех, че туземците не уважаваха слабите хора. Те се възхищаваха от силата, пългавината и ловкостта.

Най-после излязохме на билото и се спряхме, поразени от чудесната гледка, която се откри към вътрешността на острова. Пред нас, долу в низината, се простираше цветуща долина, през която протичаше доста пълноводна река. На самото устие на реката между кичестата зеленина на кокосовите палми, между перестите хлебни, пълпешови и тикови дървета се подаваха островърхите колиби на селото, в което отивахме. Зад реката се издигаше втора планинска верига, по-висока от тази, на която бяхме се изкачили. И тя беше покрита с многоетажен тропически лес от гигантски дървета, високи до седемдесет метра: различни видове диви палми, фикуси, мимозови, дуриян, мангустани, дървовидни папрати с дълги перести листа, а още по-нагоре планинският склон беше покрит с вечнозелени тропически дъбове, лаврови дървета, кестени и кленове. По самото било на планината се зеленееха бодливите храсти на рододендрона и тревисти растения.

Долу, в долината край реката, имаше цели гори от бамбук и тръстика, а по необработените поляни растеше високата трева аланг-аланг.

Починахме си и отново тръгнахме. Пътеката се спущаше право надолу през гъстата гора, както и по отвъдния склон, по който току-що бяхме се изкачили. Но слизането беше много по-леко от изкачването и ние скоро приближихме селото.

Всички жители — от старците до децата — бяха излезли да ни посрещнат. Двама мъже се отделиха от множеството, пристъпиха към нас и ни поздравиха, като стиснаха с левите си ръце нашите ръце над лактите, а с десните ни тупаха по гърба и по раменете. Единият от тях — висок, строен, с добре развито мускулесто тяло, препасан с широк пояс, окичен с разноцветни раковини — беше ренгати, главата на селото, а другият — стар човек с повехнало лице и с три тесни пояса на кръста — беше таути, жрец на селото. И двамата бяха ме виждали вече у Арики, и аз бях ги виждал, но не ги познах. Според нас, белите хора, туземците си приличат един на друг също тъй, както и ние, белите, си приличаме според тях. Ние тръгнахме между възбудената тълпа от мъже и жени, която се блъскаше и вълнуваше, но учтиво се разстъпваше пред нас и ни отваряше път. Тия, които бяха по-далеч, се надигаха на пръсти, за да ни разгледат по-добре, а децата тичаха подире ни и като не можеха да се промъкнат между бащите и майките си, с бързината на маймунки се катереха по съседните дървета и със зяпнали уста разглеждаха белия човек, който по някакъв тайнствен начин беше дошъл чак от луната.

Ренгати вървеше от дясната ми страна, а таути със ситни стъпки подтичваше от лявата. Като стигнахме до реката, качихме се в една от лодките и потеглихме към отвъдния бряг, където беше селото. Жителите в надпревара наскачаха в останалите лодки, а децата с весели викове и смях се хвърлиха във водата и заплуваха подир нас. Дълбоката река не ги плашеше. Израснали на брега на океана, те бяха отлични плувци.

Ренгати ни заведе в колибата си. Младата му жена, окичена като на празник с гerdани от раковини и кучешки зъби, с големи обици от мидени черупки и с диадема на главата от бели и черни зърна на някакъв плод, ни донесе лули и торбички със сухи листа. Преди да бъде нахранен, гостът трябваше да изпуши една лула тютюн.

Туземците насядаха на нара. Тук бяха се събрали първенците на селото. Аз извадих табакерата и запалката на Смит. Всички ме гледаха втренчено и чакаха да видят какво ще направи белият човек. Те бяха чули, че мога да паля огън без дърво и да накарам водата да гори, но още не бяха виждали това „чудо“ и сега със затаен дъх следяха всяко мое движение. Взех цигара, щракнах запалката и запалих. Наоколо се раздадоха възбудени възклицания и тихо подсвиркване с уста. Поднесох табакерата към таути, но той се отдръпна и отказа. Отказа и ренгати. Само Амбо взе цигара и я запали направо от запалката. Тази смела постъпка на младежа предизвика възхищение у туземците. Те свиха дебели цигари от листа и ги запалиха от главните на огъня, който гореше по средата на колибата.

Всички бяха в нови пояси. Нова беше и саронгата на жената на ренгати, майсторски изплетена от шарени нишки и окичена с пъстри раковини. Нейната „престилка“ от червени и черни ресни стигаше почти до коленете ѝ. Това „облекло“ беше много удобно в тая нетърпима жегата. А какво да кажа аз за моя костюм? Той беше мокър от пот, а спортната ми карирана риза неприятно лепнеше на гърба ми.

Жената на ренгати донесе делва с малоу, приготвено от кокосово мляко и сока на различни плодове. Това питие с тръпчиво-сладък вкус беше много по-приятно от всички разхладителни напитки, каквито бях пил дотогава.

Ренгати заговори за хората от Калио. Всички са доволни. Дърветата са окичени с плодове, в градините има много таро, ямс и батати, в Голямата вода има много риба — какво им трябва повече?

— Дао е щедър — промърмори старият таути, — а Арики е седем пъти по-мъдър от нас.

— Защо седем пъти? — попитах го аз.

— Не знаеш ли? — учудено ме погледна таути. — Арики е препасан със седем пояса на мъдростта.

Преброих хората, които бяха в колибата, и казах:

— Тук сме десет души. Имаме десет пояса — значи, ние сме по-мъдри от Арики.

Таути измляска с език, но нищо не каза. Тогава Амбо заразпря какви чудеса може да прави белият човек от луната. Спомена и за огъня без дърва, и за горящата вода, и за стрелата, с която „правя“ гръмотевици. Разказа им как съм убил веднъж една голяма птица,

която летяла толкова високо над дърветата, че едва се виждала. Амбо нарочно преувеличаваше всичко, за да смае слушателите си и да им докаже, че аз съм на седем места по седем пъти по-мъдър от Арики. След това извади малкото си огледалце, което винаги носеше в торбичката си, провесена на гърдите, и го показа на таути. Като видя лицето си в огледалото, таути се отдръпна уплашен.

— Даде ми го пакеги — гордо каза Амбо и като се обърна към мене, помоли ме да гръмна с пушката, за да се уверят хората от Калио, че белият човек от луната наистина може да прави гръмотевици.

Всички наскачаха и в един глас се развикаха:

— Не, не! Опасно е! Всички ще умрем!

Едва ги успокоих, като им обещах, че няма да правя гръмотевици. След това ги помолих да ме заведат при болните.

Излязохме на малкия площад сред селото. Туземците бяха насядали на сянка под дърветата и ме чакаха. Аз отидох под сянката на един дуриян, окичен с едри като дини плодове, отворих чантата, постлах на земята чиста бяла кърпа и наредих на нея стъкълцата и бурканчетата с лекарствата.

Повечето от болните страдаха от кожни болести. Може би поради горещия климат и влагата из горите, както и от солената морска вода, и най-малката раничка по телата на туземците, получена от одраскване, дълго време не зарастваше. Но много по-опасни бяха раните от болестта лупус. Тази болест се срещаше рядко, но причиняваше големи неприятности, защото навяваше някакъв суеверен ужас у здравите хора и те страняха от болните. Поради това болните от лупус закриваха раните си с листа от растения. Доста често се срещаха хора с болни клепащи, но най-разпространена беше болестта псориазис (кожата на болния се покрива с тънки, сухи, бели люспици). От тази болест страдаха дори и малки деца, но жителите на острова не й обръщаха внимание, защото не им причиняваше никакви болки. Някои страдаха от инфлуенца. Понякога тази болест върлуваше като епидемия. У нас инфлуенцата не се смята за опасна, но тук тя беше смъртоносна за старите хора, чийто слаб организъм не можеше да се бори с нея. Изобщо аз бях забелязал, че някои заболявания се дължаха на еднообразната растителна храна, която употребяваха. Туземците рядко имаха месо на своята скромна трапеза. Единствените им домашни животни бяха свинете и кучетата, но те не бяха тъй много,

че да задоволят нуждите им от месо. Имаха и кокошки, но те бяха полудиви, живееха из горите край колибите, снасяха яйцата си из шумата, където ставаха плячка на кучетата и рядко се излюпваха от тях пилета. Туземците мъчно можеха да хванат кокошка, освен ако я улучат със стрелите си. Веднъж в годината те ходеха на лов за диви говеда, а през лятото успяваха да убият по някоя дива свиня, но месото от този лов те изяждаха през време на своите празници само за два-три дена. Те страдаха от липса на мазнини, защото не знаеха да добиват масло от ядките на кокосовите орехи, и затова тлъстите червеи бяха най-лакомото им блюдо. Главната им храна беше растителна, а тя не беше питателна като месото. За да се нахранят, те трябваше да поглъщат огромни количества ямс, таро, батати, банани, пъпеша и други плодове или да дъвчат захарна тръстика — тогава коремите им се надуваха и ги правеха лениви и тромави. Растителната храна и особено захарната тръстика изтриваха зъбите им, а старите хора, останали без зъби, бързо отслабваха и умираха понякога и от най-слабо заболяване. Някои страдаха и от малария. Нейните периодични пристъпи и високата температура също изтощаваха старите, отслабнали хора.

Аз промивах раните на болните с риванол и ги превързвах с марля. На някои бих инжекции против малария. Когато запалих спирт в чинийка, да обгоря иглата на спринцовката, туземците ахнаха от възторг, учудване и страх.

До вечерта прегледах всички болни и им помогнах с каквото можех. Никой от тях не се страхуваше, че ще му дам „уин кобрай“. Всички ми вярваха и ме смятаха за свой приятел. Това беше голям успех за мен.

III

Вечерта ренгати ме покани в своята колиба. Когато влязохме, той повтори думите, които ми беше казал вече преди обяд и които всички стопани казват на своя гост:

— Моята колиба е твоя и всичко в нея е твое.

— Имам си всичко, каквото ми трябва — отвърнах аз на гостоприемния стопанин и добавих това, което всички казваха в такива случаи: „Охао калио лао дагота“ — птичето на щастието пее на рамото ми.

Вечеряхме с варена кокошка и таро в големи онами, ядохме каша, салатата от младите издънки на захарната тръстика в черупки от кокосови орехи и пихме малоу. След вечерята седнахме на нара да изпусим по една лула, докато младата домакиня прибираще съдовете.

— Преди много луни Ладао стана моя сахе — каза ренгати, като изпуцаше дим през нос и примигваше от светлината на огъня. — Много луни минаха, а нямаме деца. Мъка, голяма мъка! Два пъти бях пръв ловец — два пъти убивах най-много кро-кро през време на големия лов. Избраха ме за ренгати. Но Дао ме наказва и сега всичко ми горчи: и тарото, и бананите, и сладката тръстика... Ладао пита: „Кой е виновен? Кого е наказал Дао — Ладао или ренгати?“ Аз не зная какво да й отговоря...

Пламъкът осветяваше помрачнелото му лице, грамадната сянка на едрата му снага трептеше по стената като жива.

— Защо мислиш, че Дао е виновен? — попитах го аз. — Дао е направен от дърво. Може ли дърво да наказва хората? Може ли да прави добро или зло?

— Не зная — тежко въздъхна ренгати. — Нашите хора казват, че Дао наказва едни да нямат деца, а на други праща смърт от кадити. Какво да правя? Хората от моя род казват Ладао да иде в друг род и като роди дете, пак да се върне при мен. Така казват хората от моя род, защото такъв е обичаят. Но аз не искам Ладао да напусне моята колиба. Без нея тя ще опустее...

— А Ладао иска ли да напусне твоята колиба? — попитах го аз.

Ренгати не отговори. Ладао се обади:

— Аз трябва да изпълня обичая на племето. Трябва да ида в друг род. Ако откажа, всички ще ме намразят. И ренгати ще стане за смях — кимна тя с глава към мъжа си, — и хората ще си изберат друг ренгати. Такъв е обичаят.

Тя нареждаше върху лавицата от бамбук измитите онами и черупки от кокосови орехи, в които бяхме се хранили. Сетне сбута главните в огъня и пламък освети стройната ѝ снага. Мургавата кожа на лицето ѝ изглеждаше още по-тъмна в мрачината, белите ѝ зъби лъщяха в усмивка, която никак не изглеждаше весела, а дългите ѝ черни мигли придаваха още по-строг и тъжен израз на лицето ѝ.

Като изпушихме лулите си, ренгати стана и пак повтори:

— Моята колиба е твоя и всичко в нея е твое. Тауо ала — приятна почивка.

Той излезе. Ладао стоеше права до нара и тъжно се усмихваше. Белите ѝ зъби блестяха в полумрака на колибата.

Огънят догаряше.

— Къде отиде ренгати? — попитах аз.

— Да спи — отвърна Ладао.

— Защо вън?

— Не разбираш ли? — усмихна се тя, като скръсти ръце на гърдите си. — Ти си наш гост и всичко в тая колиба е твое. Такъв е обичаят на нашето племе.

Аз казах, че зачитам обичая на тяхното племе, но аз съм пакеги, а обичаите на пакегите са други.

— Защо говориш за обичаите на пакегите? — упрекна ме Ладао. — Ти живееш на нашия остров...

— Тук е много задушно — казах аз, — ще ида да спя вън на хладина.

— Вън? — сепна се Ладао. — Ти не искаш да спиш в нашата колиба? А какво ще кажат утре хората? Гостът не спал в колибата на ренгати. Гостът за нищо не зачита ренгати!

Ладао млъкна. Огънят догаряше. Слаба светлина трептеше със златисти отблясъци по тъжното ѝ лице.

— Добре — казах аз. — Тъй да бъде. А сега трябва да спя. Уморен съм. Много горещо беше времето днес...

— Нощта е дълга, ще се напиш — тихо промълви Ладао. Тъмното петно на нейната сянка се движеше по стената като жив

призрак. През вратата струеше прохладния нощен въздух, наситен с аромата на зрели плодове.

Ладао мълчаливо запали една лула и ми я донесе. След това седна на нара. Огънят угасна. Нощта нахълта в колибата и всичко потъна в непрогледен мрак. Гласът на Ладао звънеше като самотна птичка в гората.

— Тежко е на ренгати, тежко е на Ладао. Хората казват: „Ладао трябва да иде в друг род.“ „Трябва“ — казва ренгати. „Трябва“ — отговаря Ладао. Но аз не искам да ида в друг род. Какво да правя? Днес ренгати ми каза: „Сега ще дойде белият човек. Ще бъде наш гост. Искам да го направя хеноула — какво ще кажеш?“ „Нана“ — съгласих се аз. Ти дойде ... Защо мълчиш?

Погледнах към тъмния ъгъл, откъдето идваше тъжният глас на Ладао. Стори ми се, че нейната тънка фигура се раздвижи и тръгна към мене. Смукнах дим, лулата за миг светна и пак угасна.

— Защо мълчиш? — повтори тя. — Утре хората ще ме попитат: „Пакеги, стана ли хеноула на ренгати?“ Аз ще кажа: „Не, пакеги отказа да стане хеноула на ренгати.“

Мъка и отчаяние звучаха в гласа ѝ.

— Какво значи хеноула? — попитах я аз.

— Не разбираш ли? Хеноула, значи побратим.

Спомних си случая с капитан Джонсон на Соломоновите острови. Може би и оня главатар на племето е искал капитанът да му стане хеноула, но той отказал и нанесъл смъртна обида на главатаря. Да повторя ли и аз неговата неблагоприятна постъпка?

Неочаквано ренгати запя и прекъсна мислите ми. Гласът му беше тих и тъжен. Стори ми се, че плаче.

— Защо плаче ренгати? — попитах аз разтревожен.

— Той не плаче — тихо отговори Ладао. — Той пее...

— А защо гласът му е тъжен?

— Ренгати моли Дао да ни подари дете...

**ОСЕМНАДЕСЕТА ГЛАВА. МЕЧТИТЕ НА АМБО И
ИНТРИГИТЕ НА ПЪРВОЖРЕЦА. УРОК ПО
АСТРОНОМИЯ. ОПАСЕН ЛОВ. РИБА, КОЯТО
ИЗПУСКА ЕЛЕКТРИЧЕСКИ ТОК. ПОСЕЩЕНИЕ НА
ЗИНГА В ЯХТАТА. КАКВО МОЖЕ ДА НАПРАВИ ЕДНА
БУТИЛКА КОНЯК. ЗАКАНИТЕ НА АМБО. „ТИ НЕ СИ
МИ ПРИЯТЕЛ!“**

I

На другия ден, когато се връщахме в Букту, Амбо ми каза, че хората от Калио били много доволни от мене. Те дори искали да остана в тяхното село, докато излекувам всички болни.

— А какво ще каже Арики? — попитах го аз.

— О, той ще се пукне от мъка и яд!

Разказах на Амбо как ме заплашваше Арики, когато ме повика в своята колиба, но премълчах за предложението на първожреца да ме направи рапуо и наследник на седемте пояса на мъдростта. Изобщо аз не вярвах, че Арики сериозно иска да стана негов наследник, и виждах в предложението му някаква хитрост. Пък и аз не бих се съгласил да стана първожрец — аз, който бях против всякаква религиозна заблуда. Нима бих могъл да кажа на туземците, че Дао е велик благодетел, а рапуо е седем пъти по-мъдър от всеки човек на острова? Но все пак заплахите на първожреца ме тревожеха и аз се учудих, че Амбо гледаше леко на тях. Той смяташе, че Арики нищо не може да ми направи, но все пак ме посъветва да се пазя от него до големия празник. Тогава аз ще стана син на тяхното племе, а Амбо ще стане даго на Канеаеа и ще стъпи на шията на Арики.

— Даго на Канеаеа? — учудих се аз.

— Даго на Канеаеа — потвърди Амбо и щастлива усмивка озари лицето му.

— А тя съгласна ли е?

— Съгласна е.

— А Арики?

— И Арики е съгласен.

Бях много изненадан. Не ме ли лъже синът на главатаря? Спрях се и го погледнах право в очите. Не, той не лъжеше. Той беше щастлив, че ще стане даго на Канеаеа. Може би се радваше и на седемте пояса на мъдростта, и на белите листа, които щеше да наследи след смъртта на Арики — не зная. Но аз нямах причини да се радвам. Та нали Арики и на мене беше обещал и седемте пояса на мъдростта, и белите листа ... А сега същото обещал и на Амбо. Защо? „За да ни скара — помислих си аз. — Да развали приятелството ни с Амбо, да ни направи врагове.“ Сега вече нито за миг не се съмнявах в намеренията на първожреца. Той искаше да направи Амбо мой враг. Но тук беше замесена и дъщерята на Арики. Защо Канеаеа е обещала на Амбо да стане негова жена, а след това обеща същото и на мен? И защо ме помоли на никого да не казвам това? Нима и тя участвуваше в интригите на баща си? Или беше негова жертва? Не исках да споделям мислите си с моя приятел. Защо да го разстройвам и да излагам Канеаеа? При това аз не бях уверен, че тя е виновна. Тя просто е била принудена да върши това, което ѝ заповядва нейният баща...

Щом се върнахме в Букту, веднага отидох при Боамбо. Исках да му разкажа за това, което бях направил в Калио.

Той беше седнал на нара пред своята колиба, загледан към сините води на океана. Вълните с оглушителен шум се разбиваха в скалистия бряг, отдръпваха се назад, сякаш да наберат сили, и отново налитаха още по-яростно върху синия гранит. Яркото слънце беше непоносимо горещо. В чистото синьо небе прелитаха пъстри папагали и едри гамраи. Листата на дърветата висяха отпуснати и неподвижни.

— Как те посрещнаха в Калио? — попита ме Боамбо. Разказах му всичко. Той ме изслуша мълчаливо, след това каза:

— Нана — много добре. Щом хората са доволни, и аз съм доволен.

— А какво мисли Арики за моето отиване? — попитах го аз.

— Не зная. Арики никога не казва какво мисли. Той напълни лулата си, запуши и отново се загледа към вълните. Из въздуха край брега летяха безброй ситни капки и блестяха на слънцето като елмази. Отново заговорих за първожреца. Сега той пак ще ме извика у тях и

кой знае какво ще ми наговори. Сигурно пак ще иска да ме хвърли в Голямата вода, защото лекувам хората и облекчавам техните страдания...

Боамбо махна с ръка отегчен и заговори за друго.

— Веднъж ти ми каза, че земята прилича на голям кокосов орех. Така ли е? — попита той.

Аз кимнах с глава: така е. Сега астрономията не беше най-подходяща тема за разговор, но Боамбо продължи:

— Е добре ... Налей вода на един кокосов орех, тя ще изтече. А я виж какво става тук. — И той посочи с ръка към океана. — Вълните се разбиват в брега, а водата остава на мястото си. Защо?

Как да му обясня? В езика на племето няма нужните думи. Тогава ми хрумна да направя пред него един опит. Взех една празна половинка от черупката на кокосов орех, пробих ѝ две дупки, прокарах в тях връв и завързах двата края. След това напълних черупката с вода и я завъртях силно. Черупката правеше доста голям кръг, но водата в нея не се разливаше.

— Видя ли? — казах аз. — Земята се върти бързо като тая черупка и затова водата не се разлива.

Боамбо много се учуди от моя опит и сякаш ме разбра. Един слънчев лъч се промъкна през гъстите листа, на дървото, което беше засенчило нара, и опари гърба на Боамбо.

Той се отмести и заговори за слънцето.

— Веднъж ти каза, че Земята се върти около слънцето. Аз не вярвам. Луната се върти около Земята — това всеки го вижда. А Луната е сестра на Слънцето. Те вървят по един и същи път...

Помъчих се да му обясня, че това не е така, но не успях, защото не можех да направя такъв опит, от който да се види нагледно как Земята се върти около Слънцето, а Луната — около Земята. След това пак заговорих за Арики. Боамбо захърка и заспа или се преструваше на заспал. Той не искаше да слуша за първожреца.

II

Един туземец тичешком се приближи до нас и развълнувано каза на Боамбо, че в залива се появил скат — голяма и опасна риба. Хората не се решаваха да я нападнат и чакали главатарят да им помогне.

Боамбо погледна ловджийската пушка, която бях оставил изправена до нара, и ми каза:

— Да вървим. Ще убиеш рибата с гръмотевица.

Пушката ми беше пълна с дребни сачми за птици. А скатът е доста голяма риба, тя може да бъде убита само с едри сачми, и то ако бъде ударена в главата. Дребните сачми щяха да я наранят, но не и да я убият. Аз знаех това, но как да го кажа на Боамбо? Той, както и всички други туземци, смяташе, че „гръмотевиците“ на моята пушка са голяма сила и могат да унищожат едва ли не цяло село. Как да обясня на Боамбо, че няма да мога да убия ската? Той не би повярвал.

На брега бяха се събрали доста туземци и мълчаливо наблюдаваха широкия синкав гръб на рибата, който се подаваше над водата. Тя беше мраморен скат — много опасна риба, защото изпуска електрически ток, с който може да осакати човека, ако го засегне. Рибата беше кръгла като софра, около метър и половина в диаметър, със сплескано тяло.

Боамбо каза на хората, че пакеги ще убие опасната риба със своята стрела. Предупреди ги, че сега ще се чуе силна гръмотевица, която ще разтърси земята като арамру, но те да не се плашат. Изобщо главатарят им наговори толкова страшни неща, че вместо да ги окуражи, той ги изплаши и всички в един глас почнаха да ме молят да не „правя“ гръмотевици, иначе те щели да избягат в селото. Аз им обещах и всички се успокоиха.

Тогава Боамбо нареди на хората да седнат в лодките и да преградят пътя на ската откъм океана. На брега останаха само десетина туземци с копия. Тяхната задача беше най-трудна: те трябваше да се приближат до опасната риба и да ѝ нанесат с копията смъртоносни удари, когато другите с лодките я подгонят към брега.

Лодките се наредиха в полукръг и се насочиха към ската. Той още не забелязваше опасността и спокойно лежеше, полюшван от

тихите вълни. Боамбо даде знак и хората се приготвиха: едни изопнаха лъковете си, други издигнаха дългите си копия. На края на всяко копие беше привързан мехур от риба, пълен с въздух. Благодарение на него копието отлиташе по-далеч и по-сигурно попадаше в целта. Ръката на главатаря се отпусна надолу и десетина стрели полетяха към ската. Няколко от тях се забиха в синкавия му гръб. Той се преметна и плесна с опашка по водата. Разнесе се силен плясък, но туземците не се уплашиха, а като по даден знак почнаха да крискат с всички сили и да гребат с лопатите. Скатът бързо заплува към брега. Тъкмо това искаха и туземците. Целта им беше да не пуснат рибата към дълбоките води, а да я прогонят към брега, където я чакаха ловците с дългите си копия. Скатът стигна плитчината, но щом коремът му се докосна до дъното, веднага се върна обратно към лодките. Туземците го посрещнаха с град от стрели и с още по-силни викове. Започна се опасна гонитба, която всяваше ужас не само у рибата, но и сред ловците. Скатът отново се върна към брега, като се мятеше в различни посоки. Няколко стрели бяха се забихи вече в гърба му, но раните само го вбесяваха, без да могат да го обезсилят. Щом стигна пак на плитко, хората от брега се хвърлиха към ската и започнаха да му нанасят тежки удари с копията. Водата наоколо кипеше. Борбата трая само десетина минути, но тя беше ужасна.

Най-после рибата беше мъртва. Туземците я измъкнаха на брега, постлаха под нея листа от различни дървета и почнаха да я разрязват на късове със своите ножове от тръстика и мидени черупки. Те старателно събираха дългите кости на рибата, от които щяха да направят острия за стрелите си и губерки за шиене. Месото пренесоха в селото. Тази вечер те ще ядат печена риба и ще играят около огъня до полунощ.

III

Зинга тичешком стигна до отвесния бряг и след миг стройното ѝ тъмношоколадово тяло полетя като стрела надолу. Водата се разпени и я погълна. Хиляди водни капки, пронизани от слънчевата светлина, се разлетяха наоколо. След малко тя се показа над водата и ми замаха с ръка:

— Хвърляй се! Надолу с главата!

Като се изкъпахме, ние си набрахме банани и седнахме под сянка на брега на малкия залив.

През нощта беше валил дъжд — пороен тропически дъжд с вятър, — но сутринта бе престанал и когато слънцето изгря, небето беше вече ясно и чисто като излъскан метал. Из топлия въздух над острова плуваше тънка прозрачна мъгла от изпарения, която бързо се разсейваше. Вятърът бе утихнал. Настъпваше един от ония немного горещи дни, напоени с гъста влага и ярко слънце.

Ние ядохме сочни банани, току-що откъснати от дървото. Зинга ме разпитваше за страната, където бях се родил и израснал. И всичко, което ѝ разказвах, ѝ се струваше като приказка за далечен, фантастичен свят, какъвто тя не можеше да си представи. Но затова пък аз познавах много добре тоя свят: той беше заседнал здраво в паметта ми, в кръвта ми, във всяка клетка на тялото ми и не ми даваше покой.

Майка ми — мъдра, тиха, трудолюбива селянка — често ме наричаше неспокойна душа, защото никога не се задоволявах с това, което постигах, и винаги си създавах грижи, които ме тревожеха и отравяха радостта ми от постигнатото. Ето и сега, вместо да се радвам на красивата природа, на тишината, на спокойния живот между тия първобитни, добри хора, аз се тревожех за Смит. Арики не искаше и да чуе за неговото излизане на острова и плантаторът седеше в яхтата затворен като в клетка. Искях да му помогна, но как? Всичко зависеше от Арики, а той не даваше и да се спомене за „третия пакеги“.

Спомних си за Канеама. Дъщерята на първожреца имаше добро сърце. За да ме спаси от заканите на баща си, тя беше му казала, че иска да стане моя сахе. Тя се страхуваше за моя живот, тревожеше се за

моето спокойствие. Тя не беше като баща си зла, завистлива и злобна. Ако я помоля, може би ще се съгласи да помогне на Смит. Разбира се, тя не би казала на баща си, че е готова да стане сахе на плантатора. Смит беше стар човек. Но тя би могла да помоли безжалостния първожрец да не посяга на него. А за да стори това, тя трябва да види плантатора. Но къде да го види? Плантаторът за нищо на света не би се решил да се срещне с когото и да било от туземците на брега, пък и Канеамеа не би се решила да прави тайни срещи с непознат пакеги. Но би ли се съгласила тя да дойде на яхтата, когато никой от племето не смееше да се приближи до нея? Всички я смятаха като нещо много опасно и когато отиваха на риболов с лодките си, държаха се колкото се може по-далеч от нея. Не, Канеамеа не би се решила да дойде на яхтата. Най-малкото не би дръзнала да дойде сама...

Тогавя ми хрумна друга мисъл. Да заведе на яхтата най-напред Зинга, а след това Зинга и Канеамеа.

Наближаваше обед. Зинга стана и каза, че трябва да си отива: майка ѝ отишла някъде и ѝ поръчала да сготви обед. Аз не я задържах. Само я помолих, преди да залезе слънцето, да се разходим с лодка из големия залив.

— Ще посрещнем луната — казах аз. — Искаш ли?

Тя се съгласи и ние се разделихме.

Слънцето се спускаше към хоризонта. Лекият вечерник тихо шумеше между гъстия листак на дърветата. Горещината намаляваше. Малките вълни, които бяха накъдрили безбрежната шир на океана, леко люшкаха нашата лодка. Зинга гребеше с веслата като опитен лодкар. Високите хълмове се къпеха в слънчев блясък, долините потъваха в теменужнотъмни сенки, водопадите по височините на планината горяха като реки от злато, а в джунглата мастиленият полумрак се съствяваше. Лодката леко се плъзгаше към надводните скали, които се издигаха самотно като нарочно издялани каменни стълбове. Скоро наближихме двете скали, между които беше заседнала яхтата.

— Виж! Виж! — извика Зинга и ме дръпна за ръката.

Тя беше видяла яхтата.

— Да отидем там — казах аз.

— Не, не! Не искам!

— Защо?

— Опасно е!

— Не се страхувай — успокоих я аз. — Няма нищо опасно. Аз нали съм с тебе? Лодката се удари леко в борда на яхтата. Аз стъпих на корабната стълба и подадох ръка на Зинга. Тя нерешително се изкачи след мене на палубата. След това заслизахме по извитата стълба, която ни заведе в столовата. Зинга здраво се държеше за ръката ми и вървеше след мене покорно и плахо.

Смит и Стерн бяха в кабината на плантатора. Ние се появихме при тях неочаквано, без да ни усетят.

— Това е Зинга, дъщерята на главатаря Боамбо — казах им аз, като въведох Зинга в кабината.

Смит стана от канапето.

— Дъщеря на главатаря? — учуди се той. — Значи принцесата на острова?

— Нека бъде принцеса, щом това ви харесва...

— Защо не? — каза Смит, като се кланяше на Зинга. — Главатарят на всяко племе е малък крал. Голяма чест е за мене, мис.

Той подаде ръка на девойката, готов да целуне нейната, но тя отвърна глава от него и смутено ме погледна, сякаш искаше да каже: „Защо тъй смешно се върти тоя пакеги?“

— Тя е същата, която присъствува на нашата екзекуция, нали? — попита ме капитанът.

— Същата — потвърдих аз и като посочих на Зинга мекия фотьойл, казах ѝ да седне.

Зинга неуверено седна. Всичко, което виждаше в кабината, беше ново за нея. Тя се озърташе плахо и на всичко се учудваше с детски възторг. Като видя образа си в голямото огледало, тя се сепна изненадана и възхитена. Приблужи се до стъклото, огледа отражението на стройната си снага, на мургавото лице, на белите зъби, на черната коса, а когато срещна погледа си, черните ѝ очи се присвиха от удоволствие. Тя за пръв път се виждаше в голямо огледало и по всичко личеше, че остана доволна от себе си.

Смит забеляза, че огледалото ѝ хареса повече от всичко друго, и ме помоли да ѝ кажа, че ѝ го подарява.

— Мис Зинга — тържествено заговори плантаторът, — аз съм англичанин. Нещастен случай ме доведе на острова на височайшия ви

баща. Надявам се, че той ще окаже гостоприемство на един човек като мене, претърпял корабкрушение...

— Какво казва той? — попита ме Зинга. Обясних ѝ накратко молбата на Смит.

— Баща ми, ти го знаеш, но Арики не е съгласен — каза Зинга.

— Какво каза тя? — попита Смит.

— Принцесата на остров Тамбукту ви кани утре на обед в двореца на баща си — шеговито отговорих аз.

Конякът, с който ни почерпи Смит, ни развесели още повече. Дори и Зинга отпи няколко глътки, като се мръщеше. Но тя повече хареса шоколада. Смит ѝ поднесе цяла кутия с шоколад и една бутилка коняк за нейния баща — „краля“ на Тамбукту.

Лъчите на залязващото слънце проникнаха през илюминатора и пламнаха в огледалото. Скоро щеше да се мръкне. Време беше да си отиваме. Смит за последен път се разкланя на Зинга и повторно изпрати почитанията си на „височайшия“ ѝ баща.

Когато нашата лодка се отдели от яхтата и заплава към брега, попитах Зинга дали ѝ е харесала голямата лодка.

— Хареса ми — отвърна тя.

— Лоши хора ли са пакегите?

— Не са лоши. Но защо оня постоянно се въртеше като маймуна?

Тя не разбираше, че поклоните на Смит означаваха уважение към нея. Когато ѝ казах, че в своята страна плантаторът е бил „калиман билия“, голям и силен човек, тя се учуди. Как може такъв сух, слаб човек да бъде силен? Според нея аз съм много по-силен от Смит, защото мускулите ми са по-здрави. Тя разбираше силата на човека във физически смисъл, а не в неговото богатство.

Вечерта Зинга разказа на родителите си какво е видяла в голямата лодка на пакегите. Те я слушаха притихнали и учудени. Тя им даде по една таблетка шоколад. Всички го харесаха, а старата Дугао с добродушна усмивка попита дали шоколадът расте по дърветата. Боамбо сръбна от коняка.

Очите му светнаха.

— Тацири! — облиза той устните си.

Конякът се хареса и на Амбо. След няколко глътки той се развесели и каза, че ако пакегите дадат на Арики повече от това питие,

той ще се съгласи на всичко.

— Амбо е прав — каза Боамбо. — Ако пакегите имат повече от това питие, Арики няма да ги хвърли в Голямата вода.

— Имаме — кимнах с глава. — Имаме толкова много, че Арики не би могъл да го изпие за три луни. Пакегите ще дадат на Арики много подаръци.

— Ще поговоря с Арики — обеща Боамбо. — Ще му занеса и от това питие. — И като сръбна пак от коняка, за-мляска с езика: — Тацири! Хе-хо! Пакегите са умни хора...

Конякът беше позамаял главата му.

Стана късно. Простих се със семейството на главатаря и си тръгнах. Нощта беше тъмна. Вятърът, наситен с влага, шумолеше между листата на дърветата. Когато наближих моята колиба, дочух стъпки и се спрях под едно голямо дърво, чиито стари клони стигаха почти до земята. От мрака изплува фигурата на човек. Той мина край мене, без да ме забележи, и се отдалечи по посока на моята колиба. Беше Амбо, синът на главатаря. Той влезе в колибата, но като не ме намери вътре, седна пред отворената врата и запя:

Пая, пая, карара, карара-а-а-а, Канеамеа караре, караре-е-е-е.'

Гласът му звучеше тих и тъжен, изпълнен с мъка и копнеж. Приблжих го и сложих ръка на рамото му. Реших да поговоря с него откровено. Казах му, че разбирам много добре мъката му и зная всичко...

— Какво знаеш? — отдръпна се той от мене.

— Зная каквото трябва да зная. Ако мислиш, че аз съм виновен, направо ми го кажи.

— Не, не, ти не си виновен. Само Арики е виновен, никой друг.

Той тръсна глава, сякаш бе взел някакво решение, пристъпи към мене и развълнувано ме попита:

— Ти приятел ли си ми?

— Съмняваш ли се в това?

— Не! Приятелството не е като вятъра, който често мени посоката си. Слушай... Има ли в лодката на пакегите много уди, които пускат гръмотевици?

— Има.

— Ще ми дадеш ли една?

— Разбира се!

— Нана — добре! Не забравяй обещанието си.

— Ако искаш, ще те науча да стреляш — казах му равнодушно, сякаш това ми беше безразлично.

Той мълчаливо ми стисна ръката.

Седнали на прага до отворената врата на моята колиба, обгърнати от мрака на непрогледната тропическа нощ, ние приличахме на заговорници ... И тогава разбрах, че Амбо иска да убие Арики. Да го убие с пушка, която аз трябваше да му дам и да го науча да стреля. А това би значило да стана съучастник в убийството.

Аз му казах:

— Слушай... Зная какво искаш да направиш...

— Мълчи! — прошепна Амбо.

— Това е много лошо, разбираш ли? Много лошо...

— Мълчи! — повтори той.

— Не, няма да мълча! Ти искаш да убиеш Арики!

Амбо се огледа наоколо и каза тихо, през стиснати зъби:

— Ще го убия! Непременно ще го убия!

Не, не, той не бива да става убиец. Най-лошото нещо е човек да бъде убиец. Хората ще разберат, че Арики е убит с пушка, и ще помислят, че аз съм го убил.

— Страхливец! — ядоса се Амбо и стана.

Пая, пая — копаят, копаят, Канеаеа копае, копа...

Не, това не беше страх. Не се иска много смелост, за да извършиш престъпление. Трябваше да му обясня това.

— Ела в колибата — казах му аз. — Тук може да ни чуе някой.

— Няма да дойда! — рязко отсече Амбо. — Ти ми кажи, ще ми дадеш ли пушка?

— Няма да ти дам!

— Добре! Ти не си ми приятел! — извика той раздразнен и хукна по пътеката към селото.

**ДЕВЕТНАДЕСЕТА ГЛАВА. КАКВО МОГАТ ДА
НАПРАВЯТ ТРИ ГЕРДАНЧЕТА, ЕДИН НОЖ, ЕДНА
БРАДВА И ЕДНА БУТИЛКА КОНЯК. АРКИ И БОАМБО
НА ГОСТИ У СМИТ. УГОЩЕНИЕТО В ЯХТАТА.
ПРИНЦИПИТЕ НА ПЛАНТАТОРА. ЕДИН РАЗГОРЕЩЕН
СПОР. КОЛИБАТА НА ВЕЧНИЯ ОГЪН**

I

Още на другия ден отидохме с Боамбо у Арики. Аз бях взел от яхтата бутилка коняк, три герданчета, нож и брадва, като предполагах, че подаръците ще направят първожреца по-сговорчив. Досега Смит ми даваше за размяна с туземците само дреболии — герданчета и огледалца, — а инструментите и сечивата, каквито имаше доста в склада на яхтата, пазеше за себе си. Но сега той отдаваше голямо значение на мисията ми и стана по-щедър. Ако бях му поискал още някоя и друга бутилка коняк или още две-три брадви, той би ги дал на драго сърце, но аз смятах, че засега и това е достатъчно.

Арики ни посрещна сухо. Той дори не стана от нара, на който седеше, и не ни покани да седнем. Но ние седнахме с Боамбо и без покана. Предложих му цигара, но той отказа рязко. Беше мрачен, очите му святкаха гневно. Той ме стрелна със студен, пропит с омраза поглед и припряно заговори за отиването ми в Калию. Защо съм ходил? Кого съм питал? Нали беше ми казал да не ходя? Значи, аз не го зачитам за нищо! Него, рапуо, пуирара на пуяч. Къде се намирам? Тук не е земята на пакегите!

Аз извадих ножа от пакета и му го подадох:

— Рапуо, вземи го. Това е подарък от третия пакеги. Той погледна ножа изпод навъсените си вежди и отблъсна ръката ми. Тогава аз взех един ямс от кошницата, която висеше сред колибата, обелих с ножа кората му и го нарязвах. Жената на Арики подсвирна с

уста от изненада. Досега тя беше белила и рязала ямса с мидена черупка. Подадох ѝ ножа и казах:

— Вземи го. В голямата лодка има много такива ножове. Жената взе ножа и отиде да се похвали на съседките си. Арики седеше на нара все тъй намръщен и потъмнял като градоносен облак. Той не можеше да ми прости моята дързост. Ходя по селата, лекувам хората без негово разрешение! Как смея!...

Тогава аз извадих от пакета брадвата с къса дръжка и му я подадох.

— Рапуо^[1], това е подарък от третия пакеги. Вземи го. Той веднага разбра какво му давам и за какво служи — стоманената брадва приличаше на каменните брадви на туземците, — но отказа да я вземе.

В колибата имаше едно доста дебело дърво, донесено за огъня. С два-три удара го пресякох на две. Арики не изтърпя и подсвирна от възторг.

— Вземи я — сложих аз брадвата пред първожреца. Той не посегна към нея, но и не я отблъсна. Жената на Арики се върна. С нея беше и Канеама. Аз им дадох по един гердан и видях каква радост загоря в очите им. Герданите на Смит наистина правеха чудеса. Те можеха да смекчат и най-коравото сърце. Дадох третия гердан на Арики. Той мълчаливо го окачи на шията си.

Оставаше третото „чудо“ — бутилката с коняка. Но тя беше последният ми коз, не биваше да го проигравам тъй бързо. Ножът, брадвата и герданите бяха достатъчни да изкупят вината ми пред Арики, дете съм ходил в Калио без негово съгласие. Сега оставаше най-важното — да уредим работата на Смит, да склоним Арики да не го хвърля в океана и да го остави да живее спокойно на острова.

Боамбо заговори за „третия пакеги“. Той каза на първожреца, че третият пакеги е добър човек и трябва да му разрешат да живее на острова, без да го хвърлят в океана. Но Арики не искаше и да чуе. Той рязко прекъсна главатаря:

— Откъде е дошъл третият пакеги?

— От луната — побърза да отговори Боамбо.

— От луната! А как е дошъл? Има ли криле? И защо е дошъл? Да се хвърли в Голямата вода! Още сега!

— Не бързай! — спря го Боамбо. — Третият пакеги още не е стъпвал на нашия остров. Той живее в голямата лодка и ние нямаме

власт над него.

— Проклятие! — гневно извика Арики.

Боамбо пак заговори за пакегите. О, те са добри хора, полезни хора! Аз съм го спасил от кадити, лекувам хората с нанай кобрай — малко ли е това? И от другите пакеги племето ще научи нещо полезно. Те имат такива чудни неща, каквито нито един занго не е виждал досега.

Канеамеа сложи пред нас делва с малоу и седна на нара. Когато я погледнах, тя наведе глава, но аз успях да забележа в краткия поглед на тъмозелените и очи някаква неуловима, тиха тъга.

— Набу — обърна се тя към баща си. — Тана Боамбо е прав, пакегите са добри хора.

— Мълчи! — викна ѝ Арики и като се обърна към мен, попита: — Какво има в голямата лодка? Кажй!

— Много неща има в голямата лодка, рапуо. Има големи и малки стъкла — като ги погледнеш, виждаш лицето си в тях.

— Зная — нетърпеливо ме прекъсна Арики. — Друго?

— Има много брадви като тази, която ти дадох. Един човек с такава брадва може да направи лодка само за два-три дена.

Арики ме погледна недоверчиво и попита:

— Може ли?

— Може.

— Какво има още?

— Има много уди, които пускат гръмотевици и убиват птици, както летят.

— А хора убиват ли?

— И хора убиват.

Арики преглътна и пак попита:

— Друго какво има в голямата лодка?

— Много неща има, как да ти обясня? Трябва сам да ги видиш.

Първожрецът наведе глава и се замисли. Той решаваше съдбата на Смит. Ще остане ли плантаторът цял живот на своята яхта, която беше се превърнала в негов затвор, или първожрецът ще му разреши да живее на острова?

Извадих от пакета бутилката с коняк и я подадох на Боамбо. Парливата течност забълбука в устата му. Арики го погледна малко учуден — той за пръв път виждаше стъклена бутилка, — но се

престори на равнодушен. Боамбо замляска с език, може би нарочно, за да покаже на първожреца колко вкусно е съдържанието на тази чудна бутилка. Арики не изтърпя, грабна бутилката от него и отпи само една глътка. Конякът му хареса и той пи още веднъж ... и още веднъж. Не, това питие не приличаше на малоу. И кокосовото вино беше много приятно, но съдържаше съвсем малко алкохол: колкото и да пиеш, главата ти не се замайва. Листата на бетела, които туземците дъвчеха с ядки от орехите на кенгара и с малко парченце вар, също не можеха да замаят главите им. А това питие сякаш се разлива по цялото ти тяло и бързо упойва човека. Сръбнеш ли повече, искри изскачат от очите ти. Арики замляска с уста и повтори няколко пъти: „Тацири! Тацири!“

Работата се нарежда, помислих си и почнах да уговарям главатаря и първожреца още сега да отидем на голямата лодка да видят с очите си всички ония чудни неща, за които им говорих, да опитат и други, още по-силни питиета и тогава да решат съдбата на Смит. Разбира се, и двамата отказаха, но аз бях много настойчив. Ако дойдат на голямата лодка, те ще получат много подаръци от третия пакеги. От какво се страхуват? Ето вчера Зинга беше там и нищо лошо не се случи с нея. А третият пакеги няма да излезе на острова, ако не го поканят лично. Да, да, трябва сами да се договорят с него за подаръците, защото всички тия чудни неща в голямата лодка са негови.

Пръв се съгласи Боамбо, а след него и Арики. Той доста беше посръбнал вече и езикът му се преплиташе. А за човек, който е пил повечко, отколкото може да му носи главата, морето е до колене.

[1] Рапуо, пуирара напуя — първожрец, ръководител на религиозната церемония на големия празник, посветен на Дао. ↑

II

Седнахме в една лодка и отидохме на яхтата. Щом стъпи на палубата, Арики плахо почна да се оглежда наоколо. Всичко, което виждаше — високите мачти, дългите въжа, белите тръби за вентилация, които приличаха на огромни лули, лъскавият месингов парапет, на места разкривен от корабокрушението, дебелият слюдени стъкла на палубата над машинното отделение, — всичко го учудваше и в същото време го плашеше. В тази непозната обстановка той изведнъж изтрезня. Аз побързах към кабината на Смит и съобщих на двамата англичани да се приготвят да посрещнат гостите.

— Веднага ги поканете, сър! — скочи Смит, като изтърва пурата си от вълнение. — Не е удобно такива височайши гости да чакат.

Когато Арики и Боамбо влязоха в столовата, на масата бяха наредени вече няколко чинии със студени закуски: консервирано пилешко и телешко месо, хайвер, сардели, бутилки с коняк и вино, дори и една бутилка шампанско. Смит пак беше станал щедър, какъвто е бил вероятно и в Англия към знатните си гости. По-късно разбрах причината за неговата щедрост. Капитанът ми разказа какъв кошмар преживял той, докато аз съм бил в селото. Стерн нарочно му разказал, може би за десети път, ужасите, които преживял на острова, когато бяхме затворени в колибата, после как диваците играели около нас, как размахвали дървените си копия, докато най-после един по един ни хвърлили в океана. Устните на плантатора треперели от страх, лицето му потъмняло — така ми каза капитанът, — а когато го упрекнах, Стерн почна да се оправдава: „Признавам, че не е хубаво да го плаша, но аз исках да си отмъстя по някакъв начин за горчивините, които ми създаваше, когато бях капитан на неговата яхта.“

Сега краят на кошмара беше настъпил. Първожрецът и вождът бяха гости на Смит и той ги канеше на масата с дълбоки поклони.

Арики и Боамбо бяха изумени от обстановката в яхтата. Никога в живота си те не бяха предполагали, че съществуват пружинени легла с меки одеяла и с мрежи за комари, кожени канапета и столове, в които човек потъва, като седне, маси с бели покривки, „онами“ от порцелан и чаши от кристал, сребърни лъжици, вилици и ножове, килими,

тоалетни принадлежности и много други неща. Арики се оглеждаше като втрещен. А когато случайно видя образа си в голямото огледало, страхливо се отдръпна и се скри зад Боамбо, сякаш бе се срещнал лице срещу лице с най-опасния си враг. Наистина на младини той сигурно се е оглеждал в застояла вода, но оттогава бяха изминали десетки години и старостта неусетно беше наложила своя разрушителен отпечатък на лицето му:

то беше набръчкано като кората на сухо дърво. А какво направи Боамбо, когато се огледа? Той се изпъчи пред огледалото, усмихна се доволен, сякаш искаше да каже: „Вижте ме, аз още не съм стар, кожата на лицето ми не е набръчкана като печено таро и тялото ми още е силно.“

Смит, който по-рано не обичаше бързите движения, сега беше подвижен като змиорка — подреждаше масата, канеше гостите и кимаше с глава като кон, когато се брани от мухи:

— Заповядайте, ваше преосвещенство ... Благоволете, ваше височество...

— Държи се като лорд в Бъкингамския дворец. — хапливо подхвърли капитанът.

Боамбо не хареса консервите и се отказа от тях. Смит изпадна в отчаяние. Той не можеше да му предложи никакво друго ядене. Когато му казах, че главатарят много харесва шоколада, плантаторът донесе цяла кутия шоколад и я сложи пред главатаря.

Арики не беше придирчив, поглъщаше всичко, каквото му попаднеше — телешко и пилешко месо, риба, хайвер, опита дори и едно парче шоколад, но като не можа да го схруска с единствения си зъб, изплю го в шепата си и го хвърли на пода. Той хареса и коняка, и виното и винаги изпиваше чашата си до дъно, без да я допира до устните си: изливаше виното направо в устата си, после мляскаше с език и пак почваше да яде. А като изпи и чаша шампанско, първожрецът прегърна капитана и двамата почнаха да пеят едновременно — единият зангски, другият английски песни. Сега Смит насочи всичкото си внимание към Боамбо, усърдно пълнеше чашата му, но главатарят познаваше силата на алкохола и пиеше умерено.

Привечер всички излязохме на брега. Някой казал на туземците, че главатарят и първожрецът отишли на голямата лодка на пакегите, и

цялото село беше се изсипало в малкия залив. Всички искаха да узнаят какво има в голямата лодка, но Боамбо не удовлетвори любопитството им, а първожрецът изобщо не можеше да говори, нито да се държи на крака. Той прегърна през раменете капитана и плантатора и те го помъкнаха към селото сред веселия шум на тълпата.

III

Работата на Смит се уреди: Арики и Боамбо му разрешиха да живее в моята колиба. Разбира се, за Стерн не ставаше дума — той имаше същите права като жител на острова, каквито имах и аз. Оставаше да решим какво да правим с имуществото на Смит.

А какво ли нямаше в яхтата на плантатора! Десет бойни и три ловджийски пушки, сандъци с патрони, консерви, чували с брашно и ориз, сандъци с макарони и захар, каси с испански и френски вина, коняк, ром, вермут и много други питиета, чиито названия аз дори не знаех; два големи гардероба с горни и долни дрехи, одеяла и чаршафи, мебели, библиотека, прибори за хранене, съдове за готвене, дърводелски и ковашки сечива — чукове, длета, бургии, секачи, пили, триони, пелки и какво ли не... Капитанът предложи по-голямата част от сечивата да предадем на племето, а за себе си да оставим мебелите, приборите за ядене, съдовете за готвене, одеялата, чаршафите, дрехите, разбира се, и пушките. Но Смит не се съгласи да дели с когото и да било своето имущество. Той заяви, че само той има право да се разпорежда със своята собственост.

— Всичко е мое, сър! — повтори Смит няколко пъти.

— Наше, сър! — поправи го Стерн.

— Нищо подобно, Стерн! — трепна Смит и загледа капитана с пепелявите си очи. — Винаги е било мое и си остава мое. Аз ще реша какво да дам на племето. Ще дам нещо и на вас, разбира се...

— Не, сър! — кипна Стерн и удари с юмрук по масата. — Ние не сме просяци. Тук всички сме равни и всичко ще делим по братски.

Смит избърса запотената си шия.

— Как така равни, Стерн? Не забравяй, че аз съм господарят, а вие сте мои служители...

— Бяхме! — прекъсна го капитанът. — Но сега сме равни. Сега аз съм толкова ваш служител, колкото и вие — мой. И ви моля да ми говорите на „ви“. Ясно ли е?

Реших да прекратя тая неуместна свада.

— Напразно спорите — казах аз. — Всичко в яхтата не е нито на мистър Смит, нито на нас тримата. То е на племето.

— Вие се шегувате, сър! — враждебно ме изглежда Смит, като смачка мократа си кърпичка и я пхна в джоба на панталона си.

— Говоря съвсем сериозно, сър. Частната собственост на острова е крайно ограничена. Тук всеки има копие, лък, стрели, две-три рогозки, два-три онама, две-три делви — това е частна собственост. Всичко останало — земята, горите, дивечът в тях, рибата в океана — е обществено притежание.

Смит ме гледаше тъй, сякаш бях му казал, че на острова върлува чума. Как е възможно? Значи, той няма да може да ходи на лов за дивеч? Но това е неговият любим спорт!

Обясних му, че тук ловът не е спорт, а начин за прехрана. Разбира се, всеки може да убие дива кокошка или някаква друга птица, всеки може да си хване риба в океана, но в лова на дивите говеда крокро и на диви свини участва цялото село, а понякога и цялото племе, и то само в определени месеци в годината.

— А какво правят с убитите животни? — попита Смит.

— Устройват си празник и ги изяждат. Туземците не могат да държат запаси от риба и месо, защото бързо се развалят. Те още не са се научили да добиват морска сол и затова си служат с морска вода.

— А нима главатарят и първожрецът нямат свои плантации? — полюбопитствува Смит.

— Нямат. Нали ви казах, земята е колективна собственост.

— Но... това е комунизъм, сър! — трепна Смит.

— Не е комунизъм, успокойте се. Остатък от първобитен комунизъм.

— Не по врат, а по шия! — възкликна Смит. После, като помисли, той попита: — Кажете ми искрено, тук хората са лентяи, нали?

— Не съм забелязал такова нещо — отговорих аз. — Жените, та дори и децата работят в градините, а мъжете ходят на лов за дивеч или за риба.

— Но ако някой не иска да копае? Ако предпочита да лежи под сенките? Защото под това горещо слънце копанта не е много приятна работа, нали така?

Обясних му, че ако някой се откаже да работи, племето сигурно ще го лиши от правото да получи таро и ямс от градините или месо от убития дивеч.

— Но аз мога сам да си улова риба в океана или в някоя река, нали? — продължаваше да ме обсипва с въпроси плантаторът. — Можете, разбира се. Дори ще се принудите, защото гладът ще ви застави. Защо тогава да не отидете заедно с всички туземци на лов за риба? Това е много по-приятно, уверявам ви. Аз ходих няколко пъти и не улових нито една риба, но въпреки това туземците ми даваха моя дял. Нали помните, няколко пъти донасях на яхтата прясна риба.

— Помня — кимна с глава Смит.

— Когато научите езика на туземците, сами ще пожелаете да работите заедно с тях, вместо да се измъчвате сам...

— Въпросът е за принципа, сър. Колективната собственост подрязва крилете на частната инициатива и създава лентяи. Човечеството е излязло от първобитното си състояние след появата на частната собственост. Без частната собственост човечеството и досега би си служило с лъка и стрелата, както тия диваци. Частната собственост поражда частната инициатива, а частната инициатива увеличава частната собственост. От векове тия две неща вървят ръка за ръка и движат човешкия прогрес. Така е, сър...

Горкият Смит! Той искаше да ме учуди със своите знания, без да подозира колко погрешни бяха те. Трябваше още в самото начало да изтъкна неговите заблуждения, още повече че Стерн, макар да не се месеше в нашия спор, слушаше внимателно и чакаше да чуе какво ще възразя на Смит.

— Далеч не е така, сър. Като поживеете на острова, ще се убедите, че колективната собственост и колективният труд не пречат на частната инициатива. Напротив, частната инициатива повече разперва крилете си, когато другите ѝ помагат. Например тук ловците изрязват на копията и стрелите си своя отличителен белег, за да се знае кой е убил всяко едно животно през време на големия лов. А когато животното е ударено от няколко копия, смята се, че то е убито от този, чието копие е попаднало в сърцето на животното или най-близо до сърцето. И той получава похвала.

— Само похвала ли? — попита Смит.

— Да, само похвала. Похвалата за проявена сръчност е най-голямата награда за един ловец.

— Лично аз бих предпочел по-голямо парче месо — усмихна се плантаторът.

— Не се съмнявам. Но туземците имат друго разбиране. А колкото за частната собственост — продължих аз, — вие се заблуждавате. Частната собственост е последица от разделението на труда, а не от личната инициатива.

— Какво значи разделение на труда? — попита Смит.

— Когато се появили различните занаяти, появило се и разделението на труда. Тук например жените от крайбрежните селища умеят да правят гърнета, а племето бома не умее. То получава от някое приятелско крайбрежно село гърнета, в които си вари храната, а дава за тях кенгарови орехи. Така крайбрежните жители постепенно превръщат правенето на гърнета в занаят. Ако работата стигне дотам, че едни хора почнат да правят само гърнета и с това да се изхранват, като получават за своите гърнета необходимите продукти — ето ви разделение на труда в зародишна форма. И между племето занго се забелязва известно разделение на труда: жените плетат мрежи или работят в градините, а мъжете ходят на лов за риба или за дивеч. Жените донасят от градините ямс и таро и приготвят яденето, а мъжете носят вода — ето ви още един начин на разделение на труда в зародишна форма.

— Но това няма да върви все така — уверено каза Смит. — Когато се появят различните занаяти и се натрупа по-голяма частна собственост, туземците ще се простят с колективната собственост, нали така?

Смит чакаше с нетърпение да чуе моя отговор. Аз му казах:

— Да не пророкуваме за далечното бъдеще. Нека разберем първо настоящето, за да не изпаднем утре в смешно положение. Право ли казвам, Стерн? — обърнах се аз към капитана.

— Да, Стерн, и аз бих искал да чуя вашето мнение — обърна се и Смит към капитана. — Лично вие какво бихте предпочели — похвала за убитата свиня или по-големичък свински бут?

— И едното, и другото, сър — усмихна се Стерн.

— Да си призная, аз предпочитам свинския бут — заяви Смит.

— Не се съмнявам — обърнах се аз към Смит, като угасих пурата си, чийто лютив дим ме задавяше. — Мисля, че инженерът, който е строил яхтата ви и на когото дължите сега живота си, ще бъде много по-доволен, ако вместо благодарствена телеграма му изпратите една по-внушителна сума. Но вие ще предпочетете телеграмата, нали?

— Не се отклонявайте — намръщи се плантаторът. — Думата е за диваците. Ако те са доволни от живота си, толкова по-зле за тях.

А защо да не са доволни? — попитах го аз. — Те нямат грижата за утрешния ден. Гладът никога не ги заплашва, защото земята е плодородна, а самият принцип на разпределение осигурява на всеки еднакво благополучие. Тук не вилнее страшният бич на експлоатацията, която е хвърлила в мизерия по-голямата част от човечеството. Това е голямо преимущество за племето. Прибавете към това неговите скромни нужди от храна и облекло и вие ще разберете защо тези хора толкова много обичат да се веселят. Често на селския мегдан, около буен огън, ще видите много мъже и жени да играят под звуците на бурума и на свирки от бамбук и кокосови орехи. Ако не са тия веселби и забави, хората биха страдали от безделие и скука.

— Ето на, виждате ли! — възкликна Смит и очите му светнаха. — Тази система на разпределение, както и липсата на частна собственост, прави хората лентяи. Видяхте ли с какво учудване разглеждаше главатарят моя кибрит когато запалих пурата му? С тази своя система племето никога няма да стигне до подобно изобретение. Хората работят само два-три дена в седмицата, а през другото време хайлазуват. Може ли да става дума за напредък? Не, тия хора никога няма да достигнат културата на цивилизованите народи. Но ако всеки един се трудеше за своя лична полза, тогава напредъкът щеше да бъде осигурен.

— Ето че пак се заблуждавате — възразих аз. — Изоставането на племето от постиженията на цивилизованите народи не се дължи на липсата на частна собственост, а на това, че туземците живеят откъснати от останалия свят и не могат да се поучат от опита на напредналите народи. Материалната и духовната култура е създадена с общите усилия на цялото човечество чрез обмяна на опита. Исторически погледнато, културата е верига, чието начало се губи в древността и преминава през всички народи и племена, каквито са съществували на земното кълбо. Древните араби бяха поети и астрономи, древните египтяни бяха математици и инженери, а древните гърци създадоха философията на Хераклит, Аристотел, Платон и Сократ, Илиадата и Одисеята на Омир, трагедиите на Есхил и комедиите на Аристофан, от които ренесансът черпеше знания за борбата си против схоластиката. Още през петнадесетия век Леонардо

да Винчи, когото ние познаваме само като велик художник, направи първия чертеж на самолет, а един крепостен ковач от времето на Иван Грозни полетя от една висока камбанария в Русия с крила, които сам беше си направил. За тая си дързост той беше наречен брат на дявола. Без тия и много други опити днес нямаше да има самолети. И книгопечатането е съществувало много години преди Гутенберг да открие подвижните букви. Така че материалната и духовната култура е създадена с усилията на цялото човечество още от времето на предисторическия период до днес. Ако племето занго не беше изключено от този поток поради природни причини, и то щеше да стои сега на същото културно равнище, на което се намират другите народи.

— Й щеше да има оная система на управление, която някои презрително наричат капиталистическа, нали така? — В гласа на Смит прозвуча ирония. — Признайте поне веднъж, че съм прав — провикна се той ухилен.

— То щеше да мине през всички етапи на развитието, през които е минало цялото човечество — отговорих аз.

— Дивачество, варварство, цивилизация, нали така? По-точно: родово общество, робовладелческо общество, феодализъм и... Кажете вие последната дума, сър — подкани ме Смит, като се усмихна иронично. — Кажете я, не се стеснявайте. Кой строй замени феодалния?

— Капиталистическият.

— Браво! А ще отречете ли, че капиталистическият строй дойде като историческа необходимост?

— Признавам. И ще падне пак по същата историческа необходимост.

— Мислите ли?

— Твърдо съм убеден.

— Вие сте шегобиец, сър — кисело се усмихна плантаторът. — Я по-добре ми кажете, как туземците заключват вратите на колибите си?

— Никак — отговорих аз.

— Какво? — сепна се Смит и изплашено ме погледна. — Нима нито една врата не се заключва тук? А строги ли са законите за кражба?

— Тук няма закони за кражба.

— Няма закони за кражба?! Боже мой! Значи, всеки нехранимайко може да ме срещне на пътя и да ми съблече дрехите от гърба, без да бъде наказан?

— Вие сами ще си съблечете дрехите и ще тръгнете по гащета като мене, защото горещината е ужасна — пошегувах се аз.

— Не се подигравайте, сър! — провикна се плантаторът. — Това не е разрешение на въпроса. Кой ще ме пази от крадците, щом няма закон, който да ги наказва?

— Тук няма крадци и затова няма закони против крадци. Но ако все пак се намери човек, който да ви открадне нещо, единственото наказание, което може да му се наложи, е да ви върне откраднатото. Крадецът няма да получи никакво друго наказание освен неприятното чувство, което подобно деяние ще възбуди между племето.

Смит се намръщи.

— Такова лекомислено отнасяне към кражбата не предвещава нищо добро — каза той. — От опит зная, че племената от тропическите острови са крадливи хора.

— Станали са такива, сър, но след поробването им от колониалните завоеватели. Преди това те са били честни и простосърдечни люде, каквито са сега жителите на Тамбукту. Ако племето занго бъде поробено от някоя капиталистическа държава, и то ще приеме лошите черти на своите завоеватели, щом му бъдат отнети средствата за съществуване...

— На въпроса, сър! — провикна се Смит и нервно изтърси пепелта от пурата си. — Липсата на наказание засилва апетита на крадците. Можете ли да твърдите, че това не е вярно?

— Да, това е вярно за общество с вълчи нрави и апетити, но не и за Тамбукту. Тук всеки работи, за да яде, и яде, за да работи. Частната собственост е крайно ограничена и затова...

— Чии са рогозките във вашата колиба? — прекъсна ме Смит.

— Мои. Всичко в моята колиба е моя собственост.

— Прекрасно! Защо тогава всичко в моята яхта да не е мое?

— Слушайте добре, сър, за да не повтарям. Ако аз имам две рогозки и едната ми е излишна и ако някой ми я поиска назаем, което значи да му я подаря, аз съм длъжен да му я дам. Но никой няма да влезе в колибата ми да краде в мое отсъствие.

— Не се знае — възрази плантаторът. — И в Англия има селяни, които никога не заключват жилищата си, и въпреки това кражбите съществуват.

— Такива селяни има навсякъде по света, но това не говори за липса на кражби, а за нещо съвсем друго.

— Мога ли да зная за какво говори?

— Говори, че много битови, морални и правни норми и обичаи често пъти съществуват много векове след изчезването на обществено-икономическите условия, които са ги породили.

Това показва също така, че английският и българският, и всеки друг народ по земята е минал по същия път на развитие, по който върви сега племето занго.

Стерн, който досега слушаше мълчаливо, изведнъж се обърна към нас и каза:

— Оставете тия отвлечени спорове, моля. Те не решават нашия въпрос. Сега за нас е важно само това, което се яде и което се пие. Важни са чувалите с брашното и ориза. Да, сър, аз съм материалист. Моята философия е проста. Това маса ли е? Маса. Нужна ли ни е тя? Нужна ни е. Това стол ли е? Стол. Трябва ли ни? Трябва ни. Дайте да видим какво да правим с тая маса и с тоя стол.

Така Стерн ни върна към първия въпрос, с който бяхме почнали: какво да правим с имуществото на Смит? И тримата бяхме съгласни с едно; в яхтата не бива да оставим нищо. Досега туземците не смееха да се приближат до яхтата, но след посещението на Боамбо и Арики всеки час можеха да нахълтат и други гости. Туземците бяха любопитни хора. Те сигурно щяха да дойдат да видят чудесата в голямата лодка и никой не би могъл да ги убеди, че всички тия „чудеса“ принадлежат на Смит. Всеки от тях щеше да си вземе каквото му хареса, без да го гризе съвестта, че е посегнал на чужда собственост. И всичко щеше да иде по вятъра.

— Ние ще живеем във вашата колиба, нали така? — попита Смит. — Значи, всичко трябва да откараме там, а след това ще решим какво да правим.

IV

Боамбо ни даде десет лодки с двадесетина здрави мъже и пренасянето започна. Тежките чували с брашно и ориз доста затрудниха туземците. Те не бяха свикнали да пренасят на гръб тежък товар, струпваха се по трима-четирима души на един чувал, докато други четирима го поемаха в лодката. Пък и самите лодки, направени само от едно дърво, издълбано като корито, не бяха приспособени за тежък товар, нито пък бяха устойчиви във водата и малко претоварване на левия или на десния борд можеше да ги обърне. И наистина една лодка се обърна заедно с хората и с един чувал брашно. Чувалът веднага отиде на дъното.

Пренасянето от брега до моята колиба беше по-лесно. Туземците привързваха с лиана всеки чувал за две дебели бамбукови стъбла и двама души ги отнасяха на рамене.

Моята колиба се превърна в склад. Камарата от сандъци, чували и мебели стигна чак до тавана и зае всичкото място почти до вратата. Когато работата беше привършена, Смит раздаде на туземците по едно герданче и със знаци им даде да разберат, че трябва да си отидат. При нас в колибата остана само Боамбо.

— Ще свикам големия съвет — каза главатарят — и ще решим какво да правим.

Попитах го какъв е този голям съвет. Оказа се, че ренгатите на петте села на племето образували „калиман комон“ — голям съвет. Той решавал най-важните въпроси, които засягат цялото племе. Съветът се събирал най-много два-три пъти в годината, но Боамбо имал право да го свиква всеки път, когато намери за нужно. Решенията на големия съвет били задължителни за цялото племе.

Като разбра, че големият съвет ще разпределя неговото имущество, Смит се развика:

— Разбойници! Пладнешки хайдуци! Ще решават как да разграбят имота ми, без дори да ме питат! На какво прилича това?

— Не става дума за разграбване, а за правилно разпределение — възразих аз.

— Не ме интересува дали правилно, или неправилно ще поделят кожата, която ще смъкнат от гърба ми! — сърдеше се плантаторът.

Помъчих се да го успокоя, като му казах, че законите на племето са такива.

— Добри закони, няма какво да се каже! — изсъска Смит.

— Мисля, че не са по-лоши от законите, които позволяват на един човек да ограбва хиляди...

— Вие прекалявате, сър! — още повече кипна плантаторът. — Вие ме обиждате! Аз няма да се оставя да бъда ограбен от тия диваци — не! Ще се боря с каквото мога и както мога!

— Ще се борите ли? — изсмях се аз на неговата глупост. — Как? Не забравяйте, че Тамбукту не е английска колония, а свободен остров със свои закони и обичаи, на които вие трябва да се подчинявате. Забравете навика си на господар. Разберете най-после, че има народи и племена, които предпочитат свободата пред робството и желаят сами да се управляват, както намерят за добре, а не да бъдат управлявани. Съветвам ви да бъдете по-скромен в претенциите си, защото тук няма английска полиция, както на Кокосовите острови.

Смит се разфуча още повече, но Стерн изведнъж го усмири, сякаш го поля със студен душ. Той каза:

— Да, сър, време е да разберете това, което ви се казва. Или искате да ви вържат камък на краката и да ви хвърлят в океана?

— Какво говорите, Стерн! — уплаши се плантаторът и седна на нара кротък като агънце. — Наистина аз трябва да свикна с тия хора и с техните... хм ... закони. Но все пак трябва да помислим и за себе си. Трябва да си оставим поне два-три сандъка с коняк и вино, трябва да скътаме и от консервите, и от захарта, и от ориза и брашното, и от пурите и цигарите... Какво ще кажете, Стерн?

— Ще кажа, че почвате да поумнявате — усмихна се капитанът.

Неочаквано в колибата влезе Арики и мълчаливо седна на нара. Настъпи гробно мълчание. Без да го покани някой, първожрецът взе една пура от кутията на Смит и посегна към неговата димяща пура да запали, но плантаторът драсна клечка кибрит и услужливо му поднесе огън. Арики трепна, но все пак запали пурата си от малкото пламъче. След това заоглежда чувалите и сандъците в колибата.

Лицето му беше бледно и сякаш още по-застаряло, погледът му не беше тъй остър, както по-рано, а в движенията му се забелязваше

умора и старческа отпадналост. Той приличаше на човек, влачен от мътна, буйна река. Само веждите му, намазани с прах от стрит въглен, бързо-бързо потрепваха.

— Това от голямата лодка ли е? — попита той.

Боамбо кимна с глава.

— Да, от голямата лодка.

Арики отново обгърна със студен поглед сандъците и чувалите и като забеляза пушките, изправени до стената, попита:

— А това какво е?

Обясних му, че това са „стрели“, които изпуцат „гръмотевици“.

Той дълго разглежда пушките отдалеч, защото не смееше да се приближи до тях. После, като зърна през вратата една свиня, която ровеше на поляната с няколко малки прасенца, обърна се към мене и каза:

— Убий я!

Аз отказах. Имаше ли смисъл да убивам това полезно животно само за да докажа на първожреца, че пушката наистина е силно оръжие? При друг случай той щеше да се убеди в нейната сила. Като забеляза моето колебание, Арики предизвикателно каза:

— Ти не можеш да я убиеш!

Без да кажа дума, взех една бойна пушка, напълних я и отидох до вратата. Свинята кротко ровеше из корените на едно дърво на около петдесет метра от колибата. Прицелих се и гръмнах. Нещастното животно хукна да бяга, но краката му се подкосиха и като се претърколи няколко пъти, зарита и замята главата си в различни страни.

Обърнах се към Арики. Той беше легнал по очи на нара и не смееше да дигне глава. Цялото му тяло се тресеше, сякаш той беше ударен от куршума.

— Стани! — извиках му аз. — Свинята е мъртва. Ела да видиш.

Първожрецът обърна главата си, както беше легнал, и като посочи пушката, каза:

— Махни я! Махни я!

Оставих пушката до стената. Едва тогава Арики се надигна и погледна през вратата.

— Е? Какво ще кажеш? — попитах го аз.

— Виждам, че пакеги казва истината — мрачно промърмори той.

После, като се поуспокои, попита как се казва тая „стрела“ на езика на пакегите.

— Пушка — отговорих аз.

— Колко пушки имат пакегите?

Показах му пръстите на двете си ръце.

— Леон-до.

За трите ловджийски пушки премълчах.

— А колко ще получи Арики? — попита първожрецът.

— Не зная. Всички пушки са на тоя пакеги — кимнах аз към Смит.

— Не, всички пушки ще бъдат табу^[1] — заяви Арики. Обясних на първожреца, че според обичаите на пакегите всичко, което сме донесли от яхтата, принадлежи на Смит. Арики настръхна. Той каза, че тук обичаите на пакегите не струват лула тютюн. Племето си има свой обичаи и всички са длъжни да ги спазват. И пакегите ... Защо сме избързали да докараме всичко в моята колиба? Защо не сме го питали?

— Пакегите не са виновни — намеси се Боамбо. — Аз казах да пренесат всичко в либата орованда.

— А защо не се посъветва с мен? — тросна му се Арики.

— Защото ти спеше като мъртъв.

— Като мъртъв! — извика Арики. — Ти искаш да умра, но Дао пак ме съживи. Да, аз бях умрял, и пак се съживих! Ти няма да се отървеш от мене! Ще взема всичките пушки! Всичките!

— Защо му са на Арики толкова много пушки? — учуди се Боамбо.

— Ще ги хвърля в Голямата вода. Те са опасни. С тях човек може да избие цялото племе.

— Арики не говори като рапуо — упрекна го Боамбо. — Кой ще избие нашето племе? Няма такъв човек. Ще дадем пушките на най-добрите ловци. През време на големия лов те ще убият много кро-кро.

Арики нищо не отговори.

Смит с напрегнато внимание слушаше разговора, без да разбира нито дума, а когато главатарят и първожрецът млъкнаха, той ме попита за какво се карат.

— За твоята черга — усмихнах се аз. Смит се сети каква е работата и веднага донесе една бутилка коняк. Очите на първожреца светнаха.

— Само ще го опитам — промърмори той и надигна бутилката. Конякът весело забълбука в устата му. Като изпи половината, първожрецът подаде бутилката на Боамбо и каза, като облизваше устните си: — Тацири! Пакегите са умни хора. Само едно искам от тях: да ме слушат.

Той покани Смит и Стерн да живеят в неговата колиба, да му бъдат гости.

Смит засия от радост. Значи, той ще живее под един покрив с Арики! Прекрасно! Той е неизказано признателен на първожреца и в знак на благодарност ще му подари нещо...

Смит се порови в един сандък, извади оттам малко огледалце и една бронзова гривна и тържествено ги поднесе на първожреца.

— Кажете му, че съм му безкрайно благодарен — помоли ме Смит.

— Мога да му кажа само, че сте му благодарен. Но безкрайно — това не мога да му кажа.

— Защо?

— Защото на зангски език няма думата безкрайно. Или ако я има, аз не я зная.

— Жалко, сър... Кажете му тогава, че много съм му благодарен. Макар че то не е едно и също. Или по-добре, че приемам да живея в неговата колиба с голяма благодарност.

— Голяма благодарност — това мога да му кажа. Но знайте, че колкото благодарността ви е по-голяма, толкова по-скъпо ще ви струва.

— Как така? — учуди се Смит.

— Много просто. Колкото повече причини имате да му благодарите, толкова повече подаръци трябва да му дадете.

— Щом е тъй — каза Смит, — кажете му само, че съм му благодарен.

През това време Арики беше закопчал вече лъскавата гривна на крака си и поиска още една бутилка коняк.

— Вие сте прав — каза Смит. — Аз наистина ще трябва по-рядко да изказвам своята благодарност на първожреца.

Все пак той донесе още една бутилка и я бутна в ръцете на първожреца.

Арики пак се напи, започна да пее и да танцува, като тъпчеше на едно място с разперени ръце и навеждаше главата си ту надолу към

земята, ту я дигаше нагоре с поглед, обърнат към тавана, докато най-после се строполи на розгката като безчувствен труп.

Боамбо махна с ръка и излезе. Той явно презираше първожреца и не можеше да го понася.

Смит клекна до своите сандъци и почна да ги проверява дали са заключени добре, а капитанът, излегнат на нара, му се присмиваше. Стерн смяташе, че грижите на Смит са безполезни и глупави. Все едно, туземците ще разграбят имуществото му, колкото и добре да са заключени сандъците. Така мислеше капитанът и подхвърляше хапливи шеги по адрес на плантатора. Но и плантаторът не му оставаше дължен: и той му отвърщаше с остри думи, и между тях постепенно избухна нова свада.

— Собственик! — мърмореше капитанът. — Такъв сте били и такъв ще си останете до гроб.

— Да, да, аз съм собственик! — зъбеше се плантаторът. — Не го крия, но защо вие, които не държите на собствеността, искате да ме ограбите? Защо искате да делите с мен моето имущество? Не, не! Аз ще изгоря тия сандъци, но нищо няма да ви дам! Нищо!

— Ще ми дадете! — Стерн повиши гласа си. — Ако не ми дадете доброволно, сам ще си взема каквото ми хареса. И ще направя това, преди диваците да са разграбили всичко. Още сега! Да-да, още сега! — Той стана от нара и тръгна към Смит.

— Опитайте се! — изръмжа плантаторът и като се изправи пред сандъците и чувалите, зае войнствена поза. — Опитайте се, сър!

Смит беше станал неузнаваем. Тънките му устни бяха се изкривили в болезнена гримаса, лицето му беше потъмняло от злоба, стоманеносивите му очи гледаха мрачно и заплашително. Съзнанието на собственика, с което бе просмукано цялото му същество, се прояви открито и грубо. Вероломното му поведение не ме изненада, но все пак ме учуди: плантаторът беше прекалено много разярен за вещите си, които се изплъзваха от ръцете му в един момент, когато животът му все още беше в опасност и зависеше от добрата воля на първожреца. А първожрецът се съгласи да го допусне на острова само заради вещите, които Смит искаше на всяка цена да запази за себе си.

Аз заставах между двамата, хванах под ръка капитана и го отведох настрана.

— Омръзна ми да ви слушам — казах им аз. — Това на нищо не прилича. Дори и диваците ще ви се смеят...

— Аз няма да позволя на слугите си да ме ограбят! — гневно извика плантаторът, като ме стрелна враждебно с очи.

Трепнах като ударен с камшик. С какво право той тип още ме смята за свой слуга? Не, аз не съм му слуга, а спасител! Това ли е неговата благодарност! Той още не беше излязъл на острова, а вече показваше мръсните си рога на собственик и господар. Забравя, че Тамбукту не е Кокосовите острови. Сега той зависи от мен, а не аз от него и няма да му позволя да ме третира като свой слуга.

— Вие сте непоправим глупак и нетърпим нахал — извиках аз гневно. — Съжалявам, че се грижих толкова много за живота и спокойствието ви с риск да стана още по-омразен на първожреца. Но още не е късно да поправа грешката си. Отказвам се вече от всякакво застъпничество, сър! Отсега нататък сам се грижете за себе си.

Смит изведнъж се сепна, загледа ме като втрещен, искаше да ми каже нещо, но аз бързо излязох от колибата и захлопнах силно вратата след себе си.

Тръгнах напосоки по една пътека през гората. Бях разстроен. Имаше нещо унижително и обидно в думите на плантатора, което ме засегна дълбоко. Имаше нещо противно и оскърбително в отношението му към нас. И всичко това заради тия проклети сандъци и чували! Заради удобните меки столове, заради пухените дюшеци, заради захарта и ориза, заради коняка и виното... Когато всичко това потъне в гърлото на плантатора и той остане с празни ръце като нас с капитана, тогава той сигурно ще престане да ни натрапва своето фалшиво превъзходство на господар и ще стане друг човек. Да, аз бих могъл да му помогна в това преобразяване. Това никак не беше трудно: достатъчно беше да събера туземците и да им кажа, че в моята колиба има много неща, които те трябва да поделят помежду си. И само за един час от сандъците и чувалите на Смит и помен няма да остане. Но аз никак не бях сигурен, че това е най-доброто, което трябваше да направя. Не, ние трябва да запазим много неща от имуществото на Смит за себе си. Преди всичко трябва да запазим от разграбване сандъците с дърводелските инструменти, които жителите на острова не биха могли да използват без наша помощ. С тия сечива ние бихме могли да създадем известни удобства — и за нас, и за цялото племе.

Ще направим големи лодки с платна, ще построим по-хубави колиби, дори и малки удобни къщички с прозорци, веранди и солидни врати. Трябва да запазим пушките, за да ходим на лов за дивеч поне докато се свършат патроните. Така по-често ще имаме месо в нашите онами. Какво друго? Да, ще научим хората по-добре да обработват земята с железни лопати и мотики, каквито също имаше в сандъците на Смит. Какво още? В два сандъка имаше нов разглобен банциг за рязане на дъски. Ще издигнем бент на близката река, ще направим обикновен воденичен долап и ще имаме механизирани гатер с постоянна двигателна сила. Ще нарежем дебели дъски от тиково дърво и ще направим една гемия. Ще се опитаме да напуснем острова и да стигнем до най-близкото пристанище. Но кое беше най-близкото пристанище и къде се намираше, това никой не би могъл да ни каже. Ние дори не знаехме къде точно се намира остров Тамбукту, защото секстантът и таблиците, с които моряците определят местонахождението на корабите с точност до няколко метра, бяха потънали заедно с кормчията. Не бяхме сигурни и в стария испански географ, който твърдеше, че остров Тамбукту се намира на 84 градуса източна дължина и на 7 градуса южна ширина, защото през време на Магелан измерванията не са били точни, както сега. Наистина, когато ни залюля ураганът, ние се намирахме на 85 градуса източна дължина и на 6 градуса южна ширина — значи, на стотина километра североизточно от остров Тамбукту. Но на тия цифри, колкото и да бяха точни, ние не можехме да се уповаваме след урагана. Както е известно, такива силни урагани в Индийския океан като този, който ни връхлетя, отнасят корабите на стотици километри от мястото, където са ги настигнали. Никак не бе чудно, ако ураганът беше отвялякъл и нашата малка яхта стотици километри далеч от мястото, където се намирахме, преди той да се появи. При това объркано положение само едно беше сигурно: ние се намирахме приблизително между 80 градуса източна дължина и 10 градуса южна ширина, а това значи една окръжност с диаметър от хиляда и сто километра. Сигурно беше също, че най-близката суша до Тамбукту е остров Ява — може би хиляда, а може би две хиляди километра на изток оттук. Така или иначе, с една солидна гемия при попътен вятър ние бихме могли да стигнем до Ява, а оттам човек може да иде в Европа само за две седмици, разбира се, ако има пари за големите океански параходи. Аз нямах пари, но бих могъл да

постъпя на работа в някой параход, който пътува от Ява до някое европейско пристанище. Ако това не ми се удаде, бих могъл да работя в някое явайско пристанище, докато спестя нужната сума за билет. Но за да постигнем всичко това, трябваше най-напред да направим здрава гемия, а това никак не беше лесно. Нито капитанът, нито Смит, нито пък аз бяхме способни за такава работа. Най-много бихме могли да направим една голяма лодка с рогозки вместо платна. Но пътуването с такава лодка през Индийския океан е много рисковано. Тук бушуват такива бури, че и океански кораби загиват понякога, а какво остава до една лодка. Не, никой от нас не би се решил да седне в такава черупка и да тръгне към сигурна смърт. Едно корабокрушение претърпяхме — стига ни толкова...

Замислен така, аз неусетно бях навлязъл доста дълбоко в гората. Като повървах още малко, пътеката ме изведе на равна полянка, по средата на която имаше една колиба, по-голяма от колибите на туземците. Вратата беше затворена. Аз я откряхнах и погледнах вътре. По средата на колибата имаше много голямо огнище, на което тлееше дебел сух пън. В дъното до стената, върху дънер от дърво, беше поставен Дао — идолът на племето. До него на нара дремеше една бабичка. Тя беше седнала с прострени напред крака, облежната до бамбуковата стена — чорлава, немита, страшна... Идолът, изработен грубо, беше боядисан с черна боя. Но — странно! — в лицето той много приличаше на Арики. Разбира се, това беше случайна прилика, защото идолът съществуваше от незапомнени времена, а Арики едва ли имаше повече от седемдесет години. Идолът беше с наведена към земята глава, сякаш замислен за нещо, а дясната му ръка с отворен показалец беше издигната нагоре и сочеше към тавана. По стената зад идола бяха окачени различни копия, стрели, каменни брадви и други оръжия, употребявани в различни времена. И между тях — това беше цяло откритие — една от ония бомбарди, с които испанците и португалците в края на петнадесетия и началото на шестнадесетия век бяха покорили много острови в Индийския и Атлантическия океан. Това страшно оръжие в миналото, сега потънало в прах, проядено от ръждата, беше ненужно и безпомощно като трупа на мъртвец. Но някога то е всявало ужас сред диваците от всички острови и континенти. То не оставяше никакво съмнение, че някога на остров Тамбукту наистина са живели Магелановите моряци. Това беше също

тъй сигурно, както и това, че колибата, която разглеждах, беше колибата на вечния огън...

Спомних си думите на Боамбо, който беше ми казал веднъж, че в колибата на вечния огън има право да влиза само Арики, и то през време на определени празници. „А какво би станало, ако някой от племето влезе в колибата на вечния огън?“ — бях попитал аз главатаря. „Ще загине.“ „Как?“ — „Дао знае как. Той ще каже на Арики как да накаже тоз, който влезе в колибата на вечния огън.“ Спомних си тия думи и побързах да се отдалеча от това опасно място.

Тръгнах по една пътека, като предполагах, че ще ме изведе в селището на Боамбо, но пътеката неочаквано зави в друга посока и аз излязох на открито място, където работеха много туземци — мъже, жени и деца. Те разчистваха гората. Младите дървета и храстите бяха изсечени с каменни брадви и разчистени. На старите дебели дървета бяха изсечени клоните, а до дънера на всяко дебело дърво гореше голям огън. Туземците не можеха да отсекаат тия дървета със своите каменни брадви и ги изгаряха до корена в течение на няколко дена. След като разчистят и изгорят всички клони и дървета, туземците обграждат мястото с бамбук. Те забиват в земята бамбукови колове в два реда, на двадесетина сантиметра един от друг, запълнят междините с парчета от клони и трески и завързват коловете един за друг с лиани. Бамбуковите колове пуцат корени и растат много бързо — за едно денонощие израстват до тридесет сантиметра. Дивите свини не могат да проникват през тая здрава ограда. След това туземците разкопават земята с изострени дървени колове. Тази работа е много трудна, и се извършва от мъжете. Двама или трима души забиват острите колове в земята близо един до друг и обръщат голяма буца. След това отново забиват коловете и обръщат втора буца. Така постепенно те разкопават заграденото място и изчистват корените. След мъжете вървят жените, които раздробяват буците с дървени лопатки, а децата ги натрошават още по-ситно с ръце. От тази ситна пръст жените правят кръгли лехи и ги засяват с различни растения. Най-много сеят таро, ямс и батати. Това е главната храна на туземците. В други градини те засяват банани, кокосови, пъпешови и хлебни дървета, кенгарови орехи и други.

Тук заварих и моя стар приятел Гахар. Щом ме видя, той веднага дойде при мене. Седнахме на сянка и запушихме. Гахар предпочиташе

цигарите пред своя тютюн и когато ме срещнеше, не пропускаше случая да изпуши една цигара.

Като гледах как туземците се мъчат със своите дървени колове и лопатки, аз се сетих за железните лопати и за брадвите на Смит, които той беше купил за своите плантации в Кокосовите острови. Те биха облекчили труда на тия хора. Туземците лесно биха изсекли дърветата с брадвите, а с лопатите и мотиките без особен труд биха разкопали и засели градината. И аз реших да взема няколко брадви и лопати и да ги занеса на туземците дори против волята на Смит.

Отидох в колибата, но я заварих празна. Арики, Смит и капитана ги нямаше. От сандъците и чувалите нямаше никаква следа. На нара се търкаляха само няколко празни бутилки и две-три случайно забравени свещи.

Отидох у Боамбо, но не го заварих вкъщи. Старата Дугао вареше таро пред колибата. Гърнето къкреше на огъня и се пенеше. Тя ми каза, че Боамбо си идвал, но пак отишъл някъде. Бил много сърдит...

[1] Табу — нещо забранено. ↑

ДВАДЕСЕТА ГЛАВА. НЕОЧАКВАНА СРЕЩА. ТАЙНАТА НА БЕЛИТЕ ЛИСТА. КОЙ ИСКА ДА МЕ УБИЕ? ЖАЛБИТЕ НА СМИТ. ДНЕВНИКЪТ НА МАГЕЛАН

I

Слънцето залезе, настъпи нощ. Боамбо не си идваше. Син му и дъщеря му също ги нямаше.

Прибрах се в колибата си. Чувствувах се много самотен. Затворих вратата, покачих се на горния кат и излязох на бамбуковата тераса. Легнах по гръб и се загледах към заоблаченото небе. До мен достигаше силният шум на вълните, които се разбиваха в скалите. Океанът се вълнуваше. Беше задушно като пред буря. Къде са отишли Стерн и Смит? Може би на яхтата? Но защо капитанът не беше ми оставил една бележка, та поне за него да не се тревожа? Кой знае, може би той се е помирил със Смит и двамата са решили да напуснат моята колиба и да живеят отделно... Може би Смит е решил, че е по-изгодно да разделя своето имущество между двама, отколкото между трима. Глупак! Нима не знае, че аз нищо не искам за себе си?...

Да, ние бяхме рожби на два свята. Аз принадлежах на новия свят, света на правдата и щастието, а Смит — на стария свят на господарите. Той никога нямаше да ме разбере. Моите грижи за туземците бяха непонятни за него. И аз бях сигурен, че и да живеехме в една колиба, ние щяхме да бъдем чужди един на друг. Бях сигурен и в това, че плантаторът и в бъдеще щеше да ми създава тревоги. А капитанът? Нима и той беше преминал на страната на Смит? Едва ли... Смит и него се опитваше да третира като свой слуга, а между слуги и господари никога не може да съществува мир и приятелство.

Беше доста късно, когато вратата хлопна и някой влезе в колибата. Чух стъпките му по рогозките, след това стълбата от лиани зашумоля и заскърца. Някой се изкачваше на горния кат. Аз станах и зачаках прав на верандата. Стъпките прошумяха по бамбуковия таван. През малкото прозорче се показва — кой мислите? — Канеамеа.

— Андо! Къде си, Андо? — тихо пошепна тя. Аз мълчах в тъмнината.

— Ти ли си, Андо? — попита Канеамеа, като ме забеляза.

Аз съм.

Не ме очакваше, нали?

Не. Защо дойде? Сега е късно.

тревожно казах аз.

— Търсех те по-рано, но не те намерих. — Тя помълча малко, след това продължи: — Аз дойдох... Не се ли радваш?

— Не! Чуваш ли? Не! Иди си!

— Пакегите са у дома — прошепна тя. — Набу много пи и пак заспа. Ще спи до утре. (Тя каза: „Алу ябом аро“ — до изгрева на слънцето.) Арики каза, че пакегите ще живеят в нашата либата орованда. Разбираш ли?

— Разбирам.

— А ти къде ще живееш?

— Тук. В моята колиба.

— Няма ли да дойдеш при пакегите?

— Не. Аз оставам тук.

На ръцете ѝ блеснаха две евтини тучени гривни, сигурно подарък от Смит.

— Иди си — казах аз. — Чуваш ли?

— Няма да си ида!

Гласът ѝ трепна. Тя седна на рамката на прозореца.

— Опасно е — настоях аз. — Добрите момичета не ходят нощно време в чужди колиби. Това е забранено. Иди си.

— Страхуваш ли се?

— Да, страхувам се.

— От кого?

— От Арики. Той ще побеснее, ако узнае, че си идвала в моята колиба.

— Ти ми каза веднъж да дойда. Помниш ли. Ето аз дойдох.

— Казах ти да дойдеш денем. А ти идваш нощно време. Това е опасно...

— От никого не ме е страх!

— А защо трепереш? — попитах я аз. Тя наистина трепереше.

— Не треперя.

— Трепереш, аз виждам. Болна ли си?

— Не съм болна.

Хванах я за ръката и напипах пулса ѝ. Той ускорено биеше. Ръката ѝ беше гореща.

— Да слезем долу — предложих аз, като мислех как по-скоро да я отпратя.

Канеамеа покорно тръгна след мене. Слязохме в колибата.

— Аз видях, когато ви хвърлиха в Голямата вода — отново заговори тя, като седна на нара. — И казах на моя набу: „Набу, не хвърляй пакегите в Голямата вода.“ Но той не ме послуша. — После като помълча малко, тя додаде тихо: — Той не те обича...

Аз знаех, че Арики не ме обичаше.

Канеамеа искаше да ми каже още нещо, но аз я прекъснах. Не беше време за разговори. Тя трябваше да си отиде веднага, докато не е дошъл някой.

— Иди си! — настойчиво повторих аз. — Чуваш ли? Дърветата шумят. Духа вятър. Буря идва. Иди си!

Наистина беше излязъл силен вятър, дърветата се огъваха и шумяха. Пролетно и есенно време тук често бушуваха силни бури с поройни дъждове. Гледаш: времето е тихо, звездна тропическа нощ е обгърнала земята — и изведнъж излиза силен вятър, небето потъмнява, покрива се с облаци, светкавици разсичат мрака и само след няколко минути се разразява страшна буря с проливен дъжд. А ти седиш в колибата си и слушаш как бучат водопадите в планината, как падат с трясък старите дървета в джунглата...

— О, ти ме пъдиш! — проплака Канеамеа. — Това е много лошо! Оня стар пакеги с дългата глава не би ме изгонил. Той е по-добър от тебе...

Не зная в друго време дали бих се изсмял на нейните думи, или бих се обидил, но сега те не ме засегнаха. Аз повтарях само едно: „Иди си, иди си!“

— Добре! — съкрушено каза Канеамеа и стана. — Отивам си.

И тя тръгна към вратата. Трябваше поне да я изпратя. Навън бурята вече бушуваше с пълна сила, по покрива зашумоляха първите капки. Настигнах я и я хванах за ръката. Бях потиснат и смутен.

— Не се сърди — казах аз. — Утре ще дойда у вас. Ще поговорим. А сега ще те изпратя през гората.

— Не! — отсече тя и се дръпна. В същия миг нещо падна на земята. Наведох се и го взех. Беше някакъв пакет, увит в плетка от палмови листа.

— Какво е това? — попитах аз.

— Белите листа — отговори Канеамеа.

— Белите листа! Истина ли!

— Ти искаше да ги видиш и аз обещах да ти ги донеса. Ето, донесох ги, а ти ме пъдиш...

— А защо не ми каза, че носиш белите листа?

Тя мълчеше.

— Добре — казах развълнуван. — Много добре. Сега ще видя белите листа. Ще запаля огън.

— Не! — отсече Канеамеа. — Аз трябва да си вървя! Но аз бях се върнал вече при нара и търсех свещите, които бях видял тази вечер. Намерих една, запалих я и я закрепих на нара.

— Нана — тъй да бъде — примирено промълви Канеамеа. — Виж белите листа. После ще си ида. Но не искам да ме изпращаш. И никога не идвай у дома. Чуваш ли? Никога!

— Никога — машинално повторих думите ѝ, без да съзнавам какво означават.

Изправих се до светлината и бързо развързах плетеницата. Белите листа не бяха нищо друго освен един стар тефтер с изтъркана черна подвързия, оръфана по краищата. Прелистих го развълнуван. Страниците бяха изпъстрени със ситен почерк. Макар мастилото да беше доста избеляло, буквите все още можеха да се четат, но аз не разбирах нито дума от написаното. Прочетох само заглавието на първата страница и разбрах, че това е дневникът на Магелан. Името му беше написано с едри букви, а под него имаше дата:

„10 август 1519 година, гр. Севиля, Испания.“

Да, нямаше никакво съмнение — това беше дневникът на великия мореплавател, който пръв обиколи земното кълбо и доказа, че Земята е валчеста, а не плоска, както е твърдяло духовенството. От историята се знае, че Магелан действително потеглил от пристанището на Севиля на 10 август 1519 година с пет кораба и 265 души екипаж. Най-напред се насочил край бреговете на Африка, след това на запад, към бреговете на Южна Америка, за да открие нов път за Индия. Много историци са се занимавали с това велико пътешествие, но нито

един не се е добрал до истината. Защото истината е била потулена от испанския крал и неговите приближени. Заради криворазбран патриотизъм (Магелан е португалец, а не испанец) и най-вече заради лични сметки испанските велможи искали името на великия мореплавател да бъде забравено и то наистина не било споменавано в течение на десетки години. Едва по-късно историци настойчиво почват да говорят за него и тогава става ясно, че Себастиан дел Кано, испанският офицер, който заговорничел против Магелан през време на пътешествието, използвал убийството на великия мореплавател за лично благополучие и слава. Много историци намекват, че дел Кано е унищожил дневника на Магелан, за да прикрие заговорите на испанските офицери и опитите им за преврат на петте кораба, но се оказва, че историците не са прави: дневникът на Магелан беше в ръцете ми. Той щеше да разкрие много неизвестни или замъглени и изопачени факти от това велико пътешествие. Всички историци са черпили сведения за него главно от дневника на италианеца Пигафета, който придружавал Магелан и бил свидетел на неговото убийство. Но от историята се знае, че и този дневник на Пигафета бил подправен. Лично Пигафета го поднесъл на испанския крал Карлос I и още тогава дневникът изчезнал. Това, което днес минава за дневник на Пигафета, не е нищо друго освен кратко извлечение от оригиналния дневник. Защо е изчезнал оригиналът, никак не е трудно да се досетим. Заговорите на испанските офицери против Магелан в залива Сен Хулиан, опитите им да го арестуват, бягството на един от петте кораба и връщането му в Испания още от американския бряг и най-после славата на Магелан — всичко това трябвало да бъде скрито от историята или изопачено така, че подвигът на Магелан да бъде сведен до нула. Защото Магелан не е испанец, а португалец. Трябвало да се изтъкне като герой бискайският благородник дел Кано, който всъщност само пречел на Магелан. И защо не? Магелан е мъртъв, а мъртвите не могат да говорят. Всичката слава, целият подвиг на Магелан по някаква ирония на съдбата биват приписани тъкмо на ония, които нямат никакви заслуги.

Дневникът беше написан на португалски език и макар да не разбирах нито думица, аз не се съмнявах ни най-малко, че той ще разкрие тъмната история около това велико пътешествие и истината ще блесне с пълна светлина. И тъкмо затова у мен възникна

благородната мисъл на всяка цена да взема дневника от Арики и да го запазя, та ако един ден успея да напусна Тамбукту, да изнеса пред света истината за великия мореплавател. По такъв начин аз щях да направя голяма услуга на човечеството.

Там, където свършваше почеркът на Магелан, започваше нова страница с друг почерк, на английски език. Прегледах набързо написаното. И това беше дневник на някой си англичанин Джон Джигерс от екипажа на Магелан. Аз го прелистих набързо и прочетох тук-таме по няколко реда. Джигерс описваше прежеждията на петте Магеланови кораба, различните несполуки и приключения през време на хилядата дни на тяхното пътуване през три океана; описваше живота на испанските моряци на остров Тамбукту, пленяването на великия главатар Пакуо и най-последно гибелта на испанците

— Какво казват белите листа? — чух гласа на Канеаеа. В увлечението си аз бях я забравил.

— Разказват за пакегите, които били удавени в Голямата вода през време на великия главатар Пакуо — отвърнах аз. — Много интересно.

— Доволен ли си?

— Много!

— Добре. А сега трябва да си вървя...

— Белите листа не са за Арики — казах аз. — Те трябва да останат у мен...

— Ти никога вече няма да ги видиш! — извика Канеаеа. Тя беше разстроена и обидена. Моето поведение беше я огорчило.

— Защо няма да ги видя? — попитах аз.

— Защото никога няма да станеш рапуо и даго на Канеаеа.

След тия думи тя грабна дневника от ръцете ми и избяга. Излязох да я изпратя, но щом прекрачих през високия праг, бурята ме блъсна така силно, че едва се задържах на крака и се облегнах до стената. Канеаеа беше изчезнала в мрака.

Бурята беснееше и огъваше тънките палми чак до земята, дъждът шуртеше на потоци. Щом се показах на вратата, свещта угасна в ръцете ми и падна на земята. Аз се наведох да я търся. В същия миг една стрела префуча и се заби в стената точно на онова място, където беше главата ми, преди да се наведе...

Бързо влязох в колибата, затворих вратата и я залостих добре отвътре. След това пипнешком се изкачих на горния кат и седнах върху твърдия бамбук. Бях мокър и разстроен.

Копието беше в ръката ми. Жалко, че нямах пушка. Плантаторът би могъл да ми остави поне една от десетте, но той не се интересува от моята безопасност. Седях на нара и се вслушвах във воя на бурята. Гредите на колибата остро пропукваха от силния напор на вятъра и ме караха да се стряскам в непрогледната тъмнина.

Цяла нощ не мигнах. Кой искаше да ме убие? — питах се аз и се вслушвах във всеки шум. — Арики? Но Арики беше пиян. Той не би могъл да дойде в тъмнината до моята колиба. Тогава — кой?

II

Още на другия ден Смит и Стерн дойдоха при мене и ми донесоха чантата с лекарствата, няколко кутии цигари, кибрит, ловджийската пушка, с която бях стрелял вече, и един патронташ. Смит заяви тържествено, че ми ги подарява, но аз отказах да ги взема. Тогава той остави всичко на нара и заяви, че ако откажа, това ще бъде най-голямата обида за него. Аз не възразявах повече, защото лекарствата бяха много необходими за племето.

— Добре — казах аз, — ще приема всичко това, но ако обещаете, че никога няма да ме наричате свой слуга.

— Никога, сър! — възкликна Смит. — Никога, повярвайте ми!

— А мене? — попита Стерн.

— И вас, Стерн! Ето, това е кръст! ... — И той наистина се прекръсти.

— И винаги ще ми говорите на „ви“ — каза Стерн.

— Да, сър, винаги.

— А защо задигнахте всичко от моята колиба? — попитах аз плантатора.

— Аз не съм виновен, сър — отговори той. — Ето и Стерн е свидетел. Щом изтрезня, първожрецът събра десетина туземци и им заповяда да пренесат всичко в неговата колиба. Нима можехме да ги спрем? Сам разсъдете ... извика и нас и ние тръгнахме след него. Нямаше как... После пак се напи и цяла нощ хърка като заклан. Ужасно, сър! Хиляди пъти съжалявам, дето напуснах яхтата.

— Невъзможен старец — обади се и капитанът. — Той научи вече две английски думи и все тях повтаря: „Коняк, цигарки, коняк, цигарки.“ И после почва на своя неразбран език: „Пакеги нанай биля, пакеги нанай биля.“ Какво значи то?

— Белите хора са добри — отговорих аз.

— Жалко — въздъхна Смит. — Как ще се разбираме с тия хора, като не знаем езика им? Вие трябва да дойдете при нас, сър. Непременно трябва да живеем заедно.

Отказах. Бях решил да не стъпвам в колибата на първожреца.

— Ние не сме вече в неговата колиба — каза плантаторът. — Тая заран първожрецът ни даде отделна колиба.

— А къде е вашето имущество? — попитах го аз.

— В колибата на първожреца.

— Нима всичко остана там?

— Всичко, сър — въздъхна Смит. — Тоя първожрец е изпечен разбойник. Той ме ограби. Вие трябва да дойдете, сър. Трябва да ни помогнете да се разберем с него. Той трябва да ми даде поне част от мебелите. Аз не съм свикнал да спя на гол нар и на дървена възглавница. Не, сър, уверявам ви. Първожрецът трябва да ми даде леглото. И много други работи. Елате да поговорим, сър. Много ви моля.

— Елате — повтори и капитанът. — Без вас ние сме загубени. Вие трябва да се преместите в нашата колиба. Аз отново отказах.

— Защо? — попита ме капитанът.

— Защото вашата колиба е в селището на Арики, а аз имам сериозни основания да не живея там. Предпочитам да си остана в моята колиба.

— Много ви моля, сър — отново проплака Смит. — Тоя проклет първожрец трябва да ми върне поне най-необходимото. Кажете му, сър. Ще дам и на вас нещо от мебелите...

— Добре — съгласих се аз. — Ще поговоря с Арики. А за себе си нищо не искам. Лекарствата и пушката ми стигат.

По-късно отидохме с Боамбо у Арики и водихме дълги преговори. Боамбо беше настойчив. Той искаше всичкото имущество на Смит да бъде раздадено на туземците от цялото село, всяко семейство да получи по нещо. Арики дълго упорствуваше, но в края на краищата се съгласи да остави за себе си само бутилките със спиртни напитки.

III

След като разбрах, че белите листа на Арики не са нищо друго освен дневникът на Магелан, аз денонощно мислех как да го спася и да го запазя за историята. На Магелан положително не ще да му е вървяло, мислех си аз. Много унижения и горчивини преживял той и много нещастия го сполетявали през време на неговия героичен живот, защото хората, на които служел, били несправедливи към него. Но защо и сега, повече от четиристотин години след смъртта му, неговият дневник трябваше да служи на лъжата и измамата? Защо трябваше да попадне в ръцете на шарлатанина Арики и да се превърне в зла съдба на племето занго, което никога не беше чувало името на великия мореплавател? На Магелан не му вървяло в живота — това не е нещо ново и изключително: много велики мъже преди него и след него са страдали от мракобесието и злата воля на управниците и мнозина от тях загинали в затворите, други били изгорени на клади, трети отровени или окачени на бесилки или заклани като добичета. Но защо злата съдба преследваше великия мореплавател и след смъртта му?

Аз мислех само едно: как да измъкна дневника от ръцете на Арики. Амбо би могъл да ми помогне, но аз не се решавах да се обърна към него, защото той вярваше, че белите листа крият някаква тайнствена сила, която ще му стане известна, когато стане мъж на Канеамеа и наследник на седемте пояса на мъдростта. Тогава същите тия бели листа ще му кажат кой какво мисли. В белите листа и в седемте пояса Амбо виждаше оная сила, която утре, ако стане рапуо, ще му даде власт над племето, и кой знае, може би и той щеше да злоупотребява с тази власт също тъй, както злоупотребяваше с нея и Арики. Властта често пъти заслепява хората, особено славолубивите, а такива за съжаление винаги е имало повече, отколкото ние си мислим.

Не, аз не бива да откривам намеренията си на Амбо. Но към кого да се обърна тогава? Кой би се съгласил да ми помогне? Смит? Но аз и на Смит нямах доверие. Оставаше капитан Стерн. Самият той беше ми казал, че се сприятелил с Арики, често ходели в колибата на първожреца заедно със Смит, пък и първожрецът ходел в тяхната

колиба. Да, Стерн би могъл да вземе дневника на Магелан, но дали ще се реши на такава опасна постъпка?

Веднъж извиках стария морски вълк в моята колиба и му открих тайната на белите листа. Като чу, че „листата“ са дневникът на Магелан, старият моряк толкова силно се развълнува, че дълго време не можа нищо да проговори. Дневникът на Магелан! На великия мореплавател! На човека, който пръв обиколи земното кълбо! Това е невероятно! Дневникът трябва да бъде спасен! На всяка цена! Стерн ще направи всичко, ще рискува всичко, но ще го измъкне от ръцете на първожреца...

Право да си кажа, готовността на Стерн ме учуди. Аз го познавах като човек, който беше пребродил всички морета и океани и сега желаше само едно; да изживее спокойно старините си. Той бе преживял много морски и житейски бури, но щом свикна със спокойствието на сушата, щом разбра, че твърдата земя е по-сигурна опора от бурното море, той предпочиташе бедната колиба с твърд нар пред неустойчивата палуба и тихия живот пред разнообразието на впечатленията. Но все пак Стерн беше моряк и дневникът на Магелан не можеше да не го интересува.

— Слушайте — развълнувано каза той, — всичко, което говорим тук, трябва да остане в тайна. Смит не трябва да узнае нищо за дневника на Магелан, защото ще го задигне от колибата на Арики и ние няма да го видим вече. Той ще разбере какво богатство е този дневник и ще го обсеби, за да го продаде един ден на оня, който му даде повече пари.

— Това е твърде възможно, капитане.

— Не твърде възможно, а сигурно! — вълнуваше се Стерн. — Аз ще взема тоя дневник. Днес-утре той ще бъде в нашите ръце.

Неговата решителност ме зарадва, но аз трябваше да го предупредя и за опасностите. Щом забележи, че дневникът е изчезнал, Арики ще нададе вой и ще обвини нас, белите хора, и най-вече мен, защото аз неведнъж бях искал да го видя.

— Бъдете спокоен — многозначително се усмихна Стерн. — Аз ще бутна в колибата някоя друга книга, която прилича на дневника, и Арики нищо няма да разбере.

— О, това е великолепа идея, Стерн! — възкликнах аз.

— Да отидем още сега в яхтата и да преровим библиотеката на Смит — предложи капитанът. — Вие сте виждали вече дневника, нали? Ще подберем някоя книга, която прилича на него. Да вървим, момчето ми.

Ние преровихме цялата библиотека, но не намерихме нито една книга, която да прилича на дневника на Магелан.

Тогава Стерн се сети за дневника на яхтата. Както е известно, всеки кораб има дневник, в който по няколко пъти на ден се вписва местонахождението на кораба, часът и минутите на пристигането му в някое пристанище, датата на отплаването, както и всички по-важни случаи на повреди или претърпени бури. И понеже дневниците на всички кораби по света си приличат, и дневникът на яхтата на Смит приличаше на дневника на Магелан. Разликата беше само в кориците. Дневникът на Магелан имаше черни корици, а дневникът на яхтата беше подвързан със зелени корици.

— Това е дребна работа — махна с ръка Стерн. — За един миг ще откъсна кориците от дневника на Магелан и ще пришия в тях дневника на яхтата. Неграмотният Арики никога няма да разбере измамата.

— Това е вярно — съгласих се аз. — Но все пак опасността е голяма. Трябва да се пазим и от Арики, и от Смит.

— Оставете това на стария морски вълк — усмихна се Стерн. — Още утре дневникът на моя велик колега ще бъде в ръцете ни.

Думите на капитана звучаха като закана. Сега той ми се видя друг човек. Откак заживя на острова, той беше се примирил с мисълта, че никога вече няма да види Англия и до края на живота си ще живее между диваците. Тази мисъл създаде у него едно особено настроение, което можеше да се изрази само с една дума: равнодушие. Равнодушие към всичко, което ставаше около него. Но като чу за дневника на Магелан, аз видях как загоряха очите му, как се пробуди у него оная искра, която кара хората да търпят непоносими лишения, мъки и страдания за постигането на нещо важно. Сега отново беше се пробудил у него оная неспокоен дух на моряка, който го тласкаше от един океан в друг, от едно пристанище към друго. На прощаване той ми подаде ръка и още веднъж каза:

— Тия дни ще имаме дневника.

И наистина той изпълни обещанието си. Безценният ръкопис беше в ръцете ни и ние по цели дни го четяхме, скрити в гората. Капитанът знаеше доста добре португалски език и ми превеждаше всичко на английски. Така от ден на ден историята на това първо пътешествие около света се разкриваше пред нас в истинската си светлина.

**ДВАДЕСЕТ И ПЪРВА ГЛАВА. ПОДВИЗИТЕ НА
МАГЕЛАН. НЕБЛАГОДАРНИЯТ КРАЛ. ПЪТЕШЕСТВИЕ
В НЕИЗВЕСТНОСТТА. БУНТЪТ НА ИСПАНСКИТЕ
БЛАГОРОДНИЦИ. ПОМРАЧЕНА РАДОСТ. ОСТРОВЪТ
НА КРАДЦИТЕ. НЕПОКОРСТВОТО НА СИЛАПУЛАНУ.
СМЪРТТА НА ВЕЛИКИЯ МОРЕПЛАВАТЕЛ.
МОЛУКСКИТЕ ОСТРОВИ. НА ПЪТ ЗА ИСПАНИЯ. НА
ОСТРОВ ТАМБУКТУ. ОПИТЪТ ЗА ПРЕВРАТ.
ПРЕДАНИЕТО СЕ ПОТВЪРДЯВА**

I

Биографията на Фердинанд Магелан е известна. Този храбър португалец служил като прост моряк в португалската флота, прекарал седем години в Индия, участвувал в много сражения с местните племена, по-късно се сражавал и в Мароко за краля на Португалия. Смелият мореплавател бил раняван три пъти и окуцял от получените рани, а какво получил за своята преданост към краля? Нищожна пенсия и студената омраза на своите началници. Почти инвалид вече, Магелан помолил крал Мануел да му увеличи поне с половин красадо^[1] просяшката пенсия, за да не гладува, но Мануел му отказал. Тогава Магелан помолил краля да му даде някаква работа, но кралят и това му отказал. Магелан попитал: съгласен ли е кралят — за когото Магелан бе рискувал живота си в Индия и заради когото окуця в Мароко, — съгласен ли е кралят Магелан да си потърси работа в друга някоя държава? Мануел студено му отговорил: да, разбира се! На него му е безразлично къде ще иде Магелан и на кого ще служи. Огорчен и оскърбен, а може би и озлобен към несправедливия крал, Магелан взема своето съдбоносно решение.

Той знаеше много горчиви примери. Смели откриватели на нови континенти и острови бяха заплатили скъпо за своята дързост.

Христофор Колумб откри Америка, а след това беше окован във вериги; друг един мореплавател и откривател на нови земи, Писаро, беше умъртвен; Балбао, откривателят на Тихия океан, също беше обезглавен; Васко да Гама, откривателят на пътя за Индия, беше в немилост двадесет и две години. Камоенс, този знаменит португалски поет и мореплавател, — който беше преброял Индийския океан, след завръщането си в родината беше хвърлен в една мръсна яма, наречена затвор. Всички тия несправедливости и престъпления бяха станали пред очите на Магелан и той ги знаеше много добре, а пък и сам ги изпитваше на собствения си гръб. Той беше дал много доказателства за вярна служба на своята родина, но това никой не му признаваше. Сега, когато е вече инвалид, трябваше да гладува, а други, които нямаха никакви заслуги, лапаха на държавната трапеза и тъпчеха кесиите си със злато, получаваха високи служби и незаслужени награди. А на него му обърнаха гръб, обидиха го с просяшка пенсия, не му даваха работа. Той постъпи почтено, потърси справедливост от самия крал, но не я намери. Какво да прави? Той е още млад, на тридесет и пет години, наистина куц, но пълен с енергия и с богат опит като мореплавател — какво да прави, след като е отблъснат от бездушните управници?

Магелан заминава за Испания и се свързва с хора, приближени на испанския крал. В продължение на няколко месеца с голям труд, благодарение на своята непобедима воля и на своя опит като моряк той успява да убеди видни царедворци и търговци, че има нов път за Индия и че той, Магелан, ще го открие. И не само за Индия, но и за Молукските острови — най-богатите острови в света, където се раждат скъпоценните подправки.

Това предложение беше много съблазнително за испанските търговци, пък и за самия Карл I. Пътят за Индия беше открит през 1498 година от Васко да Гама — „в служба на бога и на португалската корона“, беше казал крал Мануел. Но този път беше много дълъг, обикаляше около цяла Африка, край нос Добра Надежда. Освен това испанските кораби нямаха право да минават по този път: откривателят на пътя за Индия, Васко да Гама, беше португалец, следователно и самият път принадлежеше на Португалия. Испания да си открие свой път, ако иска да пълни корабите си с богатствата на източните земи. Тя дори няма право на тия земи, защото те са открити от португалец и принадлежат на португалския крал.

По това време между Испания и Португалия възниква люта вражда. За да помири двете си любими чеда — Испания и Португалия, — папата разделя земята на две половини, тъй както се разрязва една ябълка, и предава Източното полукълбо на Португалия, а Западното — на Испания. По такъв начин Португалия, с една шепа население, получава от папата половината от целия свят, а другата половина получава Испания, чието население (трябва да бъдем справедливи) беше по-многобройно от населението на Португалия. Така на Португалия се падна цяла Африка, Азия с богатата Индия и още по-богатите острови на подправките, заедно с техните жители, а всички други открити и неоткрити земи в Западното полукълбо заедно с новооткритата Америка се паднаха на Испания. Но Карл I не беше доволен. Всички тия земи му се виждаха малко. Той се смяташе за изигран от крал Мануел. Не беше доволен и Мануел. Той завиждаше на Карл I и искаше да владее целия свят. И двамата крале, след като получиха от папата цялото земно кълбо с всички морета и океани, земи и народи, станаха непримирими врагове и се дебнеха помежду си. Корабите на Португалия задържаха корабите на Испания, където и да ги срещнеха. Същото правеха и корабите на Испания с корабите на Португалия...

И ето при испанския крал се явява един капитан от флотата на португалския крал и му заявява, че той е пътувал дълги години из източните морета, познава добре Индия и всички острови в Индийския океан и което е най-важното, Магелан знае една тайна: на него му е известно, че голямата земя, открита от Христофор Колумб през 1519 година и наречена Западна Индия,^[2] която се простира, както се е смятало тогава, от Северния чак до Южния полюс, не е препятствие за корабите, защото тази огромна земя се пресича от един проток, отбелязан в една стара карта, известна само на Магелан. През този проток корабите на Испания ще могат да минават от Атлантическия в Тихия океан, а там са най-богатите в света острови на подправките — Молукските острови. И тъй като никой не може да докаже дали тия острови се намират в източното полукълбо, което принадлежи на Мануел, или в западното, което принадлежи на негово величество испанския Крал, те ще принадлежат на тоз, който ги завладее. Магелан е готов да открие неизвестния проток и да стигне до Молукските острови. Той не е голословен — показва една карта на Америка, на

която е отбелязано точно мястото на протока. Неговата кипяща енергия, опитността му като моряк и богатствата на самите Молукски острови, изглежда, са били достатъчно убедителни: Карл I му дава всичко, каквото е било нужно за това опасно пътешествие в неизвестността.

[1] Красадо — около един шилинг. ↑

[2] Днешното название на Америка е дадено по-късно. ↑

II

Петте кораба са готови за път: „Сан Антонио“ — 120 тона водоизместимост. „Тринидад“ — 110 тона, „Консепсион“ — 90 тона, „Виктория“ — 85 тона, и „Сан Яго“ — 75 тона. Като знаем, че сега и най-малките гемии са по 200–250 тона (при това те са снабдени с мотори), ние можем да си представим какъв голям риск е представлявало това пътешествие около света с пет малки кораба-платнохода.

На 10 август 1519 година петте Магеланови кораба напускат пристанището на Севиля по река Гвадалкивир и спират в пристанището на Сан Лукар на Атлантическия океан. Магелан прави последен преглед на своята малка флота и на 20 септември потегля на юг. Тук, в открито море, почва и откритото недоволство на испанския офицер Хуан де Картагена, когото Карл I назначил във флотата на Магелан като свой представител и тайно го облякъл с власт, едва ли не равна на властта на Магелан. Работата стига дотам, че Картагена не се явява при Магелан на доклад, изпраща своя домакин, иска сметка от Магелан защо не са тръгнали към запад още от Испания, а пътували цели четиринадесет дена край бреговете на Африка чак до Сиера Леоне и след това взели курс на запад. Изобщо Картагена се държал с Магелан като с равен, а дори и като по-голям от него по ранг. Енергичният и волев мореплавател не търпял неподчинение, веднага арестувал Картагена и го предал на испанските капитани под честна дума, че ще го държат на негово разположение. Корабите стигат в залива на Рио де Жанейро и изследват устието на голямата река Ла Плата. Магелан смятал, че това е търсеният проток, но скоро открива грешката си и отново потегля на юг. Той изследва и други три залива по брега на Южна Америка — Сан Матияс, Бая де Лос Патос и Бая де Лос Требахос, — но всичко е напразно! Няма никакъв проток. Корабите все повече и повече отиват на юг, към студената зима. Те са вече към петдесетия градус южна ширина и плават между разкъсани ледени блокове. Докога? Магелан беше им обещал топлите Молукски острови, а къде ги заведе? В Южния Ледовит океан! Недоволството между офицерите расте. Моряците, повечето испанци, също роптаят.

Само Магелан мълчи и никому не продумва дума. На всеки случай той сменя капитана на „Сан Антонио“, Антонио де Кока, и назначава за капитан на същия кораб своя племенник Мескита. Тогава заговорниците предприемат първата открита стъпка срещу Магелан: Гаспар де Касада, Хуан де Картагена и Антонио де Кока с десетина испански моряци една нощ се промъкват на „Сан Антонио“, арестуват магелановия племенник Мескита и завладяват кораба. От петте кораба — три са в ръцете на бунтовниците. За Магелан остават само два — „Тринидад“ и „Сан Яго“ — чийто капитан, Хуан Серано, бил стар приятел на Магелан и му останал верен. Два срещу три. Срещу Магелан са четирима капитани: Хуан де Картагена, Луис де Мендоса, Гаспар де Касада и Антонио де Кока — и четиримата испански благородници. Тук трябва да споменем и друг един испански офицер, Себастиан де Кано, който ще играе първа роля след гибелта на Магелан. Той не свири първа цигулка в заговора и макар да е замесен в него, старее се да остане в сянка. Нека си има една отворена вратичка, в случай че заговорът не успее...

Магелан не мисли да се предава. Той се решава на една колкото смела, толкова и рискована постъпка: изпраща на кораба „Виктория“ съдията Гомес де Еспаноса с петима души верни моряци да обезоръжат екипажа на „Виктория“. Шест души да обезоръжат шестдесет бунтовници начело с капитана на кораба Луис де Мендоса! Съдията де Еспаноса се покачва на палубата на „Виктория“ с петимата моряци и прочита на Луис де Мендоса писмо от Магелан, с което адмиралът го кани на своя команден кораб да преговарят. Луис де Мендоса иронично се усмихва: да иде на кораба на Магелан, за да бъде арестуван като Хуан де Картагена? Тоя португалец наистина е много наивен човек... Докато си мисли това, Гомес де Еспаноса измъква изпод дрехата си един нож и го забива в гърлото на Луис де Мендоса. Измъкват ножовете си и верните моряци на Магелан. Екипажът на „Виктория“ изтръпва и не смее да предприеме каквото и да било. Всичко това става тъй неочаквано и толкова бързо, че докато моряците и офицерите от „Виктория“ се опомнят, „Виктория“ вече плавал към кораба на Магелан...

И тъй, в ръцете на Магелан са вече три кораба: „Тринидад“, „Виктория“ и „Сан Яго“. Остават два бунтовнически кораба, които отказват да се подчинят: „Сан Антонио“ и „Консепсион“. Цялата тази

драма се разиграва в залива Сен Хулиан. Магелан заема устието на залива с трите кораба, които са под негова команда. Двата бунтовнически кораба не могат да избягат в открито море. Остават им само две неща: или да се бият, или да се предадат. Но внезапните удари на Магелан са парализирали екипажите на двата бунтовнически кораба и техните капитани напразно размахват сабите си — моряците отказват или не смеят да се бият с моряците на трите Магеланови кораба. И когато на „Консепсион“ и „Сан Антонио“ пристигат въоръжени Магеланови хора, никой не им оказва съпротива. След няколко часа бунтът е потушен, а бунтовниците капитани са оковани във вериги.

Само един бунтовник — Гаспар де Касада — бе извадил меч и смъртно бе наранил верния кормчия на Магелан — Елорияга. Магелан осъжда на смърт Гаспар де Касада и той бива обезглавен на патагонския бряг от своя адютант Луис де Мупино, който също беше извадил меч срещу Елорияга. За да изкупи вината си, Луис де Мулино отсича главата на своя началник. Още един важен бунтовник трябва да бъде наказан — Хуан де Картагена. Той пръв беше дал пример за неподчинение. И Магелан решава: Хуан де Картагена да бъде свален на брега. Заедно с него да бъде свален и един свещеник, който също подбуждал моряците към бунт. Двамата бунтовници остават на пустинния патагонски бряг с хранителни припаси за няколко дни. И никой не знае тяхната по-нататъшна съдба. Тук се случва И друго едно нещастие: надига се страшна буря, която разбива един от корабите.

III

Корабите остават още няколко месеца в залива Сен Хулиан, сковани от студената зима. А когато се пуква най-сетне пролетта и когато поправените кораби са готови за път, на брега се появява един грамаден човек с боядисано лице и коси, облечен в кожи и окичен с пера. Той бил толкова висок, че испанските моряци едва стигали до кръста му. След него се появяват още няколко мъже и жени — те били много високи и заради дългите им крака моряците ги нарекли патагонци^[1], а земята им — Патагония.

На 26 август четирите кораба потеглят към юг. На 21 октомври Магелан отбелязва в своя дневник: „Пред нас са високи бели скали, много разпокъсани. Между тях има дълбок залив. По-нататък се виждат високи планини, покрити със сняг.“ Магелан още не подозира, че тоя „залив“ е същият проток, който той търси вече цяла година. Той изпраща два кораба на разузнаване — „Консепсион“ и „Сан Антонио“. След пет дена те трябва да се върнат при устието на една река. И те наистина се връщат, като стрелят с всичките си оръдия. Капитаните на двата кораба заявяват, че това не е залив, а проток, който ще ги изведе в Тихия океан.

Това е най-радостният миг в живота на Магелан. Той е открил най-после протока, през който може да се мине от Атлантическия в Тихия океан. Протокът и досега се нарича Магеланов проток.

Четирите кораба потеглят тържествено на път. Но когато изследват всички гънки на протока и се събират на откъдната му страна, един от корабите не се явява. Това е „Сан Антонио“ — най-големият, най-добрият кораб, при това снабден с най-много хранителни припаси. Магелан е смутен. Той извиква астролога Андрес де Сан Мартин, който пътувал с него, и му заповядва да състави хороскоп и по звездите да отгатне какво е станало със „Сан Антонио“. По онова време и най-културните люде са вярвали в хороскопията — „наука“ за гадаене по звездите. Преди да започне да гадае по звездите, астрологът Андрес си спомнил, че един от испанските офицери, Естеваон Гомес, настоявал във военния съвет корабите да прекъснат пътуването и да се завърнат в Испания. Същият тоя офицер бил на

„Сан Антонио“. Астрологът заявил, че „Сан Антонио“ е избягал в Испания. И познал — за пръв и последен път, — разбира се, не с помощта на звездите, а с помощта на фактите.

На Магелан му остават три кораба. Той потегля с тях през Тихия океан, през тази безкрайна водна пустиня. Цели сто и шест дни пътуват корабите, без да срещат на пътя си нито един остров освен няколко пустинни скали без вода и растителност, без хора и животни. Много от моряците измират от глад и жажда. Едва на 6 март 1521 година „Тринидад“, „Консепсион“ и „Виктория“ се приближават до група неизвестни острови и хвърлят котва в един залив.

Моряците се приготвят да излязат на брега, да утолят глада и жаждата си, но жителите на островите ги изпреварват: към корабите се стрелват бързи мънички „кану“, чиито платна са направени от палмови листа. Туземците, съвсем голи и наивни деца на природата, пъргаво се покачват на корабите и задигат всичко, каквото им хареса. Те особено се радват на различните лъскави предмети, които могат да затъкнат в рошовите си коси. След това също тъй шумно слизат от корабите и си отиват весели и доволни. Те не могат да проумеят, че са извършили кражба, защото на техния език такава дума не съществува. Магелан нарича тия острови Ландронски острови — острови на крадците.

Това е несправедливо название, защото задигнатите дрънкулки от туземците са наистина детска играчка в сравнение с намерението на испанския крал, който беше изпратил Магелан в това пътешествие с единствената цел да завладее за краля всички новооткрити острови заедно с хората и животните, които ги населяват. В сравнение с този грабеж-, благословен и от папата, кражбата на туземците от Ландронските острови е нищо. Сега Ландронските острови се наричат Мариански острови.

На 17 март 1521 година Магелан пристига на остров Масава от групата на Филипинските острови, посрещнат най-радушно от главатаря на племето — Каламбу. След няколко дена Магелан отива на остров Себу, който се намира на 124 градуса източна дължина и на 10 градуса северна ширина. Главатарят на този остров, Хумабон, го посреща като роден брат. Гостоприемните племена просто не знаят как да угодят на своите бели гости, каквито те виждат за пръв път. Дотогава тия деца на природата не са знаели, че по света има и други

острови освен техните, а още по-малко са могли да знаят, че има по света бели хора.

Радостта на Магелан е безкрайна, но скоро тя е помрачена от главатаря на едно съседно на Себу островче. Това островче се нарича Макатан, а неговият главатар — Силапулапу. Този човек, с такова смешно име, се оказва горд и непристъпен. Когато няколко Магеланови моряци отиват на малкото островче Макатан, жителите ги посрещат враждебно. Те не се възхищават от бялата им кожа, не ги примамват и пъстрите синци, нито лъскавите огледалца, в които — о, чудо! — човек може да види лицето си. Не, тия хора държат лъковете си опънати и моряците са принудени да напуснат Макатан и да се върнат на Себу.

Магелан решава да накаже непокорния Силапулапу, та и другите главатари на тия прекрасни острови да разберат, че белите хора не се шегуват с ония, които не им се подчиняват. Как смее този смешен Силапулапу да прогонва белите хора от своя остров? Ако Магелан го остави ненаказан, другите главатари могат да последват примера му и тогава испанският крал няма да получи нито един от тия цветущи острови. Дори и благословията на римския папа няма да му помогне.

Все пак Магелан не искал да пролива кръв. Той изпратил своя роб Енрике при Силапулапу с предложение последният да приеме покровителството на испанския крал и да се съгласи да стане негов подчинен васал. Ако не, той и хората му ще бъдат убити със страшни стрели, които гърмят като гръмотевици. Силапулапу гордо отговорил:

— Е, добре, и ние имаме стрели. Те не са като стрелите на белите хора, те не изпускат светкавици и гръм, но затова пък са закалени с огън и всеки, който стъпи на остров Макатан, няма да се върне жив.

Каква дързост срещу хората, които сеят смърт със своите страшни мускети и амбрусти! Този дързък Силапулапу трябва да бъде наказан. Магелан — тоя твърд, закален от морските бури мореплавател, който не е търпял и най-малкото противопоставяне на волята му — заповядва на шестдесет свои моряци да облекат ризниците си и да се приготвят за предстоящото сражение. Самият Магелан сяда в една малка лодка и повежда бойците си към остров Макатан. И тук, на този малък остров, намира смъртта си най-великият мореплавател на Ренесанса. Сражението, в което загива, е описано от Пигафета.

„Ние наскочихме — пише Пигафета — във водата до пояс и трябваше да изминем едно разстояние от два изстрела на лък, докато стигнем брега, а в това време нашите лодки не можеха да ни следват поради рифовете. На брега намерихме петстотин души туземци, разделени на три дружини, и те се втурнаха с ужасни крясъци срещу нас. Две от дружините ни нападнаха откъм двата фланга, третата — във фронт. Нашият капитан раздели моряците на две части. Нашите стрелци половин час гърмяха от лодките с мускети и амбрусти, но нищо не направиха, защото куршумите не можеха да пробиват дървените щитове на туземците от такова голямо разстояние и в най-добрите случаи само раняваха враговете в ръцете. Поради това капитанът даде високо заповед да не стрелят повече, но нашите не го чуха. А туземците, като видяха, че нашите изстрели причиняваха незначителни вреди или не им причиняваха нищо, не отстъпиха. Те викаха все по-високо и по-високо и като подскачаха ту на една, ту на друга страна, за да избягнат нашите изстрели, приближаваха се към нас, прикрити зад щитовете си, мятаха срещу нас стрели и закалени в огън копия, хвърляха камъни и кал, тъй че ние едва успяхме да се запазим. Някои от тях дори хвърляха копия с железни острия върху нашия капитан.

За да изплаши туземците, капитанът изпрати няколко души от нашите да запалят колибите им. Но това ги вбеси още повече. Неколцина от тях се затекоха към пожара, който погълна около двадесет или тридесет колиби, и убиха там двама наши войници. Останалите се впуснаха срещу нас с още по-голяма ярост. Като разбраха, че телата ни са защитени от бронята, но краката ни не са покрити с броня, те започнаха да се целят главно в тях. Една отровна стрела прониза десния крак на капитана и той даде заповед да отстъпваме крачка по крачка назад. Но сега почти всички наши хора удариха на бяг един през друг, тъй че само седем-осем души от нас останаха с капитана, който беше куц от години и явно забавяше отстъплението. Сега ние от всички страни бяхме изложени на копията и камъните на неприятеля и не можехме вече да окажем никаква съпротива. Бомбардите, които бяха в лодките, нищо не можеха да ни помогнат, защото плитката вода ги държеше много далеч. Нашата цел беше да напуснем острова и ние отстъпвахме с бой крачка по крачка. Бяхме само на един изстрел от брега, но туземците упорито ни

преследваха, като събираха копията, които бяха хвърлили по-рано срещу нас — така че те мятаха по пет-шест пъти едни и същи копия. Те бяха близо до нас, познаха капитана и почнаха яростно да се целят в него. Два пъти свалиха шлема от главата му. Но той като храбър рицар остана на поста си с неколцина от нас, без да отстъпва по-нататък, и ние се бихме повече от един час, докато стрелата на един туземец попадна в лицето на капитана. В гнева си Магелан веднага промуши с копието си гърдите на нападателя, но копието му остана в тялото на убития и когато капитанът се опита да извади меча си, можа да го изтегли само до половината, защото един удар с копие омаломощи дясната му ръка. Като видяха това, всички врагове се спуснаха върху него и един от тях му нанесе с копието си такава рана в левия крак, че той падна на земята. Мигновено се хвърлиха върху него всички туземци и го намушиха с копията си и другите оръжия, които имаха. Така те отнеха живота на нашето огледало, на нашата светлина, на нашата утеха, на нашия верен вожд.“

Така геройски и все пак безсмислено загива Магелан на Филипинските острови, преди да стигне крайната си цел — Молукските острови. Останалите испански капитани изпращат при Силапулапу посредник — да им предаде тялото на убития срещу примамливи за туземците звънчета и разноцветни кърпи, — но този горд главатар с нищо не може да бъде съблазнен или подкупен. Той заявява, че убитият е негов трофей и не му е за Продан. И никой не знае какво са направили с трупа му хората на Силапулапу: дали са го оставили за плячка на зверовете, или са го изяли под ударите на своите дървени барабани — историята никога няма да открие това.

[1] От думата патагон — дългокрак. ↑

IV

Какво е станало след убийството на Магелан, това е известно от дневника на Пигафета и от разказите на моряците, които се завърнали в Испания. За същото нещо разказваше и английският моряк Джон Джигерс, чийто дневник сега беше в ръцете ми заедно с дневника на Магелан. Нека проследим неговия разказ.

Главатарят на Себу, смиреният Хумабон, който бил покръстен от Магелан и приел „с радост“ да носи името на испанския крал (Магелан го кръстил Карл Хумабон), като видял, че белите хора не са тъй страшни и неуязвими, както той мислел, дигнал стрелците си на въстание и прогонил испанските моряци от острова, като убил двадесет и четири от тях заедно с капитаните Франциско Сераон и Дуарте Барбоса. Там загива и астрологът Андрес де Мартин. За него Джон Джигерс не без ирония отбелязва, че този път хороскопът го излъгал.

Трите кораба — „Тринидад“, „Консепсион“ и „Виктория“ — дигат котва и бързат да избягат по-скоро от остров Себу. Преди повече от две години те бяха тръгнали от Испания с пет кораба и 265 души екипаж, а сега са останали само 115 души — твърде малко, за да управляват трите кораба. Поради това най-добре ще бъде да се пожертвува единият кораб. Кой да бъде той? Разбира се „Консепсион“, който и без това отдавна пропуска вода и кой знае дали ще издържи на бурите в Индийския океан. Като пристигат на остров Бохол, съседен на Себу, моряците пренасят от „Консепсион“ на другите два кораба всичко ценно и годно за употреба, изгарят „Консепсион“ и отново потеглят към юг, край безброй големи и малки острови и островчета. Сега Магелановите моряци се превръщат в пирати и ограбват всички лодки по пътя си. На 6 ноември 1521 година те виждат в далечината високи сини планини. В своя дневник Джон Джигерс пише: „Пленникът, който ни придружаваше, каза, че това са Молукските острови. Ние всички благодарихме на бога и за да засвидетелствуваме радостта си, изгърмахме с оръдията. Нека не се вижда чудно, че бяхме толкова щастливи, защото бяхме прекарвали цели 27 месеца без два

дена в търсене на тия острови и при това търсене бяхме сновали надлъж и нашир между безброй острови.“

На 28 ноември те спират на остров Тидор — един от петте Молукски острова. Джон Джигерс пише в дневника си:

„Какво да кажем за тия острови? Тук всичко е просто и нищо няма по-скъпо от мира, удобствата и подправките. Но най-доброто от тия неща и може би най-хубавото благо на земята — мирът, който е прогонен от нашия свят чрез лошотията на хората, тук е намерил последно прибежище.“

Главатарят на остров Тидор, кръстен от испанците Алманзор, пристига в носилка и радушно приема гостите. Като се изкачва на единия от двата кораба, той си запущва носа — просто не може да понесе миризмите на кухнята и на хората. Той казва на изморените моряци: „Слезте на брега и се подкрепете, порадвайте се на благата и удоволствията на земята след толкова дълго скитане по морето и след толкова много опасности. Освежете телата си и се радвайте тъй, като че сте пристигнали в царството на собствения си господар.“

Тази любезност, колкото и да е украсена от Джигерс, е едно предупреждение за испанците. Алманзор недвусмислено им напомня, че все пак тука той е господар. И наистина испанците получават от туземците срещу размяна всичко, каквото им трябва за далечното плаване. Те събличат дори ризите си и ги сменят с подправки и скъпи райски птици. Жаждата за забогатяване и в най-трудните минути не ги напуска и особено се разгаря сега, когато са стигнали вече крайната си цел и им предстои да тръгнат отново на запад, към Испания. А някои, възхитени от красотата на острова и от неговите богатства и от гостоприемството на мирните туземци, пожелават да останат тук завинаги. И наистина, защо ще се впусчат отново в опасен път, когато тук се живее тъй спокойно, тъй приятно? Защо отново да рискуват живота си, когато тук земята им предлага храна почти без труд, а населението ги посреща с такъв възторг? Преди да потеглят от тия блажени острови, испанците откриват, че „Тринидад“ е доста повреден вече и не е годен за далечно плаване. Това е добре дошло за мнозина моряци. Петдесет души на драго сърце остават на остров Тидор, докато поправят кораба, а „Виктория“ дига котва и потегля на запад с останалия екипаж от 47 моряци и няколко офицери.

Той минал край бреговете на големия остров Целебес и през Явайско море и Зондския пролив, между островите Суматра и Ява, навлязъл в Индийския океан. Тук той взел курс към югозапад, за да заобиколи Южна Африка. Но така ли лесно се стига до тоя горещ континент? От Ява до нос Добра Надежда има 9700 км — огромно водно пространство, което може да се преплава за много и много седмици при попътен вятър. Но както е известно, в Индийския океан често духат мусони с посока от студените води на Южния океан към североизток. Този почти насрещен вятър забавял движението на „Виктория“. Моряците се отчаяли и когато стигнали до един непознат остров, те с радост хвърлили котва и излезли на брега. Туземците, които живеели тук, наричали острова Тамбукту. Цял месец прекарвали моряците на остров Тамбукту, починали си и се охранили добре, а когато задухал попътен вятър, решили да тръгнат отново на път към Южна Африка. Тогава се разиграва малка човешка драма: десет моряци отказали да продължат опасното пътешествие и останали завинаги на остров Тамбукту. Никакви напомнания за дълга им към испанския крал не помогнали и корабът „Виктория“ напуснал острова без тях, макар че те били много нужни за неговото управляване. Корабът отново се отправил към неизвестността само с тридесет и седем моряци. След дълги лутания той стигнал до африканския бряг и спрял в едно португалско пристанище да си набави прясна вода и продукти. Испанците излъгали португалците, че идват от Западна Индия (Америка), но лъжата им била открита благодарение на подправките, каквито в Америка нямало, и „Виктория“ с бягство едва се спасил от плен. Все пак на брега били заловени няколко испански моряци, които никога вече не видели Испания. Останалите пристигнали в отечеството си окъсани, измъчени, изтерзани, но горди със своя поход, със своята смелост и самоотверженост и с огромната полза, която принесли на човечеството.

А моряците от „Тринидад“ ги постигнала най-тежка участ. Те потеглили с кораба си през Тихия океан към Панамския провлак, който тогава бил испанско владение, но не достигнали до него и след шестмесечно лутане из безкрайните водни пространства отново се върнали на Молукските острови. Но тук били дошли вече португалци, които ги пленили и ги затворили в колиби. След време четирима от тях оставили на островите, а останалите изпратили в Португалска Индия,

където един по един загинали като мухи в мизерия. Само един от тия нещастници успял да избяга и да се завърне в Испания след много приключения и страдания.

От дневника на Джон Джигерс аз проследих съдбата на десетте моряци, които отказали да продължат пътуването си към Испания и останали на остров Тамбукту. Както гласи и преданието, те си взели жени от племето занго и заживели в мир с туземците. Много страници от дневника на Джигерс бяха изпълнени с тих възторг от мирния живот на острова и от самите туземци, които се отнасяли към тях с почит и уважение. Но неспокойният моряшки дух ги подтикнал към престъпление. Те решили да свалят главатаря на племето Пакуо, да подчинят племето занго, а след това да победят и останалите племена и да завладеят целия остров. И наистина отначало те успели: затворили Пакуо в една колиба и обявили един от своите офицери, някой си Серандос, за главатар. Туземците се изплашили от пушките на испанците и се подчинили. Но после се съюзили с друго едно племе и се почнала кървава война. Барутът на испанците се свършил, някои от тях били избити, други хванати в плен и хвърлени в океана с камъни, вързани на краката. Само Джон Джигерс успял да се спаси в горите. Каква е неговата съдба — това никой не може да каже. Това не може да се разбере и от последните страници на неговия дневник. Аз прочетох много внимателно тия последни редове и ги запомних наизуст. Ето ги:

„5 ноември 1523 година. Ужасно! Пет души от нашите са убити, останалите четирима ги хванаха живи, вързаха камъни на краката им и ги хвърлиха в океана. Само аз успях да избягам в горите. Сега съм сам. Скитам из джунглата без оръжие, без огън, без дрехи ... Спя по дърветата като маймуните, храня се с диви плодове. Защо не си стояхме мирно, защо ни трябваше да сваляме главатаря? Дяволът ни подтикна към това престъпление, за да го изкупим с живота си. Племето се защитаваше, и имаше право. То ни осинови, прие ни в своето семейство, а с какво му се отблагодарихме ние? ...“

Не се знае какво е попречило на Джигерс да продължи дневника си и как е завършил живота си, но едно е ясно: легендата за Магелановите моряци не е измислена. Те наистина са живели на остров Тамбукту. Ясно беше и друго — дневникът на Магелан не е

унищожен, както мислят историците. Той беше в ръцете ми и аз реших да го запазя на всяка цена.

ДВАДЕСЕТ И ВТОРА ГЛАВА. ДЕНЯТ НА ГОЛЕМИЯ ЛОВ. ЗАБЛУДИТЕ НА АМБО. „ИСКАМ ДА ТЕ УБИЯ!“ КРАЯТ НА ЕДИН НЕОЧАКВАН ДУЕЛ

I

Една сутрин чух гласа на Боамбо, който викаше пред моята колиба:

— Ставай, Андо! Тръгваме! Днес е денят на големия лов! Денят на големия лов беше истински празник за туземците. От известно време всички говореха за него и се готвеха тъй, както у нас добрите стопани се готвят за жътва и вършитба. Мъжете си правеха нови копия и стрели, затягаха тетивите на лъковете, а жените плетяха от лико нови торби или изкърпваха старите с игли от рибени кости. Готвеше се и Боамбо. Няколко дни го учих да стреля с пушка. Отначало той се страхуваше от силните гърмежи, но после свикна и радостен като дете ми показваше белезите по дърветата, направени от куршумите, които той изстрелваше. Учеха се да стрелят и другите ловци, които бяха получили пушки. Между тях беше и Амбо. В последно време той се сприятели с капитан Стерн и всяка сутрин двамата отиваха на лов из горите. Понякога техните изстрели се чуваха в селото и плашеха децата. Веднъж Стерн ми каза, че синът на главатаря се научил да стреля отлично. Когато го попитах защо не викат и мен на лов, Стерн сви рамене, а после призна, че синът на главатаря не искал да се среща с мен.

Аз и по-рано бях забелязал, че Амбо ме избягваше, а когато случайно ме срещнеш, отговаряше на поздрава ми само с леко кимване на глава и бързо отминаваше. „Защо се сърди.“ — питах се аз и се мъчех да открия поне една моя постъпка, с която да съм го обидил. Не, аз с нищо не бях го огорчил. Арики беше виновен за всичко. Този проклет старец беше застанал между нас като стена и искаше да ни раздели, но защо Амбо го слуша?

— Чуваш ли бурума? Той събира вече хората — прекъсна мислите ми Боамбо. — Хайде да вървим!

— Ела да изпушим една лула, докато се приготвя — поканих го аз и отворих вратата на колибата.

Главатарят влезе с пушка на рамо и с патронташ, препасан върху разноцветните му пояси. Той беше възбуден и гласът му звучеше поплътно и по-мъжествено.

Измих се и облякох ловджийския костюм, който Смит беше ми подарил. Като разбра, че няма да може да запази всичкото си имущество, плантаторът стана необикновено щедър:

освен ловджийски костюм и нови ботуши подари ми и една холандска лула от морска пяна.

Бях готов вече да тръгвам, когато дойде и самият той, мистър Смит, облечен също в ловджийски костюм, обут в нови ботуши от жълто шевро и с перо от папагал на зелената си шапка. Пушката му с нов ремък свободно висеше на рамото му.

— И вие ли отивате на лов? — попитах го аз.

— Защо не? — учудено ме погледна Смит. — Омръзна ми по цели дни да лежа под сенките.

— Така ли? — усмигнах се аз. — А помните ли какво ви казах преди известно време?

— Какво ми казахте?

— Казах ви, че туземците с радост отиват на работа, защото без труд животът им би заприличал на ад.

— Ловът не е труд, а развлечение — възрази Смит. — Но защо да спорим? Не искам да развалям хубавото си настроение.

Той наистина беше весел и докато стигнахме до мегдана, безгрижно си подсвиркваше с уста и се шегуваше с хората, които срещаме.

— Смешен пакеги — пошепна ми Боамбо. — Веднъж ти ми каза, че в своята страна той бил много силен човек. Вярно ли е това?

Аз кимнах утвърдително.

— Щом е тъй, пакегите в неговата страна сигурно са много слаби хора.

И Зинга неотдавна беше ми казала същото, и тя като баща си съдеше за силата на хората по техните мускули, а не по тяхното богатство, което им дава власт над бедните.

Хората от всички махали на селото бяха се събрали на големия мегдан. Навсякъде се чуваха възбудени гласове, всички бързаха, само старите и децата стояха настрана и съжаляваха, че не могат да участвуват в това шумно тържество.

Ловците бяха готови, Боамбо излезе напред, махна с ръка и те потеглиха в дълга редица. След ловците вървяха жените, преметнали през рамо торби, в които имаше ямс, банани и таро, та дори и гърнета.

От двете страни на пътеката се издигаха кокосови палми, хлебни дървета, тикови дървета, високи около четиридесет метра, пандани с дебели надземни корени, които служеха за опора на дървото, а самите им клони завършваха с много дълги и тесни листа.

Пътеката навлизаше все по-дълбоко и по-дълбоко в гората. Тук дърветата бяха по-гъсти и по-високи. Това бяха истински джунгли, преплетени с гъста мрежа от лиани, които бяха уплели стъблата и клоните на дърветата чак до върховете, сетне се прехвърляха по съседните дървета или увисваха надолу и стигаха до земята.

Стъблата на дърветата бяха окичени с паразитни растения, епифитни бромелии и орхидеи с бели, червени, розови или кафяви цветове. Няколко пъти прегазахме един и същ ручей с бистра и прохладна вода. Вървахме в полумрак, макар че беше слънчев, светъл ден. Отвсякъде лъхаше топла влага. По листата просветваха ситни капки роса. По клоните на дърветата подскачаха пъргави гибони и тревожно скимтяха. Зелени и жълти папагали издаваха кресливи звуци, но туземците бяха свикнали с тях и не им обръщаха внимание.

Едва следобед стигнахме на върха. Над нас отново блесна слънцето и жегата пак стана нетърпима. Спряхме под сенките на дърветата да похапнем и да си починем. Оттук на север се виждаше океанът, величествен и безкраен, а на юг в низината се простираше доста широка долина, пресечена от пълноводна река. Туземците я наричаха Коломона — спокойна и величествена — и тя наистина беше такава. Тя извираше от западната част на острова, събираше много ручей, които се стичаха от съседните планини, и се вливаше в океана при село Калио. По нейните брегове, обраснали с гъста зеленина, не се виждаше нито едно село. Изглежда, че тази плодородна долина не беше населена.

— Райска долина, сър! — възторжено възкликна Смит. Неговият възторг ме учуди, защото аз мислех, че плантаторът не е способен да

се възхищава от красотите на природата. И сякаш за да оправдае това мое мнение, той продължи:

— Знаете ли каква прекрасна плантация може да стане в тая чудна долина, ако имахме десетина трактора...

— И стотина роби — подхвърлих аз, но плантаторът беше се унесъл в мечти и не ме чу.

— Хиляди декари могат да бъдат засадени с полезни дървета — продължи той — и още толкова със захарна тръстика. А като задимят и комините на една захарна фабрика... Ех! Тръпки ме побиват, като си помисля какво богатство пропада на вятъра. А тия водопади из планините? Колко електрическа енергия се крие в тях, колко дъскорезници и дърводелски фабрики биха могли да карат!...

— А на кого ще бъдат тия плантации и фабрики? — попитах го аз.

— На този, който докара машините — беше отговорът.

— А какво ще стане с туземците?

Смит се намръщи и махна с ръка:

— Бъдете спокойни, всеки от вашите туземци ще получава каквото му е нужно. Няколко банана и таро — това е напълно достатъчно.

— А всичко друго ще се превърне в златен поток, който ще потече в касата на мистър Смит, нали?

— Вие винаги търсите крайните резултати — упрекна ме плантаторът. — Е, добре, нека говорим за златния поток. Защо аз или някой друг да не използва тия огромни блага, щом туземците не знаят какво да правят с тях? Знаете ли какво кафе ще вирее тук, какво какао, какъв ароматен чай? И какъв строителен материал може да се получи от това здраво като стомана тиково дърво? А кокосовите палми, за които никой не се грижи сега? Милиони лири има по тях и ако някой съумее да ги откъсне, ще направи добро на човечеството, уверявам ви.

— Защо някой, а не някой? — попитах го аз.

— А кои ще бъдат тия „някой“, сър? Диваците ли? Но те нищо не умеят, нали виждате.

— Ще се научат, бъдете спокоен.

— Да карат трактори? Не ме размивайте, сър.

— Не само трактори, и самолети ще се научат да карат. Вижте какво правят внуците на руските крепостни селяни. Те превърнаха

земята си в райска градина...

— Разбирам — прекъсна ме Смит. — Вие намекувате за социализъм.

— Не намекувам, а открито ви го казвам. Само социализмът може да направи от този остров цветуща градина, където всички ще се трудят за щастието на всички.

(Е, как да се въздържи човек... (Виктор от <http://www.bezmonitor.com>)

Плантаторът стана, погледна ме отвисоко и Прощади:

— Фанатик!...

И отиде под сянката на съседното дърво.

„Вълкът козината си мени, но нрава си не променя“ — помислих си аз.

Керванът отново потегли. Сега пътеката минаваше по билото на планината. Тук имаше поляни, покрити с високата трева аланг-аланг, срещаша се и дебели дървета с ниски стъбла и с широко разпрострени клони, чиито листа окапваха през сушавите зимни месеци, а южните стръмнини, където водата по-бързо се оттичаше, бяха покрити с ксерофитни гори, на места непроходими поради гъсто преплетените им клони и остри шипове. Ние не бихме могли да минем през тая истинска телена мрежа, ако туземците преди това не бяха разчистили бодливите клони край пътеката. И сякаш за украса сред тая бодлива мрежа се издигаха стройни дървета с чадърovidни корони, които през пролетта се покриваха с розови, жълти и червени цветове.

Пътеката зави надясно и керванът заслиза по южния склон. Тук гората беше по-рядка, отколкото по северния склон. Понякога минавахме през дълбоки долове — тогава под нас се откриваха опасни пропасти, а над главите ни се издигаха високи отвесни скали. На една такава скала бяха се изправили Зинга и Канеамеа, надвесени над дълбоката пропаст. Аз бях под скалата и изтръпнах, като ги видях.

— Ела, ела! — извика ме Зинга, като протегна напред ръцете и замаха с тях като с криле.

Бързо се върнах обратно по пътеката и се изкачих на скалата.

— Не се надвесвайте, ще паднете! — дръпнах ги аз и ги отстраних от опасната пропаст.

Те отдалеч видели тук Амбо и дошли да го търсят, но той изчезнал неизвестно къде.

— Крие се от нас — тъжно каза Канеаеа. Тя беше разсеяна и загрижена, едва отговаряше на моите въпроси и постоянно се оглеждаше наоколо — сигурно търсеше с очи Амбо. А Зинга, напротив, беше весела — това личеше и по лицето, и по очите, и по нейната усмивка, — но и тя се въздържаше и рядко се смееше с глас, сякаш се страхуваше да не би със своя смях да обиди натъжената си другарка. Аз си обяснявах по своему тези различни настроения на двете девойки — едната тъжна, другата весела. Зинга не знаеше за нашата среща с Канеаеа в моята колиба в оная бурна нощ и за това, което беше се случило между нас, но тя сигурно беше забелязала хладното отношение на Канеаеа към мене и може би това я радваше. А Канеаеа имаше причини да ми се сърди. Аз наистина бях я обидил. Тя беше ми донесла белите листа на Арики, а аз, като не знаех причините на нейното късно посещение, бързах да я отпратя по-скоро от страх да не я види някой в моята колиба в такова късно време.

Ние тръгнахме надолу по стръмната пътека. Керванът беше заминал и трябваше да го догоним. Канеаеа вървеше мълчаливо, с наведена глава, замислена. Тя явно отбягваше погледа ми, докато Зинга често се обръщаше назад и се усмихваше. На една стръмнина лианата, за която се бях хванал, се откъсна и аз паднах, като се претърколих няколко пъти. Зинга така силно се смееше, че гласът ѝ изплаши птичките и те се разхвърчаха над главите ни.

Привечер нашият керван стигна до брега на голямата река и всички се заловиха за работа: мъжете наловиха риба, а жените накладоха огън и приготвиха вечерята. Ядохме чорба от прясна риба с печени питки от тестото на хлебни плодове.

След вечерята Боамбо даде знак с ръка и бурумът задумка силно, като пред атака. Ловците се събраха, въоръжени с копия, лъкове и стрели, и заобиколиха главатаря. Боамбо отново дигна ръка и бурумът замлъкна. Настъпи напрегната тишина. Ловците мълчаливо чакаха да чуят какво ще им каже Боамбо. Той се покачи на един камък и като огледа множеството, започна своята реч. Кой ще стане долахо — пръв ловец? Оня, който догони кро-кро и го прободде в сърцето. За награда той ще получи похвала и рогата на животното, което е убил, но няма право да ги носи като украшения, защото такова право имат само ренгатите и главатарят. Никой не трябва да убива малки кро-кро — те ще бъдат убити идущата година на големия лов, ако пораснат дотогава.

Речта на Боамбо беше делова и много кратка. След това хората се пръснаха по брега, да търсят по-удобни места за спане.

II

На другия ден още в зори Боамбо раздели ловците на две групи и им каза да се пръснат във верига на няколко крачки един от друг. Двата края на веригите опряха в полите на двете планини, между които се намираше равнината. Когато всичко беше готово, Боамбо даде знак и двете редици тръгнаха със силни викове — едната към изток, другата към запад. Подплашени от ловците, дивите балийски говеда бантенг, които туземците наричаха кро-кро, бягаха от полето към планините, за да се укрият в гъстите гори, но там всяка пътека беше завардена от ловците, които ги посрещаха и ги убиваха с копията си.

Аз тръгнах с Боамбо на запад, но Амбо ме настигна запъхтян и ме покани да ида с него към изток.

Това ме учуди. Синът на главатаря досега явно избягваше да се среща с мене, ходеше на лов с капитана и не се сецаше да ме покани, а ето че сега изведнъж бе променил отношението си. Защо? Какво му е хрумнало? Аз отказах да отида с него, но той настояваше. Надолу по течението на реката имало повече кро-кро, отколкото срещу течението. А там, където Коломона се влива в океана, е селото Калио, където бяхме ходили веднъж с него. Там ще срещна пак своите познати, ще видя ренгати и Ладао...

Аз повторно отказах. Тогава Амбо се ядоса и гневно извика:

— Зная защо не искаш! Да-да, зная!

— Защо? — попитах го аз.

— Защото се страхуваш от мене! Той се държеше предизвикателно.

— Защо ще се страхувам? — погледнах го учудено.

— Така, страхуваш се. Арики казва истината — ти си страхливец.

Аз знаех, че Арики ме мразеше, но защо Амбо беше се поддал на неговите козни? Защо се държеше с мене като с враг? Помислих, че е дошло време да се обясним, и реших да отида с него.

Тръгнахме по пътеката край реката, между сенчестите дървета. Вървахме мълчаливо — аз напред, Амбо няколко крачки след мен. Той не бързаше, изоставаше назад и аз трябваше да го чакам.

— Да вървим по-бързо, да настигнем ловците — напомних му аз. Амбо не отговори. Той небрежно беше прехвърлил пушката си през рамо с дулото надолу — изглежда, че ловът не го интересуваше. А аз исках да убия по-много животни от всички ловци и да стана долахо — пръв ловец. Тогава всеки род на племето занго щеше да пожелае да ме осинови, защото всеки род се гордееше със своя долахо. Но ако се върнех от големия лов с празни ръце, щях да стана за смях на хората. Всеки щеше да се подиграва с мен: „Пакеги има уда, която пуска гръмотевици, а не уби нито едно кро-кро!“ Може би тъкмо това искаше Амбо и затова не бързаше да настигнем ловците.

— Аз съм дошъл на лов, а не на разходка — казах аз и като ускорих крачките си, добавих: — Аз отивам при ловците, а ти прави каквото щеш.

— Чакай! — гневно извика Амбо. Обърнах се и видях, че той беше свалил пушката от рамото си. Очите му горяха.

— Какво искаш? — попитах го аз.

— Искам да ми кажеш всичко за дъщерята на Арики. Всичко — повтори той. — В гласа му звучеше дързост и заплаха.

— Какво значи „всичко“?

— Ти знаеш какво значи! — троснато каза Амбо. Неговият отговор ме накара да се замисля. Нима знае синът на вожда, че Канеамеа ми е показвала белите листа, които Арики старателно криеше от мен? Нима я е видял, когато дойде в колибата ми през оная бурна нощ? И нима той беше пратил стрелата, която се заби в стената точно над главата ми? Не може да бъде! Не-не, Амбо не беше способен на такава подлост.

— Добре, ще ти кажа всичко — казах аз. — Но преди това ти ми кажи, чия беше стрелата, която една нощ се заби в стената на моята колиба точно над главата ми?

Ние бяхме се изправили един срещу друг. Аз също бях свалил пушката от рамото си и я държах здраво в ръцете си.

— Стрелата беше моя — призна Амбо.

— Значи, ти искаше да ме убиеш?

— Ако исках да те убия, нямаше да пусна стрелата над главата ти.

— Тогава аз се наведох и стрелата прелетя над главата ми.

— Не ме размивай — мрачно каза Амбо. — Аз нарочно пуснах стрелата, когато ти се наведе.

— Защо?

— Защото исках да ти напомня, че съм добър стрелец. Ти беше забравил това.

— Можеш ли да убиеш приятеля си от засада? — попитах го аз.

— Не! Аз не съм пакеги. Аз съм син на племето занго — гордо отвърна Амбо.

— Да, аз не съм син на вашето племе. Аз съм пакеги. Но аз никого не съм убил досега, нито пък съм се опитвал да убия някого с кадити.

Амбо се намръщи.

— Разбирам — каза той смутено. — Аз исках да убия Арики. Но защо? Пак заради тебе!

Той беше прав и като нямаше какво да му възразя, казах меко:

— Защо спорим? Какво делим? С какво съм те обидил? Кажи!

Амбо заговори за оная бурна нощ и за Канеаеа. Той я видял, като влязла в моята колиба, и чакал скрит зад дърветата, докато излезе.

Канеаеа искала да му стане сахе, но аз съм я бил подмамил и тя се отказала от него. Аз съм искал тя да стане моя сахе, но Арики не бил съгласен. Да-да — Арики не бил съгласен и аз никога няма да стана първожрец. Никога!

— Арики ли ти каза това? — попитах го аз.

— Да, Арики. Той те мрази.

— Арики лъже. Никога не съм искал да стана даго на Канеаеа. Никога! — повторих, като повиших тон.

— Арики казва истината. Ти лъжеш. Ти искаш да станеш рапуо. Не-не! Това няма да го бъде!

Реших да прекратя тоя неприятен разговор и казах раздражен:

— Какво искаш най-после? Кажи!

— Искам да оставиш Канеаеа на мира.

— Канеаеа? — пресилено се усмихнах аз. — Защо се грижиш за нея? Тя не е от твоя род. Ти нямаш право да я защитаваш.

Амбо отново се смути. Според обичаите на племето само член от рода на Канеаеа имаше право да ми търси сметка, ако аз наистина бях я обидил. А синът на главатаря не беше от нейния род. Освен това аз с нищо не бях обидил Канеаеа и не разбирах защо Амбо е повярвал на

лъжите на Арики. Нима не знае той, че първожрецът е способен да скара и най-добрите приятели?

— Ти виждаш, че не си прав — казах аз по-меко. — Помисли добре и като свърши големият лов, пак ще поговорим.

— Сега ще говорим! — злобно процеди Амбо.

— Какво искаш най-после? — извиках ядосан.

— Само едно: да те убия!

— Е, добре! Ето ме! — Аз пристъпих към него. — Стреляй!

— Не — отстъпи той крачка назад. — Ще те убия като човек, а не като куче. Не искам да се бием с копия или със стрели, защото ти не можеш да си служиш с тях. Но затова пък стреляш добре с пушка. Защо мълчиш? Или се уплаши? О, Арики е прав! Ти си страхливец!

Почувствувах как гърлото ми пресъхна, кръвта нахлу в главата ми. Амбо наистина беше нетърпимо дързък.

— Кой ще стреля пръв? — попитах го аз.

— Както искаш. Решавай...

— Добре, аз ще стрелям пръв. Съгласен ли си? Или се отказваш?

Но Амбо не мислеше да се отказва. Той знаеше, че съм отличен стрелец, и все пак се съгласи аз да стрелям пръв. Това беше равносилно на самоубийство.

— Иди при онова дърво и се приготви — казах аз. — Ще броя до три и ще стрелям. Ако не те убия, ти ще броиш до три и ще стреляш.

Мислех, че в последния миг той ще се уплаши и ще се откаже от двубоя, но се излъгах. Амбо бързо отиде до дървото и дигна глава, сякаш искаше да каже: „Стреляй, омразен пакеги, не ме е страх от тебе!“

Аз насочих пушката си право към главата му.

— Едно!

Ръцете ми трепереха. Амбо мълчеше.

— Две!

Разстоянието между нас не беше голямо. Аз се прицелих. Оставаше да натисна спусъка и синът на главатаря щеше да падне мъртъв.

— Три! — извиках аз, дигнах пушката нагоре и стрелях във въздуха.

Почувствувах слабост, краката и ръцете ми трепереха от силното вълнение, което изпитвах. Подпрях се на пушката и казах:

— Сега редът е твой. Стреляй!

— Не! — извика Амбо. — Ти не стреля, както трябва. Ти се подиграваш с мене, но аз няма да те оставя! Сега ще се бием като ловци. Ще се скрием в гората на различни места и ще се дебнем. Всеки от нас ще стреля срещу другия, щом го открие. Ти можеш да стреляш пак във въздуха, но знай, че аз ще те убия, щом те открия. Пази се! Големият лов започва!

И той изчезна в гората, преди да се опомня. Аз стоях на едно място и не знаех какво да правя. Да се крием из гората и да се дебнем, както зверовете дебнат плячката си — това беше ужасно!

— Пази се! — чух гласа на Амбо. — Големият лов започва!

В същия миг се чу гърмеж, куршумът изсвири над главата ми и едно прекършено клонче падна в краката ми. Аз бързо припълзях до дънера на най-близкото дърво. Разбрах, че синът на главатаря не се шегуваше. Той беше залегнал в гъсталака и ме дебнеше. След малко отново се чу изстрел и куршумът се заби в дънера на дървото, зад което бях залегнал. Амбо стреляше точно там, където бях се скрил. Трябваше по-скоро да се махна от онова опасно място.

Запълзях през шумнатите храсти към друго дърво, сетне се преместих в един гъст храсталак и зачаках с притаен дъх. Наоколо беше тихо. Сърцето ми силно туптеше. Гърлото ми беше пресъхнало — чувствавах нетърпима жажда, но не можех да я утоля, макар че реката беше близо. Трябваше да се пазя. Амбо ме дебнеше и всяка моя непредпазливост можеше да ми струва живота.

Лежах в храстите и се ослушвах. Високо над мене, на един клон беше кацнал пъстър качулат папагал. Когато отново запълзях между храстите, папагалът се уплаши и хвъркна. Чу се гърмеж и куршумът изсъска над главата ми. Птицата беше ме издала и аз пак запълзях из гъсталака. Открих една падинка и залегнах в нея. Притаих се и зачаках неподвижно. След малко чух шум, който се приближаваше. Приготвих пушката си и застинах. Нима Амбо ще ме открие в тоя почти непроходим гъсталак? Отново запълзях и излязох на брега на реката. Тук поне Амбо не можеше да ме нападне откъм реката, а само откъм гората. Но все пак трябваше да бъда нащрек. През време на лов туземците се промъкваха през горските гъсталаци толкова тихо, че дори и преследваните животни не можеха да ги усетят. А както е

известно, животните имат много по-остър слух от хората и по-силно развито обоняние.

Както се ослушвах, изведнъж чух гласа на Зинга, която ме викаше. След това чух и гласа на Канеаеа. Те сигурно търсеха мене и Амбо, но аз не смеех да се обадя, защото се страхувах да не ме открие синът на главатаря. И той сигурно чуваше гласовете на девойките, но мълчеше.

— Андо! Андо! — викаше ме Зинга. — Къде си, Андо?

Аз мълчах. След малко и Канеаеа извика:

— Амбо, къде си? Обади се, Амбо!

Дъщерята на първожреца и сестрата на Амбо ни търсеха. Те минаха съвсем близо до храстите, където бях се скрил, но не ме видяха. Тогава аз станах прав и те дойдоха при мене.

— Къде е Амбо? — попита ме Канеаеа. Тя беше разтревожена.

Аз мълчах. Двете девойки ме гледаха учудено.

— Тана Боамбо каза, че сте дошли насам. Чухме гърмежи! ... Къде е Амбо?

— Тук съм! — неочаквано се обади Амбо и се показа между храстите, само на десетина крачки от нас.

Изтръпнах, като го видях. Как е успял да се приближи толкова близо до мене, без да го усетя? Ако не бяха дошли сестра му и дъщерята на първожреца, той сигурно щеше да ме открие! Челото и гърдите му бяха покрити с едри капки пот. По всичко личеше, че и той беше преживял ужасни минути.

— Ела! — извика го Канеаеа. — Чуваш ли, Амбо? Ела тук!

Когато синът на главатаря дойде при нас, тя продължи:

— Ти се сърдиш, зная. И на мене, и на Андо. Но знай, че Андо не е виновен.

— Виновен е! — възрази Амбо, като гледаше мрачно пред себе си. — Арики всичко ми каза.

— А каза ли ти защо ходих в колибата на Андо в оная бурна нощ?

— Не ми каза. Той не знае, че си ходила.

— Знае! — натъртено каза Канеаеа. — Аз сама му казах. Но не му казах защо съм ходила. Не му казах, защото ме беше страх от него. Ако беше узнал истината, той щеше да убие и мен, и Андо. Но аз не му я казах. А на тебе ще я кажа, искаш ли? — Амбо мълчеше намръщен.

— Искаш ли? — повтори Канеаеа. — В оная проклета ноц аз сама отидох в колибата на Андо и му занесох белите листа.

— Ти му занесе белите листа? — трепна Амбо.

— Да — кимна с глава Канеаеа. — Занесох му белите листа. Андо видя белите листа. Те му казаха всичко, което казват и на моя набу.

— О, ако узнае Арики! — възкликна Амбо. Канеаеа махна с ръка, сякаш искаше да го спре, и заговори бързо:

— Той няма да узнае. Ти няма да му кажеш, нали?

— Това ли е всичко? — попита Амбо с омекнал глас.

— Има още. Андо никога не е искал да стане мой даго. Веднъж набу много се разсърди на Андо. Той каза, че пак ще го хвърли в Голямата вода, и аз се уплаших. И казаха на набу:

„Набу, белият човек не е лош. Той има нанай кобрай и всички хора го обичат. Ако кажеш на хората да хвърлят белия човек в Голямата вода, цялото племе ще те намрази.“ Набу се разсърди, скара ми се и се развика. Тогава аз му казах: „Набу, аз искам да стана сахе на белия човек.“ Набу пак се развика. Но после, като помисли, съгласи се и ме изпрати да извикам Андо у дома. Набу му предложи да стане мой даго. Каза му, че ще го направи наследник на седемте пояса на мъдростта и рапуо на племето, но Андо не се съгласи. Разбра ли?

— Разбрах.

— Андо не е виновен — продължи Канеаеа. — Ти не трябва да се сърдиш на Андо. Разбра ли?

— Разбрах.

— Ще ти кажа и друго — усмихна се Канеаеа. — На празника на Дао ще стана твоя сахе. Доволен ли си?

Лицето на Амбо изведнъж се проясни, очите му засвяткаха с радостен блясък. Той се мъчеше да се овладее, но никак не беше трудно да се забележи вълнението, което беше го обхванало.

— А сега стисни ръката на Андо — додаде Канеаеа. — Той не е виновен.

Амбо веднага ми подаде ръка, като се усмихна широко. И аз разбрах, че той не ме мразеше вече, че ме е обичал дори и когато искаше да ме убие.

— Сега разбрах всичко — каза той развълнуван. — Арики ме е излъгал. Той ми каза: „Андо иска да стане даго на Канеаеа и да

получи седемте пояса на мъдростта и белите листа.“

— Не, Амбо, това не е вярно — отрицателно поклати глава Канеаеа.

— Разбрах — каза Амбо. — Арики ме е излъгал. Той ми каза: „Убий Андо! Убий го!“ И аз исках да го убия. Но сега разбрах всичко. Андо не е виновен.

Той млъкна. Види се, не искаше да говори повече пред Канеаеа за нейния нечестен баща.

— Да забравим лошото — казах му аз. — Нека си обещаем, че няма да слушаме вече Арики и нашето приятелство ще бъде горещо като слънцето и вечно като луната.

— Обещавам! — отново ми стисна ръката синът на главатаря и повтори: — Нашето приятелство ще бъде горещо като слънцето и вечно като луната.

Това беше клетва, която племето занго смяташе за свещена и никой никога не я нарушаваше.

След това ние се разделихме. Амбо и Канеаеа заминаха напред и скоро изчезнаха в гората, а ние със Зинга тръгнахме по друга пътека. Вървахме мълчаливо през гъстата гора. Гласовете на ловците не се чуваха — те бяха заминали далеч напред. Наоколо царуваше пълна тишина. Нямаше гибони по дърветата, не се чуваха гласове на птици. Чаках Зинга да заговори първа, но тя мълчеше.

— Няма ли да ми кажеш нещо? — попитах я аз.

— Пази се от Арики — промълви Зинга.

Това предупреждение бях чувал много пъти и от нея, и от баща ѝ, и от Амбо. То не беше ново за мен. Познавах много добре Арики и знаех, че той е способен на всякаква подлост.

— А за Канеаеа няма ли да ми кажеш нещо? — попитах я аз.

— Канеаеа е добра. Тя не е като баща си. Тя ти е обещала да ти покаже белите листа и дошла при тебе нощно време, когато е забранено да се влиза в чужди колиби. Тогава разбрала, че ти не искаш тя да стане твоя сахе. И си каза: „Пакеги не е за мен. Аз ще стана сахе на Амбо.“

— Много добре — казах аз. — А ти ще станеш ли моя сахе?

Тя се усмихна и кимна с глава.

— Кога ще бъде големият празник? — попитах аз.

— След една луна — отговори Зинга. — Тогава нашето племе ще те осинови. Но сега ти трябва да убиеш повече кро-кро, да станеш долахо.

Тя беше права. Големият лов щеше да свърши още тази вечер, а аз не бях убил нито едно кро-кро.

Изведнъж Зинга ме улови за ръката и се спря.

— Виж — пошепна тя, като ми посочи едно говеда, което беше нагазило с предните си крака в реката и с дигната глава тревожно душеше въздуха. То приличаше на нашите говеда, с тъмносив косъм, с остри, извити напред рога, но с по-голям корем, който му придаваше по-тромав вид.

Аз се прицелих и гръмнах. Бедното животно! То трепна от неочаквания гърмеж, изправи се на задните си крака и с един скок се намери на брега, но предните му крака се подкосиха и то падна на земята. Когато го приближихме, добичето беше мъртво, но очите му бяха отворени — сякаш ме гледаше като живо и питаше: „Защо ме уби?“

Всеки ловец имаше свой отличителен знак, изрязан на копието и на стрелите му. По тоя знак туземците познаваха чия е стрелата или копието, които са убили животното. Аз нямах стрели и затова изрязах на една пръчка своя отличителен знак — две кръстосани чертички като знака за умножение X, — забих пръчката до главата на добичето и бързо се отдалечих.

Ние отново тръгнахме край брега, където гората беше най-гъста. Тук търсеха спасение дивите говеда, които бяха успели да се изплъзнат от копията и стрелите на ловците. След малко чухме шумолене, храстите се раздвижиха и на пътеката излезе един див бик. Щом ни видя, той се спря, дигна глава и ни загледа свирепо, след това запряхтя, наведе глава и тръгна към нас. Прицелих се и гръмнах. Бикът подскочи, изрева и се спусна към нас. Зинга изписка и се хвърли в реката. Аз едва успях да се притуля зад близкото дърво, и бикът префуча край мене, без да ме засегне с рогата си. След това се спря и се обърна. Беше само на десетина крачки от мене и аз виждах как ноздрите му трепереха и очите му горяха. Щом ме забеляза, той отново наведе глава, готов да хукне към мене. Прицелих се в челото му и гръмнах. Както тичаше срещу мене, краката на бика изведнъж се подкосиха и той падна само на три-четири крачки от дървото, зад което

бях се притулил. Този път бях го улучил в главата, точно между рогата. Раната беше смъртоносна. Бикът зарита с крака, замята главата си, като пръхтеше силно, след това се отпусна и не помръдна вече.

Тогава разбрах колко опасен е ловът на диви говеда. За да убият едно кро-кро със своите стрели и копия, туземците трябваше да го обградят от няколко страни и да хвърлят копията и стрелите си отблизо. Ако не го убият при първото нападение, говедото освирепява и се впуска срещу нападателите. Щом говедото наближи някого, ловецът ляга на земята и то, уплашено от тази човешка хитрост, прескача ловеца и хуква подир друг ловец. През това време копията и стрелите летят от всички страни и се забиват в тялото му...

След ловците вървяха няколко туземци, които одираха убитите животни, нарязваха ги на големи късове и ги отнасяха в стана на ловците. Те запазваха стрелите и по тях пресмятаха кой колко животни е убил.

Късно през нощта всички ловци се събраха в стана. Боамбо съобщи резултатите от големия лов. Аз бях убил най-много животни — две кро-кро и една дива свиня — и вождът ме обяви за пръв ловец.

Така завърши големият лов.

ДВАДЕСЕТ И ТРЕТА ГЛАВА. ТАЙНИТЕ ПОМИСЛИ НА СМИТ. ВЪЛКЪТ КОЗИНАТА СИ МЕНИ, НО НРАВА — НЕ. ПЛАНТАЦИЯТА НА СМИТ. ЧЕРНИТЕ НИКОГА НЕ СТАВАТ БЕЛИ

I

В последно време често ходех в яхтата да чета. Библиотеката на Смит беше останала там, защото нямаше как да я пренесем на брега — тя беше масивна и много тежка, пък и не бихме могли да я внесем в колибата през малките тесни врати. Интересувах се най-много от научните книги, но такива имаше съвсем малко. Все пак между петстотинте тома намерих няколко интересни книги и понякога по цял ден четях в яхтата.

Веднъж и Смит дойде с мен и почна да се рови из библиотеката. Оттогава той идваше всеки ден в яхтата и все повече и повече се увличаше от книгите. И което беше странно — той четеше специални книги по почвознание и растениевъдство на островите от Зондския архипелаг, към които спадаше може би и остров Тамбукту или поне имаше сходна с тях флора и фауна. Смит особено се интересуваше от практическата страна на въпроса — как трябва да се обработва почвата и какви култури могат да виреят по тия места, както и тяхното отглеждане. Тия занимания на плантатора ме учудиха, но не го разпитвах нищо и чаках да видя какво ще излезе от неговия интерес към почвознанието и растениевъдството.

Една сутрин той дойде в моята колиба и ме помоли да отидем при Арики. Отказах. Бях решил никога да не се срещам с този нечестен и опасен старец. Тогава Смит ме помоли да го заведа при Боамбо. Той искаше да говори нещо много важно с главатаря, но тъй като не знаеше езика на племето, помоли ме да му бъда преводач.

— Какво ще искате от главатаря? — попитах го аз, когато тръгнахме към колибата на Боамбо.

— Искам да ми даде земя — отговори Смит. — Избрал съм си едно прекрасно кътче близо до селото, през което протича малка рекичка.

— Защо ви е това прекрасно кътче? — учудих се аз.

— Ще го засея. Имам различни семена, които мислех да засея на Кокосовите острови. Ще ги засея тук. Ще засея и местни растения — таро, ямс, кокосови палми, хлебни дървета...

— Защо ви трябва всичко това? — недоумявах аз. — Тук има достатъчно таро, ямс, кокосови палми и хлебни дървета.

— Искам да разнообразя храната си.

— Нима гладувате?

— Не гладувам — призна Смит, — но не съм и много сит. Моите нужди са по-големи от нуждите на диваците. Тяхната храна е еднообразна: таро, ямс и батати, след това батати, ямс и таро. А това е едно и също нещо, защото тия три вида култури съдържат почти едни и същи хранителни вещества: крохмал, захар, някой и друг витамин — и толкова. След това ядат захарна тръстика, печени питки и плодове, риба и молюски... Това не е достатъчно, сър. Човекът е месоядно животно, а тия хора рядко ядат месо. Техните питомни свини, кучета и кокошки никак не са достатъчни, а аз съм свикнал всеки ден да ям месо.

— Но вие искате да правите градина, а не животновъдна ферма — възразих аз.

— Така е — съгласи се плантаторът. — Ще засея различни култури и ще имам много по-разнообразна храна. Но работата не е само в яденето. Аз имам идеи, сър. Искам да покажа на тия диваци какво може да направи образованият човек. Те засяват тарото и ямса по първобитен начин. Зеленчуци почти не сеят и се ползват от това, което природата им дава в готов вид. Те просто не използват богатата почва на острова. Аз ще им докажа как трябва да се работи. Не забравяйте, че съм плантатор и разбирам нещичко от земеделие. Реших да правя опити с различни растения. Ще науча племето да получава по три реколти в годината.

Идеята на Смит не беше лоша. Ако се засеят такива растения, каквито тук нямаше, това ще бъде много полезно за племето. Разнообразната храна има голямо значение за живота на човека. Не беше без значение и друго — туземците ще се научат да обработват

почвата и да засяват различните култури според съветите на науката. Идеята на Смит беше прекрасна и аз обещах да му помогна.

— С едно условие, сър — каза Смит.

— Какво е то?

— Земята, която ще обработвам, и плодовете, които ще получавам от нея, ще бъдат мои.

Той така подчерта думата „мои“, че аз не намерих за нужно да му възразявам. Както не бих могъл да изтръгна с корените едно петдесетгодишно дърво, тъй не бих могъл да изтръгна и понятието частна собственост от неговото съзнание.

Боамбо се съгласи. Той разбра ползата, която Смит можеше да принесе на племето със своите опити, и му разреши да разполага, както намери за добре, със земята, която беше си избрал. Нещо повече — гаватарят каза, че хората от Букту ще му помагат при обработването на земята.

— Обяснете ми добре — помоли ме Смит, — обяснете ми, че не само земята, но и всичко, което засея, ще бъде мое.

Боамбо и на това се съгласи.

От тоя ден Смит почна да обработва своята земя. Понякога и ние с капитана му помагахме, макар че всеки път плантаторът ни поставяше едно и също условие: да нямаме никакви претенции. Той ще си направи малка плантация и тя ще бъде негова собственост. Благодарността е единственото нещо, с което може да ни се отплати за нашия труд. Може да ни изкаже и похвала...

— Веднъж вие ми казахте — иронично се усмихна Смит, — че похвалата е единствената награда, която ловецът получава, когато убие някое животно. Тогаваш мислех, че това е несправедливо, но вие ме убедихте в обратното и аз разбрах, че не съм прав.

— С вашите камъни по вашата глава — смееше се Стерн.

Смит беше си избрал една доста голяма поляна, обраснала с високата трева аланг-аланг и с редки диви палми и храсти. По примера на туземците ние запалихме от всички страни сухата трева и поляната се превърна в черна равнина, из която тук-там стърчаха големите дървета. След това дойде най-трудното: трябваше да обърнем земята с железни лопати и да изкореним обгорелите храсти. Работата беше тежка, особено за хора като нас, които не са свикнали с физически труд. Но ние не бързахме. Макар плантацията да беше на Смит, той не

беше наш господар и не смееше да ни подканя. Пък и самият той често отиваше под някоя сянка да пуши.

След като разкопахме поляната, туземците ни посъветваха да я заградим, иначе дивите свини щели да изровят и изядат всичко, каквото посеем. Но да се направи здрава ограда на такова голямо пространство не беше лесна работа. Трябваше да насечем стъбла от бамбук, високи колкото човешки ръст, да ги забием в земята на двадесетина сантиметра едно от друго, и то в два реда, след това да ги превържем с тънки лиани и да запълним празнината между двата реда с парчета от клони — това щеше да ни отнеме много дни. Но туземците ни се притекоха на помощ. Отначало те идваха да гледат как работим и като видяха, че и ние обръщаме земята по същия начин, както и те, интересът им изстина. Но когато почнахме да правим оградата, те се струпаха около нас — даваха ни съвети, учеха ни как да забиваме бамбуковите стъбла, как да ги привързваме с лиани и постепенно тъй се увлякоха, че докато ни научат кое как става, оградата беше готова.

Тази помощ много се хареса на Смит.

— Прекрасни хора, сър! — възхищаваше се той. — Промених си мнението за тях. Работливи хора, не искам да си кривя душата...

Той често ме молеше да казвам на туземците, че тази градина е „секула“ — частна собственост на Смит.

— Кажете им това, сър. Те трябва да го знаят твърдо и да свикнат да уважават частната собственост. Туземците се чудеха и питаха:

— А защо пакеги не иска да работи с нас? Ние имаме градини, по-големи от неговата.

Аз не можех да им отговоря на този въпрос. Казвах им само, че това, което правим тук, ще бъде много полезно за всички. Смит ще ги научи как да обработват по-добре земята и да получават три пъти повече таро и ямс. „Да дойде да ни научи в нашите градини“ — казваха туземците. Както и да им обяснявах желанието на Смит да си има своя градина, те не можеха да ме разберат. Не искаше да ги разбере и Смит. Той беше упорит човек, имаше си свои принципи и не отстъпваше от тях.

II

Веднъж, когато отивах към селището, в което живееха Смит и Стерн, видях под едно дърво много хора — мъже и жени, — които бяха се струпали около плантатора и протягаха към него ръце. Той беше клекнал до едно сандъче, пълно с герданчета, огледалца и евтини гривни, и обясняваше на хората на едва разбираем англо-зангски език, че ще даде по един от тия „прекрасни“ накити на всеки, който се съгласи да работи в неговата плантация. За един работен ден той предлагаше една гривна или едно огледалце, или едно герданче. Като показваше на туземците тия прости накити, Смит разпалено говореше:

— Кой желае? Вижте колко са хубави! Кала-кала! Тацири! Кой желае?

Всички бяха протегнали ръце и вземаха кой огледалце, кой гривна, кой герданче, без да се интересуват от условията на Смит.

— Това не е честно, сър — упрекнах го аз. — Защо лъжете хората? Защо искате да ги измамите? За една нищожна дреболия, която ви струва няколко стотинки, искате да ги накарате да ви работят цял ден...

— Аз никого не принуждавам — сърдито промърмори Смит. — Всичко става по доброволно съгласие и ви моля да не ми се месите в работата.

— Но тия хора не разбират какво точно искате от тях.

— Напротив — възрази той. — Разбират ме много добре. Безполезно беше да споря с него. Нима може някой да убеди вълка да не изяжда агнето? Седнах настрана и отдалеч наблюдавах блъсканицата под дървото. Хората напираха към Смит с протегнати ръце и щом получеха огледалце, гривна или герданче, веднага отиваха в колибите си радостни като деца, които са получили чудно хубава играчка. Когато сандъчето се изпразни, около Смит бяха останали само двама-трима туземци, но и те си тръгнаха и Смит напразно ги увещаваше да отидат да му работят — никой не обръщаше внимание на думите му. Смит остана сам до своето празно сандъче.

— Видяхте ли ги? — злобно каза той, като ритна празното сандъче, което се претърколи няколко пъти. — Мошеници! Разграбиха

ми стоката и си отидоха. На какво прилича това! Няма нито капка съвест!

Той говореше със стиснати зъби, заканваше се със свити юмруци, но нищо не можеше да стори на туземците, защото нямаше никаква власт над тях. Ако това беше се случило на Кокосовите острови, полицията щеше да му се притече на помощ и картината щеше да бъде съвсем друга. Но тук хората бяха свободни и заканите на Смит не ги плашеха.

— Напразно се възмущавате, сър — казах аз. — Грешката е ваша. Когато правехме оградата на вашата плантация, туземците ни помагаха, без да искат възнаграждение за своя труд. Но и вие не се сетихте да им дадете нещо, нали? Това ви хареса и вие решихте сега да ги накарате да ви работят за някакви дрънкулки. Но знайте, че туземците не са глупави. Не, сър, не са глупави. В целия остров няма да намерите човек, който да ви работи дори и един час за цяла торба огледалца. Не защото не ценят вашите дрънкулки, а защото не са свикнали да работят за други.

Смит ме гледаше изпод вежди. Както беше се изправил срещу мен, с малко наведена глава, той приличаше на бик, готов да набоде някого на рогата си.

— Не ме учудват думите ви — раздразнено заговори той. — Отдавна ми е известно, че вие винаги защищавате тия дръзки диваци.

— Не забравяйте — възразих аз, — че тия „дръзки диваци“ ви приеха на своя остров и ви оставиха да живеете между тях свободно и с права като техните. А какво би станало в Англия с един туземец, ако по някакво стечение на обстоятелствата излезеше на брега на Темза само с една празна лула между зъбите? Биха ли го посрещнали във вашата страна по същия начин, както вас посрещнаха тук?

— Всеки случай у нас не биха хвърлили един корабокрушенец в морето с камък, вързан на краката му — отговори Смит.

— Това е вярно — съгласих се аз — и все пак не мога да ви оправдая...

— Та аз не чакам от вас оправдание, сър — пренебрежително махна с ръка Смит и продължи: — Много добре ми е известно, че с вашата диалектика вие лесно превръщате бялото в черно, а черното — в бяло. Но знайте, че тия черни диваци под ничие слънце няма да

станат бели. Диваци са се родили и диваци ще си умрат. Само камшикът ще ги оправи.

И като ритна още веднъж празното сандъче, той отиде да работи сам в своята плантация.

Същия ден срещнах Стерн и му разказах случката със Смит. Като се насмя до насита, капитанът заговори за тайните помисли на плантатора. Неговата съкровена мечта била: ако някога попадне пак в своя свят, мислел да се върне в Тамбукту с един-два кораба и да завземе острова. И решил сега да прави опити, да види какво ще вирее най-добре тук, та един ден, ако му се усмихне щастието, да е готов.

Спомних си думите на Смит: „Черните никога няма да станат бели.“ Той беше казал това за туземците, но то се отнасяше за него. Да, той ще употреби всичките си сили, опит и хитрост за постигане на своята цел — поробването на племето, — мислех си аз и не се излъгах...

ВТОРА ЧАСТ

ПЪРВА ГЛАВА. ЖЕНАТА НА ГАХАР. ХИТРИНИТЕ НА АРИКИ. СТРАННО ПОГРЕБЕНИЕ. АНЧАР — „ДЪРВОТО НА СМЪРТТА“

I

Почти всяка сутрин ставах рано, преди слънцето да изгрее, и отивах в малкия залив да се къпя. По това време водата беше най-приятна. Денем тя се затопляше като в баня от горещото слънце и едва след полунощ се поразхладяваше. Освен това сутрин заливът беше тих и пуст и аз плувах до пълна умора, необезпокояван от никого.

В една такава тиха сутрин Гахар пристигна в залива разтревожен и още отдалеч заговори припряно:

— О, Андо! Ела бързо, Андо! Уин-уин, Андо!

— Какво има, Гахар? — попитах го аз.

Той каза, че жена му била много болна. Вчера била съвсем здрава, ходела в градината да прекопава лехите с таро, набрала пълна торба с кенгарови орехи, оставила ги на слънце да съхнат, за да обели по-лесно кората им, след това сварила чорба от риба и батати, вечеряли и легнали да спят. А през нощта почнала да охка и да се превива от болки в стомаха. Сега тя била в много тежко положение.

— Спаси я, Андо! — проплака Гахар. — Тя ще умре!

— Прясна ли беше рибата, която ядохте, или сушена? — попитах го аз.

— Прясна.

— Кога я улови?

— Оня ден, през нощта.

Гахар ми каза, че и него стомахът го заболял от рибата и почувствувал облекчение едва след като повърнал всичката храна, която изял. Не бе нужно човек да бъде лекар, за да разбере, че болната се е отровила с развалена риба. Но Гахар не мислеше така. Той беше сигурен, че някой им е направил магия. Безсмислено беше да го

разубеждавам. Без да губя време, отидох в моята колиба за лекарства. Гахар неотстъпно вървеше по петите ми и ме подканяше:

— Бързай, Андо, бързай! Тя скоро ще умре, скоро ще умре...

Моята аптека беше много бедна. Едно сандъче с няколко шишенца, туби и бурканчета, няколко кутии с хинин и атебрин, няколко пакета с таблетки и прахове, ампули със серум против змийска отрова — това беше всичко. Какво можех да дам на болната? Само очистително, нищо друго. Взех едно шишенце с рициново масло и отидох в селото.

Пред колибата на Гахар бяха се събрали десетина туземци, а вътре цяла тълпа жени се суетяха около болната. Всички бяха мълчаливи и уплашени. Жителите на Тамбукту изпитваха необясним страх от смъртта. За тях смъртта не беше естествен край на всяко живо същество, а нещо, предизвикано от свръхестествени сили. Понеже никой не умира по своя воля и всеки човек, преди да умре, обикновено страда от някаква болест, туземците вярваха, че някой лош човек е направил магия на болния. Този лош човек намира някъде захвърлена или забравена саронга, нарязва я на ситни парченца и със заклинания ги изгаря. Човекът, на когото е саронгата, се разболява. Ако някой откъсне плод и го хвърли недояден и ако недояденият плод попадне в ръцете на враг, той го нарязва на ситно, изгаря го със заклинания и човекът, който е хвърлил недоядения плод, също се разболява. Ако намерената саронга или недояденият плод бъдат изгорени веднага, болният умира още същия ден. Но понякога врагът е коварен и отмъстителен. Той изгаря намерената саронга парче по парче в течение на седмица, на две, на месец, за да мъчи по-дълго време жертвата си.

Разбира се, не всеки човек може да прави магия, защото не всеки знае заклинателните думи. Но във всяко племе има такъв човек. Имаше го и племето занго — това беше Арики. Туземците вярваха, че първожрецът може да направи магия на когото пожелае и да го умори или да развали направената магия и да спаси болния от смърт. Ако въпреки всичко болният умре, Арики казваше: „Той не послуша моите съвети и Дао не пожела да го спаси.“ По такъв начин той убиваше два заека с един куршум: сееше страх и заблуди в душите на туземците и спасяваше своя авторитет.

Аз върших точно обратното. Винаги когато лекувах някой болен, не пропусках случая да му обясня, че Дао няма нищо общо с неговата

болест. Дао е направен от дърво. Ако го хвърлиш в огъня, ще изгори и ще се превърне в пепел. Дао не може да причини болест на здрав човек, нито да помогне на болните. Говорех и против магията. Туземците ме слушаха мълчаливо, с известен страх, но не ми възразяваха, защото мислеха, че зная всички тайни и мога да разваля всички магии.

Жената на Гахар беше стара, изтощена, с набръчкано лице, изкривено от болки. Тя лежеше на нара, свита на кълбо, и стенеше тихо, със стиснати зъби, като притискаше корема си с две ръце. Щом влязох в колибата, жените се разстъпиха и ми направиха път. Приблжих се до болната, взех ръката ѝ, напипах пулса — той едва се усещаше. След няколко часа болната щеше да умре. Никакъв лекар и никакви заклинания не биха могли да я спасят. Безполезно беше и моето лекарство, но аз не можех да кажа истината. Гахар и жените следяха всяко мое движение и чакаха със затаен дъх да видят как белият човек от луната ще прогони смъртта от тялото на умиращата жена. Уви! Никаква земна сила не би могла да направи такова чудо. Все пак аз трябваше да се опитам да помогна на болната или поне да си дам вид, че ще ѝ помогна. Да кажа, че болестта е неизлечима, това би значило да се компрометирам като лапао, лечител на всички болести. Нито един лекар на мое място не би направил това. Лекарите нямат право да казват на болния, че болестта му е неизлечима, дори и когато напълно са убедени, че болният ще умре.

Отново напипах пулса на болната, погледнах ръчния си часовник и започнах да броя секундите. В колибата стана много тихо. Дори болната замлъкна в напрегнатото очакване.

— Късно си ме повикал, Гахар — обърнах се аз към стария си приятел, който стоеше зад гърба ми и нетърпеливо пристъпваше от крак на крак. — Ако беше ме повикал снощи, щях да дам нанай-кобрай на болната и тя щеше да оздравее. Сега е късно, много късно...

— Не е късно, тя още е жива — настояваше Гахар. — Дай ѝ по-скоро нанай-кобрай, по-скоро!

— Ще ѝ дам, Гахар, но ти казвам, че е късно. Извадих от чантата си шишенцето с рициновото масло, напълних една супена лъжица и я поднесох към устата на болната. Тя ме изгледа с широко отворени очи и аз видях в угасналия ѝ поглед сянката на смъртта. Лъжицата потрепера в ръката ми.

— Отвори си устата! — тихо казах аз.

— Не, не! Не искам! — отрицателно поклати глава болната.

Всички почнаха да я уговарят, но тя въртеше глава и скимтеше като малко кученце. Гахар се помъчи насила да отвори устата ѝ, но жените го задърпаха и го отстраниха. Повторно поднесох лъжицата до устата на болната, но тя пак завъртя глава, отблъсна ръката ми и лекарството се разля.

Взех си чантата и излязох от колибата. Тук беше влязла смъртта и моето присъствие беше излишно.

II

Към обяд от махалата, в която живееше Гахар, се чуха оглушителните звуци на бурума. Обадиха се и други буруми от съседните махали. Отидох да видя какво се е случило. На мегдана заварих цяла тълпа мъже и жени. Лицата на всички бяха намазани с черна боя. Мъжете бяха въоръжени с копия и стрели. Между тях беше и Гахар. И той държеше копие в ръката си, но за разлика от другите мъже, които стояха на едно място мрачни и мълчаливи, той силно викаше: „Карам! Карам!“ (Война! Война!) — и тичаше от единия до другия край на малкия мегдан, като правеше войнствени хватки с копието, сякаш искаше да намуши някого. С тия хватки и с виковете „Война! Война!“ той изразяваше мъката си и своята готовност да отмъсти на враговете, които са направили магия на жена му. От колибата се разнесоха силни писъци. Надзърнах през отворената врата и видях жената на Гахар, изпъната на земята върху стара рогозка. Тя беше умряла. Десетина жени около нея плачеха и нареждаха...

Щом ме видя, Гахар дойде при мене и с плачлив глас почна да се вайка:

— Ох, Андо! Тя умря, Андо! Тя не пи от твоето лекарство и умря!...

Мълчах смутен. Безсмислено беше да го уверявам, че и моето лекарство не би предотвратило смъртта.

— Тя умря, умря! — отчаяно повтаряше Гахар. — Тя легна и няма да стане вече! Ох, няма да стане!... Тя лежи и не чува моя плач. Ох, не чува моя плач! ... Тя спи и няма да се събуди. Ох, няма да се събуди! ... Тя ме остави и няма да се върне при мен. Ох, няма да се върне! ... Моята колиба ще опустее, Андо! Ох, ще опустее!...

Той почна да скубе косата си и да се бие с юмруци по главата, но другите го хванаха за ръцете и той притихна. Но след малко отново почна да тича и да размахва дългото си копие срещу невидимия враг, който беше причинил смъртта на жена му.

Отидох под сянката на една палма и наблюдавах Гахар. Не се съмнявах в скръбта му, но ми се струваше, че това тичане нагоре-

надолу, размахването на копието и заканите към невидимия враг не бяха нищо друго освен един обичай.

При мен дойде Зинга. И тя беше намазала лицето си с черна боя до такава степен, че не можах да я позная веднага. На шията ѝ, както и по ръцете, нямаше никакви украшения. Тя беше в траур. Починалата ѝ се падаше роднина — Гахар бе брат на Боамбо.

— О, Андо! — тихо прошепна тя. — Жената на чичо Гахар нямаше да умре, ако беше изпила твоето лекарство.

— Откъде знаеш?

— Всички тъй казват — отговори Зинга. И ми разказа една история, която чувах за пръв път. Жената на Гахар била от племето бома. Преди много години, когато била младо момиче, Гахар я откраднал и тя станала негова жена. Племето бома решило да си отмъсти. То нападнало племето занго, но било отблъснато. По-късно жената на Гахар сама се отказала от своето племе и станала дъщеря на племето занго. Племето бома я прокълнало и търсело начин да ѝ отмъсти. И ето сега (след четиридесет години!) то си отмъстило. Преди няколко дена жената на Гахар забравила своя чувал в градината. Чувалът изчезнал. Някой от племето бома го откраднал и техният жрец го изгорил, като изрекъл заклинателните думи. Жената на Гахар се разболяла. Снощи Гахар искал да ме повика да дам лекарство на болната, но тя му казала: „Не ходи при белия човек. Иди най-напред при Арики. Каквото каже той, това ще направим.“ И Гахар отишъл при Арики. Първожрецът го наругал и му заявил, че жена му ще умре от моето лекарство по-скоро, отколкото от магията на племето бома. И обещал да развали магията на враговете и да излекува болната. Това било снощи. През нощта положението на болната се влошило. Сутринта Гахар решил да ме извика без съгласието на жена си, но тя вярвала на Арики и отказала да изпие моето лекарство...

Едва сега разбрах какво щеше да стане, ако жената на Гахар беше изпила рициновото масло. Все едно, тя щеше да умре и тогава хората щяха да кажат: „Прав е Арики. Жената на Гахар пи от лекарството на белия човек и умря.“ А сега казваха обратното: „Ако беше изпила лекарството на белия човек, щеше да оздравее.“ Без да иска, Арики беше ме избавил от излишни неприятности.

— А къде е сега Арики? — попитах аз девойката. — Няма ли да дойде на погребението?

— Няма да дойде — отвърна Зинга. — Той каза, че Дао не пожелал да спаси жената на Гахар, защото била грешница. И не иска да дойде на погребението.

„На Арики му е лесно — помислих си аз. — Когато е натясно, той извиква на помощ своя идол. Но-с какво-бих се оправдал аз, който не вярвам в идоли?“

През това време Гахар продължаваше да тича от единия до другия край на мегдана и да размахва копието си. Письците в колибата неочаквано притихнаха като по даден знак. Погледнах през вратата и видях как трима мъже, роднини на Гахар, поставиха покойницата в седнало положение, увиха я в рогозката, на която беше умряла, и я стегнаха с лиани. Само главата ѝ се подаваше над вързопа, но жените и нея покриха с един чувал. След това мъжете отново увиха вързопа с грамадни бананови листа и още веднъж го омотаха с жилави лиани. Като го затегнаха здраво, те окачиха вързопа с покойницата на една греда по средата на колибата и накладоха под него огън. След това всички излязоха.

Погребалната процесия завърши. Всички си отидоха по домовете, само Гахар остана в колибата да подклажда огъня...

Тръгнахме със Зинга към моята колиба.

— Защо накладоха огън под покойницата? — попитах я аз.

— За да изгонят от нея злите духове — беше отговорът.

— Колко време ще продължи това?

— Седем слънца.

— Седем слънца, това значи седем дена.

Зинга ми каза, че след седем дена и седем ноци Гахар ще отнесе вързопа в гората, при колибата на вечния огън, и ще го окачи на „дървото на смъртта“. А като минат още на седем места по седем слънца, Гахар ще изгори вързопа с покойницата на голяма клада пред колибата на вечния огън и ще развее праха по вятъра. На тази церемония ще присъствува цялото село. Докато трае изгарянето на трупа, Арики ще играе „танца на смъртта“. „Тази роля положително му подхожда“ — помислих си аз.

След седем дена отидох при колибата на вечния огън. Вързопът висеше на едно дърво. Това беше анчар — „дърво на смъртта“, както го наричаха туземците.

И аз си спомних стихотворението на Пушкин:

*В пустиня суха, в пек и зной,
в пръстта, от жажда разтопена,
анчар, самотен часовой,
стои сам в цялата вселена.
Природата във ден на гняв
сред степите го бе родила
и корен, и зеленина
с отрова страшна напоила.
Край него птица не хвърчи,
ни идва тигър: само вятър
край смъртното дърво ечи
и смъртен хуква по земята.
И ако облак изведнъж
облей листата му заспали,
от клоните отровен дъжд
се стича в пясъка запален.*

По-нататък поетът разказва как един владетел изпратил роба си да му донесе отрова от анчар, за да порази „с гибел черна“ враговете, и робът наистина донесъл сок от смъртоносното дърво:

*Донесе и припадна, слаб,
пред шатрата във порив сетен.
И мъртъв зърна своя раб
непобедимият владетел.^[1]*

Пушкин се е заблуждавал.^[2] Отровата на анчара не е чак толкова силна, колкото той е мислел. Туземците познаваха други растения с много по-силна отрова и все пак наричаха анчара „дърво на смъртта“ и на неговите клони окачваха труповете на умрелите.

[1] Превод на Мария Грубешлиева. ↑

[2] Не само Пушкин, и ботаниците от края на XVIII век смятали анчара за много опасно дърво и никой не се решавал да изследва

отровния му сок. Те твърдели, че ако птица кацне на него, веднага пада мъртва, ако човек седне да почине под сянката му, няма да стане вече. В планините на остров Ява има една гола местност, наречена Долина на смъртта. Там не расте трева, няма нито едно дръвче, нито един храст. Тази гола пустиня дълго време била загадка за учените. Явайците разказвали, че тропическата растителност в Долината на смъртта била унищожена от отровата на анчара, и нито един учен не се решавал да приближи това дърво. Едва по-късно открили истинската причина, която унищожила буйната растителност в Долината на смъртта. Оказало се, че от околните скали извирали отровни пари, следователно анчарът нямал никаква вина за опустошената растителност. Едва след това учените се решили да изследват отровния сок на анчара и разсеяли фантастичните измислици за „дървото на смъртта“. ↑

**ВТОРА ГЛАВА. ЛЮБОПИТСТВОТО НА ГАХАР.
ПРИВИДНО ПРИМИРИЕ С ПЪРВОЖРЕЦА. КРОКОДИЛ
В МАЛКИЯ ЗАЛИВ. ТРЕВОГИТЕ НА БОАМБО. АРИКИ
ОТНОВО НА СЦЕНАТА. КРОКОДИЛЪТ ИСКА ЖЕРТВА.
СЪВЕТИТЕ НА СМИТ. БАНДАТА НА ПЪРВОЖРЕЦА.
ТРЕВОГИТЕ НА ЗИНГА. КАК МОЖЕ ДА СЕ УБИЕ
КРОКОДИЛ САМО С ЕДИН НОЖ**

I

След смъртта на жена си Гахар още по-силно се привърза към двете си внучета и само вечер се разделяше с тях, когато отиваше да спи в своята колиба. Често ги водеше в малкия залив, където децата се къпеха и играеха, а той ги наблюдаваше от брега замислен и тъжен. Тъй като заливът беше и мое любимо място, ние често се срещяхме там със стареца и дълго приказвахме за живота и за смъртта.

Една сутрин той ме завари тъкмо когато бях се изкъпал вече и се готвех да си отивам, преди слънцето да напече силно.

— Ела, ела! — каза Гахар и седна под сянката на едно вековно дърво.

Беше настъпило времето на прилива, водата заливаше част от пясъчния бряг и се плискаше близо до краката ни. Гахар заговори за голямото земетресение, което преди много години разрушило всички колиби на острова. Планината се покрила с дим, който изригвал от вулкана, придошла огромна вълна, висока колкото дървото, под което бяхме седнали, и заляла брега. Много хора загинали — едни се удавили, други били намерени в съборените колиби мъртви. Тогава Гахар бил на десетина години. Той помнеше силния тътнеж, черния дим и червените пламъци, които изригвали от огромното гърло на вулкана. Цялата планина се тресяла много силно, земята подскачала и подхвърляла хората като перушинки нагоре, след това те падали осакатени и умирали, затиснати от съборените дървета, а земята

продължавала да се тресе ... И аз разбрах защо хората се страхуваха толкова много от земетресение и защо Арики ме питаше често дали мога да докарам арамуру.

Двете внучета на стария Гахар си играеха в топлата вода. По-голямото момче, Акгахар, беше нагазило до пояс и търсеше риба, за да я намуши на тънкото си копие, а по-малкото му братче, легнало по гръб на самия бряг, цапуркаше с крака из водата.

Слънцето току-що беше се показало на хоризонта. От океана лъхаше приятна прохлада и свежест. По чистото синьо небе нямаше нито едно облаче. Из въздуха се стрелкаха малки и големи птици. Високият връх на планината се възвишаваше на далечния хоризонт като огромна пирамида. Той беше тих и спокоен: угасналият вулкан не изригваше дим и пламъци, както преди много години. Ярkozелените листа на крайбрежните палми, увиснали тежко и неподвижно, не потрепваха. Тропическият лес тънеше в тишина и спокойствие.

Изведнъж малкият Акгахар нададе радостен вик. Обърнахме се към него и видяхме в ръката му доста голяма риба, която се мяташе и напразно се мъчеше да се изплъзне — момчето здраво я държеше и не я изпуцаше. Лъскавите люспи на рибата святкаха на слънцето като сребро. Момчето бутна рибата в торбичката, която висеше на рамото му, и продължи своя лов. То се взираше във водата малко наведено напред и когато забележеше някоя риба, стрелваше към нея остро си копие с назъбен като трион връх. Веднъж прободена, рибата не можеше да се изплъзне от острите зъби на копието. Но за да прободеш риба с такова копие, се иска голяма сръчност и точен удар, защото рибата плува много бързо и не в права посока. Туземците още от малки се учеха да ловят риба по този начин и само след дългогодишни старания ставаха добри риболовци.

Над нас прелетя малко ято папагали. Гахар ги проследи с поглед и когато птиците се притулиха зад върховете на високите дървета, той ме попита:

— Кажи, Андо, можеш ли да летиш като тия птици?

— Не мога — отвърнах аз малко отегчен, защото много пъти бях слушал същия въпрос.

— А как дойдохте тук от луната? — попита ме старецът. По блясъка на очите му и по напрежението, с което очакваше моя отговор, разбрах, че този въпрос го интересува най-много. Имаше ли смисъл да

го лъжа? Аз и друг път бях му казвал, че не сме дошли от Луната, но Гахар не ми вярваше. Той смяташе, че само на „бялата“ луна могат да се раждат бели хора. Така мислеха всички туземци, макар да им обяснявах настойчиво, че страната на пакегите не е на Луната, а на Земята.

— А далеч ли е страната на пакегите? — попита ме Гахар.

— Да, доста е далече — усмихнах се аз. — Тя е зад голямата вода. Там има голяма земя, по-голяма от вашия остров. Там е моята страна.

— А какво има в твоята страна?

— Бели хора като мен.

— А реки има ли?

— Има по-големи от Коломона.

— А планини има ли?

— И планини има, по-високи от вашите.

— А дървета?

— И дървета има, и треви, и цветя, и птици — всичко има.

— Значи, и твоята страна е хубава?

— Много е хубава, Гахар.

— А защо дойде при нас?

Ето един въпрос, на който мъчно можех да отговоря. Мъчно, защото Гахар не би ме разбрал. Все пак аз му обясних защо съм избягал от своята страна и как съм попаднал на техния остров. Той ме гледаше право в очите и кимаше с глава. А когато свърших, каза:

— Разбрах, всичко разбрах. Ти си нарушил обичая на вашето племе и то те е прогонило. И у нас има такива обичаи. Когато някой се провини тежко, племето го изгонва и никой не му дава подслон. Виновникът се скита сам из горите, храни се с диви плодове и ако си направи някъде колиба, хората я събарят, щом я открият.

Обясних му, че не аз, а други хора са нарушили обичая на нашето племе, но те излезли по-силни от нас и затова аз съм прогоненият, а не те. Гахар не можеше да проумее това, пък и аз нямах никаква възможност да му обясня борбата на народа в моята родина, защото в езика на племето не съществуваха думи като „фашизъм“ и „класова борба“. Тогавя Гахар каза:

— А слабият пакеги с бялата коса разправя, че сте дошли от Луната...

И по-рано бях забелязал, че туземците не можеха да изговарят правилно имената на Смит и Стерн. На Смит казваха ту Шамит ту Симит, а най-често „слабия пакеги с бялата коса“, докато на Стерн казваха „пълния пакеги с бялата коса“. Само моето име изговаряха лесно — след като от Антон станах Андо, то приличаше на техните имена.

— Кой лъже? — отново ме попита Гахар. — Слабият пакеги с бялата коса или ти?

— А ти как мислиш, Гахар? — на свой ред го попитах. — Погледни ме в очите и кажи.

Той наистина ме погледна и рече:

— Шамит лъже. Шамит не е добър човек. Шамит дава на Арики малоу. Арики пие малоу и заспива. Всеки ден, всяка вечер...

Малоу — така наричаше Гахар коняка на Смит.

И капитанът беше ми казал веднъж, че Смит често черпел първожреца с коняк. Самият Смит изпивал по една-две чашки, а първожрецът не знаел мярка, пиел много, пеел песни и играел, след това падал в безсъзнание и цяла нощ хъркал като заклан.

Аз не бях против пиянството на първожреца. Какво ми вреди? Алкохолът ще го направи безволев, ще разсипе стария му организъм, а може и съвсем да го погуби. Толкова по-добре! Племето ще се отърве от един опасен човек. Но целта на Смит беше друга. Той просто искаше да спечели приятелството на първожреца и не жалеше коняка. Аз дори подозирах, че Смит крои някакви планове и иска да ги постигне чрез първожреца. Но дали ще се задоволи само с него? Няма ли да почне да черпи и другите туземци, за да ги спечели на своя страна? „Не, това няма да се случи“ — помислих си аз. — Смит едва ли има толкова много коняк, та да устройва оргии. Пък и не е толкова глупав да не знае, че приятелството на Арики струва повече от приятелството на десетина други туземци. Попитах Гахар какво говори Арики за мене. — За тебе ли? Нищо. Нито добро, нито лошо. Това беше вярно. Откак Смит и Стерн отидоха да живеят в махалата на първожреца, последният престана да се занимава с мене. Разбира се, и аз избягвах да се срещам с него и гледах колкото се може по-рядко да се мяркам пред очите му. За нищо не го търсех и той не ме търсеше. Това приличаше на негласно примирие между двама противници, които са премерили силите си и не желаят повече да се срещат.

Аз мислех, че след многобройните си безуспешни опити да ми нападнат първожрецът е съзнал безсилието си. Най-напред се опита да настрои против мене цялото племе, но никой не се хвана на неговата стръв. След това дойде интригата с Амбо и Канеамеа. Първожрецът искаше да използва обичта на младия момък към дъщеря му и да го накара да ме убие, но самата Канеамеа въстана против злокобния си баща и враждата на Амбо към мен се разсея като дим. Нашето приятелство със сина на главатаря стана още по-сърдечно. Арики загуби и това сражение. Какво още можеше да направи той? Да накара туземците да ме хвърлят в океана с камък, вързан на краката? Той не можеше да направи това, защото туземците не биха го послушали. Оставаше му само едно: да се помири и да се преструва, че не забелязва моето съществуване. Все пак аз добре познавах първожреца и смятах, че негласното примирие между нас няма да трае дълго време. Рано или късно затаената омраза на Арики ще избухне с нова сила, стига да направя нещо, което не е по волята му. И тъкмо затова смятах, че неговото пиянство е в моя полза: колкото по-често се напива, толкова по-рядко ще се сеца за мен.

Така мислех аз, но скоро се убедих, че съм се лъгал...

II

Малкият Акгахар, който ловеше риба в залива, неочаквано нададе силен писък и хукна да бяга към брега. Заедно с Гахар изтичахме при него да видим какво става. Момчето беше излязло вече от водата и цяло трепереше.

— Какво има? Защо викаш? — попита го дядо му разтревожен.

— Абадан! Абадан! — извика малкото момче задъхано. Очите му бяха широко открити, лицето му беше потъмняло от страх. (Аз и порано бях забелязал, че в минути на страх лицата на туземците потъмняваха, вместо да побледняват.)

— Къде е? — сепна се старецът.

— Ето го! — посочи момчето към тихите води на залива. — Идва насам! Калиман абадан! Голям крокодил!

Едва тогава забелязах дългата муцуна на крокодила, който плуваше към по-малкото внуче на Гахар. А то, унесено в играта, не забелязваше опасността и спокойно пляскаше с ръце и с крака в топлата вода.

Крокодилът бързо се приближаваше към него. На десетина метра от брега водата беше плитка и краката на крокодила опряха в песъчливото дъно, а дебелият му гръб лъсна над водата и се заклати тежко. Той не беше много далеч от нас и аз видях как зловецът святкаха безцветните му очи, а дългите му здрави челюсти с остри зъби широко се разтвориха. Той бързаше да налага жертвата си. Двамата с Гахар едновременно хукнахме с всички сили към детето, грабнахме го за ръцете и го повлякохме към гората, когато страшният хищник беше само на няколко крачки от него.

Крокодилът нададе злобен рев, който приличаше на вълчи вой и на кучешки лай едновременно, силно плесна с дългата си опашка по водата и затрака със зъби като картучница. Той беше изпуснал плячката си и яростта му нямаше край. Като нададе още веднъж силен вой, крокодилът се обърна тромаво и бързо заплува обратно към дълбоките води на залива. Широкият му гръб, покрит с твърди рогови плочки, за последен път лъсна на слънцето и се скри под водата.

Туземците бяха ми разказвали, че в големия залив има крокодили, но в малкия тия хищници никога досега не бяха се появявали, защото не можеха да минат през плиткия проток. Как се е промъкнал през него крокодилът? Имаше само едно обяснение: той е влязъл в малкия залив през време на приливите. Тогава водата се дига два-три метра над обикновеното си равнище и протокът става по-дълбок и по-широк.

Мълвата за крокодила бързо се разнесе из селото и разтревожи хората. Малкият залив беше любимото място на туземците. На равния му пясъчен бряг те държаха лодките си, тук идваха всяка вечер много младежи, девойки и деца да се къпят и техните весели гласове до късно се носеха далеч из тропическия лес. А сега заливът изведнъж опустя. Никой не смееше да се къпе в него. Хората не излизаха с лодките си в открито море, защото се страхуваха да минат през залива. Риболовците се лишиха от най-любимото си занятие. Селото остана без риба. Това беше цяло нещастие. Туземците се хранеха само с плодове, ямс, таро и сладки батати, но те скоро им омръзнаха. Свинете, кучетата и дребните полудиви кокошки бяха малко и рядко се появяваха на трапезата им.

Тогава Арики отново се появи на сцената. Напразно мислех, че конякът на Смит ще го направи безвреден — той беше неуморим в злобата си. Изглежда, че е чакал първия удобен случай, за да почне пак да плете своите интриги. Когато мълвата за крокодила се разнесе из селището, първожрецът почна да шушне от ухо на ухо, че Дао изпратил в залива тоя опасен хищник за наказание на ония, които не тачат първожреца и не се вслушват в неговите съвети. Разбира се, аз бях най-големият грешник и главният виновник за бедствието — така казал първожрецът на Боамбо.

Веднъж Боамбо дойде в моята колиба, седна на нара и мълчаливо запали цигарата, която му дадох. По всичко личеше, че иска да ми каже нещо, но не знае откъде да почне. Винаги когато искаше да каже нещо много важно, той дълго мълчеше, преди да заговори, но сега аз нямах търпение и го попитах какво се чува за крокодила.

— Много лошо! — отвърна главатарят, без да ме погледне. Той беше седнал кръстат, с наведена глава, замислен и мрачен. Цигарата димеше в ръката му, но той не се сещаше да смукне от лютивия дим, макар че беше страстен пушач.

— Много лошо! — повтори той, като въздъхна тежко. — Няма риба. Хората тръгнаха да ловят гущери по сипеите. Събират червеи по гнилите дървета и разни буболечки. Ядат само таро, ямс и уму... Децата искат риба, но никой не смее да отиде при лодките в малкия залив. Хората се страхуват от крокодила.

— А защо не го убиете? — попитах го аз.

— Не можем — отвърна главатарят.

— Опитвахте ли се?

— Да, вчера. Чакахме дълго в гората. Най-послед крокодилът излезе на брега, да се грее на слънцето. Когато заспа, излязохме тихо от гората и хвърлихме копията си. Те се удариха в гърба му и отскочиха, без да се забият. Върховете им се счупиха в твърдата му кожа. Тогава Арики каза, че крокодилът е свещен, и забрани да го убиваме.

Известно е, че първобитните племена смятали някои животни за свещени, а ацтеките, ирокезите, мохиканите и други индиански племена, които населявали Северна и Южна Америка, преди тоя континент да бъде открит от Колумб, смятали, че произходът им води началото си от някое животно. Поради това родовете им носели имената на животни и тия животни били смятани за свещени. Дори и сега някои религиозни хора в Индия смятат гангския гавиал, маймуните и кравите за свещени и ги хранят, без да имат полза от тях. В Индия и сега съществуват „храмове“, обитавани от маймуни, а в някои градове можете да видите наред улицата легнала крава, която спокойно си преживя, и никой не я безпокои. Пешеходци, велосипедисти, коли — всички минават край „свещената“ крава предпазливо, да не я тревожат.

— Е добре, тогава аз ще го убия.

— С какво?

— С пушката.

— Недей, недей! — замаха главатарят с ръка. — Ако го убиеш, ще се случи още по-голяма беда.

— Каква беда може да се случи?

— Нали ти казах, крокодилът е свещен. Така каза Арики.

— И ти му вярваш, нали?

— Всички му вярват. И всички казват, ако убием крокодила, ще се случи още по-голяма беда.

Колкото и да разпитвах главатаря каква беда ще се случи, нищо не можах да узная от него. Види се, и самият той не знаеше.

Както винаги и сега първожрецът постъпваше хитро. Той не казал каква беда ще се случи, ако някой убие крокодила. А беда винаги можеше да се случи с всекиго. Застига те буря в гората и ти се подслоняваш под някое дърво. Трясва гръмотевица и те убива... Вървиш по някоя пътека и случайно настъпваш заспала отровна змия... Или случайно падаш от някоя палма и си счупваш крака... При всяко нещастие Арики ще каже: „Аз нали ви казах, че ще се случи голяма беда...“ Това беше плитка, но лукава хитрост...

Да, първожрецът беше опасен човек. Той знаеше, че аз мога да убия крокодила с пушката си, и побързал да го обяви за свещен. Защо? Какво беше намислил пак?

А крокодилът от ден на ден ставаше по-дързък и по-опасен. Той не можеше да си намери достатъчно храна в малкия залив и гладът все по-често го принуждаваше да излиза на брега, а гласовете на птиците и крясъците на маймуните го привличаха и в гората. Веднъж туземците го видели да дебне из храстите, друг път го срещнали на пътеката, която водеше от залива към селото. Тъкмо на тая пътека крокодилът беше изял една свиня. Тогава хората се изплашиха още повече. В селото настъпи паника. Всички затвориха децата си в колибите и не ги пущаха навън.

Тогава Арики пусна слух, че крокодилът искал жертва. И не каква да е, а човешка жертва. Щом я изяде, хищникът сам щял да се върне в Голямата вода, откъдето дошел.

Така казвали „белите листа“ на Арики. Същите „бели листа“, които ние с капитана бяхме задигнали от колибата на първожреца и вместо тях бяхме поставили дневника на яхтата — същите тия „бели листа“ му казали, че крокодилът искал жертва! Да плаче ли човек, или да се смее на такава глупост?

Така или иначе слухът, че крокодилът искал човешка жертва, се разпространи бързо из селището. Потвърди го и Амбо, синът на главатаря. Веднъж той дойде при мен разтревожен и ми каза развълнувано:

— Уин-уин, Андо! Арики пак е побеснял. Преди малко го чух, като разправяше на хората, че крокодилът искал жертва. Те го попитаха

кой да бъде жертвата, а Арики казал: „Андо! Андо пакеги гена да бъде жертвата.“ Така казват „белите листа“...

„Белите листа“ казали още, че аз съм против Дао и не слушам съветите на първожреца. Арики много пъти се оплаквал от мене на Боамбо, но главатарят ме защищавал, защото искал да ме направи син на племето и да ме ожени за дъщеря си. Хората слушали Боамбо и не обръщали внимание на думите на Арики, а той дълго търпял и чакал повелята на Дао. И ето сега идолът се разгневил и решил да накаже хората. Той им изпратил крокодил. Ако искат да се отърват от него, те трябва да ме вържат здраво с едно въже и да ме оставят на брега. Крокодилът ще ме изяде и ще се върне в океана...

Потръпнах ужасен от подлостта на Арики и попитах своя приятел:

— А хората какво казват?

— Хората мълчат — отвърна Амбо.

— А ти как мислиш — ще се съгласят ли да ме хвърлят на крокодила?

— Не зная — замислено отвърна Амбо. — Всички са уплашени. Не смеят да отидат с лодките си за риба. Всички гладуват...

Проклятие! Пак аз съм виновен за бедата, която е постигнала туземците. Каквото и да се случи, все аз съм виновен! Тоя лукав първожрец умело използваше невежеството на другите. Сега разбрах защо в средните векове духовенството е можело да изгаря на клади живи невинни хора безнаказано...

Амбо мрачно гледаше пред себе си. После дигна глава и неочаквано ме попита:

— Какво ще кажеш за Шамит?

— Какво да ти кажа?

— Добър човек ли е той? Обича ли те?

— Не особено...

— А ще те послуша ли, ако го помолиш нещо?

— Зависи...

Амбо помълча малко, след това каза:

— Шамит дава на Арики малоу. Всеки ден, всяка вечер ... Арики пие малоу, главата му се замайва и той пада на земята като мъртъв. Кажи на Шамит да сипе в питието няколко капки отрова от дървото на смъртта. Тогава Арики ще заспи и никога няма да се събуди вече.

Амбо отново беше стигнал до мисълта да премахне първожреца с отрова. Някога той искаше да пусне в колибата му очиларка, но тя ухапа баща му. Сега той беше измислил по-сигурно и по-безопасно средство — отрова от анчар...

— Не! — възразих аз. — Не бива! Веднъж ти искаше да отровиш първожреца с кадити, но аз бях против — помниш ли? И сега съм против.

— Арики трябва да умре! — повиши глас Амбо и очите му пламнаха. — Той иска да те принесе в жертва на крокодила! Помисли.

— Няма какво да мисля. Арики е подлец — това съм го казвал много пъти. Но не бива и ние да бъдем като него.

— Не и не! — извика Амбо и скочи разярен. — Щом ти не искаш, тогава аз ще се разправя с него!

Той тръгна бързо към селото. Трябваше да го спра, защото в момент на силен гняв той наистина можеше да направи някоя глупост. Настигнах го и му казах:

— Послушай ме, Амбо! Остави Арики на мира. Ако го убиеш, цялото племе ще се опълчи против тебе. Това е опасно, не разбираш ли?

— Но той ще накара хората да те вържат и да те хвърлят на крокодила!

— Не вярвам да го послуша някой — казах аз, без да бях сигурен в това. — Пък и да го слушат, аз ще съумея да се справя. От тебе искам само едно: обещай ми, че нищо няма да направиш на Арики.

Сложих ръката си на рамото на своя приятел и го загледах в очите. Това го успокои и той каза тихо:

— Добре, ще те послушам. Но ако Арики се опита да ти напакости, ще срещне острието на моето копие. Анге бу!

Стиснах му ръката в знак на благодарност и той си отиде успокоен. Но аз не бях спокоен. Сериозно се замислих какво да правя? Ако убия крокодила, ще бъда виновен за всички беди и нещастия, които ще се случат в бъдеще с когото и да било. Ако не го убия, той ще продължи да всява страх и ужас у хората и кой знае, един ден те може би ще послушат първожреца и ще се съгласят да ме принесат в жертва на хищника. Как да изляза от това трудно и опасно положение?

III

Реших да се посъветвам със Смит и Стерн и ги потърсих в плантацията. Намерих там само Смит. Той измерваше височината на фиданките и грижливо записваше данните в своя бележник. Разказах му за интригите на първожреца. Вместо да се разтревожи, той небрежно махна с ръка:

— Не обръщайте внимание на тоя изкуфял старец, той нищо не може да ви направи.

— Защо мислите тъй?

— Защото зная, че диваците ви обичат и ви смятат едва ли не за бог. А него никой не го обича.

Той каза това с една сигурност, която не ми хареса.

— Преувеличавате — казах аз. — Туземците ме обичат, това е вярно. Но нека не забравяме, че аз съм чужденец, а Арики е техен първожрец.

Смит се изсмя. Първожрец — голяма работа! Докато главатарят е на моя страна, никаква опасност не ме заплашва. Без съгласието на главатаря първожрецът няма да смее да предприеме против мен каквото и да било.

Така мислеше Смит, но той беше забравил някои неща, които аз помнех много добре. В решителни минути Арики не се съобразяваше с волята на Боамбо и всичко вършеше на своя глава. При това никой не можеше да каже докъде се простира неговата власт. Главатарят беше тих, добър и разумен човек, на никого не налагаше волята си, а първожрецът беше упорит, опърничав, властолюбив и мнителен. Когато искаше да направи зло на човека, пред нищо не се спираше. Нали по негово настояване туземците ни хвърлиха в океана, когато първи път излязохме на острова, а по-късно задигна сандъците и чувалите на Смит въпреки волята на главатаря. Наистина Смит излезе по-хитър от него и успя да си възвърне имуществото, но това още не означаваше, че Арики е безвреден.

— Сега пък вие преувеличавате — каза Смит, като ме изслуша внимателно. — Не виждам нищо страшно в глупавото дърдорене на

първожреца. Но щом отдавате толкова голямо значение на думите му, нека помислим какво да правим.

Отидохме до самия поток, който протичаше наблизко, и седнахме на сянка под вековните дървета. Тук беше прохладно и тихо. Диви пчели прехвъркваха наоколо с тънко бръмчене, кацаха от цвят на цвят, събираха пращец и пак отлитаха към гнездата си. По стъблата и по клоните на близките дървета висяха огромни червени орхидеи и епифитни бромелии — най-едрите и най-красивите цветя на тропика, които миришеха отвратително. Смит се намръщи, премести се подалеч от тях и като се излегна върху меката трева, запали една пура.

— Мога ли да ви кажа откровено какво мисля за вас? — неочаквано се обърна той към мен.

— Разбира се — отвърнах малко учуден. Въпросът му беше неуместен. Поне на мен така ми се струваше.

— Няма ли да се обидите? — отново ме попита плантаторът.

— Не.

— Добре, слушайте тогава. Вие сте неспокоен човек. Непоправим идеалист, романтик и фантазьор — това и друг път съм ви го казвал. Оттук идват всичките ви беди. Казах ви веднъж, че диваците са опасни — не ми повярвахте. Посъветвах ви да използвате разположението на главатаря към вас — не ме послушахте. Арики искаше да ви направи свой зет и наследник и ви подаде ръка — вие я отблъснахте. Защо?

— Никога не бих поел ръката на такъв престъпник...

— Престъпник? Това е силно казано.

— Напротив, всички думи бледнеят пред неговото коварство.

— Така ли мислите? Но диваците са на друго мнение...

— И те не обичат първожреца — вие сам казахте това преди малко.

— Но се страхуват от него, а това не е без значение, нали така? Той е техен първожрец. Поради простотията си те го тачат като божество. Страхопочитание — така бих нарекъл отношението им към Арики. А вие се опълчихте против него. Защо? Заради своите глупави принципи — извинете за израза...

— Моите принципи са в кръвта ми и аз никога няма да се откажа от тях.

— Да, в кръвта ви, вярно. Това още веднъж потвърждава старата истина, казана от Сенека: „Коренът на злото не е в нещата, а в душата на човека.“

— Оставете тая остаряла философия на Сенека — тя отдавна е погребана в развалините на Римската империя и никога няма да възкръсне.

— Напротив, тя е жива, това се вижда от вашия случай. Вината е в самия вас, а вие я търсите в Арики. Първожрецът е един опърничав простак — нищо повече. Откажете се от своите принципи, оставете го на мира и той думица няма да каже против вас, уверявам ви.

— Аз не ви карам да се откажете от своите принципи и убеждения, нали така? Защо вие искате да се откажа от своите?

— Защото не аз идвам при вас за съвет, а вие идвате при мен. И защото моите принципи са полезни за мен, а вашите убеждения са зло за самия вас. Вие искате да разбийте стена с гола глава. Искате да събаряте крепост с грахови зърна. Това е смешно, сър ... Търсите истината и справедливостта...

— Именно истината и справедливостта — прекъснах го аз.

— ... а не се съобразявате с условията, в които живеете, и заприличахте на печалния рицар, който се борел с вятърни мелници. Диваците ще си останат диваци, каквото и да направите за тях. Колкото повече ги глезите, толкова по-малко ще ви уважават. Те ни смятат за свръхестествени същества, които всичко знаят и могат, а вие им казвате, че сме хора като тях, защо? Нима това е в наша полза? Е, да, вие сте за истината ... Но какво е истина? Истината има две страни и два края. Тя е като сабята — с острие и дръжка. Всеки разумен човек ще хване дръжката, а вие се хващате за острието. Справедливост? ... Е, добре! Нека поговорим за справедливостта. Какво значи справедливост? Празна дума, измислена за наивните и лековерни хора! Намерете ми един справедлив човек и аз ще ви посоча хиляди негови грехове. Само аллах е безгрешен — иронично се усмихна плантаторът, — само той знае истината, но на никого не я казва. Аллах всичко вижда и всичко знае, но нищо не казва — затова и хората му се кланят до земята. Само една думица да проговори, и те ще го охулят. Мълчете и вие. Правете се, че нищо не виждате и нищо не чувате. Оставете първожреца на мира, за да ви остави и той. Не се бъркайте в неговите

работи. Ако ми обещаете това, аз ще поговоря с него и още тази вечер той отново ще ви подаде ръка. Съгласни ли сте?

— Не съм съгласен и нищо не мога да ви обещаая. Никога няма да се откажа от истината и справедливостта — каквото и да ми струва това. За вас те са празни думи, но за мен те имат дълбок смисъл. Ние сме хора от два свята, сър. Това, което за вас е истина, за мен е лъжа, което за вас е справедливо, за мен е вопиюща неправда.

— Тогава защо сте дошли при мен? С какво мога да ви бъда полезен? — троснато ме попита плантаторът.

— С какво ли? Кажете на Арики да млъкне. Кажете му да спре своите интриги.

— Само това ли? — студено ме изгледа Смит. Той беше обиден, това личеше и по лицето му, което беше леко побледняло, и по навъсените му вежди.

— Само това.

— Добре, ще му кажа.

— Нямам нищо против, ако подкрепите думите си с една бутилка коняк — додадох аз.

— Добре — кимна с глава плантаторът. — И това ще направя.

IV

На другия ден Зинга дойде в моята колиба разплакана, седна на нара и закри лицето си с ръце.

— Какво има? — попитах я разтревожен. — Какво се е случило?

— Уин-уин! Много лошо!

— Но какво? Кажи!

— О, Андо! — възкликна тя, като хълцаше.

— Да не би да е умрял някой?

— Не, Андо! Още по-лошо!

— Да не би крокодилът да е изял някого?

— Не, Андо! Още по-лошо!

— Какво тогава? Кажи!

Тя ме хвана за ръката и извика през сълзи:

— Бягай, Андо! Бягай далеч оттук!

— Защо?

— Арики иска да те върже и да те хвърли на крокодила! Бягай, Андо! Сега ще дойдат...

— Кой ще дойде? — скочих аз изтръпнал.

— Арики и неговите хора. Те са у дома. Арики каза:

„Крокодилът иска жертва. Ще вържем Андо и ще го дадем на крокодила. Тогава той сам ще отиде в Голямата вода.“ А набу каза: „Не! Андо е добър човек, не съм съгласен.“ А другите се развикаха: „Андо е лош човек! Ще го хвърлим на крокодила!“ Бягай, Андо! Бягай, докато не са дошли!

— Много ли са? — попитах я аз. — Колко са хората, които са послушали Арики? Пет души? Десет?

— Може би пет, може би десет — неопределено каза Зинга. — Много са. О, Андо! Бягай, Андо!...

Тя отново ме хвана за ръката и ме потегли към вратата, но аз останах на мястото си.

Значи, този път Арики не е сам. Той е успял да уговори десетина туземци и да ги поведе против мен. Какво да правя?

Да избягам — това беше най-лесното. Ще взема пушката и чантата с лекарствата, ще отида в Калио и ще остана там, докато мине

бурята. Главатарят на Калио беше мой приятел, той би ме настанил в някоя колиба и аз бих живял там не по-лошо, отколкото в Букту. А може да отида и в друго село — в Зарум, в Хойда или в Балда — и там жителите щяха да ме приемат като желан гост. Те знаеха, че лекувам хората от различни болести, и с радост биха ми дали подслон. Но аз никак не бях сигурен, че дългата ръка на Арики няма да ме стигне и там. В тия села имаше таути — жреци, — подчинени на първожреца. Ако той им каже да ме хванат и да ме върнат в Букту, те едва ли биха посмели да прекършат волята му. Какво да правя тогава? Да избягам при племето бома? Не, и при него не можех да отида. То отдавна ме смяташе за свой враг, защото го напуснах и останах да живея при племето занго. Оставаше ми само едно: да избягам в джунглата и да се укривам там, както някога, когато за пръв път излязохме на острова. Ще си направя малка колиба в някой притулен кът и ще живея усамотено, докато Арики умре, а след това ще се върна в Букту и никой нищо няма да ми каже. Но аз отхвърлих и тази мисъл. Да избягам — това значи да се призная за виновен. Тогава Арики би казал на туземците:

„Аз исках да хвърлим Андо на крокодила, но вие не ме послушахте. Ето, той избяга, а крокодилът иска жертва. Идете търсете Андо и го доведете жив или мъртъв!“ И никак не бих се учудил, ако цялото племе се дигне като един човек и тръгне да ме търси из горите. Тогава отново ще трябва да се крия от хората като подгонен див звяр...

Зинга пак ме потегли за ръката:

— О, Андо! Бягай по-скоро, Андо! В същия миг отвън се чуха много гласове и на вратата се показаха няколко рошави глави.

— Тука е! — извика някой.

— Да излезе! Да излезе! — развикаха се няколко гласа наведнъж.

Десетина туземци се трупаха пред вратата на моята колиба. Всеки от тях държеше копие и го размахваше заплашително. На слънцето блесна острието на една брадва. Тя сигурно беше на Арики, защото той единствен от туземците имаше брадва. Аз бях му я дал някога, за да се съгласи да остави Смит свободно да живее на острова.

— Излез! Излез! — отново закрещяха диваците. — Ще те вържем и ще те хвърлим на крокодила! Излез!

Лицата им бяха изкривени от злоба, очите — страшни и зли. В рошавите им коси стърчаха птичи пера, зъбите им святкаха.

— Назад! — извиках аз и като грабнах пушката, която висеше закачена на стената, застанах по средата на колибата. — Никой да не смее да прескочи прага на колибата ми! Чувате ли!

Диваците се развикаха още по-силно, като размахваха дългите си копия, а първожрецът почна да сече с брадвата нара пред колибата. Зинга се сви в тъгъла и ми извика:

— Пази се, Андо! Ще те убият, Андо!

Пушката беше пълна. В нея имаше осем патрона — за по-малко от една минута можех да убия осем души. Но аз не исках да проливам кръв. Все още се надявах, че в последния миг диваците ще се опомнят. Но те продължаваха да размахват копията си и да викат:

— Излез, страхливецо! Излез!

След като насече на парчета нара пред вратата, Арики почна да сече стълба, който подпираше стряхата. Наоколо захвърчаха ситни трески.

— Дайте главните! — чух неговия глас. — Запалете колибата! Нека изгори жив!

Наистина аз видях през отвора на вратата как някой тръгна към колибата със запалена главня — само да я допре до покрива от сухи палмови листа, и той ще лумне. Зинга изписка силно. Трябваше да защитавам не само себе си, но и нея. Ако запалят колибата, и тя ще изгори заедно с мен...

Дигнах пушката и гръмнах във въздуха. В същия миг гласовете замлъкнаха, ударите по стената на колибата спряха и аз чух тропота на босите крака на диваците, които избягаха към селото. Погледнах през вратата — нямаше никого. Нарът от бамбук пред колибата беше изпотрошен на парчета. До вратата лежеше дълго копие с пречупен връх. Подпорният стълб бе отсечен почти наполовина и едва се държеше. До него димеше недогоряла главня.

— Да вървим! — казах аз на Зинга и излязох от колибата.

Тръгнахме към селото. Когато стигнахме на мегдана, видях пред колибата на главатаря същите диваци, които бяха ме нападнали. Те едва се държаха на краката си, клатушкаха се и крещяха диво, сякаш се надвикваха. По всичко личеше, бяха пияни. Кой ги е напоил? И защо? За да ме убият? Щом се появих с пушката, диваците се разбягаха и се скриха в гората.

Заварих в колибата главатаря и първожреца. Те бяха седнали на нара и приказваха нещо оживено, а малко по-настрана Гахар мълчаливо ги слушаше. Щом влязох, те млъкнаха. Мислех, че Арики ще се изплаши поне от пушката ми, но той не мръдна от мястото си и не ме погледна. От устата му лъхаше миризма на коняк. Лицето му беше намръщено и студено. Нещо отблъскващо имаше и в цялата му мършава фигура с черна набръчкана кожа, и в острия му зъл поглед, който те пронизва и те кара да потръпваш.

— Защо искаше да ме убиеш? — извиках му аз. — Защо искаше жив да ме изгориш?

— Защото ти си виновен за бедата, която сполетя племето — мрачно отвърна първожрецът. — Крокодилът иска жертва...

— Ти знаеш ли езика на крокодилите? — попитах го аз. Арики сърдито ме стрелна с поглед.

— Не!

— Откъде знаеш тогава, че крокодилът иска жертва?

— „Белите листа“ ми казаха.

— Глупости! И аз имам „бели листа“. Те ми казаха, че Арики лъже.

— Ти нямаш „бели листа“! — извика Арики възбуден. — Ти лъжеш!

— Добре! Почакай ме тук и ще видиш, че не лъжа.

Излязох бързо, изтичах до моята колиба, взех една от книгите, които бях донесъл от яхтата, и отново се върнах в колибата на главатаря.

— Ето! — обърнах се към първожреца и му показах книгата. — Виждаш ли? И аз имам „бели листа“.

Това направи много силно впечатление и на Арики, и на Боамбо, и на Гахар. Първожрецът мълчеше, сякаш беше онемял. Той просто не знаеше какво да каже. Аз разгръщах листата на книгата пред носа му и той нито за миг не се съмняваше, че това са също такива „бели листа“ като неговите.

Първожрецът беше смутен, но скоро се опомни и каза:

— Твоите листа са направени от пакегите и не казват истината.

— И твоите са направени от пакеги — казах аз.

— Не! — възрази Арики. — Моите листа са от Дао и затова казват истината. Аз ги имах, преди пакегите да дойдат на нашия

остров.

„Този човек е като котка, никога не пада по гърба си“ — помислих си аз. Дори и сега, след като успях да всея смут в душата му, той не отстъпи, а настояваше на своето. Андо пакеги гена трябва да бъде хвърлен на крокодила...

Като видях, че няма да изляза наглава с него, реших се на една рискована постъпка.

— Добре, съгласен съм — казах аз.

— Какво? — сепна се Боамбо. — Какво си съгласен?

— Съгласен съм да бъда принесен в жертва на крокодила. Нали това искаш? — обърнах се към Арики.

— Да!

— Добре, аз сам ще отида при крокодила. Първожрецът оживено попита:

— А пушката ще вземеш ли?

— Няма да я взема, успокой се. Но ще се защитавам, казвам ти го открито. Или крокодилът ще ме изяде, или аз ще го убия.

— С голи ръце ли? — попита ме Боамбо разтревожен.

— Не, с нож. Какво ще кажеш? — отново се обърнах към първожреца.

— Нана, тъй да бъде! — кимна с глава той. Попитах го кой е дал малкоу на хората, които искаха да ме убият.

— Шамит — отвърна първожрецът.

V

Същия ден, преди да залезе слънцето, отидох в колибата на главатаря. Заварих там цялото му семейство. Зинга и майка ѝ приготвиха вечеря в голямо гърне, което весело къкреше на огъня, а Боамбо кърпеше малка мрежа за ловене на риба. Само Амбо го нямаше. Аз държах в ръцете си голям и много остър нож и едно здраво въже, изплетено от ликото на палмови кори. Като ме видя, Боамбо попита:

— Отиваш ли?

— Отивам.

— С тоя нож ли ще убиеш крокодила?

— Да.

— Не ходи, Андо! — тревожно каза Зинга. — Ти няма да убиеш крокодила с тоя нож. Той ще те изяде!

— Няма да ме изяде! — твърдо казах аз.

Но това не я успокои. Очите ѝ се наляха със сълзи.

— А въжето защо ти е? — попита ме Боамбо. — Да не мислиш да вържеш крокодила, преди да го убиеш?

— Не, разбира се — усмихнах се аз. — Искам да вържа с него едно малко прасенце.

— Прасенце? — учуди се главатарят. — Ти искаш да нахраниш крокодила с прасенце?

— Да, ще му пожертвувам едно малко прасенце, но то ще бъде последната му плячка. След това ще го убия.

Зинга изведнъж стана, бързо се приближи до мен и като ме хвана за двете ръце, умолително каза:

— Недей ходи, Андо! О, не ходи в залива! Крокодилът ще те изяде! Не те пущам, Андо! Никъде няма да ходиш!

Тя говореше през сълзи, но аз не можех да се откажа от това, което бях намислил. Майката на Зинга, която досега мълчаливо слушаше, седнала до огъня, смъмра дъщеря си:

— Остави го, той ще убие крокодила. Андо е умен, той знае какво прави.

Влезе Амбо с голяма торба на рамо, пълна с кенгарови орехи, остави я на нара, седна до огъня и сбута главните. Краката му бяха мокри. Докато ги грееше, Зинга му каза, че съм намислил да убия крокодила с нож.

— С нож? — учудено ме погледна той. — Вярно ли е?

— Вярно е — потвърдих аз.

Той помълча малко, след това решително каза:

— Добре, и аз ще дойда с тебе. Ще ти помогна...

— Няма нужда — възразих аз. — Сам ще убия крокодила. Тогава Арики ще млъкне, нали?

— Да, тогава той ще млъкне — потвърди Боамбо. — А хората ще го намразят още повече. Всички ще кажат: „Андо не е виновен. Ако беше виновен, крокодилът щеше да го изяде.“ И ще разберат, че Арики лъже.

Боамбо беше прав. Ако успея да убия крокодила, туземците ще въздъхнат с облекчение и ще ми благодарят, а приказките на Арики, че съм виновен в нещо, ще се разсеят като дим. Това още повече ме караше да изпълня намерението си, колкото и опасно да беше то. Главатарят пак ме предупреди:

— Внимавай, Андо! Никой досега не е убивал крокодил, защото кожата му е много дебела и твърда, а гърбът и опашката му са покрити с такива здрави плочки, че никакво копие не може да ги прободете.

— Зная — отвърнах аз. — Но кожата на корема му е тънка, нали? Ще ми дадеш ли едно малко прасенце?

Главатарят кимна с глава и излезе. След малко се върна с малко черно прасенце, което се мятеше в ръцете му и силно квичеше.

— Ето ти прасенцето — каза той, като ми го подаде. — Но знай, че ти сам се пъхаш в устата на смъртта.

Поех прасенцето усмихнат. Исках да изглеждам спокоен и уверен в успеха, но това не успокои Зинга. Аз виждах страха в очите ѝ, а нейният умолителен поглед сякаш ми казваше: „Не ходи в малкия залив, крокодилът ще те изяде.“

— Не ходи — проплака тя за последен път. — Ако се случи нещо лошо с тебе, знай, че всички ще плачем. Най-много ще плаче Зинга... Чуваш ли, Андо? Само един човек ще се радва — Арики...

Отново трябваше да я успокоявам. О, аз няма да загина! Няма да направя това удоволствие на Арики, не! Ще убия крокодила и ще се

върна жив и здрав още тази вечер.

— Набу, иди с него — обърна се Зинга към баща си. — Иди и ти, Амбо!

Двамата мъже наистина взеха копията си и се приготвиха за път, но аз ги спрях.

— Останете тук и ме чакайте — казах аз и добавих усмихнат: — Като види много хора, крокодилът ще се уплаши и няма да излезе от водата.

Аз казах истината — моят успех зависеше от това, дали крокодилът ще излезе на брега, примамен от прасенцето, или не. Той има добре развит слух и силно зрение. Ако усети, че на брега има много хора, може да се уплаши и да си остане във водата. Тогава моят план ще пропадне. Освен това главатарят и синът му с нищо не биха могли да ми помогнат, но можеха да ми попречат.

Затъкнах ножа на колана си, взех прасенцето и въжето и тръгнах през гората към залива. Слънцето беше се наклонило към върха на далечната планина и в гората беше прохладно. Чувах се много птичи гласове — тропическият лес беше пълен с живот. Високите дървета с дебели дънери стояха непоклатимо и твърдо като гиганти на здрави нозе. Някои от тях бяха на хиляда, други на две, на три и на четири хиляди години. Когато Омир е пишел Илиадата и Одисеята, те са били на хиляда и повече години. Колко кратък е човешкият живот в сравнение с живота на тия дървета гиганти! Една глупава морска костенурка живее триста години, орелът живее петстотин години, а на човека не са дадени дори сто години! Това не е справедливо. Природата е сляпа като Темида.

Щом стигнах на брега, вързах прасенцето за едно дърво на края на гората. То веднага почна да се дърпа, да квичи пронизително и да се мята в различни посоки, но въжето беше късо — щом се обтегнаше, прасенцето падаше на пясъка и още по-силно квичеше. Крокодилът сигурно щеше да го чуе. Дори и когато е дълбоко под водата, той чува и най-тихия звук отвън. Не ми оставаше нищо друго, освен да чакам, притулен зад дърветата.

Ножът беше в ръцете ми доста голям, дълъг около петдесет сантиметра заедно с дръжката, и много остър. Синкавата му стомана лъщеше със студен блясък. Бях взел и едно копие, но то едва ли

можеше да ми послужи за нещо. Ако крокодилът ме нападне, само бягството би ме спасило. Но аз нямах намерение да бягам.

Слънцето клонеше към залез. Подухваше слаб ветрец. Листата на дърветата тихо шумяха. Прасенцето продължаваше да се дърпа и да квичи, а аз не откъсвах поглед от залива и търпеливо чаках.

Най-после крокодилът показа главата си над водата, огледа се и пак се скри. Дали беше забелязал прасенцето? Сигурно, защото след малко отново се показа и бързо заплува към брега. Като стигна на плиткото дъно, той стъпи на късите си предни крака, надигна дългата си муцуна и пак огледа пустия бряг. Аз бях се притулил зад дърветата. Никаква опасност не го заплашваше. А плячката беше тъй близо! Горкото прасенце! То също забеляза опасния хищник и още по-силно почна да квичи и да се дърпа, но напразно: въжето здраво беше завързано за крака му и за дървото. Кой знае защо неговото жално квичене ми напомни детски плач...

Крокодилът бързо запълзя към завързаната плячка. Лъскавият му жълтеникав корем се влачеше по пясъка и оставяше широка следа, която приличаше на утъпкана пътека. Той наистина беше много голям, дълъг осем или десет метра. Мощната му дълга опашка беше сплескана на края като витло на кораб, а широкият му гръб, покрит с правоъгълни рогови плочки, сякаш беше облечен в броня, която лъщеше на слънцето с тъмносин блясък. Предните му крака бяха къси и силни и завършваха с по пет пръста с остри нокти, а задните му крака имаха по четири пръста, съединени с плавателни ципи. Той пълзеше тромаво, с ниско наведена глава, а понякога отваряше огромната си уста и тогава белите му зъби, остри и твърди като стомана, блестяха на слънцето. Очите му, безцветни и зли, святкаха зловещо.

Прасенцето хукна да бяга към гората, но въжето се изопна и то се праметна в пясъка. Когато крокодилът го наближи с отворена уста, готов да го налапа, то хукна в обратна посока, но въжето отново го дръпна и то пак се търкулна в пясъка. Крокодилът тежко пълзеше към него с отворена уста, от която течеше жълта пяна. Той беше разярен от неуспеха си.

Тази дива гоненица трая две-три минути. През това време аз изтичах към мястото, откъдето крокодилът беше излязъл от водата, и забих ножа надолу с дръжката и нагоре с острия му връх точно по

средата на пътеката, която крокодилът беше оставил в пясъка. Над пясъка остана да стърчи само пет-шест сантиметра от острия връх на ножа. След това отново се скрих зад едно дебело дърво и зачаках...

Тънкото пронизително квичене на прасенцето ме караше да потръпвам. То се оказа много пъргаво — всеки път, когато хищникът го приближаваше с отворена уста, то скачаше на крака, ловко се изплъзваше и хукваше да бяга. Като видя, че няма да го хване, разяреният крокодил замахна с дългата си мощна опашка и с един удар повали клетото Животно мъртво на пясъка. След това го налапа и като с ножица го преряза надве и лакомо изгълта двете парчета, без да ги дъвче. Аз бях доста наблизко и видях как от очите му капеха едри сълзи. Някой би помислил, че хищникът съжалява жертвата си. Нищо подобно! Това бяха сълзи на безсърдечен, зъл и опасен хищник, сълзи на гнева и лакомията. Крокодилски сълзи...

Щом изгълта прасенцето, огромното влечуго запълзя към залива... „Ще мине ли по същия път, по който беше излязъл от водата?“ — мислех си аз, като го наблюдавах с трепет и вълнение. Бях чел някъде, че по горното течение на Нил местните жители убиват крокодилите по същия начин. Връзват за някое дърво близо до брега на реката малко яренце, поставят на бозките му пиявици и когато пиявиците почнат да смучат кръв, яренцето силно почва да врещи от болки. През това време хората чакат скрити зад някое дърво. Ако има наблизко крокодил, той излиза от водата и тръгва към жертвата. А хората през това време забиват нож на онова място, където крокодилът е излязъл от водата, след това го подгонват с викове и той побягва към реката по същия път, по който е излязъл от нея. И, разбира се, разпаря корема си...

Така пише в книжките, но дали е вярно? питах се аз, като гледах крокодила, който бързо се отдалечаваше към залива. Да, той се връщаше по същия път, по който беше минал преди малко. Пътеката, която беше оставил, ясно личеше на пясъка и той пълзеше по нея. Но няма ли да се отбие в последния миг, ако забележи ножа?

Не, той не се отби. Пропълзя точно над ножа и се скри във водата. Изтичах бързо на това място. Острието на ножа беше окървавено. Имаше кръв и по пясъка. Дори и водата наоколо беше кървава. Крокодилът беше разпрал корема си...

Седнах в една лодка и заплувах към средата на залива. От крокодила нямаше никаква следа. „Ако раната е смъртоносна, мислех си аз, най-много след половин час хищникът ще умре и водата ще го изхвърли на повърхността.“

Така и стана. След половин час дебелият гръб на хищника се показва над водата и леките вълни на прилива го залюшкаха. Предпазливо се приближих към него с лодката — той наистина беше мъртъв.

Семейството на главатаря ме очакваше с нетърпение. Боамбо пушеше лулата си неспокоен. Старата Дугао седеше мълчаливо до него, а Зинга и Амбо бяха седнали до огъня и си говореха нещо тихо и тревожно. Като ме видяха, всички радостно наскачаха от местата си.

— Аз ви казах, че Андо ще се върне жив и здрав! — рече старата Дугао, като изгледа тържествуваща мъжа си и децата си. — Аз си знаех, че крокодилът няма да излезе от водата. О, крокодилите са хитри, много хитри! Те усещат опасността отдалеч!

— Крокодилът е мъртъв — рекох аз и показах на моите приятели окървавения нож. — Ето вижте. Това е неговата кръв.

— Уби ли го? — попита ме Боамбо, като ме гледаше с широко отворени очи.

— Виж — потвърдих аз и му подадох ножа.

— Ти го уби с тоя нож?

— Да, с тоя нож.

— Не може да бъде!

— Не вярваш ли? Тогава да вървим. Трябва да измъкнем крокодила на брега. Той е много голям и тежък, нека дойдат повече хора.

Вързахме крокодила за дългата муцуна и го извлякохме на брега. Целият му корем беше разпран и червата му се влачеха по пясъка.

Вечерта бурумът задумка силно. Всички се събраха на мегдана, накладоха буен огън и веселбата започна. В големите гърнета се вареше крокодилско месо. След като убих опасния хищник, туземците разбраха, че той не е свещен, и решиха да го изядат. Само Арики не яде от него. Той беше се напил, този път от мъка, и лежеше в колибата си като мъртъв...

ТРЕТА ГЛАВА. СКЪПОЦЕННАТА ОГЪРЛИЦА НА КАПИТАНА. ЛОВЦИ НА БИСЕРИ. ДРУЖЕСТВО „СМИТ И КО“

I

Бяхме седнали със Смит на нара пред моята колиба и разговаряхме за Арики. Напоследък първожреецът още повече се пропилил. Всеки ден искал „коняк и цигарки, коняк и цигарки“ ... Веднъж Смит отказал да му даде и тогава първожреецът го заплашил, че ще го хвърли в Голямата вода. Смит веднага му дал цяла бутилка коняк.

— А защо дадохте коняк на ония бандити, които искаха да запалят колибата ми? — попитах го аз.

— Как няма да им дам? — въздъхна Смит. — Първожреецът ги доведе. Те нахълтаха в колибата ми и всичко щяха да разграбят, ако не бях им дал по една бутилка коняк. Ако знаех какво са намислили да правят, не бих им дал нито капка дори и да ме убиеха. Но Арики нищо не ми каза. Той скри от мен замисленото престъпление, уверявам ви.

Аз се въздържах да говоря каквото и да било за Арики. Подозирах, че Смит си прави своя политика с коняка и иска да използва първожреца за тъмни цели. Затова бях предпазлив.

Неочаквано по пътеката, която водеше за селото, се зададе капитанът. Дойде при нас, седна мълчаливо на нара и задими с холандската си лула. Както винаги, той беше разкопчал яката на ризата си и изтриваше с носна кърпичка потта, която изобилно течеше по шията му. Но за разлика от друг път сега на шията му беше окачен голям гердан от мидени черупки, каквито носеха туземците. Смит неочаквано млъкна и се взря в гердана.

— Какво е това, Стерн? — попита той. — Защо сте окачили тия дрънкулки на шията си?

Капитанът изпусна гъсто кълбо тютюнев дим, което се завъртя като малко синьо облаче над главата му, и каза тържествено:

Тия дрънкулки струват най-малко сто лири, сър...

— Сто лири! — възкликна Смит и като се изсмя, добави: — Вашият гердан не струва и десет шилинга, уверявам ви.

— Тъй ли мислите? Е, добре! Погледнете това топче. — Капитанът се приближи към Смит. — Разгледайте го по-добре и признайте поне веднъж, че съм прав аз, а не вие.

Смит се наведе към капитана, хвана с два пръста жълтото лъскаво топче, което беше нанизано на гердана между раковините, и почна да го оглежда от всички страни. То пречупваше лъчите на слънцето и блестеше ослепително. Пръстите на плантатора се разтрепераха.

— Вие сте прав, Стерн! Хиляди пъти прав! Това е бисер! Истински, първокачествен бисер!

— Да, истински — кимна с глава капитанът.

— И герданът ви не е от прости черупки, а от бисерни миди!

— Познахте.

— Кой ви го даде?

— Един туземец.

— Как се казва? — нетърпеливо попита Смит.

— Не зная.

— Къде живее?

— И това не зная.

— Как може! — възмути се Смит. Очите му загоряха като на човек, който е загубил голямо богатство, след като го е имал в ръцете си. — Трябваше да го попитате поне откъде е взел тоя бисер.

Стерн иронично се усмихна:

— Попитах го, но той не знаеше английски.

— И ви го даде без нищо?

— Почти. Дадох му една пура и той остана много доволен.

— Такъв бисер за една пура! — отново пламнаха очите на Смит.

— Има ли още бисери тоя дивак?

— Няма. Имаше само един и сега той е мой.

— Така, така... — замислено рече Смит. — Изглежда, че някъде около острова има бисерни миди. А там, където има бисерни миди, има и бисери. Прав ли съм, Стерн?

— Напълно прав, сър.

— А знаете ли какво значи това?

— Зная много добре — пак се усмихна капитанът като смигна дяволито — Но и вие знаете, че бисерите не се раждат по дърветата, нали?

— На мен ли говорите това, Стерн? Нима не знаете, че съм потомък на капитан Раг?

— На капитан Раг? — учудено попитах аз. — Мисля, че съм чел нещо за един капитан с такова име. Доколкото си спомням, той е бил търговец на бисерни миди...

— Да! — гордо потвърди Смит. — Капитан Раг е мой працядо. За него са писали много пътешественици в края на миналия век и не е чудно, ако сте срещали името му в книгите. Той е обикалял всяка година със своята шхуна островите Паумото в Тихия океан и изнасял оттам десетки хиляди килограми бисерни миди.

— Които получавал от бедните туземци срещу няколко килограма мъниста от стъкло — прекъснах го аз. — А когато туземците отказвали да му дават стоката си на безценица, той ги ограбвал със сила. Така пишат за него пътешествениците от средата на миналия век, които са го познавали.

— Да, пишат — промърмори Смит. — Но това няма значение. По-важното е, че моят працядо е бил предприемчив англичанин, човек с широк размах. Ненаправно са го наричали крал на бисерите.

— А може би и на неговия правнук е съдено да бъде крал на бисерите? — подхвърли капитанът.

Смит запали една пура и като пусна две тънки струйки дим през носа си, каза:

— Вие се шегувате, Стерн, но работата е много сериозна. Вашият гердан показва, че тук има бисерни миди. Трябва да проверим в големия залив. Те обичат тихите топли води. Не е нужно да ви казвам какво богатство представляват бисерните миди, нали така? От черупките им правят седеф — това и децата го знаят. Но самият бисер, сър! Сега той поскъпва от ден на ден, защото през войната ловът на бисери намаля. Едно зърно колкото лешник струва стотина лири, а има и по-едри, като този на шията ви, Стерн. Такива са намирани край северозападния бряг на остров Цейлон, в Манаарския залив. Едри бисери са намирани и в Персийския залив, до остров Бахрейн, и в Червено море, и край бреговете на Япония и Австралия, а също и край Бисерните острови близо до Панамския канал. В миналия век много

предприемчиви хора като моя працядо са печелили баснословни богатства от бисери, макар че тогава бисерите са били много евтини. Освен това в миналия век ловът на бисерните миди е бил много потруден, отколкото сега. Преди да се появят водолазите, туземците се гмуркали на морското дъно на дълбочина десет-дванадесет метра, събирали бисерните миди в торби или в кошници и ги изнасяли на повърхността, след това отново се гмуркали. Това е много трудно и все пак всяка година корабите откарвали от топлите морета стотици килограми скъпоценен товар. С течение на годините бисерните миди намалели, а край някои острови съвсем изчезнали. Тогава се опитали да ги развъждат по изкуствен начин в големи басейни, но бисерите от такива миди били дребни и не се ценели високо. В края на миналия век и особено в началото на нашия век след изнамирането на скафандрите бисерните миди още повече намалели и за да не изчезнат съвсем, английското правителство на няколко пъти забранявало техния лов в английските колонии за срок от десет-петнадесет години. Но и тази мярка не помогнала. Сега бисерните миди са голяма рядкост и затова бисерът поскъпна. Представете си какво ще бъде, ако край бреговете на остров Тамбукту има много бисерни миди. Ние ще станем милионери, сър!...

— Вие и сега сте милионер — подхвърлих аз.

— Това няма значение — отвърна Смит. — Парите са най-лекият товар и на никого не тежат.

— Прав сте — кимна с глава капитанът. — Но за да станем милионери, нужни са две условия. Първо — около острова да има бисерни миди и, второ — да ги извадим от морското дъно. А това никак не е лесно. Ако тия две условия отпаднат, ще се появи трето, най-важното...

— Какво е то? — нетърпеливо попита Смит, като втренчи погледа си в капитана.

— Нима не се сещате, сър?

— Не.

— Е, добре, тогава позволете ми да ви задам един въпрос: На кого ще продадем бисерните миди и скъпоценните бисерни зърна? На туземците? Но те не ги ценят. Ето аз получих тоя едър бисер само за една пура. Ако туземецът имаше повече бисери, той би ги дал за

същата тая пура. Бисерът струва много пари само в цивилизованите страни, които ние никога няма да видим...

Капитанът млъкна замислен. Смит, напротив, се оживи и каза с упрек:

— Махнете тия черни мисли от главата си, Стерн! Аз съм напълно убеден, че един ден ние пак ще видим нашата добра стара Англия и тогава славата ни ще прогърми из целия свят. Защото ние ще се върнем като откриватели на непознат остров с безценни богатства. И лъвският пай от тия богатства ще се падне на нас. Не вярвате ли?

— Иска ми се да вярвам, но не мога — въздъхна капитанът. — Нашето завръщане зависи от случая. Ние можем да напуснем острова само ако мине оттук някой кораб.

— А защо да не си направим една гемия? — попита Смит. — Имаме достатъчно инструменти, пък и диваците ще ни помогнат.

— Невъзможно — завъртя глава капитанът. — Да направим гемия — това не е по силите ни. Нужен ни е най-малкото един добър дърводелец, а ние го нямаме.

— А какво ще кажете за една голяма платноходка? Нима и нея не бихме могли да направим? Капитанът помисли и каза:

— Платноходка — да, това може... Но аз не бих се решил да тръгна с платноходка през Индийския океан.

— Вие ли говорите това, Стерн? Вие, старият моряк?!...

— Да, стар за съжаление — тежко въздъхна капитанът. — Ако бях по-млад, сигурно бих се решил.

— И сега ще се решите — насърчи го Смит. — Трябва да опитаме всички възможности. Особено ако открием бисерни миди. Тогава на всяка цена трябва да се върнем в Англия, а след това отново ще дойдем тук, но вече подготвени. Искате ли да ви кажа какво мисля, Стерн? Мисля... не, не, по-право предчувствувам, че ще стана прочут като моя працядо капитан Раг, когото злонамерени драскачи незаслужено опетниха. Крал на бисерите — как хубаво звучи това! — примигна плантаторът и продължи унесено: — Тогава нека се пазят лондонските акули! Аз ще ги глътна заедно с банките и фабриките им и тоя ден ще бъде най-щастливият в моя живот.

— Лошото е, че бисерните миди живеят на морското дъно, откъдето мъчно ще ги извадим — каза капитанът. — Все пак ще се опитам... И тъй, да вървим! Трябва да вземем някои неща от колибата.

Отидохме в колибата на Смит и Стерн. Досега аз не бях влизал в нея и много се изненадах, като видях как комфортно бяха се наредили двамата англичани. В ъгъла имаше две пружинени легла, покрити с меки одеяла и с мрежи за москити. Нарът, и подът бяха постлани със скъпи килими, край стените бяха наредени меки кожени фотьойли, по средата — маса с няколко стола, а в дъното бяха струпани един върху друг много чували и сандъци.

— Изглежда, че сте с кътали доста неща от яхтата — казах аз на плантатора.

— А защо не? — отвърна той. — Скътах някои полезни неща и мисля, че съм постъпил разумно.

— Не се ли страхувате, че туземците могат да ги задигнат?

— О, не! Арики обяви моята колиба за табу^[1] и никой не смее да влезе вътре. Освен това туземците не знаят кое за какво служи, пък и не се интересуват. Само Арики — тоя упорит и нахален старец — ме безпокои. Научи вече две английски думи и само тях повтаря: „Коняк, цигарки, коняк, цигарки“ ... Просто не зная как да се отърва от него. Всеки ден му давам по една бутилка коняк и по една кутия цигари. А това няма да продължава вечно, защото нямам фабрика за коняк и за цигари, нали така? Какво ще правя, когато сандъците се изпразнят?

— А за колко време ще му стигнат вашите запаси? — попитах аз.

Плантаторът ме погледна изпитателно, след това се усмихна пресилено и на свой ред попита:

— Искате да знаете колко коняк и цигари имам още?

— Да.

— А защо се интересувате? И на вас ли ви се пие коняк?

— О, не, бъдете спокоен! Бих искал да зная няма ли да напоите Арики и неговите приятели.

— Арики да, но неговите приятели — никога! — заяви Смит.

— Дайте ми едно дълго въже — обърна се Стерн към плантатора и прекъсна нашия разговор. — Преди да се спусна на морското дъно, трябва да измеря дълбочината. Ще ми трябва и една торба за мидите.

— Дадено, Стерн — с готовност се отзова Смит и като се порови из един сандък, подаде на капитана въже и торба.

— А сега не е зле да му ударим по един коняк — намигна ми капитанът.

Смит донесе една бутилка коняк и три чаши.

— Да, случаят е особен и заслужава да се почерпим — каза той.
— И тъй, на здраве! За успеха на нашето дело!

— За бъдещия крал на бисерите! — дигна чашата си капитанът и се чукна с плантатора, който се усмихна доволен. — А вие няма ли да пиете? — попита ме той, след като видя, че отказах да взема своята чаша.

— Не, предпочитам една пура, ако мистър Смит няма нищо против...

— Разбира се! — рече плантаторът и ми поднесе кутията с пурите.

[1] Между първобитните племена в островите на Тихия и Индийския океан е съществувал такъв обичай: когато се наложи табу — забрана на нещо — никой не го докосва. ↑

II

Взехме въжето и торбата и отидохме в малкия залив. Беше обед и слънцето сякаш гореше над главите ни. Седнахме в една лодка, минахме през тесния канал и навлязохме в големия залив. Капитанът върза с въжето един доста тежък камък, който беше взел от брега, и го спусна във водата. След това измерихме дълбочината — беше дванадесет метра.

— Доста е дълбоко, но ще се опитам — каза капитанът, като се съблече. — Камъкът е тежък, бързо ще ме отнесе на дъното, но не гарантирам, че ще изляза. Ако не се върна, не ви съветвам да ме търсите: акулите ще се погрижат за мене.

— Без шеги, Стерн — казах аз разтревожен. — Внимавайте, защото тук наистина има акули.

— Акулите не обичат миризмата на коняка и бягат от нея като дявола от тамян — засмя се капитанът. — Но мистър Смит го пести за първожреца и ми даде само една чашка.

— Ако знаех, щях да ви дам цяла бутилка — каза Смит.

Капитанът широко се усмихна:

— Аз съм съгласен да я получа, след като си свършим работата, ако нямате нищо против...

— Разбира се! — кимна с глава плантаторът. — Бутилката е ваша!

Капитанът взе здраво в ръцете си камъка и се хвърли във водата надолу с главата. Аз държах въжето, което бързо се размотаваше в ръцете ми, и си мислех: „Дълбочината е доста голяма. Дванадесет метра — това не е шега! Старият морски вълк ще стигне дъното, но дали ще успее да излезе пак на повърхността?“ Когато изказах съмненията си на плантатора, той махна с ръка:

— Стерн е опитен моряк, не се тревожете. Някога като студент и аз обичах водния спорт. Веднъж дори получих награда. Задържах се под водата седемдесет и седем секунди!

— Това много ли е?

— Опитайте и ще видите какво значи да останете под водата седемдесет и седем секунди.

Въжето престана да се размотава. Значи, капитанът беше стигнал на дъното. Чаках изтръпнал. Стори ми се, че е минал цял час, откак беше изчезнал под водата. Най-после той се показа на повърхността, разтърси глава и като дигна лявата си ръка, показа ни една мида, голяма колкото човешка глава.

— Пълен успех! — извика той радостен, като пое дълбоко въздух. — Дъното е осеяно с милиони бисерни миди!

— Милиони! — извика Смит възторжен. — Не преувеличавате ли, Стерн?

— Ни най-малко, сър! На дъното има планини от бисерни миди. Дайте ми торбата и издърпайте камъка — помоли ме капитанът, като хвърли голямата бисерна мида в лодката.

Той взе торбата и я преметна през рамото си, а аз измъкнах камъка от водата. Капитанът го взе и отново се спусна на морското дъно. Този път той се забави по-дълго време. Гледах с тревога часовника си и броях секундите, без да си поемам дъх. Минаха петдесет секунди, след това шестдесет... Почувствувах как нещо притиска гърдите ми като воденичен камък, който след всяка измината секунда ставаше все по-тежък. На седемдесетата секунда ушите ми зашумяха, а главата ми сякаш почна да се надува като гумена топка. На седемдесет и седмата секунда не издържах и си поех въздух. Изведнъж почувствувах голяма лекота, сякаш воденичният камък беше паднал от гърдите ми, а ушите ми престанаха да шумят. Но капитанът още не се показваше. Бяха изминали толкова секунди, колкото някога издържал Смит и получил награда, а капитана още го нямаше... той се показа над водата едва на деветдесетата секунда. Дишаше тежко, но лицето му сияеше: торбата беше пълна с бисерни миди!

— Поемете я — каза той, като плюеше солената вода, която бе влязла в устата му през носа. — И преместете лодката на петдесет метра оттук. Искам да изследвам по-голямо пространство.

Няколко пъти премествахме лодката на различни места в залива и всеки път капитанът изваждаше пълна торба с бисерни миди. Оказа се, че по дъното на целия залив има несметно богатство. След десетото спущане старият моряк се умори и се качи в лодката.

— Напред към брега! — извика Смит радостен. — Трябва да проверим какво има в тия черупки.

Налегнах на веслата и лодката заплава обратно към малкия залив. Смит нямаше търпение и преброи мидите, преди да стигнем на брега. Те бяха шестдесет и пет.

Както е известно, от черупките на бисерните миди правят седеф. Той е доста скъп, но много по-скъпи са самите бисери, които се образуват в някои миди. Когато в това мекотело животно попадне зрънце пясък или някакво друго чуждо тяло, животното отделя особен сок, който се втвърдява около чуждото тяло. Така постепенно се образува твърдо зърно — бисер, който се увеличава с течение на годините. Най-скъпи са белите бисери. Те са кръгли или крушовидни и се образуват в самото тяло на мекотелото. Но има бисери и с други цветове — те се образуват под самата черупка и са прилепени до нея. Разбира се, не във всяка мида има бисерни зърна. В цяла грамада от тия животни може да не намерите нито едно зрънце, но понякога, макар и много рядко, само в една мида се срещат по няколко бисера.

Стоварихме нашите шестдесет и пет миди на брега и внимателно открихме черупките им. Само в седем от тях намерихме по един бисер — три доста едри, като бисера на капитана, и четири по-малки.

— Това е безценно богатство, сър! — възторжено каза плантаторът. — Във всяка десета мида по един бисер — това е нечувано.

Ние със Смит получихме по един едър и по един дребен бисер, а останалите дадохме на капитана. Според преценката на плантатора моите два бисера струваха колкото заплатата ми за цяла година. Като гледах лъскавите топчета, аз си мислех: „Колко лошо е устроен светът на богатите хора наистина! Те плащат баснословни суми за едно такова зрънце, с което украсяваха пръстените и огърлиците си, а хората, които вадят бисерите от морското дъно, нямаха какво да ядат“...

— Слушайте, приятели — неочаквано се провикна Смит и прекъсна мислите ми: — Хрумна ми една великолепна идея. Искам да ви направя богати хора. Съгласни ли сте?

— Дадено, сър! — изгърмя гласът на капитана. — Великодушно ви предоставям това удоволствие.

— Не се смейте, Стерн, работата е сериозна. Ще образуваме дружество за събиране на бисерни миди.

— Бисерно дружество „Смит и Ко“ — шеговито подхвърли капитанът.

— За названието няма да спорим, устав няма да пишем. В нашия устав ще има само едно условие: всичко ще делим на три равни части и всеки от нас ще си получава своето. Какво ще кажете, Стерн? Съгласен ли сте?

— Не съм съгласен — отрицателно поклати глава капитанът.

— Защо?

— Защото аз трябва да вадя бисерните миди от морското дъно, а това никак не е лесно. Дори е много вредно за здравето. Известно е, че ловците на бисери умират рано от постоянна липса на достатъчно въздух. От ушите им тече кръв, зрението им отслабва, по тялото им се появяват пъпки, които се превръщат в гнойни рани. Аз съм виждал ловци на бисери в Манаарския залив и не искам да бъда като тях. Не, сър, търсете си други съдружници. Не искам да ставам ловец на бисери.

— А кой ви кара да ставате ловец на бисери? — упрекна го Смит.
— Вие ще бъдете пълноправен член на нашия триумвират. Други ще вадят кестените от огъня, бъдете спокоен. Всеки дивак би се съгласил да ни извади цяла лодка с бисерни миди само за едно герданче от мъниста.

— Само за едно герданче? Не е ли малко? — попитах го аз.

— Никак не е малко — беше отговорът. — Помислете добре! Макар герданите да са мои, печалбата ще делим на три равни части. Работата ще си разпределим така: Андо ще ни доставя ловците, Стерн ще ги командува, а аз ще раздавам герданите. След две-три седмици ще имаме по цял килограм бисери. Представяте ли си какво значи това? Помислете добре! Ще запазим и раковините, защото и те струват пари.

— Струват — съгласи се капитанът, — но в Англия или в някоя друга цивилизована страна. А в Тамбукту за цяла лодка миди няма да ви дадат дори и един кокосов орех.

Смит разпалено почна да ни убеждава, че рано или късно ние ще се върнем в своите страни като „крале на бисери“. Според него сега, през време на войната, из Индийския океан кръстосват много повече кораби, отколкото в мирно време и вероятността край Тамбукту да мине някой кораб — военен или товарен — е много по-голяма, отколкото всеки друг път.

Той беше прав. Япония беше окупираше Ява и Суматра и корабите на самураите навлизаха и в Индийския океан, а корабите на Англия и Съединените щати постоянно превозваха оръжие в Африка и в Персийския залив. Колкото и голям да беше Индийският океан, сега по него плаваха много повече параходи, отколкото в мирно време, и вероятността нашият неизвестен остров да бъде открит беше много голяма.

Капитанът посрещна равнодушно неговото предложение. Не защото не искаше да стане богат, а защото не вярваше, че ще попадне някога в Англия. А аз разсъждавах така:

„Ако успея някога да се върна в своята родина, не ми трябват бисери. Самата тя е безценен бисер, по-скъп от всички бисери в света...“

Идеята за бисерно дружество „Смит и Ко“ пропадна.

ЧЕТВЪРТА ГЛАВА. СТРОИТЕЛИ С КАМЕННИ БРАДВИ. ФИЛОСОФИЯТА НА СМИТ. НАМЕСАТА НА КАПИТАНА. ЛОДКА С ПЛАТНА. ПРЕДСТОЯЩО ПЪТЕШЕСТВИЕ

I

Големият празник приближаваше и туземците почнаха да се готвят за неговото посрещане. Най-напред решиха да направят нови колиби за бъдещите младоженци. Всички младежи и девойки, които щяха да се оженят на големия празник, трябваше да имат свой дом. Но построяването на една колиба беше много трудна работа, защото туземците работеха почти с голи ръце. Те нямаха никакви други сечива освен каменни брадви и раковини, които им служеха вместо ножове.

Една сутрин Боамбо събра хората, раздели ги на няколко групи и всички почнаха работа. Едни отидоха в гората да секат млади дървета за греди и диреци, други свличаха дървета на ръце в селото, като ги връзваха със здрави лиани и ги теглеха подире си, трети насичаха дърветата по мярка, според големината на колибата, обелваха корите им и строяха самите колиби. Това ставаше много бавно. За да издялат с каменни брадви един стълб за основа и да го забият половин метър в земята, двама-трима души губеха цял ден. А само за една колиба бяха нужни десетина такива стълбове. Върху тях нареждаха гредите на покрива и ги превързваха здраво с лиани, след това поставяха една напречна греда от единия до другия край на билото и я превързваха за гредите, после я подпираха с три стълба. Напреки по гредите нареждаха бамбукови стълба от край до край на покрива и също ги превързваха с лиани, а върху тях застилаха рогозки и палмови листа, за да не тече вода, когато вали дъжд.

Покривът беше главната част на всяка колиба и туземците полагаха големи грижи, за да го направят колкото се може поздрав. След това изграждаха стените. Върху стълбовете, които крепяха

покрива, нареждаха едно до друго бамбукови стъбла, превързваха ги с лиани и стената беше готова. На предната стена оставяха тесен отвор за врата. Тогава идваше ред на двата нара — един в колибата и втори във вратата. Над външния нар издигаха лек покрив за сянка.

Жените също помагаша при строежа на колибите — плетяха рогозки от палмови листа за покрива, носеха от гората лиани и очистваха бодлите им, беряха палмови листа за покрива, но не изоставяха и ежедневната си домашна работа.

Като гледах как хората се мъчеха с каменните брадви и губеха цели часове за отсичането на една греда, аз си спомних за брадвите, трионите, теслите и гвоздеите на Смит. Те ръждясваха в неговата колиба, а десетина туземци се мъчеха цял месец, докато построят една колиба. Ако им дадем брадви и тесли и ако ги научим как да работят с тях, всички колиби щяха да бъдат построени само за една-две седмици.

Реших да поговоря със Смит. Намерих го в неговата плантация. Той работеше там от сутрин до вечер: окопаваше фиданките, подкастрияше ги, поливаше ги и се радваше от сърце на своите успехи. „Ако беше израснал в друго общество — мислех си аз, — Смит щеше да бъде много полезен човек.“ Той се оказа опитен плантатор — само за няколко месеца неговата малка плантация заприлича на цветуща градина. Младите фиданки бързо израснаха и разпуснаха клони, а някои дори разцъфнаха и още първата година щяха да дадат плод. Смит се радваше на всяко дръвче, подкастрияше ненужните клонки, грижеше се като добър стопанин за всяко стръкче, с часове оглеждаше храстите на черния пипер, фиданките на какаото и кафето на всяко дръвче бе прикачил картонена табелка с номер и редовно записваше в тетрадка промените, които ставаха с него за едно денонощие. Макар да не беше агроном, той доста добре познаваше тропическата флора още от Кокосовите острови, а когато не знаеше нещо, научаваше го от книгите. Разбира се, и ние с капитана му помагахме. Смит никога не забравяше да ни благодари, но винаги ни напомняше, че плантацията е негово дело и негова собственост. Това нервираше капитана и в такива минути той захвърляше мотиката, вземаше пушката си и отиваше на лов из горите.

— Благодатна земя, сър! — възкликна Смит, когато отидох при него. — Тамбукту не прилича на Кокосовите острови. Там почвата е пясъчлива, на нея виреят само кокосови палми, а тук всичко се ражда.

Копни някъде с мотиката и пусни каквото и да е семе, след два-три месеца то ще поникне и ще пусне корени. Стъблата на бамбука растат по тридесет сантиметра в денонощие — това звучи като приказка, но е факт. Сега разбирам защо жителите на острова лесно изкарват прехраната си, макар да обработват земята с дървени колове и лопатки.

— Ако ги научим да я обработват с железни мотики, ще получават още по-изобилна реколта — казах аз.

— Това не е нужно — веднага възрази Смит. — Не бива да се месим в живота им.

— Защо?

— Защото ще го направим по-сложен, но няма да го облекчим.

— Напротив, железните мотики и лопати ще улеснят туземците, а по-изобилната реколта ще подобри храната им. Това ще бъде от голяма полза за племето.

Като нямаше какво да възрази, Смит каза:

— Аз нямам склад за мотики и лопати. Те са съвсем малко и аз трябва да ги пазя за себе си. Като се похабят и станат негодни, какво ще правя? Или мислите, че и аз трябва да копая с дървени колове и лопати? Не, сър! Мотиките и лопатите са мои, позволете ми да разполагам с тях, както намеря за добре. А за туземците не се грижете: и без моите мотики те се чувствуват щастливи, защото се задоволяват с това което имат, колкото и малко да е то.

Разбира се, аз не бях съгласен с плантатора. Според него излизаше, че колкото човек е по-беден, толкова е по-щастлив. Това беше философия на феодала, който има интерес робите му да бъдат бедни и некултурни люде, за да зависят от него.

— Така, така — кимаше с глава Смит. — Тия хора са щастливи именно защото се задоволяват с малко и не познават разкоша. А вие искате да ги научите да спят на пружинени легла и да имат всеки ден вино и месо на трапезата си. Това е глупост, сър. Аз нямам фабрика за пружинени легла, нито за земеделски машини и сечива.

— Не става дума за пружинени легла и за земеделски машини — възразих аз, — а за най-елементарното нещо: да ги научим да обработват по-добре земята си. Дайте им десетина брадви, с тях те много по-лесно ще разчистят гората, отколкото със своите каменни брадви и ще засеят по-големи пространства с полезни растения. Сега

Туземците строят колиби. Трябва да им дадем не само брадви, но и тесли, и гвоздеи. Трябва да им помогнем.

Смит отрицателно поклати глава:

— Не и не! Дивакът е дете на природата. Всяко отклонение от неговия начин на живот ще му донесе излишни грижи и нещастия. Да, и нещастия, уверявам ви. Защото човешкото око никога не се насища. Лакомията няма граница, сър. Дайте на човека пръста си, той ще налапа цялата ви ръка. Знаете ли какво би станало, ако Арики разбере, че моето пружинено легло е по-удобно от твърдия нар, на който той спи? Ще ми го поиска „назаем“ и ако се опра, ще ме изхвърли като парцал от колибата. Само един дивак да разбере, че с обуца се ходи по-удобно, отколкото бос, той ще ми смъкне обувката от краката посред бял ден. Вие видяхте как раздадох на туземците цяло сандъче с герданчета с условие да ми работят. А какво направиха те? Отидоха си, без дори да ми благодарят! Не, сър! На нищо няма да науча тия хора, защото колкото повече знаят, толкова ще бъдат по-опасни. Сега те ни уважават и дори се страхуват от нас, защото ни смятат за свръхестествени същества. Ако ги научим на всичко, което знаем ние, обаянието и страхопочитанието им ще се изпари, а това никак не е в наша полза, нали така? Има ли смисъл тогава да ги учим на ум и разум? Това би значело сами да отсечем клона, на който стоим.

Напомних му, че той беше обещал да научи туземците културно да обработват земята си и да получават по три реколти в годината — той обеща това на Боамбо, когато последният се съгласи да му даде земя за плантация. А ето че сега се отказваше.

— Това е егоизъм — упрекнах го аз.

— Не е егоизъм, а здрава логика — невъзмутимо каза Смит.

— Каква здрава логика може да има в това да криеш от туземците знанията и опита си, които могат да им бъдат полезни? Дори и животните си помагат, а ние сме хора с ум и разум. Това още повече ни задължава...

— Никой не може да ме задължи да правя това, което не е в моя полза — сърдито каза Смит и като ми обърна гръб, тръгна да посрещне капитана, който идваше от селото.

II

Седнахме на сянка до малката рекичка. Докато Стерн пълнеше лулата си, аз му разказах за нашия спор със Смит.

— Срамота! — неочаквано каза Стерн, като запали лулата си. — Хората работят и се потят, а ние седим тук на сянка и спорим за тия глупави брадви и тесли. Разбира се, че трябва да помогнем на туземците. Ако вие не им дадете вашите брадви и тесли — обърна се той към плантатора, — аз ще им ги дам, без да ви питам.

— Нямате право, Стерн! — извика Смит и бледото му лице пламна и се изчерви.

— Нямам право ли? — кипна и Стерн. — А вие имате ли право да лежите под сенките, когато туземците правят колиби и мъкнат от градините ямса и тарото, с които се храните? Никой не ви е дал такова право, сър! Никой!

Избухването на капитана никак не ме учуди. Макар да не се месеше в нашите спорове с плантатора, все пак той беше справедлив човек и не можеше да понася неправдата.

Смит нервно извади от табакерата си една пура, запали я и каза:

— Защо ми говорите с такъв тон, Стерн? Защо ме обиждате?

— Чакайте! — прекъсна го капитанът. — Аз не съм казал всичко. От утре започваме работа. Ще помагаме на туземците. Ще им дадем брадви, тесли и гвоздеи, ще ги научим да работят с тях, а като построим техните колиби, ще започнем нашата лодка. Да, сър, ще направим лодка — аз твърдо реших вече. Голяма лодка с платна. Туземците ще ни помогнат, нали? — обърна се към мен капитанът.

— Положително ще ни помогнат — отговорих аз.

— Така... Ще построим голяма лодка с платна. Най-напред ще направим с нея няколкодневна разходка по море — ще обиколим острова. Ще ви науча да управлявате лодката. А след това, щом задуха югоизточният или югозападният мусон,^[1] ще дигнем платната и ще кажем: „Довиждане, остров Тамбукту!“

— О, това е съвсем друго нещо! — възкликна Смит. — Щом е такава работата, аз съм съгласен.

— А вие? — обърна се към мен капитанът.

— И аз съм съгласен. Само че... в каква посока ще тръгнем?

— Това ще решим по-късно — отговори капитанът. — Ако тръгнем на изток, ще стигнем на остров Суматра или на Ява. Ако тръгнем на запад — ще попаднем или на островната група Чагос, или на Сейшелските острови, или направо в Африка — в Танганайка, Занзибар, Момбаса или в Мобадишо. Посоката ще зависи от това, накъде ще духа вятърът, когато лодката бъде готова. Разбира се, аз предпочитам Африка, защото Египет се намира в Африка. Искам да отида при дъщеря си в Александрия...

— Но Ява и Суматра са по-близо до Тамбукту, отколкото Африка — възрази Смит.

— Така е — съгласи се капитанът. — Но по най-късия път не винаги се стига най-близо до целта. Освен това ние не знаем какво става в Ява и Суматра. Не забравяйте, че след като превзеха Пърл Харбър, японците се устремиха към Сингапур. А от Сингапур до Суматра има само една крачка. Не е чудно те да са завладели тия острови. А на мен никак не ми се ще да се срещам с тях. По-добре е да попаднем в далечна Африка, в дивите гори на Мозамбик, отколкото при самураите. И тъй, драги приятели, на работа! Най-напред трябва да видим какви сечива имаме. Да вървим!

Тръгнахме към селото. Капитанът през всичкото време говореше възбудено за нашето бъдещо пътешествие. Кръвта на моряка отново беше закипяла в жилите на стария морски вълк. Той беше се примирил с тихия и спокоен живот на остров Тамбукту само временно. Еднообразието беше му омръзнало вече и той отново се готвеше да дигне платната. Бацинското чувство го теглеше към Египет, към Александрия, където живееше малката му дъщеря, а ние със Смит мечтаехме за своите страни. Смит искаше да попадне отново в Англия, в своя свят, а аз исках да се върна в своята родна България. Нищо че враговете я заливаха с кръв — аз бях убеден, че това няма да трае вечно. Войната щеше да има край, а този край можеше да бъде само един — победа. Победа на народа над тъмните сили. Тогава аз можех да се върна у дома свободно, не като блудния син с разкаяние и молби за прошка, а пълен с млада енергия и воля за нов живот...

[1] Мусон — вятър в Индийския океан и други области в тропика, който духа продължително време в една и съща посока. ↑

III

Още на другия ден раздадохме брадви, тесли и пелки на туземците и заедно с тях почнахме строежа на колибите. Работата спореше. Туземците възприемаха от нас много бързо всичко, което им показвахме, и с удивителна сръчност се справяха и с брадвите, и с теслите, и с пелките. Най-напред те много се учудиха на нашите сечива, а като разбраха кое за какво служи, дружно се хванаха за работа. За две седмици всички нови колиби бяха готови. След това почнахме строежа на нашата лодка. Капитанът избираше най-здравите дървета, туземците ги отсичаха с брадвите, окастрияха клоните им и ги нарязваха на дъски с дългите крапове. Ние с капитана и Смит трябваше постоянно да ходим от група до група, да им показваме какво да правят, как да режат дъски, как да ги извиват като дъги, докато са още сурови. След това започнахме строежа на корпуса на лодката. Скоро на поляната, дето работехме, се появи и самият корпус — дълъг осем метра и широк три метра — такива бяха размерите на нашата бъдеща лодка.

След един месец лодката беше напълно готова. Тя имаше палуба и три мачти за платната. Самите платна бяха от палмови листа. Жените ги изплетоха също тъй, както плетяха рогозките — само че нашите платна бяха по-големи.

Най-после дойде и денят, когато трябваше да спуснем лодката във водата. Това беше много трудно — цели три дена от сутрин до вечер я придвижвахме върху кръгли дървета, като я подпирахме отстрани да не се обърне. Най-после и това чудо стана — лодката беше във водата и величествено се поклащаше от леките вълни. Оставаше само да се качим на нея, да дигнем платната и да потеглим ... Но ние отложихме нашето пътешествие. Трябваше добре да се подготвим, да се снабдим с достатъчно прясна вода и провизии, а преди това бяхме решили да предприемем една обиколка на острова по море. Това няколкодневно плаване беше необходимо, за да опитаме здравината на лодката и да се научим със Смит да я управляваме.

Но тъкмо когато лодката беше готова, настъпи големият празник. Ние отложихме пътуването за неопределено време.

ПЕТА ГЛАВА. ЛОВ НА ХОРА. НОВО СЪЛЪСКВАНЕ С АРИКИ. ТУЗЕМЦИТЕ ХВАЩАТ ПЛЕННИК ЗА ЖЕРТВОПРИНОШЕНИЕ

I

Боамбо дойде в моята колиба и още от вратата извика:

— Ставай, Андо! Отиваме на лов!

Аз четях една книга, излегнат на нара. Той втренчи погледа си в нея и лицето му изведнъж стана мрачно. Книгата вероятно му напомни „белите листа“ на Арики.

— Ставай! — повтори той, като пристъпяше нетърпеливо от крак на крак. — Наближава големият празник. Днес трябва да хванем добър лов.

И Зинга, и Амбо, и Боамбо много пъти ми бяха разказвали, че големият празник траел три дена и три ноци. Първите две денонощия минавали в игри и веселби на зелената поляна до морския бряг, а третият ден бил най-тържествен, нещо като венец на празника: той бил денят на сватбите. Според обичая на племето сватби ставаха само веднъж в годината, на големия празник, и колкото повече наближаваше тоя ден, толкова младежите повече се вълнуваха. Това се отнасяше за момчетата, но не и за момичетата. Нито една девойка не се тревожеше, че може да остане неомъжена. Такава опасност за тях не съществуваше, защото жените в Тамбукту бяха по-малко от мъжете. Освен това жените вършеха всичката полска и домакинска работа — копаеха в градините, сееха ямс, таро и батати, плетяха саронги, рогозки, кошници и мрежи, замесваха тесто от плодовете на хлебното дърво и печеха малки питки, готвеха, бавеха децата си, а мъжете ходеха на лов и за нищо друго не се грижеха. Жената беше стълбът на домакинството. Ако някоя жена напусне мъжа си и се върне при своите родители, колибата на мъжа опустява. Поради това жените бяха на особена почит и нито една девойка, дори и най-грозната, не се страхуваше, че ще остане неомъжена. Случваше се обратното —

некадърните младежи мъчно си намираха жени. Колкото един младеж е по-добър ловец, колкото повече кро-кро е убил през време на големия лов, колкото по-храбро се е държал през време на сражение с враждебно племе, толкова повече е желан съпруг. Амбо ми каза, че на миналогодишния празник много девойки пожелали да се омъжат за него, но той отказал на всички, защото обичал Канеамеа и решил да я чака, докато стане пълнолетна. Попитах го дали се е случвало някога младеж да не може да си намери девойка, която да се съгласи да му стане жена. „Случвало се е — беше отговорът. — Нито едно момиче не иска да се омъжи за страхлив и мързелив младеж.“

Страхливите и ленивите не бяха на почит в Тамбукту и всички ги подиграваха. Такъв младеж може да спечели уважението на хората само по два начина: или като се прояви през време на големия лов, или като си открадне девойка от друго племе. Но кражбата на девойки е много трудна и опасна работа, защото в градините, където работеха жените и девойките, винаги имаше пазачи с копия и стрели. Кражбата на девойки с право се смяташе за голяма храброст и ако младежът успееше, за неговия подвиг се говореше едва ли не през целия му живот. „Той е храбър мъж — казваха за него, — той си открадна жена от чуждо племе.“

От няколко дена само това чувах от туземците: „Големият празник приближава! Приближава големият празник!“ Всички бяха възбудени и радостни. Но защо Боамбо е мрачен? Какво се е случило?

— Какво има? — попитах го аз. — Отиваш на лов, а не се радваш. Защо?

— Лош лов — въздъхна главатарят. — Вчера не можахме да хванем нито един бома.

— Какъв бома? — учудих се аз.

— Не знаеш ли? Трябва да хванем човек от племето бома.

— Защо?

— Да го принесем в жертва на Дао.

— Жертва? На Дао?

— Да — кимна с глава Боамбо. — За големия празник трябва жертва. Такъв е обичаят.

— Лош обичай — възмутих се аз. — Как може такава нещо! Да убиеш човек заради един дървен идол! Това е ужасно, тана Боамбо! Ти не трябва да позволяваш такава нещо.

— Ако не хванем човек от вражеско племе — каза Боамбо, — Дао ще се разсърди и ще дигне ръце от нас. Ще прогони рибите от Голямата вода и ще изсуши дърветата в градините. И ямса, и тарото... Няма да има риба, няма да има плодове, нито таро, нито ямс ... Така казва Арики.

— Пак тоя Арики! — извиках аз възмутен. — Той иска човешки жертви! Това е престъпление, тана Боамбо! Не разбираш ли? Голямо престъпление!

И аз почнах да убеждавам главатаря да се откаже от такъв позорен „лов“, но той дори не ме слушаше. „Такъв е обичаят“ — това беше единственото му възражение, което нищо не значеше за мене, но за него то беше всичко.

Седнах до главатаря и още по-настойчиво почнах да го убеждавам, че убийството на хора е престъпление. Всеки човек, от което и да е племе, има същото право на живот, както и всички други хора. Принасянето в жертва на жив човек е също така престъпно убийство като всички други убийства, дори още по-лошо. Да убиеш врага, когато той те е нападнал, за да пороби твоя народ — това е твое свещено право и дълг. Но да хванеш невинен човек и да го принесеш в жертва на дървен идол — това варварско убийство с нищо не може да се оправдае. И аз се помъчих да убедя главатаря да се откаже от подготвяното нападение.

Враждата между бома и занго се дължи на някакво фатално недоразумение. Двете племена трябва да престанат да враждуват помежду си. Трябва да сключат мир. Аз ще стана посредник и ще уредя всички недоразумения между тях. По-добре е да бъдат приятели и да си помагат, отколкото да враждуват и да се избиват...

Но Боамбо само клатеше глава и повтаряше: „Такъв е обичаят.“ И той ми разказа, че вчера неговите ловци се помъчили да се приближат до градините на племето бома, но се върнали с празни ръце. Племето бома завардило единствената пътека, която води от морския бряг към неговото селище в планината, и не пропускало никого да мине по нея.

— Трябва да ни помогнеш — каза Боамбо, като стана. — Днес пак ще се опитаме. Ела с нас.

— Не! — извиках възмутен. — Никога няма да участвувам в таква престъпление. Съветвам и тебе да не ходиш. Боамбо тъжно поклати глава и каза:

— Аз съм длъжен да отида. Аз съм тана и не мога да остана в колибата си на сянка, когато моите ловци отиват на лов.

— Кажи им да не ходят — посъветвах го аз. — Забрани им.

— Не мога да им забраня ... Такъв е обичаят... Е, ще дойдеш ли?

— Няма да дойда!

— А белият пакеги ще дойде — каза Боамбо.

— Кой бял пакеги? — сепнах се аз.

— Тънкият, Шамит. Арики каза, че той бил добър и храбър човек.

Значи, и Смит е замесен в цялата тази история! И защо не? Нали той твърдеше, че езикът на пушките е интернационален ... Още в началото, преди да излезе на острова, той ме посъветва да застанем на страната на племето занго и да покорим останалите племена. Ето сега неговият час беше ударил.

— Да отидем при Смит — казах аз на главатаря и излязох от колибата.

II

Намерих плантатора в неговата колиба. Беше се облякъл вече в ловджийските си дрехи и сега пълнеше пушката си. Щом ме видя, той се смути, обърна се с гръб към мене и почна да събира патроните, които бяха се пръснали по нара.

— И вие ли отивате на лов? — попитах го аз.

— А защо не? — отвърна плантаторът с престорено равнодушие.
— Ще помогна на племето колкото мога и с каквото мога.

— Но това е престъпление, сър! Касаете се за човешки живот!

— За живота на един дивак — невъзмутимо ме поправи Смит.

— Но племето бома ще се защитава! Познавам го добре и съм сигурен...

— Това е негово право — студено каза Смит.

— Но това значи война! — извиках аз.

— Защо крещите? Аз не съм глух!

— А какво искате да правя. Да гледам спокойно как ще убивате невинни хора. Вие сте културен човек, сър. Вместо да убедите туземците да се откажат от тоя варварски поход, вие ги насърчавате с участието си.

Едва сега Смит се обърна към мене и каза твърдо:

— А защо да ги разубеждавам? Щом вярват, че една човешка жертва ще донесе щастие на племето, какво мога да имам против това? Аз не съм безбожник, сър. Не е моя работа да се меса в религиозните обреди на племето, а още по-малко в работите на Арики. Той е първожрец и всички го слушат. А какво съм аз за тия диваци? Нищо! Кръгла нула... Бял човек от луната — ха-ха!

— Не се смейте, сър! И не се преструвайте на наивен праведник. Вие много добре разбирате, че отивате да убивате невинни хора.

— Отивам, вярно... — смънка плантаторът. — По неволя трябва да отида. Тоя поход не съм го измислил аз, уверявам ви.

— Да, но замислите на Арики ви допадат, признайте. Още преди да стъпите на острова, вие заговорихте за война между племената. Мечтаехте да станете съветник на главатаря, дори министър! Ето сега искате да изпълните старите си планове...

— Но аз нищо не правя — почна да се оправдава плантаторът. — Аз съм изпълнител на чужда воля. Арики ме покани да участвувам с ловците в похода срещу племето бома и аз се съгласих. Това е всичко. Аз не можех да му откажа. Това би го оскърбило. А аз не искам да го оскърбявам, защото съм зависим от него. Ако утре, на големия празник, откаже да ме направи син на племето, какво ще стане с мен? На вас ви е лесно, вие имате зад гърба си главатаря, но аз на кого ще се опра?

Безполезно беше да говоря повече с плантатора. Той имаше свои възгледи върху живота и с нищо не бих могъл да го накарам да се откаже от това, което си е наумил да прави.

— А капитанът? — попитах го аз. — Какво е неговото мнение?

— Както винаги, той няма мнение — злъчно се усмихна плантаторът.

— Все пак той няма да участвува в тоя позорен поход, нали?

— Защо са тия гръмки фрази? — обиди се Смит. — Защо наричате позорен поход един обичай, който се тачи като закон?

— Аз не мога да го нарека другояче. Ще участвува ли капитанът? — повторих въпроса си.

— Не. Той каза, че предпочита да отиде на лов за фазани или с въдицата за риба.

„Все пак капитанът е хиляди пъти по-добър от Смит“ — помислих си аз. Помолих плантатора да отидем при Арики, но той отказа. Безполезно било да тревожим първожреца. Той бил пиян...

Докато се разправяхме със Смит, ловците се събраха на мегдана. Оттам се чуваха възбудени гласове. Излязох от колибата и видях стотина мъже, повечето младежи, които припряно разговаряха помежду си, а някои подканваха другарите си:

— Да вървим! Да вървим!

— Къде е тана Боамбо? Защо го няма още? Всички бяха въоръжени с копия и стрели. Лицата и телата им бяха намазани с черна боя, на шиите им висяха гerdани от раковини, по ръцете и краката им имаше гривни, изплетени от лико, под които бяха затъкнали цветя и малки зелени вейки, а в косите си бяха натъкнали разноцветни пера. Те бяха в пълна бойна готовност. Очите им горяха от възбуда и нетърпение по-скоро да тръгнат в поход. И аз разбрах, че е невъзможно да спре човек тази възбудена тълпа, която смяташе похода срещу

племето бома за чест, а пренасянето на човешка жертва — за свещен дълг. Най-после дойде и Боамбо и всички нададоха радостни викове.

— Тана Боамбо!

— Умба-бозамбо!

— Да живее тана Боамбо!

— Комунатуа, готови ли сте? — попита ги главатарят и всички в един глас му отговориха:

— Готови сме!

— Да вървим! Ние сме храбри мъже!

— Ще избием всички врагове до крак!

Тук беше и Амбо, синът на главатаря. Извиках го настрана и го попитах:

— Защо отивате срещу племето бома? То нищо лошо не ви е направило.

— Мълчи! — извика възбудено младежът. — Ти не познаваш племето бома. Всички са разбойници.

— Познавам го по-добре от тебе, защото живях при него шест луни — възразих аз. — Всички са добри хора. Защо ще ги убивате?

— Мълчи! — повтори Амбо. — Ако те чуят другите, ще те намразят.

Той ми обърна гръб и потъна в множеството. Тогава отидох при Боамбо и се помъчих още веднъж да го убедя да се откаже от тоя позорен поход.

— Какво мога да направя? — сви рамене той. — Ти чу какво говорят ловците. Аз не мога да ги спра.

— Можеш! — твърдо казах аз. — Кажи им, че ако не си отидат по домовете, ще се случи голяма беда.

Твърдят ми глас и моята увереност смутиха главатаря. Той ме погледна втренчено и попита:

— Какво ще се случи? Кажи!

— Много лошо! — неопределено повторих аз, защото не знаех какво друго да кажа.

Той настойчиво почна да ме разпитва какво точно ще се случи, ако не се откажат от похода. Арамру — земетресение? Или може би ще запала Голямата вода?

— Кажи! — настояваше той. — Какво ще се случи?

— Не ме питай, нищо няма да ти кажа! — отвърнах аз. — Ако ловците не си отидат още сега по домовете, цялото племе ще пострада. Анге бу!

Около нас бяха се събрали доста хора и внимателно слушаха нашия разговор. Като чува моите заплахи, туземците също почнаха да ме разпитват какво ще се случи. Мога ли да направя нещо лошо на племето? Мога ли да докарам арамру и да запаля Голямата вода? Аз мълчах. Това внесе известно смущение между тях. Тъкмо това исках аз, но Смит беше на друго мнение. Като разбра, че разколебавам ловците, той изчезна някъде и след малко отново се върна заедно с Арики. Тогава разбрах, че Смит беше ме излъгал: първожрецът не беше пиян. Той застана на мегдана мълчалив и мрачен. Всички го наобиколиха и почнаха да го отрупват с въпроси. Той мълча доста дълго време, след това заговори бавно и тържествено:

— Белите листа всичко ми казаха. Този пакеги — посочи ме той с дългата си ръка — иска да не принасяме жертва на Дао. Той казва, че племето бома са добри хора, а всички вие знаете, че те са наши врагове. Той говори тъй, защото е приятел на племето бома. Вярно ли е това? — обърна се към мен Арики, но преди да му отговоря, той продължи разпалено: — Виждате ли го? Той мълчи! Значи, аз казвам истината! Племето бома са лоши хора! Не откраднаха ли те Зума, дъщерята на Ламбо? Откраднаха я! Не откраднаха ли Лола, дъщерята на Ладан? Откраднаха я! Не убиха ли Зумбо, сина на Малу? Убиха го! А този пакеги казва, че били добри хора. Е, добре! Кой казва истината? Аз или този пакеги?

— Арики казва истината! Арики! — обадиха се много гласове.

Трябваше още веднъж да призная, че първожрецът не беше глупав. В това никога не съм се съмнявал и затова го смятах за опасен човек. Според разбиранията на туземците в думите му имаше желязна логика. Това, което каза, беше вярно. Двете девойки, за които говореше, племето бома наистина ги откраднало преди няколко години. Когато ги отвличали от градините, където работели, един от пазачите, Зумбо, бил тежко ранен и още на другия ден починал. Всичко това беше вярно. Но Арики не каза, че и племето занго е отвличало жени от племето бома. Той не каза, че тия взаимни нападения са причина за враждата между двете племена и ако бъдат прекратени, между тях щеше да настъпи мир и разбирателство. Той

изреди всички злини, които племето бома беше извършило, но премълча това, което племето занго беше направило на племето бома. Той беше едностранчив и пристрастен, но в тоя миг на обща възбуда думите му направиха силно впечатление. Тълпата се раздвижи, чуха се закани. Струваше ми се, че ако сега Арики кажеше на тези хора да ме убият, те не биха се поколебали. И реших да мълча. Всяко възражение на първожреца би било опасно. Той положително имаше свои хора, които го слушаха непрекословно. В това се убедих, когато ме нападнаха в колибата и искаха жив да ме изгорят. Наистина и аз имах приятели, но нито един от тях не би ме защитил сега, защото в тоя миг всички бяха убедени, че съм приятел на техните врагове. Сега разбрах защо Боамбо не искаше да спре похода. Той много добре знаеше настроението на хората си и не искаше да се излага, макар в душата си да не одобряваше тоя поход. Сега той стоеше настрана, мълчалив и мрачен, и нито дума не пророни в моя защита. Но аз не му се сърдех — той не можеше да постъпи другояче.

А възбуждението на тълпата растеше. Чуха се закани. Някой извика силно:

— Тоя пакеги е против нас! Да го хвърлим в Голямата вода!

Положението ми ставаше опасно. „Трябва по-скоро да се махна оттук“ — помислих си аз и побързах да напусна площада.

III

Същия ден следобед ловците се върнаха и в селото настъпи голямо оживление. Бурумът победоносно задумка, от мегдана долитаха радостни викове, а аз седях в колибата си самотен и тъжен. Поне капитанът да беше дошъл да поговорим, да ми разкаже какво става там ... Той единствен ме разбираше, макар че не винаги ми съчувствуваше. Какво можеха да означават тия диви викове и биенето на бурума? Тържество? Победа?

На вратата се показа Амбо, синът на главатаря. Като ме видя, той влезе в колибата и каза възбудено:

— Победихме! Хванахме един бома!

Не му отговорих. Не споделях неговата радост, тя дори ми беше противна. Нищо не го разпитвах, но той сам заговори за похода. Ловците не успели да се приблизят до градините на племето бома, защото пътеката била завардена и от гората излитали безброй отровни стрели. Смит, на когото много разчитали, веднага побягнал, щом префучала край ушите му първата стрела.

— Страхлив пакеги, ха-ха! — смееше се Амбо. — Пръв избяга, разбираш ли? Нито веднъж не гръмна с пушката си. Всички му се смяха...

Да избягаш от полесражението — това се смяташе за позорно. Смит беше се компрометирал — прекрасно! Пада му се!...

— Когато се връщаме — продължи Амбо, — аз забелязах един бома. Той беше се покачил на едно дърво и оттам пущаше срещу нас отровните си стрели. Ние предпазливо заобиколихме дървото и когато стрелите му се свършиха, хванахме го.

— А къде е той? — попитах.

— Затворихме го в една колиба. Двама наши го пазят.

До нас долитаха ударите на бурума и виковете на туземците. Всички бяха във възторг от сполучливия „лов“, само аз не се радвах. Тежка мъка ме потискаше. Войната беше заляла целия свят. Всички континенти горяха. Загиваха милиони хора. Дори и тук нямаше мир и спокойствие...

Макар и рядко, племената враждуваха помежду си. Наистина те не даваха много жертви — един-двама убити, не повече. Но това нямаше значение. Войната си е война. Тя е зло, голямо зло. И аз съм безсилен да го предотвратя...

Сякаш в отговор на моите мисли Амбо каза:

— Днес ти постъпи много лошо. Защо искаше да ни спреш? Аз ти казах да мълчиш, а ти какво направи? Арики беше прав. Тоя път Арики беше прав — повтори той.

— Амбо ли говори това? — погледнах го аз тъжно. — Вие ще убиете невинен човек... Невинен човек, не разбираш ли?

Не, Амбо не ме разбираше. За него племето бома беше враг на неговото племе и никой не можеше да го убеди, че това не е така. Не само Амбо — всички други мислеха като него. Може би враждата между двете племена съществуваше много отдавна и се предаваше от поколение на поколение? Не зная, но едно е вярно: тази вражда еднакво е вредна и за двете племена. Та нали тази вражда използват колонизаторите, за да държат в робство цели народи и племена в Африка и в други континенти и острови...

— Нима всички племена на острова са ваши врагове? — попитах го аз. — Има ли приятели вашето племе?

— Има. Племето фарора. То живее на другата страна на острова. И племето улан. То живее отгатък залива, зад Скалата на ветровете.

И той отново заговори за моята „неразумна“ постъпка. Да, моят опит да уговоря хората да не предприемат похода против племето бома бил неразумен. При това съм заплашвал хората с някаква беда. Това било много лошо от моя страна. Добре съм направил, като съм се измъкнал навреме...

— А сега да отидем в селото — покани ме той. — Забрави всичко и ела да се веселим.

— Не — отказах аз. — Вие трябва не да се веселите, а да плачете.

Амбо ме погледна учудено, сви рамене и си излезе.

ШЕСТА ГЛАВА. ГАБОН. РАЗГОВОР СЪС СТАРИЯ ПРИЯТЕЛ. ПРЕДУПРЕЖДЕНИЕТО НА ТАНА БОАМБО. ЛОВ НА ДИВИ СВИНИ

I

На другия ден — последния ден преди празника — Боамбо пак дойде в моята колиба. Сега той не беше мрачен, както вчера. Напротив, в погледа му личеше радостта от успеха. Разбира се! Неговите ловци бяха хванали един невинен човек и се готвеха да го убият. Племето занго наричаше този невинен човек свой враг, защото пускал отровни стрели срещу нападателите, а всяка такава стрела носи смърт. Какво от това, че той се защищавал? Врагът си е враг и когато спи. Така разсъждаваха туземците.

И Боамбо ми каза, че вчера съм постъпил много умно, като съм си отишъл навреме. Всички били против мен. Арики тържествувал. И може ли иначе? Аз защищавам племето бома! Това е лошо, много лошо! Ловците се ядосали, но скоро забравили всичко. Сега те пак ме обичат, защото съм лапао, лекувам всички болести. И Боамбо ме обича, защото го спасих от кадити, от смъртоносната змийска отрова. Но защо мълча? Още ли се сърдя? Трябва да разбере, че той не е виновен. Никой не е виновен. Такъв е обичаят...

— Къде е плененият? — попитах го аз.

— В една колиба.

— Може ли да го видя?

— Може.

Той ме заведе в селото и отвори вратата на една колиба. Пред нея стояха на пост двама пазачи с копия. Погледнах вътре и като видях пленника, потръпнах ужасен. Това беше Габон! Старият Габон от племето бома! Някога той беше мой приятел, носеше ми храна при извора в дървени онами, а после настойчиво ме молеше да не отивам при племето занго, враг на племето бома. Аз не го послушах и не съжалявах за това, но нима трябваше да го срещна тук, в тази тъмна

колиба, като пленник, който след два-три дена ще бъде убит и изгорен на клада под радостните викове на туземците... Каква среща наистина!

Габон беше седнал на нара с наведена глава, дълбоко замислен, мрачен. Влязох в колибата и отидох при него, но той дори не дигна глава да ме погледне.

— Габон! Приятелю! — прошепнах тихо и сложих ръка на рамото му. — Не ме ли познаваш? Аз съм Андо, пакеги гена — помниш ли?

Чак тогава Габон ме погледна втренчено и пак наведе глава. Но в тоя кратък поглед аз не видях нищо друго освен омраза. Да, той ме смяташе за враг и ме мразеше. За него аз бях изменник. Неговото племе ме посрещна човешки, спаси ме от глад, даде ми подслон в най-трудните дни на живота ми, а как му се отплатих? Напуснах го и отидох при неговите врагове ... Така си мислеше Габон — в това не се съмнявах. Той не можеше да мисли другояче. Но аз не се смятах за виновен. Аз бях длъжен да помогна на другарите си по нещастие. Смит не заслужаваше такава жертва, но той беше корабокрушенец като мен и аз не можех да го оставя цял живот да седи в разрушената яхта. Наистина той беше забравил какво бях направил за него, но това нямаше никакво значение. Аз изпълних своя човешки дълг и не търсех от него благодарност.

Такива мисли минаха през ума ми, когато стоях до Габон с ръка на рамото му. Той отстрани ръката ми, без да ме погледне.

— Габон! Приятелю! — повторих аз, но отговор не последва. — Ти ми се сърдиш, зная... Но аз не съм виновен. Не съм виновен — повторих аз и отново сложих ръка на рамото му.

— Ти беше с тях! — с мъка проговори той.

— С кои? Кога?

— Вчера ти беше с нашите врагове, когато ни нападнаха. Аз те видях. После избяга, а те ме хванаха...

Горкият Габон! Той видял Смит и помислил, че това съм аз. Такава грешка винаги можеше да се случи тук. Нашите бели лица бяха еднакви за туземците. Те мъчно ни разпознаваха и често ни бъркаха един с друг, особено когато ни виждаха отдалеч.

— Грещиш, Габон — казах аз. — С тях беше друг пакеги. Аз бях против това нападение, но никой не ме послуша. Той пак ме погледна и каза:

— Лъжеш! Ти не си ми приятел! Анге бу!

Анге бу — това значеше край на разговора. Габон ме смяташе за свой враг и не искаше да разговаря с мен. Излязох от колибата съкрушен. Пазачите затвориха вратата.

Отидох при Боамбо, който ме чакаше наблизко под сянката на едно хлебно дърво.

— Този човек е мой приятел — казах аз. — Ти трябва да го освободиш.

— Невъзможно — заяви главатарят. — Той е наш пленник. На третия ден на празника ще го принесем в жертва на Дао.

Исках на всяка цена да спася Габон, бях много настойчив, но Боамбо не отстъпваше. Той надълго и нашироко ми обясни защо не може да освободи пленения враг — така наричаше той Габон. Работата беше много по-сложна, отколкото предполагах. Преди да изгорят пленника на кладата, Арики ще изнесе с тържествена церемония дървения идол от колибата на вечния огън и ще го постави на мегдана. Идолът трябва да види как жертвата ще изгори. Тогава Дао ще бъде доволен от племето и ще го покровителствува през цялата година, до следващия голям празник. През това време ще има голямо изобилие от плодове и много риба в океана. И което е още по-важно, нито едно вражеско племе няма да може да победи племето занго, защото Дао ще му помага във всяко сражение. Това поверие беше свързано не само с благоденствието на племето, но и с неговата защита и никой не би могъл да убеди хората, че то е заблуда.

Безсмислено беше да настоявам повече. Боамбо за нищо на света не би се съгласил да освободи нещастния Габон.

— Ще му помогна да избяга! — заявих аз на главатаря. Той ме погледна строго и каза тихо, но внушително:

— Пазачите няма да ти позволят. И не те съветвам да се опитваш, защото ще пострадаш!

— Какво ще ми направите?

— Не зная ... Но ще пострадаш, казвам ти. Видя ли какво стана вчера? Хубаво направи, че си отиде навреме. И все пак загуби...

— Какво загубих?

Боамбо не отговори.

От колибите започнаха да излизат въоръжени туземци. Сега лицата им не бяха боядисани с черна боя и не бяха нашарени с бели

черти, както вчера. Може би затова те нямаха вчерашния войнствен и страшен вид.

— Хората се събират — рече Боамбо, като стана. — Отиваме на лов.

— Пак ли? — трепнах аз. — Нима и днес ще нападнете племето бома?

— Не — махна с ръка Боамбо. — Отиваме на лов за диви свини. Трябва да убием много свини за големия празник. Ела и ти с нас. Хората ще се зарадват, ако дойдеш, и ще ти простят вчерашната глупост.

Макар да не смятах вчерашната си постъпка за глупост, аз реших да отида на лов за диви свини. Не беше в моя полза да страня от хората. Освен това нямаше смисъл да се отчайвам от вчерашния неуспех. По-полезно би било да се придържам към оная нашенска поговорка, която гласи: „Ако не успееш първи път, опитай се пак...“

Отидох в колибата да си взема пушката. Заварих там Смит и Стерн, които ме чакаха.

— Дойдохме за вас — каза плантаторът. — Отиваме на лов за диви свини. Надявам се, че този път няма да се откажете, нали? И Стерн ще дойде.

— За такъв лов винаги съм готов — усмихна се капитанът. — Но в лов на хора никога не бих участвувал. Той е опасно нещо! Само бягството може да спаси човека. — И той ми смигна многозначително, като кимна с глава към Смит. Плантаторът разбра иронията, но не се обиди.

— О, то беше нещо ужасно! — възкликна той. — Диваците са много хитри хора, сър. Едни бяха се скрили из гъстата джунгла край пътеката, други бяха се покачили по дърветата. Стрелите им фучаха край нас, а хора не се виждаха. Представете ли си? — обърна се той към мене. — Вие да бяхте на мое място, не бихте ли избягали? При това стрелите им бяха отровни! Аз донесох една, ще ви я покажа. Върхът ѝ е намазан със сок от анчар.

— Значи, и пушката не ви помогна? — попитах го аз. — А вие толкова много разчитахте на нея!

— Да, разчитах — кимна с глава Смит. — Но съм се лъгал, признавам. През време на война диваците не съблюдават никакви

правила. Те се крият из горите — в кого ще стреляш? При това, щом зафучаха стрелите, нашите диваци се разбягаха.

— След вас — подхвърли капитанът.

— Това няма никакво значение, Стерн. Не е важно дали пръв съм избягал, или последен. Важното е, че останах жив. Вие бяхте прав — обърна се Смит към мене. — Хиляди пъти бяхте прав, когато отказате да дойдете. Аз мислех, че ще се бием на открито, на някоя поляна, и си рекох: „Я чакай да покажа на тия диваци как се води война...“ А какво излезе? Ако знаех, не бих отишъл, уверявам ви...

— Вие тръгнахте с туземците на война, защото искахте да се проявите като герой — упрекнах го аз. — Мислехте, че ще избиеете племето бома като вързани зайци и ще се върнете като победител. Затова доведохте Арики на мегдана, когато съветвах туземците да не предприемат тоя позорен поход.

— Как няма да го доведе? — възкликна плантаторът. — Арики беше ми казал, че няма да ме осинови, ако не участвувам в похода. А представяте ли си какво значи това?

— Значи да останете сираче — иронично подхвърли Стерн.

— Това никак не е смешно, Стерн! — упрекна го Смит. — Ние трябва да узаконим нашето пребиваване на острова. Обичам реда и законите — това не е слабост, уверявам ви...

Отидохме на мегдана. Тук бяха се събрали всички ловци. Мислех, че след вчерашния случай хората ще ме гледат с недоверие, но се излъгах. Те бяха забравили всичко. И защо не? В колибата беше затворен Габон, техният враг. Те бяха победители и в радостта си бяха ми простили вчерашната постъпка.

Всички тръгнахме по тясна пътека през джунглата. Над нас и около нас се издигаха вековни дървета с дебели стъбла, които се губеха във висините и там се разклоняваха, а други по-ниски, преплитаха клоните си току над главите ни. Всички тия стъбла и клони бяха преплетени с гъста мрежа от тънки лиани. Нито едно дърво не се издигаше свободно нагоре, незадушавано от околните дървета. Сякаш островът беше много тесен за тая буйна зеленина и тя водеше война за всяка педя земя, за всеки квадратен сантиметър въздушно пространство. Дори и най-ниските храсти така бяха се притиснали и преплели, че просто се задушаваха в собствените си прегръдки. Светлината едва проникваше през тоя буен хаос. Вечен полумрак

цареше в джунглата дори и в най-яркия слънчев ден. Земята бе покрита с окапали сухи листа. Тук листата на дърветата не окапват всяка есен, за да поникнат нови през пролетта — не, листата на вечнозелените дървета капят едно по едно през всяко време на годината. Щом едно листо остарее, то повяхва, пожълтява и вятърът го откъсва, а на негово място покарва младо листо и със свежи сили расте бързо, неимоверно бързо ... Същото нещо се случваше и с дърветата. Никога човешка ръка не докосваше старите им дънери, те умираха от естествена смърт, в дълбока старост: когато сухите им изгнили стъбла не могат да се съпротивяват на бурите, грохват повалени. Тогава из джунглата се разнася силен трясък, сякаш тревожен вик на един загинал живот...

II

Излязохме високо в планината, на една голяма поляна, покрита с високата трева аланг-аланг. Тревата се люшкеше от вятъра като малко жълто море и тихо шумеше. Боамбо каза на ловците да образуват кордон около цялата поляна. Когато всички бяха по местата си, главатарят хвърли запалена главня в сухата трева и тя веднага пламна. Това беше сигналът. Щом видяха пушека, ловците подпалиха тревата едновременно от всички краища на поляната. Вятърът къдреше и раздухваше пламъците, а ловците бавно вървяха след огъня с копия в ръце, готови да ги хвърлят срещу всяко животно, което потърси спасение от пламъците. Нито един туземец не носеше пушка, защото Смит не им даваше патрони. Вчера след похода срещу племето бома Смит им казал, че патроните се свършили, и прибрал пушките в своята колиба. А аз бях сигурен, че той има още много патрони в своите сандъци. Защо ги крие? И за кого?

Чуха се два последователни гърмежа откъм страната на Смит и Стерн, последвани от силни викове. В същия миг чух гласа на Амбо, който не беше много далеч от мен. Обърнах се и видях една черна свиня с опърлена четина, която бягаше като бясна. Тя беше минала през огъня и щом излезе в изгорялото пространство, хукна най-напред към Амбо. Той я пресрещна със своето копие, но не можа да я удари. Свинята се уплаши и се впусна в друга посока, срещу мен. Аз се прицелих и когато тя се приближи достатъчно, натиснах спусъка. Чу се силен гърмеж и свинята се преметна няколко пъти, но веднага скочи отново още по-разярена и хукна право срещу мен. Едва когато ме приближи, видях двата криви зъба на здравите ѝ челюсти, с които можеше да разпори корема на всеки нападател. От устата ѝ кипеше жълта пяна. Чух гласа на Амбо, който викаше: „Убий я, ще те намуши! Убий я!“ Прицелих се още веднъж, когато свинята беше само на десетина крачки от мен, и гръмнах. Този път куршумът я удари в челото. Тя ритна два-три пъти в черната пепел, след това безпомощно се отпусна и не се помръдна вече.

Високата суха трева продължаваше да гори и да пращи. Дойде и Боамбо и като видя убитата свиня, каза:

— Добре, много добре! И Шамит уби една мадама. Много добре! Той беше доволен. Не беше изгоряла и половината трева, а две свини вече бяха убити.

Вятърът раздухваше пламъците на всички страни. А когато огънят оголи по-голямата част от поляната, отново се чуха силни викове и в същия миг две свини изскочиха от пламъците. Едната често падаше — види се, краката ѝ бяха силно обгорени. Амбо се впусна към нея. Скоро той я настигна и забодде копието си в хълбока ѝ. Аз се затичах към другата свиня. Тя беше доста далеч от мен и едва ли бих я улучил от такова голямо разстояние. Пък и туземците ми пречеха — те също се впуснаха към нея от няколко страни, като размахваха копията си и силно викаха, вероятно да изплашат още повече и без това изплашеното животно. Беше опасно да стрелям, защото трима ловци също тичаха към свинята. Полетяха три копия и едното от тях се заби в десния ѝ хълбок. Чу се силно квичене, но свинята не падна, а продължаваше да бяга с копието, което стърчеше от дясната ѝ страна и зловещо се поклащаше. Другите двама туземци взеха отново копията си и пак се впуснаха след свинята. А тя бягаше все по-бавно и по-бавно. Най-после те я настигнаха и забиха копията си в дебелия ѝ гръб.

Тревата изгоря. На почернялата поляна лежаха пет черни диви свини.

Боамбо остави двама души да ги пазят и отново ни поведе по планинските пътеки. Запалихме тревата и на друга една поляна, още по-нагоре в планината, и убихме още три свини. Ловът беше богат. Осем свини за големия празник — това не беше малко.

СЕДМА ГЛАВА. ГОЛЕМИЯТ ПРАЗНИК. КАК ДНЕВНИКЪТ НА МАГЕЛАН ПОПАДНА В КАСЕТКАТА НА СМИТ

I

Най-после настъпи големият празник. Първо се разнесоха ударите на бурума от най-близката махала, след това се обадиха бурумите и от другите две махали, придружени с дълги, пронизителни викове, които приличаха на вълчи вой или на оня тревожен вик на ходжата, когато отправя молитвите си към аллаха от високото минаре.

Слънцето беше се наклонило към далечните планински възвишения. Наближаваше часът на вечерната прохлада, когато лек ветрец раздвижва листата на гигантските дървета и тропическият лес оживява и запява своята вечна многогласна песен. Бях отворил сандъчето си и подреждах малките шишенца и бурканчета с лекарства. Навън се чуха бързи стъпки — някой тичаше към колибата. Затворих капака на сандъчето и се изправих в очакване. На вратата се показва Зинга. Като ме видя, тя пъргаво прескочи високия праг.

— Да вървим, Андо! — извика тя развълнувано. — Не чуваш ли бурумите? Големият празник започна!

Тя беше възбудена, очите ѝ горяха от възторг, а лицето ѝ сияеше от радостна усмивка. Белите ѝ равни зъби също блестяха. В косата си бе натъкнала два гребена от бамбук и много цветя, а на шията ѝ висяха няколко гердана от мъниста, раковини и кучешки зъби. Под гривните на ръцете, както и под тесния си пояс беше затъкнала червени цветя от хибискус и млади вейки от колеус. Имаше нещо детско и в крехката ѝ тънка снага, и в усмивката, и в чистия блясък на очите ѝ, които гледаха света и хората с детска чистота и наивност. Като забеляза, че оглеждам нейната чудна премяна, тя се завъртя пъргаво на пети и отново почна да ме подканя:

— Да вървим, Андо! Големият празник започна! Скоро ще станеш син на нашето племе, Андо! А аз ще стана твоя сахе ... Не се

ли радваш?

— Радвам се, Зинга, много се радвам...

— Тогава аз ще живея в твоята колиба, Андо! Ще копая в градините, ще сея таро, ямс и уму, а ти ще ловиш риба. Ще ядем варено таро, ямс и уму и печена риба. И банани, и пъпеши, и ядки от кокосови орехи ще ядем, ще прием и кокосово мляко... А баща ми ще ни подари една голяма свиня. Най-голямата свиня, Андо! Той ми обеща. Ще я храня с кори от ямс и таро и тя ще ни роди десет пискливи прасенца ... Не се ли радваш, Андо?

— Радвам се, Зинга, много се радвам...

— Нашата колиба ще стане много хубава, Андо! Ще я мета всеки ден по два пъти — ябом аро, ябом аелда — сутрин и вечер. Нашият нар винаги ще бъде чист и рогозките ще бъдат чисти, защото ще ги изтупвам два пъти на ден — ябом аро, ябом аелда. А когато се върнеш от лов уморен, ще почиваш на тия рогозки, а аз ще ти пея песни. Не се ли радваш, Андо?

— Радвам се, Зинга, много се радвам. Но ти излез от колибата, докато облека новите си дрехи.

— Много добре, Андо! Облечи най-новите си дрехи! Разбира се, аз не мислех да обличам костюм. В панталон и сако тука човек би се чувствувал също тъй, както у нас в шуба лятно време. Пък и за кого да се пременявам? Тук нямаше други цивилизовани хора освен нас, тримата европейци, а за туземците и най-вехтата ни дреха изглеждаше като нещо вълшебно и непостижимо, както в приказките. Все пак аз смених старите си къси гащи с нови, облякох нова риза, обух леки сандали и наложих новата си коркова шапка, която приличаше на шлем — това беше моята „премяна“. Тя беше много скромна, но лека и удобна.

Тъкмо бях се нагласил вече и се готвех да излизам, когато неочаквано пристигна Смит и още от вратата почна да ме упреква:

— Как може такава нещо! Вие ме поставяте в неудобно положение, сър! И пред кого! Пред Арики! А аз тъй вярвах на вашата честност!...

— Какво се е случило? — попитах го учуден.

— Питате ме какво се е случило! — възкликна Смит възмутен. — И с такъв невинен вид! Би помислил човек, че сте олицетворение на самата невинност. Аз наистина ви смятах за честен младеж, но това,

което сте направили, е измама, сър! Да, измама — това е най-слабата дума...

— Нищо не разбирам — свих рамене.

— О, той нищо не разбира! Чувате ли, небеса! Той е чист и невинен като младенец. Никога досега не съм срещал човек, който тъй умело да прикрива лъжата и измамата с фалшива искреност. Сатана в ангелски образ — така казваше покойният ми баща за такива хора и никога не грешеше, уверявам ви. Той беше човек на миналия век, прям и груб, но винаги справедлив. Аз не съм като него, признавам...

— Не сте справедлив като него ли?

— Не става дума за справедливост — остро възрази Смит. — Аз не съм прям и груб като баща си, но все пак не мога да не нарека вашата постъпка с истинското ѝ име. Това е измама, сър! Меко казано, това е мошеничество, углавно престъпление! В цивилизованите страни то се наказва от една до пет години строг тъмничен затвор...

Той беше силно възбуден, кипеше от възмущение и изригваше цял вулкан от двусмислени и обидни думи. Когато говореше, пурата смешно подскачаше между жълтите му зъби, а суровото му сухо лице с жълта изопната кожа, набръчкана около очите, изглеждаше непроницаемо зад тютюневия дим. Реших да му обърна гръб и да си изляза, ако не спре тоя поток от обиди.

— Ще ми кажете ли най-после за какво става дума? — попитах го аз нетърпеливо. — Или мислите, че съм длъжен да слушам вашите глупави обвинения?

— Глупави обвинения! — възкликна плантаторът, като отпрати погледа си към тавана на колибата. — Чувате ли, небеса? Той нарича глупави обвинения моя справедлив гняв! Това е ... това е нахалство, сър!

Сега вече аз му обърнах гръб и тръгнах към вратата, но той ме хвана за ръката и ме спря. Пепелявите му очи святкаха гневно, безкръвните му устни нервно потрепваха.

— Какво търси дневникът на моята яхта под нара на Арики? — неочаквано ме запита той, като ме гледаше право в очите.

Въпросът му дойде като гръм от ясно небе. Обърках се и не знаех какво да отговоря.

— Вие мълчите! — каза Смит, като почна да се разхожда със ситни крачки из колибата. — Няма ли да ми кажете как е попаднал

дневникът на моята яхта под нара на Арики? Аз чакам вашия отговор, сър! И не се опитвайте да ме лъжете ... Е?

Той се спря пред мен с кръстосани ръце на гърдите и ме загледа изпитателно, като се поклащаше напред-назад — ту на пръсти, ту на пети. В друго време той би изглеждал смешен в своите къси гащета, които откриваха тънките му жилести крака, обрасли с гъсти сиви косми, но сега плантаторът стоеше пред мен заплашително строг, уверен в своя справедлив гняв.

— Чакам да ми отговорите! — заповеднически прозвуча гласът му. — Искам да ми кажете истината, а след това ще реша какво да правя.

Последните му думи прозвучаха като закана: „Да, ако е узнал за дневника на Магелан, мислех си аз, той наистина би могъл да напакости и на мен, и на капитана. Достатъчно беше да каже на Арики, че ние сме задигнали «белите му листа» и вместо тях сме поставили други «бели листа», и първожрецът щеше да дигне цялото племе на крак. А това беше много опасно.“ Все пак аз реших да не издавам страха си пред плантатора и му казах спокойно:

— Правете каквото щете, но не забравяйте, че не съм ви слуга и не съм длъжен да слушам грубите ви закани.

— Не сте длъжен, това е вярно — поомекна Смит и спря да се клати нахално. — Вярно е и това, че тук няма слуги и господари и всички сме равни. Е, добре! Кажете ми тогава в името на равенството, което тъй страстно защищавате, по какъв начин дневникът на моята яхта е попаднал под нара на Арики?

— Дневникът на вашата яхта? Под нара на Арики? — попитах го с престорено учудване, за да спечеля време. Работата беше много сериозна и всеки необмислен отговор можеше да ми навлече голяма неприятност.

Смит ме погледна и аз видях иронията в пепелявите му очи. Нима беше разбрал всичко? Нима знаеше за съществуването на дневника на Магелан?

— Да, сър — кимна с глава той. — С очите си видях дневника на моята яхта. Той е под нара, на който спи Арики. Първожрецът също ще го види и ще се хване за мене, разбира се... Какво да му кажа? Че дневникът сам е излетял от яхтата и сам се е пхнал под неговия нар? Защо мълчите? Чакам вашия отговор, сър!

— Но... кой го е отнесъл там и защо?

— И аз това ви питам — кой го е отнесъл там и защо?

— Не зная — свих рамене.

— Не знаете! Но аз трябва да узная! Да, да, трябва да узная, защото аз ще отговарям пред първожреца.

— Защо пък вие?

— Защото съм най-близкият му приятел и ходя по десет пъти на ден в неговата колиба. Съмнението ще падне върху мен. Арики ще помисли, че аз съм бутнал под нара му тоя проклет дневник и съм измъкнал оттам книгата на тайните.

— Книгата на тайните? Ха-ха! — изсмях се малко пресилено и магнах небрежно с ръка. — Сигурен ли сте, че наистина съществува такава книга?

— Напълно съм сигурен — отговори Смит. — Арики често ми говореше за своите бели листа, които всичко му казвали. От думите му разбрах, че белите листа не са нищо друго освен някаква стара книга. Днес отидох в колибата на първожреца. Жена му и дъщеря му ги нямаше, а той спеше непробудно на нара пиян. Моментът беше удобен и аз претърсих колибата, без да се страхувам, че някой може да ме види. Искях да намеря книгата на тайните и да разбера какво представлява. Не бързайте да ме осъждате — заяви той, когато забеляза, че искам да го прекъсна. — Аз тършувах из чуждата колиба не като крадец. Моето любопитство е напълно понятно. Вие на мое място бихте постъпили по същия начин, нали така? И какво мислите? Вместо книгата на тайните открих дневника на моята яхта. И веднага си казах: „Да, тук има измама. Някой е задигнал книгата на тайните и на нейно място е оставил дневника...“ Не е нужно човек да бъде Шерлок Холмс,^[1] за да се досети, че това е така. И да ви кажа право, страшно се разлютих на вас и на Стерн.

— Защо на нас?

— Защото или вие, или Стерн, или двамата заедно сте извършили тази измама.

— Защо пък ние? Това би могъл да го направи самият Арики или друг някой туземец.

— В никакъв случай! — завъртя глава Смит. — Туземците никога не крадат, нали така? Това много пъти съм го чувал от вас и го вярвам. Освен това те се страхуват от яхтата и никой от тях не би се

решил да влезе в нея, за да задигне дневника. И Арики също. Не, сър, не ме залъгвайте като малко дете. Аз разбирам много добре, че само вие със Стерн бихте могли да откъснете кориците от дневника на моята яхта и да му пришиете други корици.

Значи, Смит и това беше забелязал. Ясно беше, че той не казваше всичко, което знаеше. Почнах да мисля, че той знаеше и за съществуването на дневника на Магелан, но криеше това от мене.

— И тъй, какво да кажа на Арики, когато открие измамата и ми поиска обяснение? — попита ме плантаторът.

— Може и да не я открие — отговорих аз уклончиво. — Щом досега не я е открил...

— Досега той не е потърсил книгата на тайните, защото не му е била нужна. Но тя скоро ще му потрябва — може би още днес. Не чувате ли как думкат техните дървени тъпани? Днес е първият ден на големия празник. Арики ще играе танца на седемте пояса на мъдростта, ще прави някакви заклинания — самият той ми каза това. Белите листа положително ще му потрябват и тогава тежко ми и горко! Ще обвини мен и ще заповяда да ме изгорят жив. Аз ще бъда принесен в жертва на Дао — кълна се във всички светии, че това ще бъде така. Е, добре! Съгласен ли сте да пострада един невинен човек, а виновните да си стоят настрана и да се подсмиват? „Вижте, значи, колко хитро постъпихме... Смит се пече жив на огъня, а ние си седим на сянка — ни лук яли, ни лук мирисали ...“ Това не е честно, сър!

Плантаторът почна да бие на чувства. Той винаги така постъпваше: най-напред атакува противника си фронтално и ако не успее, почва да се окопава и да подготвя ново нападение отдалеч.

— Не се тревожете, нищо лошо няма да ви се случи — казах му аз, за да го успокоя.

Но той не се успокои и отново почна да ме упреква и да ме обвинява.

— Но какво искате от мен? — попитах го аз.

— Само едно: да оставите книгата на тайните там, откъдето сте я взели. След това ще решим какво да правим с нея.

Зинга се показва на вратата.

— Да вървим, Андо! — извика тя, като гледаше подозрително плантатора.

— Да вървим! — казах аз на Смит и станах.

— Къде отивате? — попита ме той.

— На поляната. Празникът започва.

— Добре, и аз ще дойда. Стерн сигурно се е завърнал от лов и е отишъл там. Трябва да поговорим с него и още тази вечер да решим какво да правим.

[1] Шерлок Холмс — детектив, герой от романа на Конан Дойл. ↑

II

Тръгнахме към поляната, откъдето идваха звуците на бурума. Пътеката минаваше през гората. Високо из клоните се чуваха сърдитите крясъци на маймуните, които скачаха от клон на клон, от дърво на дърво, разтревожени от дървения тъпан. На свечеряване те тръгваха на стада да търсят храна и ако не намереха нещо по-вкусно, задоволяваха се и с диви плодове, а след това заспиваха по дебелите клони.

Зинга вървеше пред нас по пътеката и често ни предупреждаваше да се пазим от бодливите лиани, които, тук и там бяха увиснали съвсем ниско над земята. Трябваше да се навеждаме, за да избегнем острите им шипове. Като гледаше нейната стройна фигура и пъргавата ѝ походка, Смит каза:

— Чудесно момиче; Вижда се, че е привързана към вас сяло.

— Да, тя и нейният брат са най-близките ми приятели на острова.

— Вие сте щастливец! — чух гласа на Смит. — Ще станете зет на главатаря — това е от голямо значение за вас. Ще имате зад гърба си един малък владетел, който винаги ще ви покровителствува и няма да допусне да се случи нещо лошо с вас.

— Това е вярно — съгласих се аз. — Боамбо винаги ме е защищавал и ми е помагал, но аз никога не съм злоупотребявал с неговата власт.

— Още не съм срещал човек, който да не е злоупотребявал с властта, която му е дадена — каза Смит. — Властта е сладка отрова, тя опиянява човека и го кара да се самозабрави.

— И затова не бива да се дава на един човек. Властта трябва да принадлежи на народа.

— На народа, ха-ха! — изсмя се плантаторът. — Това е утопия, стара като света. Всеки властелин мисли, че управлява от името на народа и за народа, а на практика се получава точно обратното. Но да оставим това... Думата беше за тази девойка. Вижте как държи бодливите лиани, за да не ви докоснат. Това е много мило от нейна страна ... И затова казах преди малко, че сте щастливец. Ще имате

жена, която ще ви обича и ще ви угажда във всичко. Но не е само това. Един ден, когато Боамбо остарее или когато умре, племето може да ви избере за свой главатар...

— Вие много добре знаете, че нямам такива намерения. Аз лекувам хората, помагам им колкото мога и с каквото мога, без да търся каквито и да било облаги. Никога не ме е блазнила мисълта да стана главатар на племето, да имам власт над него. Не, това не ми е по сърце....

— Апетитът идва с яденето — прозвуча гласът на Смит и аз долових иронията в него. — Нали ви казах, властта е сладка отрова — вкусите ли веднъж от нея, ще искате още и още...

Не му отговорих, пък и нямаше смисъл да хабя думите си и да го убеждавам в това, в което той не вярваше.

— Вярвате ли в провидението? — неочаквано ме попита той.

— Не.

— Напразно! Пътищата господни са неведоми, както се казва в Библията. На вас ви са известни превратностите на съдбата, нали? Никой не знае какво го чака утре. Когато бяхте във вашата страна, вие не сте предполагали, че на света съществува остров Тамбукту, и още по-малко, че на този остров зреят кокосови орехи за вас.

— Не, разбира се.

— А нима можете да кажете какво ще стане утре с вас. Можете ли да твърдите с пълна увереност, че утре или други ден ще станете син на племето, а тая девойка ще стане ваша жена? Можете ли, питам ви?

Думите на плантатора ме накараха да се замисля. Защо са тия мъгливи подмятания? Какво иска да каже Смит?

— Как да разбирам думите ви? — попитах го аз. — Ако знаете нещо, кажете ми го. Може би първожрецът пак подготвя някакъв нов удар срещу мен?

— Нищо не зная — отвърна Смит след кратко мълчание. — Тая вечер съм настроен философски — това е всичко. И ако моята философия не ви допада, просто не ми обръщайте внимание. Но ето че излязохме на поляната... О, диваците вече танцуват!

Наистина по средата на широката поляна гореше буен огън, около който туземците играеха със същите подвиквания, както винаги. На бурума пригласяха няколко пискливи пиу и ау — свирки от черупки

на кокосови орехи и от тръстика. Играчите често се провикваха дружно и продължително, след това гласовете им изведнъж се прекъсваха на най-високата нота. но ехото дълго още звучеше в тъмната тропическа нощ. Вълните на океана със силен шум се разбиваха в близките скали, но те не можеха да заглушат виковете, пискливите свирки и силните звуци на бурума.

Зинга ме хвана за ръката:

— Да вървим, Андо! Ти ще играеш с нас, нали?

Тръгнах подире й, но Смит ме спря.

— Най-напред трябва да намерим Стерн — каза той. Зинга отиде при играчите, а ние със Смит тръгнахме да търсим капитана. Разпитвахме нашите познати за него, но никой не беше го виждал през целия ден. Изпратихме едно момче да го потърси в колибата и след малко то наистина го доведе на поляната. Оказа се, че капитанът се завърнал от лов едва на смрачаване и легнал да спи. Бил много уморен. Цял ден скитал из горите, убил няколко птици, видял и един грамаден питон, може би десет метра дълъг. Тази опасна змия се била увила около едно дърво и причаквала жертва — някоя птица или маймуна.

— Бях я наближил доста, без да я забележа — разказваше капитанът, като смучеше дим от лулата си. — Тия опасни змии обикновено чакат мълчаливо, докато жертвата ги наближи, и тогава протягат шия и я налапват. И наистина питонът изведнъж засъска над главата ми, а зъбите му засвяткаха страшно. Отскочих настрана и дигнах пушката си към него, но той бързо се смъкна от дървото и се шмугна в гъстака...

— Оставете приключенията за друг път — прекъсна го плантаторът. — Сега има нещо много по-важно от питоните. И по-опасно, уверявам ви. Елате да седнем на онова хълмче, по-далеч от диваците.

Отидохме на едно малко възвишение, откъдето се виждаше цялата поляна и всичко, каквото ставаше на нея. Беше се стъмнило вече, но светлината на огъня осветяваше лицата ни и аз можех да наблюдавам плантатора. Той заговори веднага щом седнахме. Повтори това, което беше ми казал вече и което с капитана знаехме отдавна.

— Аз не питам кой от двамата ви е бутнал дневника на яхтата под нара на Арики — завърши плантаторът дългата си тирада. — Но бих

искал да зная какво представлява от себе си книгата на тайните. Да, аз трябва да зная това...

— Защо? — попита го капитанът.

— Много ясно защо. Ако тази проклета книга на тайните представлява някаква ценност, трябва да помислим как да я запазим. Ако не, трябва да я върнем на първожреца. Просто ще я бутнем под нара и ще вземем обратно дневника на яхтата. Това е, което исках да ви кажа.

Стерн ме погледна въпросително и аз прочетох в погледа му въпроса: „Знае ли Смит нещо за дневника на Магелан?“ Аз не можех да му кажа направо, че нищо не съм признал пред плантатора и затова реших да му кажа това по заобиколен начин.

— Преди малко вие ми казахте — обърнах се аз към Смит, — че не сте виждали книгата на тайните и знаете за нейното съществуване само от Арики. А Арики е голям шарлатанин и не бива да вярваме на думите му. Той просто заблуждава туземците с някакви бели листа и се мъчи да внуши и на нас, че те съществуват...

— Това са ваши предположения — нервно каза Смит. — А аз съм убеден, че книгата на тайните съществува. Самият факт, че намерих дневника на моята яхта под нара на първожреца с подменени корици, показва...

— Този факт далеч не показва, че Арики е имал някаква книга — възразих аз. — Но и да е имал, откъде знаете, че тя е изчезнала?

Смит не отговори веднага. Лицето му, осветено от буйния огън, беше като изваяно от бронз. Тънките му устни не потрепваха. В това напрегнато мълчание ударите на бурума се чуваха още по-силно. Туземците продължаваха своя танц, наредени по двама в кръг. Най-после плантаторът врътна глава и ме погледна строго.

— Да продължим играта с открити карти — заяви той решително. — Аз лично видях тази книга. Това беше дневникът на Магелан. За него Британският музей би заплатил милиони. Видях го, но не се реших да го взема. Нямах вашата смелост, признавам. Но не бих казал, че ми липсваше това, което вие не притежавате: благоразумие.

Всичко беше ясно. Смит знаеше за съществуването на Магелановия дневник и не се съмняваше, че ние с капитана сме го

взели. Имаше ли смисъл да продължаваме играта на криеница? Обърнах се към Стерн и го попитах:

— Какво ще кажете, капитане?

— Ще кажа само едно: дневникът на Магелан в никакъв случай не бива отново да попадне в ръцете на първожреца. Това е много важен и ценен исторически документ...

— За който Британският музей би заплатил милиони — повтори Смит. — Аз казах това преди малко, повтарям го и сега. Продължавайте, Стерн ... Извинете, че си позволих да ви прекъсна.

— Това е важен документ — продължи Стерн, — който трябва да бъде запазен за историята. Разбира се, милионите също имат значение. Ако един ден успеем да напуснем този остров, аз не бих се отказал от своя дял. Какво да правим? Кажете вие — обърна се той към Смит.

Плантаторът изведнъж се оживи:

— Трябва да го заключим в моята огнеупорна касетка. Вие я знаете, Стерн. Не я лови нито огън, нито ръжда. В нея дневникът ще бъде на сигурно място. Целият остров да изгори заедно с нас, дневникът ще остане невредим. Право ли казвам, Стерн?

— Да — веднага се съгласи капитанът. — Идеята не е лоша. Ще скрием дневника във вашата касетка, но с едно условие.

— Предварително съм съгласен с всички условия — побърза да каже Смит, но веднага добави: — Ако касетката остане в нашата колиба.

— Защо непременно във вашата колиба? — попитах го аз.

— Защо ли? — погледна ме Смит. — Защото съм заключил в касетката скъпоценностите си: златния часовник, брилянтните ми пръстени и няколко хиляди лири... Ако мистър Антон мисли, че той трябва да пази моите скъпоценности и пари в своята колиба...

— Добре — кимна с глава Стерн. — Касетката ще остане в нашата колиба, но с едно условие...

— Какво условие, Стерн?

— Мистър Антон да има право да проверява във всяко време на денонощието дали дневникът на Магелан е в касетката. Съгласен ли сте?

Плантаторът веднага се съгласи.

— А вие? — обърна се към мене капитанът.

— И аз съм съгласен. Но с това въпросът не се изчерпва. Мистър Смит ми каза одева, че първожрецът положително ще разбере измамата и него ще държи отговорен. Не бих искал той да пострада...

— О, бъдете спокоен! — възкликна Плантаторът, като махна с ръка. — Оставете тая грижа на мене. Лесно ще се справя с Арики. Една бутилка коняк повече — голяма работа!

— Но преди малко вие казахте съвсем друго. Тогава представяхте работите тъй, като че ли се намирахте пред бесилката.

— Е, да ... Но въжето на бесилката го дърпа първожрецът, нали така? — самодоволно се усмихна Плантаторът. — А той ми е приятел, нали така?

III

Дневникът на великия мореплавател попадна в касетката на Смит. Наистина в нея той беше на по-сигурно място, отколкото в моя куфар, но ключовете от касетката бяха у Смит, а самата касетка — в неговата колиба. Това никак не ми харесваше.

На капитана имах безгранично доверие. Той беше честен човек и никога не би изиграл когото и да било, а най-малко другаря си. Но Смит беше друг човек. На него аз нямах доверие и често се питах: „Не направих ли фатална грешка, като се съгласих да му поверим дневника на Магелан. Няма ли да ни изиграе? Няма ли да обсеби дневника?“ „Не — отговарях си аз. — Той би направил и това, но при други обстоятелства. Например, ако на острова дойде английски параход и плантаторът се почувствува по-силен от нас с капитана. Тогава той не би се поколебал да заяви, че дневникът е негова собственост. Свещена и неприкосновена собственост, би казал той.“ Но сега нямаше такава опасност. Докато сме само трима европейци на острова, Смит не би посмял да ни измами. Пък и безсмислено беше да го прави — тук дневникът нямаше никаква цена.

Но какво би станало, ако откажех да му дам дневника? О, тогава той щеше да се разлюти страшно и не би се поколебал да ни издаде на първожреца. Може би щеше да скрие участието на капитана, защото все пак Стерн беше англичанин. Той би стоварил всичката вина върху мен и тогава Арики не би се поколебал да поведе своята пияна шайка и да ме убие или жив да ме изгори в колибата, както спя...

Каквото и да мислех, аз стигах до едно и също заключение и си казвах: „Да, ти не можеше да постъпиш другояче. Ти не можеше да не се съ согласиш дневникът на великия мореплавател да бъде заключен в касетката на Смит. Това беше неминуемо...“

Дълго лежах в тъмната колиба замислен. От поляната долитаха ударите на бурума и подвикванията на играчите. „Трябва да отида при тях“, мислех си аз. Дългоочакваният празник настъпи, всички са доволни и весели, само аз лежа самотен и никой не забелязва моето отсъствие... дори и Зинга. Тя е много щастлива, а когато човек е щастлив, не забелязва мъката на другите. Сега Зинга играе около

големия огън и си мисли: „Ще мине тая нощ. Ще мине още един ден и една нощ. На третия ден Андо ще стане син на нашето племе, а аз ще стана негова сахе. Хе-хо, хе-хо! Негова сахе ... Ще копая в градините, ще нося таро и ямс, ще ги варя в голямото гърне, ще ядем в дървен онам ... Хе-хо, хе-хо! В дървен онам ...“ Тъй или приблизително тъй мислеше Зинга и играеше, а аз лежах с отворени очи в тъмната колиба и мислех...

Някога и аз съм играл в моята страна — не около буен огън, не — в моята далечна страна така не играят. Някога и аз съм мечтал в моята страна — не за таро и ямс и не за дървени онами, не — в моята прекрасна страна за такива неща не мечтаят... Кръгла софричка, трикрако столче, глинена паница, дървена лъжица — това е повече от дървените онами. И закнижените прозорци на старата къща са по-добри от единствената врата на моята колиба — врата, която прилича на прозорец, — каменните плочи са по-солиден покрив от палмовите листа. И газената лампа е по-добра от светилото с мас от акула, и цървулите са за предпочитане пред босите крака. Но и тук, и там подът е от пръст, и тук, и там рогозките са си рогозки. Какво от това, че тук им казват сури, а там — рогозки? Че тук ги плетат от палмови листа, а там — от папур?

Но аз съм виждал и меки килими в чужди салони, и хубави дрехи на наконтени мъже, и копринени рокли на млади жени, а Зинга не е виждала такива неща; ял съм и хубави ястия — не от таро и ямс, а вкусни ястия, каквито Зинга не е хапвала и няма представа за тях. Но аз тъгувам не за хубави дрехи и не за вкусни ястия, а за кръглата софричка, за каменния покрив, за закнижените прозорци, за старата къща, строена от дядо ми още в турско време...

— Андо! Тук ли си, Андо?

— Да, тука съм!

— Какво правиш, Андо?

— Нищо. Лежа и мисля.

— Ела, Андо? Зинга пита за тебе. И тана Боамбо, и Гахар. Защо избяга от нас?

Гласът на Амбо. Дошъл да ме търси. Значи, те забелязали моето отсъствие. Значи, аз не съм сам. Значи, имам приятели, които ме обичат и мислят за мен. Амбо ... Той пак ме вика. Не го виждам,

защото черното му тяло се слива с тъмнината, но чувам гласа му и чувствавам неговата топлина.

— Защо избяга от нас? — пита топлият глас. — Да вървим. Андо! Зинга те търси, и Гахар, и набу... Да вървим!

Тръгваме. Ударите на бурума стават все по-силни:

„Дум-дум! Думба-дум! Хе-хо! Хе-хо! ...“

Туземците играят. Пламъците стигат до звездите. Океанът блести. Наредени в кръг по двама, играчите едва-едва пристъпват напред, навеждат глави и пак ги изправят, а зъбите им блестят бели и равни.

„Дум-дум! Думба-дум! Хе-хо! Хе-хо!“

Гърнетата са в жарта. Много, много гърнета. Месото от диви свини е увряло. Жените го изваждат и го нареждат на листа от хлебно дърво. Бурумът и свирките замлъкват. Играчите се струпват около Боамбо. Главатарят вика и гласът му е тържествен:

— Арики, пуирара пуя!

Спомних си какво значи това: Арики — ръководител на церемонията през време на големия празник.

Първожрецът пристъпва важен. Неговите седем пояса блестят на кръста му, окичени с раковини. Те са съвсем нови. В косите му са набучени разноцветни пера от папагали. Лицето му е черно-черно, сякаш намазано със сажди. Той поема мълчаливо месото от ръцете на главатаря и се оттегля бавно. Не е пиан и може би затова чувствава своето достойнство.

— Андо, пакеги гена, лапао! — вика главатарят. Да, за тях аз все още съм бял човек от луната, лечител на всички болести. И затова получавам храната си трети поред след първожреца и главатаря. Поемам своя дял — голям къс месо, с което биха се нахранили пет души — и се оттеглям.

— Гахар, калиман биля! — вика главатарят.

Гахар е голям човек, важна личност. Той е мрачен. По-рано скубеше белите косми от главата си, за да прогони старостта, както казваше той, а сега, след смъртта на жена му, те растат на воля. Главата му сякаш е посипана със сняг. Той прилича на грохнал старец — прегърбен, с посърнало набръчкано лице, увехнал, тъжен...

Всеки получава своя дял от месото, сяда, където завърне, и яде. Месо от мадама — това не се случва всеки ден. Ловът на диви свини

става веднъж в годината, когато високата трева аланг-аланг изсъхне. Тогава тя гори като барут.

Докато Боамбо привърши раздаването на месото, младежите се нахраниха и танците отново почнаха. Цяла нощ бумти бурумът и подвикванията на играчите се чуват далеч из тропическия лес:

„Дум-дум! Думба-дум! Хе-хо! Хе-хо!“

**ОСМА ГЛАВА. ТРЕТИЯТ ДЕН НА ПРАЗНИКА. РЕЧИТЕ
НА БОАМБО И АРИКИ. ПЪРВОЖРЕЦЪТ ОТКАЗВА ДА
МЕ ОСИНОВИ. НАМЕСАТА НА ГЛАВАТАРЯ.
ЦЕРЕМОНИЯТА. СВАТБИ В ТАМБУКТУ. ГАБОН НА
ЖЕРТВЕНИЯ СТЬЛЪБ. ТАНЦЪТ НА СЕДЕМТЕ ПОЯСА
НА МЪДРОСТТА. БЯГСТВОТО НА ГАБОН**

I

Ходих втори път при Габон. Той лежеше в колибата все тъй мрачен и мълчалив, примирен със съдбата си. Когато му заговорих, той дори не ме погледна. За него аз бях също такъв враг, както всеки друг от племето занго. Исках да му помогна да избяга, но това беше невъзможно — пазачите бдяха ден и нощ пред колибата. Те бяха много учтиви и внимателни към мен, допускаха ме свободно да влизам при пленника, но след моето излизане затваряха вратата и заставаха с лице към нея, мълчаливи и строги.

Мина и вторият ден на празника. Туземците играеха на голямата поляна, ядяха, почиваха и пак играеха. През деня жените отиваха в колибите да нахранят децата си (на децата и на непълнолетните момчета и момичета бе забранено да участвуват в празненството), след това пак се връщаха на поляната, където бурумът кънтеше непрекъснато и пискливите свирки не замлъкваха.

Настъпи третият ден на празника. Следобед почнаха да пристигат туземците от съседните села. Първи пристигнаха жителите на Калио начело със своя ренгати. Те дойдоха на поляната, наредени по двама, като пееха и играеха. Някои държаха в ръце копия и стрели, други носеха окачени на раменете си малки дървени барабани с изпъната на тях кожа, по която удряха с ръце. Всички се разстъпиха и направиха път на гостите. Като описаха кръг около огъня, те продължиха да пеят и да играят на едно място: пристъпваха от крак на

крак, леко се навеждаха напред, след това се изправяха, отмятаха главите си назад и се провикваха:

— Хе-хо! Хе-хо! Хе-хо!

Боамбо ги поздрави с кратка реч, на която отговори главатарят на Калио. След това гостите донесоха големи кошници с ямс, таро и уму и тежки кичури банани, които бяха оставили на края на поляната.

По същия начин — с игри и песни — пристигнаха жителите и на останалите села: Зурум, Хойда и Балда. Широката поляна се изпълни с народ. Бурумът задумка силно и танците отново почнаха. Песните и подвижванията на туземците се смесваха с грохота на вълните и отекваха далеч из залива и във всяко кътче на гъстия тропически лес.

Боамбо ми каза да повикам Смит и Стерн. да отидем на края на поляната и там да чакаме, докато започне церемонията по осиновяването. Никой от нас не знаеше точно каква ще бъде тази церемония — знаехме само, че Арики ще играе главната роля. Послушахме главатаря и седнахме на едно малко възвишение, откъдето виждахме всичко. Туземците неуморно играеха.

— Деца на природата — замислено каза капитанът, като смукна дим от лулата си. — Не бих казал, че животът им е лек. Напротив, вижда ми се много примитивен, сив и еднообразен. Да си призная, аз почвам да скучая...

— И аз — обади се Смит. — Ние сме рожба на друг свят. Свят, който е открил парната машина и железниците, електричеството и автомобилите, самолетите и подводниците. Цивилизацията е голямо благо, сър...

— Зависи за кого — подхвърлих аз.

— За всички — каза Смит. — И последните бедняци в Англия живеят по-добре от тия хора.

— И тия, които спят под мостовете на Темза ли? — попитах го аз.

Смит беше готов да възрази, но Стерн го изпревари.

— Оставете споровете за друг път — махна с ръка той. — Наближава най-тържествената част на празника. След малко племето ще ни осинови и Андо ще се ожени за дъщерята на главатаря. Щастливец! — възкликна капитанът.

— Защо не се ожените и вие, Стерн? — пошегува се Смит.

— Аз ли? Ха-ха! — изсмя се капитанът. — Женитба на моите години — това звучи като лоша шега. Чели ли сте нашия Дикенс? Спомнете си как мистър Уолер съветва сина си: „Ако някога прехвърлите петдесет години и почувствувате желание да се ожените за някоя — безразлично за коя, — заключете се в стаята си, ако имате такава, и незабавно се отровете. Отровете се, Семивел, моето момче, отровете се и впоследствие няма да съжалявате за това ...“

— Дикенс е остроумен шегаджия — усмихна се Смит. — Нали той беше казал, че са нужни най-малко двадесет и пет обикновени жени, за да доставят щастие на човека, каквото може да му достави една вдовица. Оженете се за вдовица, Стерн.

— Има само една, за която бих се оженил, но тя още не е станала вдовица — пошегува се капитанът.

— Коя е тя? — оживено попита Смит.

— Жената на Арики.

— О, жената на Арики! — възкликна плантаторът. — Изборът ви не е лош!

— Само че тя е ангажирана вече — все тъй шеговито добави капитанът.

— От кого, Стерн?

— От този, който всяка седмица ѝ подарява по един гердан от мъниста.

— О, бъдете спокоен, Стерн! Когато стане вдовица, аз ще ви я дам заедно с всичките гердани, които съм ѝ подарил. Дори ще ви стана кум...

При нас дойде Амбо, запъхтян и изпотен от играта, но весело възбуден.

— Елате при огъня — каза той. — Сега нашето племе ще ви осинови. Елате веднага!

Беше настъпил дългоочакваният час. Отидохме при огъня. Бурумът и свирките замлъкнаха. Всички се струпяха в кръг около нас. Настъпи тържествена тишина. Арики и Боамбо ни приближиха. Лицата и на двамата бяха намазани с черна боя, от косите им стърчаха разноцветни пера, герданите на гърдите им и раковините по новите им пояси лъщяха от светлината на огъня със сребърен блясък.

Боамбо произнесе кратка реч. Той каза, че преди много луни на техния остров пристигнали трима бели хора, трима пакеги гена, и

племето постъпило с тях според повелите на великия главатар Пакуо — хвърлило ги в Голямата вода. Единият от пакегите се удавил, а двамата останали живи. След това се появил още един пакеги и също останал на острова. И тримата пакеги са добри хора и племето трябва да ги осинови.

— Вярно ли казвам? — обърна се главатарят към множеството.

— Вярно! Вярно! — чуха се много гласове от всички страни.

— Съгласни ли сте да ги осиновим? — попита главатарят.

— Съгласни! Съгласни!

Боамбо отстъпи крачка назад. Тогава Арики застана на неговото място и започна своята реч. Той повтори историята на нашето появяване на острова и накрая се провикна:

— Вярно ли е, че всички пакеги са добри и полезни хора? Арики казва: не, не е вярно! Андо пакеги гена не е добър човек. Андо пакеги гена нарушава обичаите на нашето племе. Андо пакеги гена не слуша Арики. Арики казва: „Не ходи в Калио, Андо!“ Но Андо пакеги гена не послуша Арики. Андо пакеги гена отиде в Калио. Вярно ли казвам? — обърна се към мене първожрецьт.

Аз мълчах смутен. Думите на Арики паднаха като гръм от ясно небе. Той се обърна към множеството със същия въпрос, но никой не му отговори. Всички мълчаха. Първожрецьт продължи нервно:

— Вярно е! Андо пакеги гена отиде в Калио. Всички знаят това. Арики казва: „Дао е наш благодетел. Дао е създал рибите в Голямата вода. Дао окичва дърветата с плодове. Дао ни изпраща дъжд и земята ражда таро, ямс и уму.“ Вярно ли казва Арики? — отново се обърна той към туземците.

— Вярно! Вярно! — обадиха се няколко гласа.

— Е, добре! А какво казва Андо пакеги гена? Той казва, че Дао е от дърво. Дао не може да прогони рибите от Голямата вода и не може да изсуши дърветата. Така казва Андо пакеги гена. Вярно ли е? — отново се обърна той към мене.

Пак не отговорих. Всичко това дойде тъй неочаквано, че просто не знаех какво да правя. Никога не бях предполагал, че в тоя решителен час Арики ще ми забие нож в гърба. Погледнах към Смит, но той отвърна глава и избягна погледа ми. Спомних си какво говореше плантаторът за превратностите на съдбата и си помислих: „Нима той е знаел, че първожрецьт ще се обяви против мен?“ Но

веднага прогоних тази мисъл от главата си. „Не, не може да бъде! Ако той е знаел какво ми готви Арики, непременно би ме предупредил да взема мерки. А може би тъкмо затова е мълчал, за да бъда изненадан? Не може да бъде! Не може да бъде!“ — мислено повтарях аз.

— Андо пакеги гена е лош човек — продължи първожрецът. — Арики казва: „Дао даде на Арики белите листа. Белите листа казват на Арики всичко, каквото мислят хората — и добро, и лошо.“ А Андо пакеги гена казва, че няма никакви бели листа. Андо пакеги гена казва, че Арики лъже. Е, добре! — тържествено се провикна той. — Ето ги белите листа! Ето ги!

Той разви плетената кърпа, която държеше в ръцете си, и като вдигна високо дневника на яхтата, повиши глас:

— Ето ги белите листа! Вие ги виждате — ето ги! Кажете сега, кой казва истината? Арики или Андо пакеги гена?

Всички стояха мълчаливи и настръхнали. Арики помълча малко, но тъй като никой не се обади, отново продължи.

— Андо пакеги гена лъже! Андо пакеги гена е против Дао! Той не може да бъде син на нашето племе! Не може да бъде, не! И никой род от нашето племе няма да го осинови. Никой! Анге бу!

Настъпи гробно мълчание. Чуваха се само пращането на огъня и шумът на вълните. Боамбо стоеше на едно място с наведена глава. И той беше смутен. Види се, Арики и на него нищо не беше казал за намеренията си и го изненада също тъй, както и мене ... Мълчаливо чаках да видя какво ще стане по-нататък. По едно време чух гласа на капитана, който каза тихо на Смит:

— Тоя шарлатанин е опасен човек. Защо го оставихте трезвен? Днес той ви искаше коняк, трябваше да му дадете. Тъкмо сега той трябваше да бъде пиян.

Смит не отговори.

— Кураж, момчето ми! — обърна се към мен капитанът. — Каквото и да се случи, аз съм с вас ... Кимнах му с глава в знак на благодарност. Най-после Боамбо се опомни и пристъпи напред. Лицето му беше все тъй мрачно.

— Комунатуа! — обърна се той към множеството. — Приятели! Арики каза истината — Андо пакеги гена ходи в Калио против волята му. Но защо ходи? Нека кажат нашите приятели от Калио. Даде ли

нанай кобрай на болните? Даде им! Оздравяха ли те? Оздравяха! Вярно ли казвам?

— Вярно! Вярно! — дружно се обадиха туземците от Калио.

— Андо пакеги гена спаси Боамбо от смърт — извика главатарят много силно, за да го чуят всички. — Арики каза, че Боамбо ще умре от кадити, а Андо пакеги гена победи кадити — змийската отрова. Вярно ли е това?

— Вярно! Вярно! — чуха се много гласове.

— Казвал ли е Андо пакеги гена, че Дао не може да прогони рибите от Голямата вода и не може да изсуши дърветата? Да, казвал е! Казвал е и аз съм го чувал. Но Андо пакеги гена досега не беше син на нашето племе. Той не беше длъжен да вярва в Дао. Племето фарора също не вярва в Дао, но всички синове на племето фарора са наши приятели. Вярно ли е това?

— Вярно! Вярно!

— Андо е син на друго племе и затова не вярва в Дао. Но Андо е наш приятел! Вярно ли е това?

— Вярно! Вярно!

— Андо пакеги гена не вярва в белите листа на Арики — продължи главатарят защитната си реч. — Но и Андо има бели листа като белите листа на Арики, в които Арики също не вярва. Аз сам видях белите листа на Андо и Арики ги видя. Вярно ли казвам? — обърна се Боамбо към първожреца. — Ти видя белите листа на Андо, нали?

Арики изкриви устни, замляска с беззъбата си уста, но нищо не каза. По всичко личеше, че защитата на главатаря никак не му беше приятна. Все пак той бързо се съвзе и като дигна високо сухата си ръка, вероятно за да привлече вниманието на всички към себе си, каза:

— Аз казах каквото имаше да казвам. Моят род няма да осинови Андо пакеги гена. Няма да го осинови — не! Вярно ли казвам, синове на моя род?

От множеството се обадиха доста хора, вероятно от рода на Арики:

— Вярно! Вярно!

Тогава Боамбо дигна ръка и каза:

— Слушайте, синове на моя род! Слушайте всички своя тана! Аз казвам, че моят род ще осинови Андо пакеги гена. Моят род ще го

осинови! Съгласни ли сте, синове на моя род?

— Съгласни! Съгласни! — обадиха се много гласове.

— Чуваш ли, Арики? — обърна се главатарят към първожреца.
— Моят род ще осинови Андо пакеги гена. Има ли да кажеш нещо на това?

— Нищо! — изсъска първожрецът. — Твоят род може да осинови Андо пакеги гена — това е негово право. Но тогава Андо пакеги гена няма да стане мъж на дъщеря ти. Няма да стане мъж на дъщеря ти, защото ще стане неин брат. Анге бу!

Той се оттегли настрана, без да ме погледне. Капитанът, който стоеше между мен и Смит, наклони глава към ухото ми и пошепна:

— Аз не обръщах внимание на този първожрец, но сега виждам, че ще трябва да го обуздаем по някакъв начин. Вие как мислите, сър?
— обърна се той и към Смит.

Плантаторът се престори, че не го чу.

II

Арики не успя да осъществи своя замисъл. По всичко личеше, че той предварително е подготвил хората от своя род да не ме осиновят, като е предполагал, че и другите родове ще се откажат от мен. В такъв случай аз не бих могъл да остана при племето като гост, както досега, а трябваше да търся приют при друго племе. Но Боамбо намери изход. Той предложи на хората от своя род да ме осиновят и те се съгласиха. След малко церемонията щеше да почне. Аз щях да стана син на рода на Боамбо, а това значеше, че ще стана брат на Зинга и няма да се ожения за нея. Такъв беше обичаят. Всички членове на един род се смятаха за братя и сестри, макар според нашите понятия за роднинство те да не бяха такива. Понякога трети и четвърти братовчеди се смятаха за братя и сестри, щом са от един род, и обичаят не им позволяваше да се женят помежду си.

Боамбо ме извика и аз отидох при него. Смит и капитанът отидоха при първожреца. Множеството се отдръпна и ние останахме по средата на празното пространство, което се образува около нас. Няколко кратки, но силни удара на бурума известиха, че церемонията започва. Настъпи пълна тишина, която трая доста дълго време. Всички стояха мълчаливо, с погледи, обърнати към нас. Най-после първожрецът даде знак с ръка и при него дойдоха ренгатите и таутите от другите села. Двама от тях — от родовете на Боамбо и на Арики — носеха под мишница по един наръч сухи дърва и ги сложиха пред първожреца и главатаря. След това друг един туземец подаде на първожреца подострена суха пръчка и една малка суха дъска с дупка по средата — уред за добиване на огън. Друг туземец донесе две малки рогозки и ги постла пред дървата. Първожрецът и главатарят седнаха на рогозките.

Бурумът отново се обади с няколко силни удара и пак замлъкна. Тогава първожрецът постави в дупката на дъската подострения край на пръчката и почна да я върти силно с длани. Минаха може би десетина минути, докато стърготините в дупката на дъската запушиха от силното и продължително търкане и се запалиха. Първожрецът запали своите дърва, а след това и дървата, които бяха пред главатаря.

През това време ние със Смит и Стерн стояхме прави и с нетърпение чакахме да видим какво ще стане по-нататък. Когато дървата се разгоряха, първожрецът ни покани да седнем до огъня, а ренгатите и таутите застанаха прави в кръг около нас.

Нови удари на бурума — и пак тишина. Първожрецът стана. Като огледа тържествено множеството, вероятно за да привлече вниманието на всички, той взе един малък барабан, заудря по него с длани и запристъпя бавно под тихите му звуци. Таутите и ренгатите тръгнаха след него. Те също пристъпяха в такт и при всяка стъпка леко подгъваха краката си в коленете. Когато минаваха край огъня, те се завъртаха така, че пламъкът да ги огрее от всички страни. Както узнах по-късно, по този начин те искаха да разпалят своята привързаност и доброто си разположение към нас, тримата бели хора. Като обиколиха три пъти двата огъня, те застанаха неподвижно на местата си, а първожрецът седна на своята рогозка и запали лулата си.

Пак се чуха кратките удари на бурума. Първожрецът смукна три пъти тютюнев дим и го духна веднъж към зенита, втори път към земята и трети път към слънцето. С първото кълбо дим той изразяваше благодарността си към Дао, загдето беше запазил живота му досега и му беше дал възможност да ръководи и тазгодишното тържество, с второто кълбо дим благодареше на земята за нейното плодородие, а с третото благодареше на слънцето заради неговата никога неугасваща светлина. След това първожрецът даде лулата на Боамбо. Главатарят духна дим към зенита, към земята и към слънцето някак Много бързо, не тъй тържествено, както Арики, и ми подаде лулата. Аз повторих същото, а след мен — Смит и капитанът. Най-последно първожрецът пое лулата, изтупа я в шепата си и хвърли пепелта в огъня, а лулата пъхна в торбичката, която висеше на шията му.

Отново се чуха ударите на бурума — кратки и силни — и пак замлъкнаха. Първожрецът стана, изгледа множеството, окашля се важно и започна тържествена реч. Да, той умееше да говори. Мисълта му течеше логично. Служеше си и със сравнения, които учудваха, а жестовете, които правеше с ръце, му придаваха тържествен вид. Но чудно — той говореше само за нашите задължения към племето и не каза нито дума за правата, които придобивахме след нашето осиновяване. Всеки от нас е длъжен да ходи на лов за риба заедно с другите риболовци и за мадами, и за кро-кро през време на големия

лов, длъжен е да разчиства тропическия лес, когато се засажда нова плантация, и да разкопава земята с дървени колове, длъжен е да пази жените, когато работят в градините, да защитава племето, ако то бъде нападнато от някое вражеско племе, длъжен е да участва във всички нападения, които племето занго предприема против други племена...

Никой от нас не би възразил против повечето от тия задължения (освен може би Смит, който си имаше своя плантация и не желаше да участва в общата работа на туземците). Едва ли някой би се отказал да участва в защитата на племето, ако то бъде нападнато, но да участвуваме и в нападенията, които племето би предприело срещу друго племе — това никак не ми харесваше. То приличаше на задължителна мобилизация в случай на война, независимо дали тази война е справедлива, или не. Например, ако племето занго предприеме поход против племето бома, за да изгори колибите му и да го прогони още по-далеч в планината, според думите на Арики аз съм длъжен да участвам в това престъпление. Ако се откажа, както оня ден, против мен ще се опълчи цялото племе. Тогава първожрецът сигурно пак ще се опита да ме злепостави и да раздуха омразата на всички срещу мен...

Такива мисли минаваха през главата ми, когато слушах речта на първожреца. Най-после той млькна и бурумът оглушително задумка. А когато отново настъпи тишина, Боамбо се надигна от мястото си и също произнесе реч. Но за разлика от първожреца речта на главатаря беше съвсем кратка. Той заяви, че ние, белите хора, много добре знаем своите задължения и ще ги изпълняваме, както сме ги изпълнявали досега. По-важна била ползата, която сме принесли на племето, като сме го научили на много полезни неща. Главатарят спомена брадвите, пелките и теслите на Смит. С тях туземците построиха нови колиби много по-лесно и по-бързо, отколкото с каменните брадви. Пък и самите колиби са много по-здрави, защото всички греди са заковани с гвоздеи. Не забрави главатарят и моите лекарства. Като ме нарече лапао, той заяви, че аз съм бил най-добрият приятел на племето.

— Вярно ли казвам? — обърна се той към множеството и всички в един глас отговориха:

— Вярно! Вярно!

Първожрецът навъси вежди — очевидно той не беше доволен от речта на Боамбо, но главатарят не му обърна внимание и продължи да

говори за ползата, която сме принесли на племето. Накрая той изказа надеждата, че занапред ще бъдем още по-полезни.

Нови удари на бурума — и пак тишина.

Таутите и ренгатите се оттеглиха. Боамбо също се отдръпна настрана. По средата на кръга останахме само ние, тримата бели, и първожрецът. Пак се чуха ударите на бурума и първожрецът ни направи знак с ръка да го следваме. Той запристъпя бавно около двата огъня, като се въртеше тъй, че пламъкът да го огрее от всички страни. Смит, Стерн и аз повтаряхме същото при мълчаливото одобрение на туземците.

Огънят и водата бяха двете непобедими стихии, от които жителите на Тамбукту най-много се страхуваха. Ако буря застигне някого в океана с неговата малка лодка; той е безсилен да се бори с вълните и загива. Ако огън обхване някоя колиба, тя изгаря и никой не може да я спаси. Само тропическият лес можеше да устои против водата и огъня — водата не можеше да го залее, нито пък огънят можеше да го изгори. Когато отиваха на лов за диви свини, ловците запалваха сухата трева на някоя поляна и за час-два огромно пространство се превръщаше в черно пепелище. Но тропическият лес си оставаше невредим. Огънят не можеше да поразии суровите гигантски дървета и зелената мрежа от лиани. И все пак към водата и огъня туземците се отнасяха със страхопочитание. Когато пръв път се появихме на острова, те ни хвърлиха в първата стихия, която трябваше да ни погълне. Сега първожрецът обикаляше с нас около втората стихия — огъня. Огънят ще изгори всяка зла мисъл в нас (но не и в Арики) и ще сгрее сърцата ни с пламъка на обичта към всеки занго — такъв беше смисълът на нашето въртене около двата огъня.

Като обиколихме така три пъти, първожрецът се спря с лице към нас.

— Комунатуа! — извика той високо, за да го чуят всички. — Вие сте синове на нашето племе. Всеки от вас още сега може да се ожени за жената, която го иска. Шамит — обърна се той към плантатора, — искаш ли да вземеш сахе от нашето племе?

Смит поклати отрицателно побелялата си глава:

— Не искам!

— А ти? — обърна се първожрецът към капитана, чието име той не можеше да произнесе.

Капитанът също отказа. Тогава първожрецът се обърна и към мене със същия въпрос.

— Не искам! — повторих аз думите на Смит и Стерн и прибавих: — Когато спасих тана Боамбо от кадити, Зинга каза, че на големия празник ще стане моя сахе. Но сега Арики отказа да ме осинови в своя род и аз станах син на рода на тана Боамбо, а Зинга стана моя сестра...

— Така е! — прекъсна ме първожрецът. — Зинга стана твоя сестра и не може да ти стане сахе. Но ти можеш да си вземеш жена от друг род.

— Не желая!

— Добре! — каза Арики, като ме погледна с нескривано злорадство.

Той даде знак с ръка, двама туземци от рода на Боамбо дойдоха и ме понесоха на ръце към множеството, като прескочиха през двата огъня. Това означаваше, че те и всички хора от техния род са готови в огъня да стъпят за мен. Други двама туземци от рода на Арики по същия начин отнесоха Смит, а след това и Стерн.

Няколко удара на бурума известиха края на церемонията. Когато всичко пак утихна, първожрецът се обърна към множеството и извика с висок глас:

— Момчета и момичета! Слушайте какво ще ви каже Арики! Елате всички тук! Най-напред да дойдат момичетата!

Всички девойки, които искаха да се оженят, излязоха от множеството и застанаха в една редица пред първожреца. Аз с радост забелязах, че Зинга не беше между тях.

По даден знак младежите също излязоха на поляната и се наредиха в отделна редица, с лице към момичетата. Разбира се, всеки младеж се стараяше да застане срещу девойката, която беше си избрал за жена.

Първа в редицата на момичетата беше Канеамеа. Първожрецът я извика по име и каза:

— Канеамеа, иди се скрий в гората. Който желае да стане твой даго, ще трябва да те намери и да те доведе тук.

В същия миг Канеамеа хукна по поляната и след малко потъна в гората. Като почака известно време, за да даде възможност на дъщеря си по-добре да се скрие, Арики се обърна към младежите и каза:

— Който желае Канеамеа да стане негова сахе, нека отиде в гората и да я търси.

В същия миг Амбо се втурна към онова място, където Канеамеа беше изчезнала в гората. Отвсякъде се чуха одобрителни гласове, а някой шеговито извика:

— Бързай, Амбо! Пилето ще избяга!

Но „пилето“ не избяга. Не се мина много време, и от гората излязоха Амбо и Канеамеа, хванати за ръце. Те дойдоха на поляната усмихнати и щастливи и застанаха един до друг настрана от останалите.

Дойде ред на втората девойка от редицата. Тя се казваше Анда — палава девойка, която обичаше да се шегува с младежите и те лудееха по нея. Първожрецът ѝ направи знак и тя побягна в гората. След малко първожрецът даде знак на момчетата и двама младежи в надпревара се втурнаха по следите на Анда. От множеството шеговито им подвикваха:

— Бързай, Индал. Боро ще те изпревари!

— Дръж се, Боро! Изтървеш ли Анда, друга няма да те вземе!

Оказа се, че Анда има двама кандидати — Индал и Боро. Двамата едновременно се хвърлиха в гъстия тропически лес да я търсят. Кой от тях ще бъде щастливецът? Разбира се, този, който пръв открие Анда. Но това никак не беше лесно. По-лесно можеше да намериш оризово зърно в чувал, пълен с пясък, отколкото Анда в тропическия лес. И все пак единият от двамата младежи щеше да я намери, защото самата Анда щеше да му се открие. Но кой ще бъде той? Боро или Индал?

В множеството настъпи голямо оживление. Появиха се спорове. Едни казваха, че Боро ще открие Анда, други бяха на страната на Индал. Това приличаше донякъде на нашите спортни надбягвания, когато публиката страшно се вълнува и насърчава бегачите, с тази само разлика, че тукашната публика беше много по-въздържана от нашата.

Най-после Индал излезе от гората, а след него и Анда. Той беше я хванал здраво за ръката и я водеше подире си. И двамата вървяха усмихнати и щастливи. След малко се показа и Боро, посрещнат с шеги и смях. Но той не изглеждаше много отчаян, защото не отиде при зрителите, а зае отново мястото си в редицата на младежите. Той беше

решил пак да опита щастието си — с друга девойка, по-благосклонна от Анда.

Девойките избягваха в гората една по една, а младежите се втурваха подире им да ги търсят и винаги ги намираха, защото самите девойки желаеха да бъдат намерени. Те се притаяваха в някое потайно място на гъстия лес и чакаха оня, с когото отдавна са се наговорили да се оженят. Щом той се появеше, девойката сама тръгваше към него и двамата се връщаха на поляната хванати за ръце. Ако двама младежи едновременно тръгнат да търсят една девойка, както се случи с Индал и Боро, винаги я намираше оня, когото тя предпочиташе.

Тази игра на криеница даваше възможност на всяка девойка за последен път да помисли, преди да реши окончателно за кого да се ожени.

Арики дигна ръка и бурумът възвести със силни удари най-важната част от тържеството, която на наш език се нарича сватба, а на езика на племето — бурумау-тананга — празник на младостта. След бурума се обадиха свирките от тръстикови стъбла и от черупки на кокосови орехи. Младежите и девойките се наредиха по двама в кръг около първожреца и почнаха да играят танца на младостта — тананга. Той не се различаваше много от другите танци, които бях виждал: същите ситни стъпки с леки прикляквания, същото кършене на снагите, същото навеждане и изправяне на тялото. Разликата беше в това, че сега играеха само младежи и девойки и всеки даго беше до своята сахе.

III

Слънцето се скри зад хоризонта и след малко пламна кървавочервено сияние, което заля половината небе. Над високия връх на планината почнаха да се трупат перести облаци, които постепенно се сгъстяваха и слизаха все по-ниско към полите на планината. Те скоро погълнаха кървавото сияние на залеза и покриха цялото небе. Наближаваше буря...

Неочаквано от гората се зададе един едър туземец с маска на лицето, окичен от главата до петите с палмови листа. Той държеше в ръката си дълго копие. Всички се обърнаха към него. Щом наближи играчите, последните му отвориха път. Маскираният влезе в кръга и почна да играе срещу наредените двойки. Като се взираше в лицата им, той въртеше заканително глава и издаваше особени звуци, които приличаха на кучешко ръмжене. В същото време заплашително размахваше копието, сякаш искаше да намуши някого, и то не на шега, защото заплашеният младеж страхливо се свиваше и бързаше по-скоро да отmine човека с маска.

Попитах Боамбо познава ли този опасен човек, но той сви рамене. Оказа се, че никой от присъстващите не знаеше кой е той, нито пък би могъл да го познае някой, защото маската напълно скриваше лицето му, а палмовите листа закриваха тялото му чак до петите. Главатарят ми каза, че тоя неизвестен човек имал право да нарани някого от младежите или дори да убие оня, който не уважава старите си родители и не се грижи за тях, а също и оня, който хули Арики и не слуша неговите съвети.

Потръпнах, като си помислих на каква опасност щях да се изложя, ако бях между играчите. Туземецът с копието положително беше човек на първожреца — в това аз не се съмнявах. Ако злобният старец му кажеше; „Намуши Андо с копието“, човекът в маска можеше да ме убие, без да носи отговорност за това. И аз още веднъж се убедих, че първожрецът наистина е много опасен човек.

А между това танцът се разгаряше. Играчите се провикваха силно, навеждаха се напред, като да се кланяха, и приклякваха ту на единия, ту на другия си крак.

След това първожрецьт се обърна към множеството и извика силно:

— Който мъж иска да остави жена си и която жена иска да остави мъжа си, да дойде при мен! Който младеж е останал без сахе и иска да се ожени, и той да дойде при мен!

Трима младежи, между които беше и Боро, тичешком пристигнаха при Арики. Нито един женен мъж и нито една женена жена не отидоха при първожреца. Това означаваше, че на тазгодишния голям празник няма да има разводи. На миналогодишния празник имало един развод. Една жена, чийто мъж я биел, още при първото повикване на първожреца отишла при него. Той я изпратил в гората. Отишли да я търсят двама — единият от тях бил собственият ѝ мъж. Но жената излязла от гората с другия мъж.

Тримата младежи, които дойдоха при Арики, не бяха успели да си намерят девойки, за които да се оженят, и сега им се даваше последна възможност да сторят това. Но то не зависеше от тях, а от самите девойки. Ако някоя остави своя избраник и отиде при един от тримата младежи, щеше да стане негова жена. Но нито една девойка не отиде при тях. Боро напразно поглеждаше към Анда — тя не му обръщаше никакво внимание.

Като постояха така известно време в доста глупаво положение, тримата младежи се върнаха при множеството засрамени. Оставаше им само едно: да си откраднат девойка от чуждо племе или да чакат следващия голям празник.

Танците бяха в разгара си. Човекът в маска също не спираше. Сега той беше оставил младежите и играеше пред зрителите, като все тъй заплашително размахваше копие то си. Щом приближеше някого, последният отстъпваше назад и се скриваше между множеството. По едно време той тръгна към мен и Боамбо, но главатарят го изгледа сърдито и той се отдалечи.

Бурумът и свирките замлъкнаха. Танцът на новобрачните беше завършил. Хванати за ръце, младоженците напуснаха поляната и отидоха при другите. Първожрецьт остана сам. Изправен в целия си ръст, тънък и висок, той оглеждаше множеството някак тържествено и мълчеше. Настъпи напрегната тишина. Всички очакваха да се случи нещо много важно.

Нощта настъпи изведнъж, както винаги, а облаците се сгъстиха още повече и потъмняха. Неочаквано блесна светкавица, ослепителна светлина заля цялото небе и разкри очертанията на планинските вериги, вълните на океана и лицата на хората, а след миг се чу силен гръм и тъмнината отново погълна всичко. Това беше първата гръмотевица, която разтърси земята под нас. Отново настъпи мъчителна тишина. Мракът стана още по-гъст и непроницаем.

— Запалете огъня! — прозвуча гласът на Боамбо. Той беше до мен, но аз не го виждах — толкова беше тъмно. Огънят беше угаснал, хората бяха забравили да го поддържат.

— Запалете огъня! — повтори Боамбо и силният му глас отекна тревожно в мрака.

Няколко туземци хвърлиха сухи дърва в огъня и той отново лумна. Високите пламъци разпръснаха мрака наоколо и на хората сякаш им олекна. Те се раздвижиха, разприказваха се, а някои въздъхнаха с облекчение.

— Доведете пленника! — извика Арики. — Пленника доведете, чувате ли!

Габон! Бедният Габон от племето бома! ... Бях го забравил, а това беше непростително. Самият аз имах твърде много грижи и неприятности, но все пак не биваше да забравям, че в една от колибите беше затворен моят стар приятел. През последните дни и нощи той е слушал ударите на бурума и виковете на туземците, които са му напомняли за неговата гибел. Наистина аз се опитах да го спася, молих Боамбо да не го принасят в жертва на проклетия идол, исках да го изтръгна по някакъв начин от колибата, да му устроя бягство, но двамата пазачи неотстъпно бдяха пред вратата, готови да си послужат с копията в случай на нужда. Какво можех да направя повече?

След малко Габон щеше да загине. Ето двама туземци изкопаха до големия огън дълбока дупка в земята и забиха в нея здрав стълб — жертвения стълб, за който щяха да вържат Габон. И наистина те го докараха на поляната и го вързаха за стълба. Аз погледнах стария си приятел, видях удълженото му мрачно лице — лице на осъден на смърт — и в душата ми се надигна буря от негодувание. Струваше ми се, че дори и самата природа не беше спокойна пред това отвратително зрелище — вятърът се засилваше все повече и повече, светкавиците и

трясъкът на гръмотевиците зачестиха, тропическият лес зашумя и застана с хиляди гласове, бурята зафуча с пълна сила...

Привързан за стълба, Габон стоеше мълчаливо, с отпусната глава. Двата пазачи се оттеглиха и пленникът остана сам до огъня. Тогава до него се приближи Арики и извика:

— Бурума! Бийте бурума!

— Бийте бурума! — повториха и други гласове. — Арики ще играе танца на седемте пояса на мъдростта!

Разнесоха се ударите на бурума и пискливите звуци на свирките. Арики постоя известно време неподвижен, след това запристъпя бавно около вързания Габон под такта на бурума, като говореше нещо неразбрано. Той развърза един от своите седем пояса и го хвърли на земята. Като обиколи три пъти пояса, той развърза втория пояс от кръста си и го хвърли близо до първия. Пак го обиколи три пъти и развърза третия пояс. Така един по един първожрецът свали седемте пояса от кръста си и ги нареди в кръг около вързания Габон, като продължаваше да играе. Той пристъпяше със ситни крачки, свиваше краката си в коленете, навеждаше се и пак се изправяше, като отмяташе главата си назад и викаше: „Хе-хо! Хе-хо! Хе-хо!“ Тоя сух, слаб старец с изпъкнали ребра беше много жилав и играеше със завидна лекота. Като го гледах, аз си мислех: „Да, той е здрав и алкохолът няма скоро да разруши стария му организъм. Арики ще живее още дълго време и още много пакости могат да се очакват от него ...“

Вятърът зафуча още по-силно, върховете на дърветата се огъваха и стенеха, светкавиците разсичаха тъмната нощ и за миг я осветяваха като ден, след това се чуваше силен трясък, сякаш планината се събаряше, а ехото дълго боботеше в нощта. Арики бързаше. При друго време той сигурно би играл цял час, а може би и повече, но сега той бързаше. Като обиколи няколко пъти вързаната жертва, той почна да събира поясите си и да ги завързва на кръста си.

След това двама туземци донесоха идола на специална носилка, изплетена от лиани, и го поставиха до огъня с лице към вързания Габон. Идолът трябваше да присъствува на празника и да приеме жертвоприношението. Като разглеждах неговото дървено лице, осветено от огъня, аз още веднъж се убедих, че той наистина прилича на Арики. Същото продълговато лице с изпъкнали скули, същите

присвити хитри очи, та дори и дясната му ръка, дигната към небето с проточен показалец, беше дълга и тънка като ръцете на първожреца.

Бурумът и свирките замлъкнаха. Арики се изправи от лявата страна на идола, дигна и той сухата си ръка към небето и се провикна:

— Велики Дао! Ти, който си запалил слънцето, за да ни грее и да ни свети, ти, който изпращаш дъжд на земята, за да ражда плодове, ти, който си създал рибите в Голямата вода и пазиш нашето племе от неговите врагове — бъди щедър към нас и ни закриляй, както си ни закрилял досега. В знак на благодарност ние ти принасяме в жертва тоя наш враг — той ще изгори на кладата пред твоите очи и ние ще развеем праха му, та да не остане и помен от нашите врагове. Приеми тая жертва от нас, велики Дао, и не позволявай на очиларките да ни умъртвяват с кадити, нито на крокодилите да ни изядат...

Бурята бушуваше със страшна сила и заглушаваше думите на първожреца. Колкото и силно да викаше, той не можеше да надвие фученето на вятъра и пращенето на клоните в гората, които бурята кършеше и чупеше като сухи съчки. Изведнъж небето сякаш се отвори и рукна пороен дъжд. Огънят угасна и всичко потъна в пълен мрак. Вятърът зафуча още по-силно. Това беше истинска буря, каквато само в тропика може да се разрази. Светкавиците престанаха и мракът стана непрогледен. Човек нищо не можеше да види на една крачка пред себе си. От тъмното небе се изливаха цели потоци, сякаш водите на океана по някакви неизвестни пътища бяха се дигнали над острова и искаха да го потопят. Тропическият лес стенеше, дърветата се огъваха и пращяха, вихърът беснееше, сякаш искаше да ни отнесе в океана. Всички се разбягаха и се изпокриха в гората между дебелиите дървета. Аз усетих как Боамбо ме хвана за ръката.

— Да бягаме! — чух неговия глас, разкъсан от вятъра.

Но аз останах на мястото си и си казах: „Сега е най-удобното време... Трябва да спася стария си приятел. Никой няма да ме види в тая тъмна бурна нощ...“

Докато мислех това, бурята изведнъж ме грабна и ме завъртя. Политнах и паднах. Това ме спаси — иначе вятърът можеше да ме отвлече и да ме удари в някое дърво или в близките крайбрежни скали. Аз лежах на земята и си мислех: „Време е, време е...“

Запълзях към Габон. Огънят отдавна беше угаснал и нито една искрица не осветяваше моя път. Дълго се лутах в тъмнината, опипвах с

ръце мократа земя, търсех жертвения стълб. „Габон! Габон!“ — извиках няколко пъти, но никой не ми отговори. Бурята заглушаваше гласа ми. Габон не ме чуваше, или не искаше да се обади. Най-после намерих стълба, напипах краката на Габон, извадих ножа си, който висеше на колана ми, и разрязах на няколко места въжето, с което бе вързан Габон. Той се раздвижи и се смъкна на земята като труп. Разтърсих го за раменете и му извиках:

— Габон! Приятелю! Бягай! Аз съм, Габон... Андо... Андо пакеги гена ... Бягай, Габон! Бягай! Габон се раздвижи, от гърдите му сякаш се изтръгна дълбока въздишка, сетне едва чуто промълви:

— Андо! О, Андо! Приятелю!

— Бягай! — повторих аз. — Бягай, докато не е утихнала бурята!

— О, Андо! — отново простена Габон. — Ела с мен, Андо! Ела при нашето племе, Андо! Ела!...

Той запълзя към морския бряг, като държеше здраво ръката ми и повтаряше:

— Ела с мен, Андо! Ела!...

— Ще дойда, Габон, по-късно ще дойда. А ти бягай, спасявай се!...

Ние си стиснахме ръцете и Габон изчезна в тъмнината. Бурята виеше с ужасна сила, дъждът се изливаше и бучеше като водопад, дърветата наоколо фучаха и стенеха... Допълзах до гората, облегнах се до едно дебело дърво и останах там, докато премине бурята.

Тя премина също тъй внезапно, както беше налетяла — вятърът разпръсна облаците, небето се очисти и звездите заблестяха ярки и студени. Месецът се показва зад дърветата и заля околността с мека сребриста светлина. Туземците излязоха от гората и един по един почнаха да прииждат на поляната. Стълбът, за който беше вързан Габон, все тъй зловещо стърчеше до угасналия огън, но самия Габон го нямаше. Вятърът беше гътнал идола и той лежеше по очи. Отначало всички стояха в недоумение и гледаха голия стълб и поваления идол, след това се раздвижиха и тревожно завикаха:

— Пленникът избягал!

— Жертвата я няма!

— Тана Боамбо! Ела да видиш чудо!

Туземците се струпаха около стълба. Дойдоха Арики и Боамбо. Първожрецът заповяда да отнесат идола в колибата на вечния огън.

Тълпата утихна. Всички чакаха да чуят какво ще кажат главатарят и първожрецът. Аз стоях прикрит зад едно дебело дърво в края на гората и наблюдавах всичко. Чувах всяка дума, виждах всеки жест на хората, но мене никой не ме виждаше. Капитанът и плантаторът също излязоха от гората и отидоха при множеството. Като разбра какво е станало и като видя голия стълб, Смит каза на капитана:

— Това е негова работа!

— Мълчи! — каза капитанът и изгледа строго плантатора.

— Той е! — отново извика Смит. — Кълна се във всички светии, че само той е способен на такова престъпление.

— Това не е престъпление — отново чух гласа на капитана. — Това е хуманно дело, от което се възхищавам.

— Възхищавате се? Вие се възхищавате, Стерн?

— Да, възхищавам се от този младеж. Ако всички българи са като него — моите уважения! Той извърши нещо, което и аз бих направил, ако имах неговия кураж.

Капитанът обърна гръб на плантатора и се изгуби в множеството. В тоя момент аз го обикнах още повече.

Боамбо стоеше до стълба мълчалив. Арики отиде при него и му каза:

— Някой е срязал въжето. Виж! — И той му показва парчетата от срязаното въже. — Кой е направил това?

— Не зная — тихо отговори Боамбо.

— Андо пакеги гена! Той е срязал въжето!

— Не зная — повтори Боамбо.

— Той, той! — силно извика Арики. — Къде е? Къде е Андо пакеги гена? Да дойде тук! Веднага! Намерете го и го доведете тук!

Прикрит зад дървото, аз мислех какво да правя. Да избягам беше и късно, и невъзможно, защото гъстата гора беше непроходима. Грешка направих, като останах тук. Трябваше да избягам заедно с Габон. След като го спасих от смърт, неговото племе отново би ме приело като приятел и желан гост. Но любопитството ме тласна към тая необмислена постъпка — да се скрия в гората, за да узная дали туземците ще открият виновника, а след това да се измъкна, ако видя, че ме заплашва някаква опасност... Но ето че сега стоях до дървото и не можех да се изплъзна...

Туземците тръгнаха да ме търсят, а двама се отправиха право към мене и скоро щяха да ме открият. Какво да правя? Оставаше ми само едно: сам да изляза на поляната и да посрещна бедата с открито чело.

Така и направих. Откачих ножа от колана си, захвърлих го в гъсталака и излязох от гората.

— Ето го! Ето го! — раздадох се няколко гласа.

Всички се обърнаха към мене. Настъпи тишина, в която чувах само биенето на сърцето си.

Отидох по средата на поляната при угасналия огън и заставах пред Арики. Той сякаш само това чакаше — сложи сухата си костелива ръка на рамото ми и извика силно:

— Ето го престъпника! Той е срязал въжето и е освободил нашия враг! Запрете го в колибата! Сега той няма да се отърве, както някога, когато пръв път излезе на острова. Аз лично ще завържа един тежък камък на краката му и ще го изпратя при акулите.

Двама туземци тръгнаха към мене, но Боамбо ги спря.

— Чакайте! — извика той и гласът му прозвуча като заповед. След това се обърна към мене и ме попита аз ли съм освободил „врага“.

И в гласа му, и в неговия поглед долових мълчаливо съчувствие и тревога за моята съдба. Боамбо сякаш искаше да ми каже: „Излъжи тоя проклет старец, за да се спасиш. Кажи, че не си ти.“

— За какво въже става дума? — попитах аз престорено учуден.

— За въжето, с което бе вързан нашият враг — троснато каза Арики. — Ти си го срязал и си освободил жертвата.

— Не е вярно! — възразих аз. — С какво ще го срежа? Аз нямам нож.

— А кой го срязва? — попита Арики, като ме стрелна с острия си поглед.

В момента ми хрумна една спасителна мисъл и докато обмислях, Арики повтаряше своите проклети въпроси:

— Кой е направил това? Може би аз? Или тана Боамбо? Кажи!

— Дао! — отсякох аз.

— Дао? — погледна ме Арики и застина с отворена уста. — Добре ли чух?

— Да, само Дао и никой друг.

— Не може да бъде! Ти лъжеш! Дао не може да среже въжето! Дао няма нож, а ръцете му са от дърво!

— Че какво, като са от дърво? — не се предавах аз. — Ти много пъти си казвал, че Дао всичко може. Не помниш ли? Той може да прогони рибата от Голямата вода, нали? Може ли?

— Може — неохотно се съгласи Арики.

— А може ли да изсуши дърветата и да накара земята да не ражда ямс и таро?

— Може.

— Може ли да докара арамру?

— Може — намръщи се Арики.

— А защо да не може да среже въжето? Това е много по-лесно, отколкото да докара арамру и да разтърси цялата земя. Така ли е?

— А защо ще го среже? — попита Арики. — Защо ще освободи жертвата? Тя беше обречена за него.

— Тъкмо защото е била обречена за него. Дао не желае жертва и затова я е освободил. Анге бу!

Арики се обърка и не знаеше какво да възрази. Той не вярваше на моята измислица, но нищо не можеше да ѝ противопостави. Та нали самият той много пъти бе повтарял пред туземците, че Дао е всемоушен и всичко може. Да отрече това, значи да разобличи себе си и да се изложи пред туземците, които бяха се струпали около нас и слушаха напрегнато всяка наша дума. Не, първожрецът никога не би направил това. Като го гледах как кипи от злоба и безсилие, аз си помислих: „Пада му се! С неговите камъни по неговата глава...“

— Андо е прав — намеси се Боамбо. — Дао не пожела да приеме нашата жертва. Ние го намерихме паднал с лице към земята и с гръб към жертвения стълб. Той е срязал въжето, а след това се е отвърнал от жертвата. Анге бу!

Туземците мълчаливо очакваха развързката. Всички погледи бяха обърнати към първожреца, а той мълчеше. Какво мислеше в този напрегнат момент? Какви планове кроеше? Ще заповяда ли пак да ме затворят в колибата? Чувствувах се едно общо смущение, на което Боамбо побърза да тури край. Той извика:

— Хей, хора! Запалете огъня! Чувате ли! Донесете сухи дърва и запалени главни! Искам да играя тананга!

Всички изведнъж се раздвижиха, напрежението изчезна, от всички страни се разнесоха радостни гласове:

— Тананга! Тананга!

— Донесете сухи дърва!

— Тана Боамбо ще играе тананга!

— Зумба-бозамбо! Хе-хо!

Няколко младежи хукнаха към колибите и след малко се върнаха с големи наръчи сухи дърва и със запалени главни. Огънят лумна, пламъците се възвисиха към тъмното небе и на поляната стана много светло.

— Бийте бурума! — заповяда Боамбо.

Дървеният тъпан силно задумка, свирките писнаха и Боамбо започна да играе тананга — танца на трите пояса, с който завършваше големият празник.

ТРЕТА ЧАСТ

**ПЪРВА ГЛАВА. ЗВЕЗДИ В ОКЕАНА. НЕИЗВЕСТНИЯТ
КОРАБ. РЕШЕНИЕТО НА БОАМБО. ЛОГИКАТА НА
СМИТ. НА КОГО ПРИНАДЛЕЖИ ОСТРОВ ТАМБУКТУ?
ЗНАМЕТО НА ИЗГРЯВАЩОТО СЛЪНЦЕ. ГЛАСЪТ НА
РОДИНАТА И НА ДЪЛГА. НЕОЧАКВАНОТО РЕШЕНИЕ
НА СТЕРН. ЖЕЛАНИЕТО НА АРИКИ**

I

Една вечер, когато туземците бяха се събрали на поляната край буйния огън и се готвеха да почнат своите танци, някой неочаквано извика:

— Гледайте чудо! Звезди в Голямата вода! Всички обърнаха погледи към двете светли точки в океана, които блещукаха в тъмнината като едри звезди и бавно се приближаваха към острова. Изтръпнах, като ги видях. Нямахме никакво съмнение — светлини на кораб. Самият кораб не се виждаше, но движението на светлините, колкото и да беше бавно, ясно показваше, че той се приближава към брега.

Боамбо дойде при мен и като посочи с ръка „звездите“ каза:

— Аз съм виждал звезди да падат от небето, но те веднага угасват, щом се потопят във водата. А тия не угасват. Защо?

Боамбо говореше за ония блуждаещи метеори из междупланетното пространство, които се движат с бързина седемдесет километра в секунда и понякога попадат в орбитата на земното притегляне. Тогава те полетяват стремително към Земята, но щом навлязат в атмосферата, веднага пламват ярко от силното търкане с въздуха, стопяват се и скоро се разсипват в огнен прах, като оставят по пътя си светла диря. Боамбо мислеше, че това са звезди, паднали от небето. Когато му обясних, че „звездите“, които виждаме сега, не са никакви звезди, а светлини на „голяма лодка“, в която има много пакеги, Боамбо трепна.

— Голяма лодка с много пакеги! — извика той. — Истина ли? Е, добре! Ние няма да ги пуснем на острова! Бий бурума! — заповяда той на нисичкия барабанист, който беше клекнал до своето дървено корито. — Всички на оръжие! Комунатуа, вземете стрелите и копията си! Жените и децата да отидат в колибите си! Ще се бием с пакегите! Карарам! Карарам!

Без да се посъветва с мен, както правеше в други, по-маловажни случаи, той реши да защитава острова от чужденците, ако те го нападнат. Той беше прав, разбира се. Примерът беше пред очите му. На острова живеехме само трима европейци, а създадохме такива грижи и неприятности на главатаря, че той наистина имаше основание да се страхува от белите хора. А какво ще стане, ако дойдат много пакеги! Не, не! Боамбо няма да се церемони с тях. Кръв ще пролее, но няма да ги допусне на острова. Така разсъждаваше Боамбо. И аз щях да постъпя като него, ако бях главатар на племето. Но аз съм чужденец. Макар да обичах туземците, без колебание бих заминал с кораба, който се приближаваше. Колкото и добре да се чувствавах тук, аз тъгувах за България ден и нощ. Често виждах малкото селце в полите на Стара планина, младежите, с които бях израснал, а другарите, с които се борехме срещу омразния враг, всяка нощ се явяваха в моите сънища. Често, много често си спомнях мъдрите слова на Мехмед ага: „Човек се ражда, без да желае това, и умира против волята си, но в последния миг на своя живот винаги си спомня мястото, където се е родил.“ Наистина аз бях далеч от последния миг на живота си, но никога не забравях родното селце, малката къщичка, покрита с плочи, калдъръмения двор, порутената плевня и перестия орех, който зимно време се покриваше с цели облаци от врабци и врани.

Изведнъж на кораба блесна ярка светкавица, а след миг се чу силен гръм. Земята потрепера под нас, един снаряд префуча над главите ни и избухна в гората зад селото. Ясно беше, че към острова се приближаваше боен кораб.

Жените и децата се разбягаха към селото. Брегът екна от техните писъци. Бумтенето на бурума още повече засили паниката. Мъжете грабнаха оръжието си и привързаха за поясите си торбичките със стрелите.

— Угасете огъня! — извика Боамбо. — Чувате ли, угасете огъня!

Мъжете угасиха огъня. Настъпи тишина. Казах на стрелците да залегнат между скалите. Всички послушно изпълниха заповедта. Те знаеха какво значи блясъкът на светкавицата и силният гръм, но останаха по местата си. Не се разбягаха дори когато втора светкавица освети за миг океана и снаряждът със силен трясък избухна близо до нас.

Тичешком пристигнаха Смит и капитанът. Те се готвели вече да си лягат, когато чули гърмежите. Като видя светлините на кораба, Смит възкликна:

— Край на нашите страдания! Край на кучешкото тегло! Ние сме спасени! Кълна се във всички светии, че това е военен кораб!

— Не са нужни клетви за такива очевидни неща — казах на плантатора.

Той се задъхваше от радост и имаше защо: слабите ни надежди се осъществиха. Към острова се приближаваше кораб, който идваше от цивилизования свят и щеше да се върне пак в тоя свят. Ако ни вземе на борда си, ние пак ще видим своите страни. Какво по-хубаво от това?

Но аз мислех и за туземците. Какво ще стане с тях, ако бойният кораб стовари войски на брега? Първия ден нашествениците ще „проучат“ острова, на втория ден ще подгонят мъжете да строят укрепления, а на третия ще почнат да изнасилват жените. Бях сигурен, че това щеше да стане точно тъй, както предполагах, независимо дали корабът е американски, английски, френски или японски. Във всички случаи туземците се намираха пред голяма опасност, за която аз трябваше да държа сметка.

На Смит му беше лесно. Той не се интересуваше от съдбата на племето. Напротив, сега той щеше да осъществи мечтата си. Ако корабът е английски, той щеше да обсеби най-хубавите земи на острова и да ги превърне в доходни плантации. Ако корабът е на друга някоя държава, той пак печелеше: щеше да се върне в своя вълчи свят. Той печелеше във всички случаи.

А Стерн? Какво мислеше той? Само едно: час по-скоро да отиде в Александрия при малката си дъщеря, а след това да поеме управлението на някой кораб и всеки месец да спестява по някоя и друга лира за малката.

Нощта беше тъмна. Облаци покриваха цялото небе. Нито звезди, нито луна. Ние не виждахме кораба, а само неговите светлини.

Отначало те се приближаваха към острова, но после завиха на запад и бавно почнаха да се отдалечават...

Смит нададе тревога:

— Защо си отива? Защо не пусна котва в залива?

— Той не може да влезе в залива — каза Стерн. — Моряците са забелязали надводните скали и са решили да търсят друг, по-удобен залив.

— Но ако не намерят? — вълнуваше се Смит. — Корабът ще си отиде и никога вече няма да се върне. О, това ще бъде ужасно! Трябва да направим нещо ... Да му дадем сигнал да спре... Защо мълчиш, Стерн? Ти знаеш какво трябва да направим.

— Зная — рече капитанът. — Трябва да накладем два огъня. Това е сигнал за бедствие.

— Накладете, Стерн! — извика Смит. — И аз ще ви помогна. Само че по-скоро, по-скоро! Капитанът замислен каза:

— Съжалявам, сър, но не мога да направя това.

— Защо?

— Защото главатарят няма да разреши.

— Главатарят! — възкликна Смит. — Ние няма да го питаме!

— Не бива, сър ... Остров Тамбукту не е Англия и ние не можем да се разпореждаме тук като в свой дом.

— Защо не, Стерн? Касаете се за нашето спасение!

— Спасение — от кого? — попита капитанът и додаде тихо: — Аз не виждам от кого и от какво трябва да се спасяваме.

Като разбра, че Стерн е непреклонен, Смит се обърна към мен и каза отчаян:

— А вие? Какво ще кажете?

— Същото, което ви каза капитанът — отвърнах аз.

— Безнадеждни хора! — извика Смит и хукна по пътеката край брега.

— Къде? — извика след него капитанът, но не последва отговор.

Плуващите светлини се притулиха зад Скалата на ветровете. Корабът потъна в мрака на тропическата нощ. Тogaва на близкия хълм неочаквано пламнаха два огъня. Като гледаше ярките пламъци, Стерн каза:

— Късно е вече...

II

Рано на другата сутрин неизвестният кораб пак се появи. През нощта той сигурно бе обиколил острова и като не бе намерил удобно място за престой, отново се връщаше в залива. Отидох на поляната. Боамбо и стрелците бяха там. Те прекарали нощта под открито небе. Пристигнаха и двамата англичани. Капитанът имаше спокоен вид, а Смит изглеждаше много уморен. Личеше си, че е прекарал безсънна нощ. Лицето му беше посърнало и бледо, а около хлътналите му очи се очертаваха ситни бръчици като следи от птичи крака. Но самите му очи излъчваха бодрост. И защо не? Корабът отново се приближаваше към залива и скоро щеше да хвърли котва. А той нищо друго не желаше...

— Английски ли е? — обърна се той към капитана.

— Не. Това не е кораб, а подводница. И не е английска.

— Сигурен ли сте?

— Напълно — кипна капитанът. — Познавам всички видове английски подводници.

— Може би е американска?

— Не е и американска.

— В края на краищата това няма голямо значение — каза Смит.

— Има — възрази капитанът. — Представете си, че подводницата е на някоя неприятелска страна. Например ако е японска...

— Японска подводница в Индийския океан? — прекъсна го Смит. — Това е невъзможно! Японците не биха посмели да дойдат тук.

— Защо мислите тъй? — попитах го аз.

— Защото през Индийския океан минава единственият морски път, който свързва Англия с Индия. Нашата флота не би допуснала да ѝ се пречка тук японска подводница. Тя сигурно е на някоя приятелска страна. Вижте по-добре, Стерн.

Стерн се вираше към подводницата, но не можа да каже нищо повече от това, което бе казал. А Смит продължаваше да разсъждава гласно:

— Ако подводницата е на приятелска страна, ще помогнем на моряците да си набавят прясна вода за пиене и плодове и тогава — сбогом, Тамбукту! Но не завинаги, разбира се. Аз обикнах тоя райски кът и мисля пак да се върна един ден, само че не сам...

— Сигурно с английски войници и с няколко свещеници? — подхвърлих аз.

— Защо с няколко? — усмихна се Смит. — Свещениците са по-скъпи от войниците. Един свещеник е достатъчен, а войниците трябва да бъдат повечко...

— Рибата още в морето, а вие ѝ режете лука — спомних си една нашенска поговорка.

— Лъжете се — възрази Смит, като се ухили насреща ми. — Рибата е вече в тигана. Тоя остров ще принадлежи на английската Корона.

— А защо да не принадлежи на жителите, които го населяват?

— Защото не го заслужават. — И като посочи неколцината туземци, които бяха наблизко, плантаторът продължи: — Аз съм уверен, че тия нещастници ще се чувствуват много по-добре като поданици на Англия, отколкото на друга някоя държава.

— Защо мислите тъй? — полюбопитствувах аз.

— О, това е толкова просто нещо! Представете си, че тук дойдат японци. Нима ще ги сравните с нас, англичаните?

— А защо не? Аз не виждам никаква особена разлика...

— Не виждате разлика? Ах, да! Аз забравих, че вие еднакво мразите и японците, и англичаните.

— Лъжете се, сър. Аз еднакво обичам японците и англичаните и еднакво мразя колонизаторите, били те японци или англичани.

— Напразно — каза Смит. — Ние сме за демокрацията, а японските завоеватели са фашисти.

— Да, и в името на вашата демокрация вие поробихте част от Африка и Арабия и цяла Индия с нейния четиристотин-милионен народ. Не, сър. Каквото и да говорите, на магарето му е безразлично кой ще му слага самара.

— Никак не е безразлично! — възрази Смит. — Защото освен самар има и камшик.

— А след камшика — нож. Аз не съм ходил в Индия, но зная, че там има паметници на английски генерали, които са клали индийския

народ в името на същата тая ваша демокрация.

Смит беше готов да избухне, но бързо се овладя и каза примирително:

— Ако продължаваме така, пак ще се скараме. А тъкмо сега аз не искам да се карам с вас.

— Защо?

— Защото сте ми нужен. Да, да, не ме гледайте тъй. Аз зная какво приказвам. Вие ще ми бъдете свидетел...

— Свидетел?

— Да, свидетел. Ще потвърдите пред капитана на тази чужда подводница, че ние със Стерн сме първите бели хора, които са стъпили на острова.

— Но какво значение има това? — учудих се аз.

— Сега ще ви обясня. Да предположим, че тази подводница е неприятелска, например японска. Ако японците дебаркират войски и окупираят острова, Англия на законно основание ще може да се намеси и да изгони японците.

Аз гледах плантатора изумен. Учуди ме това, че той търсеше „законни основания“ за „намесата“ на Англия срещу Япония в един момент, когато двете страни бяха се хванали гуша за гуша.

— Личи си, че не сте дипломат — снизходително се усмихна Смит. — Помните ли какво стана, когато Япония нападна Пърл Харбър, преди да обяви война на Америка. Целият свят се възмути от това пиратско нападение. Веднъж спечелила общественото мнение на своя страна, Америка се почувствува с развързани ръце и се намеси във войната. Така че случаят с Пърл Харбър беше добре дошъл за американците.

— Нима Америка нямаше да се намеси във войната, ако японците не бяха нападнали нейната крепост? — попитах го аз.

— Извинете, сър, но аз още веднъж трябва да ви кажа, че не сте дипломат. Всяка война започва много време преди да загърмят оръдията. Тя се води между пропагандния апарат на двата враждуващи лагера за спечелване на общественото мнение. Разбира се, и без случая с Пърл Харбър Америка щеше да се намеси във войната — в това няма никакво съмнение. Тя търсеше повод и нетърпеливите самураи сами й го тикнаха в ръцете.

— И Хитлер нападна Съветския съюз внезапно, без да подготви общественото мнение — възразих аз.

— Хитлер се главозамайва от успехите си. Него само усмирителната риза ще го оправи и ми се струва, че тя се тъче сега в Москва. Но нека се върнем на първия въпрос. Съществува един стар закон, който гласи, че всяка ничия земя принадлежи на оная държава, чийто поданик пръв я е открил и пръв е стъпил на нея.

Колкото и да е чудно това, в думите на Смит имаше логика.

Аз си спомних споровете между Португалия и Испания преди повече от четиристотин и петдесет години, когато те са били най-могъщите морски държави в света. Те се карали помежду си за всеки новооткрит остров, където и да се е намирал той, дори и след като папата разделил земното кълбо на две части и дал западното полукълбо на Испания, а източното — на Португалия. Още тогава бил установен този хищнически принцип: плячката е на този, който пръв я сграбчи в ноктите си. За четиристотин и петдесет години светът коренно се промени, дори и лицето на земята не е същото, само колонизаторите си останаха същите. Впрочем не може да се каже, че са съвсем същите. И те се промениха, промени се и техният „принцип“. Сега плячката не е на оная, който пръв я хване. Ако се появи друг, по-силен хищник, той отнема плячката от първия. Такъв е законът на джунглата, възприет от колонизаторите.

— Така е, сър — продължи Смит, като дъвчеше края на пурата си. — Остров Тамбукту принадлежи на Англия, защото английски поданици първи са стъпили на него.

— Грешите, сър — възразих аз. — Остров Тамбукту принадлежи на България.

— Какво? — опули очи Смит и престана да дъвче пурата си.

— Да, той принадлежи на България, защото аз пръв стъпих на него. Капитанът доплува до брега след мене, а вие, мистър Смит, излязохте на брега много по-късно.

Смит ме загледа втренчено, с отворена уста, сякаш искаше да разбере дали се шегувам, или говоря сериозно. След това се изсмя:

— На България? Ха-ха! Вие сте комик, сър! Просто ще ме уморите от смях. На кой край на земното кълбо се намираше вашата България? Отдавна не съм разгръщал картата и забравих това, макар че някога имах петици по география. Доколкото си спомням, вие

границите с някакво блато и дори имате флота, нали така? С какви морски сили раз полага вашата ... хм ... България?

— Значи, въпросът е в силата, а не в това, кой пръв е стъпил на острова? Говорете по-точно, сър!

— Така е, щом толкова държите на точността...

Стерн, който рядко се месеше в нашите спорове и избягваше да взема страна, неочаквано извика:

— Внимание! На подводницата издигат японско знаме!

— Не може да бъде! — сепна се Смит и побледня. — Японска подводница в Индийския океан? Просто невероятно!

— Знамето е японско — потвърди капитанът. — Разгледайте го по-добре и вие ще забележите на него знаците на изгряващото слънце.

Подводницата се беше приближила достатъчно, за да можем да различим знаците на знамето, което се развяваше на нейния стожер. Нямаше никакво съмнение — то беше японско. Виждаха се ясно и дребните японски моряци, които се щураха по палубата. Смит ги гледаше като онемял. Англия беше във война с Япония и той не можеше да очаква нищо добро от японците. Същото се отнасяше и за капитана.

— Какво ще правите сега? — обърнах се аз към двамата англичани. — Ще се биете ли заедно с племето против враговете на Англия?

— Не — каза капитанът. — Никога през живота си не съм воювал. Всички войни, които Англия е водила през моя живот, съм прекарал като капитан на търговски кораби.

— А вие, мистър Смит?

Смит съкрушено въздъхна.

— Аз ли? Аз ще помоля капитана на подводницата да ме откара в Япония. Имам познати в Токио и в Йокохама. Видни индустриалци, с които съм търгуval. Вярвам, че те ще направят нещичко за мои ... В най-лошия случай ще бъда пленник на самураите. В края на краищата това не е чак толкова страшно. Всяка японска банка ще приеме моите че кове. А парите са голяма сила, нали така? Те смекчават и най-закоравелите сърца. Но аз имам и друга възможност ... — Като се замисли, Смит додаде тихо: — Надявам се, че капитанът на подводницата ще се съгласи да ме освободи в някое пристанище. Например в Джакарта. За такава услуга бих му заплатил добри пари.

— Значи, вие мислите да подкупите капитана? — попита го Стерн.

— А защо не?

— Сигурен ли сте, че ще успеете?

— Аз съм сигурен само в едно — каза Смит, загледан към подводницата: — По-добре е да бъдем пленници на японците, отколкото свободни при тия диваци. Съгласни ли сте с мен, Стерн?

Капитанът му обърна гръб и не отговори.

Подводницата бавно се приближаваше към залива. Сега още по-ясно се виждаха и знамето, и дребните японски моряци, които свалиха калъфите на двете оръдия и насочиха дулата им към брега.

III

Казах на Боамбо, че пакегите от голямата лодка се готвят да пускат „гръмотевици“ от своите „стрели“. Главатарят веднага се обърна към Смит и му заповяда да даде пушките, които той беше успял да събере от ловците под предлог, че няма патрони. Смит се престори, че не го разбра.

— Искам стрелите, които пускат гръмотевици! — повтори Боамбо и гласът му прозвуча твърдо като заповед. — Не разбираш ли? Дум-дум! — И той направи с ръце такова движение, сякаш стреляше.

— Защо му са пушките? — попита ме плантаторът разтревожен. — Без патрони те не могат да стрелят. Обяснете му това, сър.

Аз му обясних, но главатарят не повярва. Той още по-настойчиво поиска пушките. Смит трябва да ги даде веднага. Още сега. Ако не, туземците сами ще влязат в колибата му и ще ги вземат. Ще намерят и патрони. В колибата на Смит всичко има...

Като разбра намеренията на главатаря, плантаторът почна да протестира. Как смее този дивак да влиза в неговото жилище? Смит е вече син на племето! Неговото жилище е свещено и неприкосновено! Главатарят няма право да влиза в него и още по-малко да тършува из сандъците му...

— Застъпете се за мене, сър — помоли ме Смит. — Обяснете на главатаря, че такава постъпка е обидна. Тя е равносилна на грабеж... — И като ме загледа втренчено, той додаде: — Или и вие сте с него?

Не му отговорих. В тоя момент самият аз бях разкъсван от най-противоречиви мисли. Японците ще се помъчат да окупират острова и да го превърнат във военна морска база, а жителите му в роби — в това нямаше никакво съмнение. Нима можеше да се допусне, че те са дошли тук чак от Япония на разходка? Е, добре — какво да правя? Да се сражавам ли заедно с туземците против нашествениците, или да остана неутрален като Стерн? Един глас ми казваше, че моето място е при защитниците на острова. Но друг глас ме възпираше и ме караше да се замисля. Спомних си малкото селце в планината, старата къща със закнижени прозорци, ширококлонестия орех... Една стара жена минава по калдъръмения двор ... Тя е в черна забрадка, очите ѝ са сухи

и тъжни — от тях са изтекли много, много сълзи за нейния прокуден син... Виждах и баща си — него аз не можех да си го представя тъжен, защото никога не съм го виждал такъв. Той гледаше на всяко нещастие като философ, който знае цената на живота. По природа весел и шеговит, баща ми, посрещаше злото с насмешка и пред никого не прекланяше глава. Спомних си и своите другари, и големия град в полите на Витоша, и Черни връх, откъдето се вижда цялото Софийско поле, а зад него на север и на юг, на изток и на запад — високи планини и чудни долини, зимно време покрити с дълбоки снежни преспи, а лете — с буйна зеленина... Спомних си всичко това и си казах: „Тази подводница е частица от твоя свят. Тия моряци ще те откарат в някой град, откъдето ще можеш да се върнеш в своята родина. Друг такъв случай едва ли ще ти се удаде ...“ На тоя глас веднага се противопоставяше друг, който ми казваше: „Тази подводница принадлежи на колонизатори. Те са я изпратили да сее смърт. Самураите ще превърнат тоя цветущ остров в истински ад. Те ще поробят племето и след няколко десетки години от него няма да остане и помен. С кого си ти, сине на храбрия и свободолюбив български народ? С колонизаторите или със свободолюбивите туземци? С поробителите или с борците против робството? Ти си потомък на Ботев и Левски — помисли добре!“

Смит прекъсна мислите ми.

— Защо мълчите? — попита ме той. — Нима ще допуснете диваците да бъдат избити като добичета, без каквато и да било полза? Ако те окажат съпротива, японците ще ги пометат само за два часа! Вярно ли казвам, Стерн? — обърна се той към капитана. — Не бива да допуснем съпротива срещу японците. Трябва да ги посрещнем като наши спасители. Защо мълчите, Стерн? Или и сега ще кажете, че сте неутрален?

Стерн, който досега мълчеше замислен, изведнъж тръсна глава решително и каза:

— Сега аз не мога да бъда неутрален! Япония е враг на Англия — това решава всичко. Аз съм англичанин и ще се бия, докато главата е на плещите ми. Да, ще се бия! — твърдо каза старият морски вълк и очите му загоряха. — Отивам за пушките. Патроните са в зеления сандък, нали? Дайте ми ключа, сър!

Сега той беше неузнаваем. Лицето му беше се зачервило от възбуждане, зениците на сините му очи изпуснаха искри.

Смит го гледаше изумен. Той очакваше от капитана подкрепа и съчувствие, а сега пред него стоеше решителен мъж, който му искаше пушките и ключа от сандъка с патроните. Плантаторът не очакваше такова преобразяване. Дори и аз бях изненадан от решението на Стерн. По-рано той винаги се отървяваше със своя неутралитет и спокойно пушеше лулата си през време на нашите чести спорове със Смит. А сега изведнъж реши да се намеси. И против кого? Против японците, от които Смит очакваше спасение...

— Вие ли говорите това, Стерн? — промълви плантаторът с глух глас.

— Аз!

— Значи, вие ще се биете на страната на тия диваци?

— Да!

— Но ... това е лудост, Стерн!

— Лудост ли? — повиши глас капитанът. — Не, сър! Това е най-благородното дело, което може да извърши един честен човек.

— Не си кривете душата, Стерн ... Вие отивате против собствения си интерес.

— Аз ви казах решението си и то е безвъзвратно. Мога да прибавя, че от диваците видях само добрини. Те не са ми направили нищо лошо. А японците са врагове на Англия. Вие искате да отидете с враговете, защото така ви диктуват собствените ви интереси. Но аз не мога да направя това. Аз съм англичанин и преди всичко честен човек.

— Но това е безумие! — повтори Смит.

В гласа му звучеше отчаяние. Той преглътна и се изкашля — вероятно искаше да каже още нещо, но се въздържа.

— Аз казах каквото имаше да казвам — твърдо заяви капитанът. — Има ли смисъл да тъпчем на едно място? За последен път ви питам: Ще ми дадете ли ключа от зеления сандък?

— Не! — рязко извърна глава Смит. Капитанът го изгледа враждебно:

— Добре, аз ще разбия сандъка!

И той тръгна към селото.

Главатарят, който досега търпеливо слушаше разговора между Смит и Стерн, повторно ми каза, че ако „тоя пакеги“ не даде пушките

доброволно, той ще ги вземе със сила. Казах му, че капитанът ще ги донесе, и той се успокои.

И наистина след малко Стерн пристигна с петима туземци, които донесоха пушките и зеления сандък.

— Последен път ви питам — ще дадете ли ключа? — обърна се капитанът към плантатора.

— Не!

С един удар на брадвата, която беше донесъл, Стерн разби сандъка. Той беше пълен с патрони. Туземците грабнаха пушките. Мнозина от тях бяха стреляли по-рано и имаха известен опит.

През това време подводницата беше пуснала котва и гумени лодки с въоръжени моряци се приближаваха към брега.

Стрелците заеха позиция зад скалите и в крайбрежните храсти. Лодките наближиха брега. Японците приготвиха своите автомати. Те бяха десет души — по пет във всяка лодка. Между тях имаше един офицер — той си личеше по облеклото. Наистина те бяха много самонадеяни, щом с такива нищожни сили смятаха да излязат на брега. Казах на туземците да не стрелят без моя заповед. А когато лодките се приближиха Достатъчно, за да могат да ме чуят моряците, станах прав и им извиках на английски да спрат.

— Ако желаете да преговаряте с нас, нека излязат на брега само двама души без оръжие — извиках аз.

— Няма какво да преговаряме! — обади се офицерът на развален английски език. — Искаме да ни предадете острова без бой. Иначе ще ви унищожим до крак!

— Назад! — извиках аз и гръмнах във въздуха. Исках японците да разберат, че и ние имаме огнестрелно оръжие и не се шегуваме.

Това подействува. Моряците обърнаха лодките и едва след като се отдалечиха от брега, откриха огън. Ние им отговорихме. Тогава от подводницата загърмяха двете оръдия. Снарядите избухваха безразборно по брега, но никого не удариха.

Огънят от двете оръдия се пренесе в селото. Няколко колиби пламнаха. Смит изтича при мен и извика отчаяно:

— Прекратете съпротивата, безумци! Това е самоубийство! Вие не познавате японците! За един убит свой войник те ще избият хиляди диваци! Дигнете бяло знаме!

Не му отговорих. Като видя, че никой не го слуша, Смит избяга към селото.

Двете оръдия стреляха непрекъснато и замлъкнаха едва когато лодките стигнаха до подводницата и моряците се качиха на борда. В селото и на няколко места в гората пламнаха пожари.

— Победихме ги! — извика Боамбо.

Кимнах му с глава. Не му казах каква сила са японците с техните оръдия, с автоматите и картечните. Не исках да го плаша. Нека вярва, че сме ги победили. Вярата в победата сама по себе си е вече половин победа.

От няколко села пристигнаха хора и съобщиха на Боамбо, че през нощта голямата лодка на пакегите обиколила острова, пускала светкавици и гръм и запалила няколко колиби в Калию. Нищо друго. Японците никъде не се опитали да излязат на брега. Това показваше, че те са избрали нашия залив като най-удобно място за десант. Но защо прекратиха стрелбата? Нима се уплашиха от нашите десет пушки?

Целият ден мина тихо, само пожарите напомняха за нападението, но скоро и те угаснаха. Подводницата леко се люшкеше в далечината като символ на нещастieto.

Към обед дойде Зинга и каза на баща си, че Арики искал да говори с него. Първожрецът избягал в планината заедно с другите жители на селото, но като видял, че голямата лодка не изпускала вече светкавици и гръм, върнал се в своята колиба. При него бил и Смит.

Боамбо изгледа строго дъщеря си и ѝ каза веднага да се върне при другите в планината.

— Не се сърди, набу — тихо каза Зинга. — Арики ме изпрати. Той иска да говори с тебе.

— Кажи на Арики да ме остави на мира!

Никога Боамбо не беше разговарял тъй грубо с дъщеря си. Но той се сърдеше не на нея, а на първожреца. Намерил време да го вика на разговор тъкмо сега, когато се решаваше съдбата на племето...

— Иди виж какво иска тоя изкуфял старец — обърна се към мен Боамбо. — Кажи му, че не мога да оставя стрелците. Ако има да ми казва нещо важно, нека дойде тук.

Тръгнахме със Зинга към селото. Тя беше разтревожена. Ужасни хора са пакегите от голямата лодка! Изгорили няколко колиби,

запалили гората... Добре, че хората избягали в планината и никой не пострадал ... Лоши пакеги ... Искат да изгорят острова. Дали ще успеят? Дали ще победят племето?

— Няма да го победят! — уверено казах аз.

— Няма ли? Много добре! Но ти се пази, Андо! Пази се да не те убият...

Като стигнахме колибата на Арики, ние се разделихме:

Зинга отиде в планината, а аз влязох при първожреца.

Заварих го легнал на нара. До него беше седнал Смит с подгънати крака и със скръстени на гърдите ръце. Той във всичко подражаваше на Арики, като мислеше, че с това ще му угоди. Щом влязох, плантаторът се нахвърли срещу мен:

— Защо не оставихте японците да излязат на брега? Защо проливате напразно кръвта на хората? Кой ви даде това право?

— За каква кръв говорите, сър? Няма нито един убит...

— Все едно, племето няма да устои срещу оръдията и картечниците на японците. Защо не обясните на главатаря какво очаква племето, ако не се предаде без бой?

— А какво го очаква, ако се предаде? — попитах го аз.

— Вие обръщате всичко наопаки! — разлюти се Смит. — Но знайте, че ще отговаряте!

— Пред вас ли!

— Може би и пред мене!

Обърнах му гръб и казах на Арики:

— Тоя пакеги не знае какво говори...

— И аз не зная какво говори той, но чуй какво ще ти каже Арики.

— Той притвори клепки, наведе глава и като помисли, продължи с глух глас: — Пакегите ще изгорят острова и ще ни избият. Ще превърнат колибите ни в прах и пепел. Кой ще отговаря? Ти и Боамбо! Да, вие ще отговаряте с главите си! Анге бу!

Той каза това, което беше му внушил Смит. Макар плантаторът да не знаеше добре езика на племето, с Арики те се разбираха с половин дума, с един жест или само с един поглед. Едничкото желание на Смит беше да се махне от острова, макар и като пленник на японците. Но Боамбо не допусна японците на брега и тази възможност се изплъзваше от плантатора. Това го ядосваше най-много.

— Какво да кажа на тана Боамбо? — попитах първожреца.

— Това, което ти казах: да остави пакетите да излязат на брега. Шамит казва, че те не са лоши хора...

— Добре, ще му кажа.

Тръгнах да си отивам, но Смит ме спря.

— Къде е Стерн? — попита ме той.

— На брега, при стрелците.

— И той ли стреля срещу японците?

— Да, и той.

— Аз го смятах за умен човек...

— Той е не само умен, но и честен — казах аз и си излязох.

През целия ден японците не правиха нов опит да дебаркират войски, а вечерта дигнаха котва и подводницата потъна в тъмната нощ.

— Отидоха си! — с облекчение въздъхна Боамбо. — Сега можем да запушим спокойно.

И той наистина запуши, за пръв път през целия ден. Но не беше спокоен: често обикаляше постовете, дълго гледаше към океана от някоя скала и нито веднъж не седна да си почине. Едва към полунощ се поуспокои и полегна направо на тревата, а аз си отидох в колибата.

Бях много уморен, но дълго не можах да заспя. „Жалко — мислех си аз, — открит е и последният неизвестен и от никого незаграбен остров. Японците няма така лесно да се откажат от намеренията си. Рано или късно те ще се върнат може би не с една, а с няколко подводници и с бойни кораби. И защо не? Те нахлуха в необятната китайска земя, с нечувана самонадеяност се опълчиха срещу най-многобройния народ в света, окупираха много острови в Тихия океан, навлязоха и в Индийския океан... Защо да не дойдат и на остров Тамбукту? Кой ще ги спре?“

ВТОРА ГЛАВА. СРАЖЕНИЕТО. РЕШЕНИЕТО НА СМИТ И АРИКИ. ПЛЕННИЦИ НА ЯПОНЦИТЕ. КАПИТАН СИГЕМИЦУ „ПОЖЕЛАВАМ ВИ УСПЕХ, СЪЮЗНИКО“. ПЪРВОЖРЕЦЪТ В КЛОПКА. ОТНОВО ПРИ ПЛЕМЕТО ЗАНГО. ЗАСЛУЖЕНО НАКАЗАНИЕ

I

Те наистина дойдоха. Още не беше се съмнало, когато се събудих от силна пукотевица. Бързо излязох от колибата и в здрача на настъпващия ден видях две подводници, закотвени близо до брега. Оттам бляскаха чести светкавици — оръдията бълваха огън, а от двете страни на селището се чуваше трясък на автомати и картечници. Всичко ми стана ясно — през нощта японците бяха стоварили войски на острова далеч от селището и сега настъпваха от две страни. В самото селище се чуваше трясъкът на избухващите снаряди и писъците на жени и деца, които бяха се върнали от планината, след като подводницата изчезна снощи. А пожарите, които през нощта бяха угаснали, сега отново бушуваха и осветяваха тъмните води на океана с кървав блясък.

Боамбо беше разделил стрелците си на два отряда: единият се сражаваше на източния край на селището, а другият — на западния. Сражението не трая дълго: туземците бяха принудени да отстъпват пред по-силния враг. Наистина те се биеха храбро и отстъпваха крачка по крачка, но все пак отстъпваха, а на разсъмване се изтеглиха в планината.

И аз мислех да избягам с тях, но преди това реших да отида в колибата на Смит. Там беше скрита касетката с дневника на Магелан. Японците сигурно щяха да претърсват колибата и да открият касетката. Дневникът щеше да попадне в ръцете им. При тая мисъл аз забравих за опасността, която ме заплашваше, и хукнах към колибата на плантатора. Но колибата не съществуваше вече. От нея беше

останала само купчина пепел ... Спомних си, че никакъв пожар не би могъл да унищожи огнеупорната касетка, но нямах време да се ровя из горещата пепел. Японците всеки миг можеха да дойдат. Тичешком отидох в колибата на Арики. Там заварих първожреца и Смит.

— Вашата колиба е изгоряла! — казах аз на плантатора. Той скочи от нара и ме загледа уплашено.

— Изгоряла? Истина ли?

— Да, от нея е останала само купчина пепел.

— О, значи, аз съм последен сиромас! — хвана се Смит за главата. — Чувате ли, сър? Последен сиромас!

— Но касетката не е изгоряла, нали? — попитах го аз.

— О, сър! — възкликна плантаторът и очите му изведнъж засвяткаха радостно. — Вие сте напълно прав! Касетката е здрава! Никакъв пожар не би могъл да я унищожи, уверявам ви! А в нея са моите скъпоценности и чековата ми книжка!

— И дневникът на Магелан — прибавих аз.

— Да, и дневникът на Магелан. Всичко е наред, сър ... Ние ще намерим касетката и ще я скрием от японците.

— Да, но аз не мисля да оставам при японците.

— Нима? Значи, докрай верен на племето?

— Да.

— Ваша воля — погледна ме Смит със съжаление.

— Вие ще намерите касетката, нали? — попитах го аз.

— Положително ще я намеря и ще я скрия.

— Добре. Но помнете, че дневникът на Магелан не е само ваш.

— Защо ми напомняте това, сър? — обидено каза Смит. — Нима мислите, че ще злоупотребя с доверието, което ми оказахте със Стерн? Да, а къде е той? Къде е моят капитан?

— Не зная.

— Да не би да е убит? — разтревожи се Смит.

— Не вярвам. А какво мисли да прави Арики? И той ли ще остане при японците?

Смит утвърдително кимна с глава.

— Вярно ли е това? — обърнах се към първожреца. — И ти ли оставаш при пакегите, които изгориха колибите на племето и убиха много жени и деца?

Арики се почесваше по гърдите и гледаше към земята. Той разбираше много добре какво върши и не смееше да ме погледне в очите.

— Да — каза той най-после и като посочи с ръка Смит, додаде тихо: — Той казва, че пакегите са добри хора и нищо лошо няма да направят на Арики. Пакегите ще уважават Арики повече от тебе...

Махнах с ръка и излязох. Аз разбирах Смит, макар че не го оправдавах. Той предпочиташе пленничеството пред остров Тамбукту, защото искаше на всяка цена да се върне в Англия при своето богатство. Но защо Арики остава при враговете на своето племе?

Тръгнах към пътеката, която водеше за планината. Неочаквано чух непознат глас зад гърба си и се обърнах. Видях двама японци на края на гората с насочени към мен автомати. И двамата бяха ниски, но доста широкоплещести, с жълти лица и полегати тесни очи. Единият беше много нисък, обут в тежки подковани обуца, над които бе закопчал бели гетри, а другият, малко по-висок, носеше ботуши, които стигаха чак до коленете му. Този с белите гетри ми извика нещо на японски и се прицели в мен. Дигнах ръце и застинах в очакване. „Нима ще стреля този идиот?“ — мина през ума ми. Не, той не стреля. Щом дигнах ръце, войникът свали автомата си и тръгна към мен.

— Инглиш? Американ? — попита ме той, като ме гледаше с черните си очички.

— Българин — отговорих аз.

— Бюлгар? — учуди се малкото войниче с белите гетри. Кимнах с глава:

— Бюлгар.

Войничето недоверчиво ме изгледа от главата до петите и зафъфла нещо на своя език, но аз само свивах рамене и мълчах. През това време другото войниче с високите ботуши влезе в колибата на първожреца и изкара оттам Смит и Арики.

Малкото войниче в гетри ме остави и отиде при Смит.

— Инглиш? Американ? — запита го то.

— Инглиш — отвърна Смит. — Поданик на негово величество английския крал!

— Инглиш! — изрева войничето в бели гетри и заблъска плантатора с приклада на пушката си.

Смит не очакваше такова посрещане. Като всеки богат човек той беше живял досега с чувство за превъзходство над другите. Това чувство го правеше самоуверен и дори надменен в отношенията си с хората. Освен това прекалено голямата му вяра в силата на Англия го караше да мисли, че щом изговори думата англичанин, всеки ще падне пред него на колене. И затова ударите по гърба му дойдоха като гръм от ясно небе.

А какво да кажа за Арики? Той също не беше възхитен от японците; Оказа се, че те далеч не са такива, каквито му ги представяше Смит.

Войниците ни подкараха към залива. Тук и там по пътеката лежаха убити мъже, жени и деца, имаше ранени, които напразно протягаха към нас ръце за помощ. Наоколо бушуваха пожари.

Заливът беше оживен. Японците прекарваха сандъци с муниции и ги разтоварваха на брега. Те си служеха с тесните лодки на туземците, които не бяха много удобни за превозване на големи товари, но все пак вършеха добра работа.

Тук беше и капитан Стерн. Той толкова се зарадва, като ни видя, че едва не изтърва тежкия сандък, който носеше на гърба си. И той като мен изостанал от туземците и японците го заловили, преди да успее да избяга в джунглата.

— Възможно ли е, Стерн? — възкликна Смит и се спря в почуда.
— Нима ви заставиха да мъкнете тия тежки сандъци.

— А да не мислите, че върша това по собствено желание? — отговори Стерн, като сложи внимателно сандъка на пясъка.

— Как може! — възмути се Смит.

— Може, може!

— Изненадан съм, Стерн...

— Аз пък никак не съм изненадан.

— Но вие казахте ли им, че сте капитан?

— Казах им.

— И въпреки това...

— Въпреки това — прекъсна го Стерн, — а може би тъкмо за това ме заставиха да мъкна тия тежки сандъци.

Войничето с белите гетри отиде някъде и след малко се върна при нас с един офицер. И той беше нисък като войничето, и неговите очи бяха черни и тесни, а жълтеникавото му широко лице бе покрито

със ситни лунички. Той каза нещо на своя напевен език и посочи към лодките, натоварени със сандъци. Това беше достатъчно, за да разберем, че трябва да се хващаме за работа.

Сандъците наистина бяха много тежки. Смит пышкаше под тях и ругаеше японците, но съвсем тихо, да не го чуе никой. Малкото войниче с белите гетри беше го убедило, че самураите не се шегуват. Те намериха работа дори и на стария Арики, който беше само кожа и кости. Като видя, че няма да може да носи сандъци, офицерът го накара да изхвърля водата от лодките.

Следобед от подводниците пристигна един офицер и ни каза на развален английски език, че техният капитан искал да говори с нас. И тъкмо навреме, защото ние наистина изнемогнахме под тежките сандъци и от горещото слънце. Седнахме в една лодка и двама моряци ни откараха на подводницата. Капитанът — нисък, набит здравеняк със загоряло жълтеникаво лице и с изпъкнали скули — ни чакаше на палубата, малко разкрячен, с ръце, кръстосани отзад.

— Протестирам, сър! — припряно заговори Смит, като се задъхваше от умора и горещина. — Вашите войници ме биха! Аз съм член на Камарата на общините, сър! Аз съм поданик на негово величество английския крал!

Капитанът мълчаливо го гледеше със студените си черни очи.

— Вашите войници са невъзпитани, сър! — продължи Смит още по-разпалено. — Те ме биха, а след това ме заставиха да пренасям на гръб сандъци с муниции. Това е унижително, сър! Аз протестирам!

Той млъкна и избърса потта от шията си. По лицето на капитана трепна нещо като усмивка, но очите му си останаха все тъй студени. Той извика подофицера, който беше наблизо, и му каза нещо на японски. Подофицерът кимна с глава на Смит и го поведе към вътрешните помещения на подводницата.

— А вие какъв сте? — обърна се към мене капитанът. — Надявам се, че не сте член на Камарата на общините?

— Не, сър. Аз съм българин.

— Българин? О кей! А вие? — обърна се той към Стерн.

— Аз съм англичанин — студено отвърна Стерн. — Морски капитан.

— На военен кораб?

— Не, на търговски. По-право бях капитан на яхтата на господина, когото току-що отведоха.

— Нима той имаше яхта?

— Да, той имаше яхта.

— Казаха ми, че сте претърпели корабокрушение?

— Да, сър. Яхтата се разби в ония там скали. — Стерн посочи скалите, между които се виждаше палубата на нашата разрушена яхта.

Подофицерът, който беше отвел плантатора, се върна. Капитанът му каза нещо на японски. Подофицерът му отдаде чест и направи знак на Стерн да го последва.

Като останахме сами, капитанът на подводницата отново ме попита:

— Значи, вие сте българин?

— Да, българин — потвърдих аз.

Той ме изслуша мълчаливо, с малко наклонена настрана глава, като човек, който недочува и се старае да долови всяка дума на събеседника си. След това отново ме отрупа с въпроси. Освен пушки имат ли и друго някакво оръжие туземците? Не? Ол райт!^[1] Има ли и други европейци на острова? Не? И никакви войски? А откъде имат пушки туземците? От яхтата? Добре, много добре! А колко жители има на острова? Къде са техните села? Дълбоко в джунглата? И нямат никакви пътища? А добре ли говорят езика на племето? Познавам ли главатаря? Дори много добре? О кей!

Когато отговорих на многобройните му въпроси, той каза пресилено усмихнат:

— Ние сме съюзници с вас. България се присъедини към оста^[2] — известно ли ви е това? Да? О кей! Да отидем да се почерпим, съюзнико... Но преди това да се запознаем. Капитан Сигемицу. А вашето име! Антон? О кей!...

Влязохме в тясната столова на подводницата, осветена само с една електрическа крушка, която процеждаше оскъдна жълтеникава светлина. Малката масичка, до която седнахме, беше завинтена за пода. Столовете също бяха железни и неподвижни. Един шишкав моряк в бяла престилка ни донесе сандвичи от пушена риба и бутилка вино. Сандвичите миришеха на пушек, но виното наистина беше хубаво, с вкуса на френското бордо, но с етикет на Филипинските

острови ... Когато чукнахме чашите, капитанът каза, че главното не е в пиенето, а в чукането — и ние още веднъж се чукнахме.

— Нали сме съюзници — добави той усмихнат. Да, той няма да ме третира като пленник, а като съюзник. И аз трябва да се отнасям към него с доверие, като към съюзник. На нас ни предстои обща работа. Да, да, обща, полезна работа... Какво се иска от мен? Само едно: да се върна на острова и да придумам главатаря на племето да прекрати съпротивата. Всички туземци да се върнат по домовете си и да се отдадат на мирен труд. Това е най-разумното, което диваците могат да направят. Трябва да обясня на главатаря, че всяка съпротива ще бъде безполезна. Все едно, диваците ще бъдат победени и тогава цялото племе заедно с жените и децата ще бъде унищожено до крак. Островът е нужен на Япония. Той ще бъде превърнат във военна морска база. Японците ще прекъснат пътя на американските кораби, които пренасят оръжие за Русия през Персийския залив. След това ще прекъснат пътя и на английските кораби за Индия и Зондските острови. Британският лъв с проскубана грива ще бъде затворен в клетката на неговия малък остров и там ще бъде доубит напълно.

— Аз ви казвам всичко това — заяви капитан Сигемицу, — за да разберете колко важен е за нас сега този остров. Постарайте се да обясните това на племето. Нека всички разберат, че работата е много сериозна и аз няма да се шегувам.

— Добре, ще обясня това на главатаря — казах аз. — А какво става с Русия? Ние бяхме откъснати от света почти цяла година и нищо не знаем.

— Германските войски са в Сталинград — отвърна капитанът.

— А Москва и Ленинград?

Капитанът мрачно каза:

— Когато германците стигнат Урал, Москва и Ленинград сами ще се предадат. — И като се сети, че е казал повече, отколкото трябва да се каже на един „съюзник“, той продължи: — Както виждате, аз съм напълно откровен с вас и не крия, че този малък остров има голямо значение за нашата окончателна победа. Трябва на всяка цена да убедите главатаря да спре съпротивата. Ако е нужно, обещавайте му подкуп. Чел съм някъде, че диваците дават мило и драго само за една проста дрънкулка.

Спомних си дрънкулките на Смит и казах:

— Напротив, туземците са неподкупни. Те са големи патриоти.

— Патриоти? Разсмивате ме, сър... — И той наистина се засмя, като друсаше широките си рамене. Жълтите му зъби неприятно святкаха. После изведнъж стана сериозен и мрачно добави: — Ако не се подчинят, ще ги изстребя до крак. Кажете това на главатаря. аз имам достатъчно войници и оръжие за една сбирщина от две хиляди души.

Чувствах как възмущението се надигаше в мен. Помъчих се да го потисна и попитах:

— А какво мислите да правите с двамата англичани?

— Ах, да... Добре, че ми напомнихте. Вярно ли е, че оня дангалак е член на английската Камара на общините?

— Не зная. Възможно е ... Той е богат индустриалец, има плантации на Кокосовите острови.

— А истина ли е, че другият бил капитан на неговата яхта?

— Истина е.

— Добре! — кисело се усмихна капитанът. — Членът на английската Камара на общините ще чисти клозетите, а на моряка ще дам почетна работа: той ще бели картофи и ще мие съдовете в кухнята. — Като изпи чашата си на един дъх, той неочаквано стана и каза: — И тъй, решено. Сега ще ви дам бележка, с която ще можете свободно да се движите из острова във всяко време на денонощието. Ако стане нужда, моите войници ще ви оказват съдействие. От този момент вие сте под закрилата на японското знаме и войник на царя-слънце. Ако завършите успешно преговорите с главатаря, ще получите награда. Но ако освен това доведете главатаря на подводницата, ще окачите на гърдите си златния медал. Пожелавам ви успех, съюзнико!

Той ми подаде ръка и отиде в кабината си, без дори да ме попита дали съм съгласен да играя ролята на посредник, или не.

[1] Ол райт! — Добре, отлично! ↑

[2] Оста — съюзът между Германия, Италия и Япония през последната световна война се наричаше „оста Рим, Берлин и Токио“. ↑

II

Двама моряци ме откараха на брега. Тук още кипеше работа: японците разковаваха сандъците с патрони, други сглобяваха няколко тежки картечници, чиито триножници бяха потънали дълбоко в пясъка, трети копаеха картечни гнезда на близките височини. По всичко личеше, че японците се страхуваха от нападение и се готвеха за отбрана.

Тук заварих и първожреца — той все още изхвърляше водата от лодките. Като ме видя, изтича при мен и почна да хленчи:

— О, Андо! Кажете на пакегите да ме оставят на мира. Аз съм стар, не мога да работя. Кажете им, че искам да говоря с техния тана...

— Какво ще му говориш?

— Ще му кажа, че съм първожрец. Ако той е умен човек, ще разбере, че мога да му бъда полезен.

— С какво можеш да му бъдеш полезен? — попитах го аз.

— Ще кажа на моите хора да не воюват с пакегите.

— Но те няма да те послушат.

— Ще ме послушат, Андо! Хората от моя род ще ме послушат. Кажете на жълтия тана, че аз ще го осиновя и той ще живее на острова като син на нашето племе. И неговите стрелци ще станат синове на нашето племе. Ако жълтият тана даде коняк и цигарки на Арики...

— Млъкни! — извиках му аз. — Жълтият тана няма нужда от тебе. Той има достатъчно стрелци, за да избие цялото племе.

Тръгнах към селището, но Арики ме хвана за ръката и просто не искаше да ме пусне. Гледаше ме с тесните си миши очички и хленчеше. Той беше отвратителен.

Около нас се събраха десетина моряци, дойде и един офицер, когото виждах за пръв път. Казах му, че съм натоварен от капитана със специална задача, и му подадох бележката. Като я прочете, офицерът застана мирно и ми отдаде чест.

— Мога ли да ви бъда полезен с нещо? — попита ме той на английски.

— Дайте ми този старец — кимнах с глава към Арики. — Той не може да ви върши никаква работа, а на мен ми е нужен.

— Вземете го — махна с ръка офицерът, сякаш отпъждаше досадна муха. — Научил две английски думи и само тях повтаря: „Коняк, цигарки, коняк, цигарки.“ По-скоро да се маха от главата ми. Ние сме свикнали сами да си пием коняка и сами да си пушим цигарите.

През това време Арики беше седнал на пясъка и гледаше ту мене, ту офицера. Казах му да стане и да върви с мен.

— Къде ще ме водиш? — попита ме той.

— При жълтия тана.

— При жълтия тана? Истина ли?

— да.

— А къде е той?

— В селото.

— Не е ли в голямата лодка?

— Не, той е в селото.

— Не лъжеш ли?

— Защо ще те лъжа? Аз отивам при него. Ако искаш, ела и ти, ако не — върви отгрибай водата в лодките.

— О, Андо! Ще дойда, Андо!

И той зацъпука с босите си крака след мене.

Отидохме в селището. Недогорелите колиби още димяха. На мегдана зееше дълбока яма от снаряд. Близо до нея лежеше по гръб убита жена с окървавено лице, а до гърдите ѝ беше се притиснало малко детенце с откъснати крака.

Влязохме в колибата на първожреца. Тя беше непокътната. Рогозките и гърнетата бяха по местата си. Японците нищо не бяха задигнали.

— Вземи „белите листа“ — казах аз на първожреца.

— Защо? — попита ме той, като ме погледна недоверчиво.

— Защото ще ти потрябват. Сега ще отидем при жълтия тана. Жълтият тана ще каже: „Не, тоя човек не е Арики. Арики има «бели листа», а тоя няма.“

Арики ме гледаше с подозрение и се колебаеше. Не го ли лъжа? Не искам ли да му отнема „белите листа“? Те бяха неговата сила, с тях първожрецът заблуждаваше туземците. Ако ги загуби, с какво ще заплашва непослушните?

— Вземи ги и да вървим по-скоро при вожда на пакегите — настойчиво казах аз. — Той ще ти даде коняк и цигарки. Много коняк и много цигарки. Ще ти даде гривни и гердани. Всичко ще ти даде. Вземи „белите листа“ и да вървим.

Аз наистина исках да унищожа „белите листа“, за да отнема от ръцете на първожреца най-силното му оръжие, което всяваше страх у туземците и ги караше безпрекословно да му се подчиняват. Арики подозираше това и се колебаеше. Но като чу, че главатарят на пакегите ще му даде много коняк и много цигари, забрави всичко. Той разбута нара, пхна ръката си под бамбуковите пръти и измъкна оттам дневника на яхтата. Сложи го в една торба и отново тръгнахме.

Стигнахме в селото. Мислех да намеря касетката с дневника на Магелан, за да я отнеса при туземците, и се насочих към колибата на Смит и Стерн, от която бяха останали само купчина пепел и няколко недогорели, овъглени греди, но веднага се отказах от това свое намерение.

Близо до гората десетина войници от морската пехота бяха заели позиция в набързо изкопан окоп. На няколко крачки от окопа, прикрит зад дебело дърво, лежеше млад сержант с готов за стрелба автомат. Щом ни видя, той ни извика нещо и тръгна към нас със ситни крачки. Подадох му бележката на капитана. Сержантът я прочете, като мърдаше дебелиите си устни, огледа подписа, печата и ми я върна. След това отдаде чест, отиде на предишното си място и отново залегна зад дървото. Ние не го интересувахме вече.

— Да вървим! — казах аз на Арики.

— Къде?

— При жълтия тана.

— Нали каза, че е в селото?

— Бил в селото, но тоя жълт дявол ми каза, че отишъл горе на хълма в малката колиба.

Над селото, на върха на един хълм, имаше малка колиба, в която ловците се подслоняваха в лошо време, а понякога и преспиваха в нея, когато замръкваха в джунглата. Целта ми беше да отведа Арики колкото се може по-далеч от японците, а след това вече лесно щях да се справя с него. Тръгнах решително и си мислех: „Какво ще правя, ако откаже да излезе от селото? Пред очите на японците не бих могъл насила да го заставя да върви с мен. Нима планът ми ще пропадне в

последния момент?“ А планът ми беше да отведа Арики в джунглата при племето. Ще ми повярва ли първожрецът и този път, или ще разбере какво му готвя? Обърнах се и видях, че той вървеше подире ми. Бавно и колебливо, но все пак вървеше...

Навлязохме в гората. Пътеката беше стръмна. Изкачвахме се бавно, като се хвацахме за лианите, превързани като въжа за дърветата. Без помощта на тия лиани човек би трябвало да пълзи — толкова беше стръмна пътеката. Освен това дебелите корени на гигантските дървета тук и там препречваха пътя ни и образуваха високи прагове, които също затрудняваха изкачването. Арики се умори и аз трябваше често да го чакам, докато си почиваше.

Когато най-после се изкачихме на хълма, пред погледа ни се откри голяма част от брега и целият залив. Долу се виеше син пушек от недогорелите колиби. Виждаха се и двете подводници — те приличаха на кибритени кутийки, захвърлени в безкрайната шир на океана.

— Ох, да починем! — въздъхна Арики и тежко се отпусна на земята.

Стори ми се, че за един ден той беше остарял с десет години. На лицето му беше изписано страдание. Той притвори очи — същите очи, в които до вчера горяха зли пламъчета. Бях готов да му кажа истината и да го оставя сам да реши да отиде ли при племето, или да се върне при японците. Но като си спомних колко горчивини беше ми причинил — не само на мен, но и на много туземци, — аз си казах: „Не го съжالياвай. Той напълно е заслужил участта, която го очаква. Всяко ненаказано престъпление насърчава престъпника ...“

Отново тръгнахме и след половин час стигнахме до колибата. Тя бе построена до висока скала, от която скачаше малък поток. В течение на векове водата беше издълбала в гранита дълбок вир, в който водата се виеше на въртопи и се пенеше. Наоколо се издигаха високи дървета, чиято сянка падаше над водопада. Тоя красив, притулен кът сякаш бе създаден само за отмора. Човекът, който пръв е дал идеята да бъде построена тук тази малка колиба, положително е бил поет по душа и сърце.

Седнах на края на скалата. Долу под мен водата бучеше и пръскаше хиляди ситни капки, които блестяха на слънцето с всички

цветове на дъгата. Арики се изкачи по стъпалата, издълбани в гранита, и надзърна в колибата.

— Жълтият тана не е тук! — извика той смутен.

Аз мълчах. Първожрецът бързо слезе при мен и пак извика:

— Чуваш ли, Андо? Жълтият тана не е тук! Ти ме излъга!

— Да, излъгах те! — признах аз.

Бях смутен. Не можех да гледам първожреца в очите, макар да смятах, че той напълно заслужаваше участта, която му готвех:

— Какво ще правиш с мен, Андо? — проплака Арики. — Къде ме водиш?

— При тана Боамбо.

— Не, не! — извика Арики отчаян и отстъпи назад. — Искам да ме заведеш при жълтия тана! Ти обеща! Ти ми каза, че жълтият тана ще ми даде много коняк и много цигарки!...

Отвърнах глава от противния старец. Да, той беше непоправим. Дори и сега в него не заговори съвестта. А колко прегрешения тежаха на побелялата му глава! Тоя човек не заслужаваше съжаление и милост...

— Върви с мен, подлец! — извиках му строго и като го хванах здраво под ръка, поведох го по пътеката през високата трева аланг-аланг, която покриваше поляната около колибата.

— Не, не! — задърпа се първожрецът и седна в тревата. — Няма да дойда! Не искам да отивам при Боамбо! Той ще ми отнеме седемте пояса на мъдростта и ще ме прогони в джунглата! Не искам, чуваш ли! Заведи ме при жълтия тана! Шамит каза, че жълтият тана има много коняк и цигарки.

— Върви с мен, нещастнико! Ти измени на своето племе и отиде при неговите врагове. За коняк и цигарки си готов да продадеш рода си и цялото племе! Ставай! Живо!

Като разбра, че не се шегувам, Арики стана и тръгна бавно пред мен с наведена глава. Той приличаше на престъпник, чиито вериги му тежат повече от извършеното престъпление.

— Веднъж ти ми каза, че има добри пакеги — мърмореше той, като пристъпяше едва-едва по утъпканата пътека. — И Шамит ми каза днес: „Пакеги нанай-нанай.“ О, той ме излъга! И ти ме измами! Защо? Арики е стар. Арики е уморен. Арики не може да върви...

Все пак той вървеше, макар и бавно. Навлязохме в гората. Изведнъж ни обгърна полумракът на тропическия лес, сякаш слънцето беше угаснало. Отвсякъде лъхаше прохлада. Наоколо се издигаха дебели и високи дървета, чиито мощни клони, преплетени с гъста мрежа от лиани, образуваха над главите ни непроницаем свод, през който едва проникваше ярката светлина на деня. В тишината на тоя полумрак човек се чувствава самотен и безпомощен.

Неочаквано иззад едно дебело дърво излезе млад туземец и ни препречи пътя с дългото си копие. Цялото му тяло от главата до петите бе намазано със сажди, а лицето, гърбът и гърдите му бяха нашарени с бели черти, които показваха, че племето е във война.

— Стой! — извика младият мъж и насочи копието си към нас. — Къде отивате?

— При тана Боамбо — отговорих аз.

— А къде бяхте?

— При пакегите.

— При жълтите дяволи — поправи ме той.

Младият мъж ни изгледа подозрително и попита:

— И Арики ли беше при тях?

— И той.

— Значи, истина е! — мрачно каза младият туземец. — Всички разправят, че Арики останал при жълтите дяволи...

— Да, той беше при тях — потвърдих аз.

— Ух! — стрелна го с очи туземецът. — Предател! Сега гневът на Дао ще се стовари върху старата ти глава. Да вървим! — И като тръгна пред нас, той ни предупреди: — Внимавайте! Ако видите на пътеката стрела или копие, не го пипайте — то носи смърт. Ако лиана или клон са препречили пътеката, не се докосвайте до тях, защото и те носят смърт. Внимавай, Андо! Виждаш ли тази ирена? — И той ми посочи дългото стъбло на палмата ротанг, което препречваше пътеката на височина около един метър от земята. — Тя е смъртоносна. Внимавай!

Той се наведе ниско и пълзешком мина под лианата, без да я докосне.

По пътеката имаше още много такива смъртоносни препятствия. Всяко от тях бе превързано с тънък канап, прикрит в буйната зеленина. За другия край на канапа бе превързана скрита в зеленината изопната

тетива, на която бе прикрепена отровна стрела. Едно леко докосване до забито в земята копие или до тънка лиана, която е препречила пътеката — и от гората излита отнапред нагласена отровна стрела и се забива в тялото на този, който се е докоснал до копието или до лианата.

„Японците мъчно ще завладеят острова — мислех си аз. — Те превзеха само крайбрежието около залива и селището на туземците, но едва ли ще проникнат във вътрешността, ако всички пътеки са осеяни с тия хитро направени смъртоносни препятствия.“

Пътеката лъкатушеше през непроходимия лес, покрай дънерите на вековни дървета и се спусна в дълбок дол със стръмни брегове и сипеи, подкопани от прииждащите води през време на поройните дъждове. Но сега в тясното корито протичаше само плитка вадичка с кристално бистра вода. Утолихме жаждата си и си починахме, след това се заизкачвахме по отвъдния склон. Той беше много стръмен, а пътеката се простираше право нагоре като по опънат конец и ние трябваше да пълзим и да се хващаме за корените на дърветата или за коловете, набити в земята специално за тази цел. И ако нашият водач не ни показваше кой корен и кой кол е опасен, положително щяхме да станем жертва на някоя отровна стрела.

Арики се задъхваше от умора. Той проклинаше и мен, и Смит, и всички пакеги, макар че самият той си беше виновен за нещастиято, което го сполетя.

III

Най-последно излязохме на една малка равна поляна, обрасла с млада трева и изпъстрена с червени, сини и жълти цветя. Наоколо се издигаха високите дървета на джунглата, чиито върхове се губеха в безоблачното небе. Под сенките, направо върху меката трева, бяха се разположили стотина туземци в най-различни пози и положения: едни седяха кръстат, с ръце на коленете и тихо си приказваха, други лежаха по гръб с ръце под главите си, мечтателно загледи към слънчевото небе, трети лежаха по корем и пушеха. Боамбо беше седнал под едно бананово дърво, заобиколен от десетина възрастни мъже. Между тях беше и Гахар. Всички бяха избягали от куршумите и снарядите на японците, но се чувствуваха спокойни, защото знаеха, че скритите в гората отровни стрели и постове край пътеката ги пазеха от враговете.

Като ме видяха, туземците наскачаха прави и се развикаха:

— Андо! Андо!

— Нашият Андо пристигна!

— Ела при нас, Андо!

Отидох при главатаря. Той ме посрещна със светнал поглед и широка усмивка, зарадван от моето неочаквано появяване.

— Ти си жив, Андо! — възкликна той, като ме потупваше приятелски по гърба. — А аз помислих, че жълтите дяволи са те убили!...

— Жив съм, тана Боамбо — отговорих аз. — Жълтите дяволи ме изпратиха при тебе. Трябва да поговорим... А къде е Амбо?

— Тука съм! — обади се синът на главатаря и като се промъкна между навалищата, дойде и ми стисна ръката над лакътя.

— А Зинга? — попитах го аз.

— Зинга е при другите от нашето село. Там е и майка Щугао.

Той ми обясни, че всички жени, деца и старци, които не могат да мятат копия, отишли навътре в джунглата. Там имало голяма поляна, покрита с високата трева аланг-аланг. Край поляната протичал поток. Жителите на Букту с изключение на стрелците се настанили там на лагер. Всички насядаха под сенките, само Арики остана сам на края на

гората. Той беше закрил лицето си с ръце, сякаш не смееше да погледне хората, които до вчера се бояха от него.

— Откъде се взе това куче? — попита ме Амбо, като посочи с ръка първожреца. В гласа му трептеше омраза. Той не можа да обикне първожреца и след като се ожени за дъщеря му.

Разказах на всички за нашия разговор с първожреца в неговата колиба, как той решил да се предаде на японците, как японците го бяха накарали да изгриба водата от лодките и как искаше да го заведе при „жълтия тана“. Туземците ме изслушаха възмутени от измената на първожреца. Те и по-рано не го обичаха и му се подчиняваха от страх, а сега, когато Арики беше престъпник в техните очи, гневът им избухна с голяма сила. Те бяха готови да се разправят с него, но все пак никой не дигна ръка, всички чакаха да чуят какво ще каже Боамбо.

— Арики се предаде на враговете, опозори племето и седемте пояса на мъдростта! — гневно извика главатарят. — Великият съвет ще избере друг пуирара, а тоя ще го прогоним в джунглата при маймуните. — В джунглата! При маймуните! — обадиха се много гласове.

Възмущението на туземците показваше, че те са решили твърдо да се отърват от омразния първожрец.

— А ти защо отиде при жълтите дяволи? — попита ме Гахар.

— Аз не отидох при тях доброволно. Те ме хванаха, преди да успея да се скрия в джунглата, и ме откараха на голямата лодка при своя главатар.

— Чувате ли? — обърна се Гахар към туземците. — Андо не се предал доброволно на жълтите дяволи. Андо се би заедно с нас против тях. Андо е наш!

— Наш! Наш! — обадиха се много гласове. Попитаха ме за Смит и Стерн. Казах им, че и двамата са пленници на японците.

— А как избяга от жълтите дяволи? — попита ме Гахар.

— Не избягах, Гахар — отговорих аз. — Главатарят на жълтите дяволи сам ме изпрати при вас. Той иска да се предадете без бой.

— Да се предадем без бой! Хе-хо! Тоя жълт тана е голям глупак. Неговите стрелци влязоха в селото ни, но тук те никога няма да дойдат.

— Никога! — потвърдих аз. — Жълтите дяволи са силни, когато стрелят от големите лодки. Те са силни и когато се бият на открито място, защото имат много стрели, които изпускат гръмотевици. Но в

джунглата те са безпомощни. Тук зад всяко дърво ги дебне смъртта. Жълтият тана знае това и иска да ви измами.

— Няма да ни измами! — извика Боамбо. — Ние ще се бием до последния човек, но няма да се предадем на жълтите дяволи. Анге бу!

Той извади лулата си от малката торбичка, която висеше на гърдите му, натъпка я с жълти листа и запуши, за да разсее гнева си.

Като гледах туземците, аз си помислих: „Тия хора обичат свободата и земята си и няма да отстъпят нито пред оръдията, нито пред картечните на японците. Тоя малък, но жилав народ няма да загине, дори и ако бъде победен.“

Боамбо заповяда да смъкнат седемте пояса на мъдростта от кръста на Арики. Амбо сякаш само това чакаше — тичешком отиде при първожреца и му извика силно, за да го чуят всички:

— Стани, куче! Свали седемте пояса на мъдростта! Живо! Ти не си достоен да ги носиш — не!

Първожрецът се надигна тежко, покорно свали поясите от кръста си и ги даде на Амбо. След това отново седна, без да промълви нито дума.

Амбо подаде поясите на баща си. Боамбо препаса единия, втория даде на Гахар, а останалите даде на петима стрелци и им поръча да ги отнесат в петте села на племето и да ги предадат на таутите. Всеки пояс принадлежеше на едно от селата на племето. Когато избрали Арики за пуирара, те му дали поясите и го облекли със своето доверие. Арики бе злоупотребил с това доверие и сега нямаше право да носи поясите. Те ще бъдат предадени на оня, когото Великият съвет на ренгатите и таутите избере за първожрец.

Макар да беше главатар на племето, в мирно време Боамбо нямаше право да отнема поясите на Арики и да го лишава от длъжността му. Това можеше да направи само Великият съвет на ренгатите и таутите. Но сега племето беше във война, правата на главатара бяха по-големи, отколкото в мирно време и той ги използва с една решителност, каквато никога по-рано не бе проявявал. Това можеше да се обясни само с едно: измяната, особено през време на война, се смяташе за най-голямо престъпление. Сега оставаше да се види дали Великият съвет ще се съгласи с решението на Боамбо и дали ще прогони Арики в джунглата.

IV

Сутринта рано петимата ренгати и петимата таути от различните села на племето пристигнаха почти едновременно. Всеки от тях носеше в дясната си ръка снопче сухи пръчки. Боамбо ги посрещна мълчаливо и ги заведе по средата на поляната. Към тях се присъедини и Гахар, който беше таути на Букту. Аз разбрах това едва вчера, когато Боамбо му даде един от поясите на мъдростта. Макар да бе мой приятел, по-рано той никога не беше ми казал, че е таути. Да, Гахар беше много скромен.

Таутите и ренгатите се наредиха в кръг и поставиха сухите пръчки пред себе си. Боамбо застана по средата на кръга и сложи пред краката си сухо подострено колче и малка суха дъска с дупка по средата. По даден знак таутите почнаха да се движат в кръг около главатаря. Когато обиколиха три пъти около него, те се спряха всеки пред своето снопче от сухи пръчки, а Боамбо постла една рогозка и седна върху нея с подгънати крака. Ренгатите и таутите също седнаха. Боамбо взе дървените уреди за добиване на огън, постави подострения край на колчето в дупката и почна да го върти силно със специален уред от дърво и връв, подобен на лък. След силно и продължително търкане стърготините, които бяха се отронили в дупката на сухата дъска, запушиха и се разпалиха. Тогава Боамбо запали дървата пред себе си, а след него ренгатите и таутите запалиха своите дърва. Когато седемте огъня се разгоряха, Боамбо стана и доведе таутите и ренгатите в кръг, както по-рано, само че сега, като минеше край огъня, всеки от тях се завърташе така, че огънят да го огрее от всички страни. Това означаваше, че те съгряват взаимното си разположение, за да решат въпроса дружно. Тази церемония ми беше известна вече, само че през време на нашето осиновяване я ръководеше първожрецът, а сега — главатарят. Както тогава, така и сега таутите и ренгатите обиколиха три пъти огньовете и отново седнаха по местата си. След това Боамбо запали лулата си от своя огън, смукна три пъти дим и го изпусна веднъж към зенита, втория път към земята и третия — към слънцето. Лулата обиколи всички таути и ренгати и отново се върна при Боамбо. Главатарят изтупа неугасналата ѝ пепел в огъня, тури я в малката си

торбичка и стана, а таутите и ренгатите останаха седнали на местата си. Боамбо изгледа всички поред, хвърли поглед и към стрелците, които бяха се събрали в кръг, дигна ръка и започна дълга реч против Арики. Той изложи всичко онова, което бях му разказал: как първожрецът решил да остане при жълтите дяволи от голямата лодка и как ме молел да кажа на главатаря на жълтите дяволи, че той е пуирара и ще заповяда на племето да прекрати борбата, ако жълтият главатар му даде коняк и цигари. С една дума, той обвини Арики в измяна. Накрая се обърна към мен и ме помоли да потвърдя това, което той бе казал. Аз повторих всичко, което бях чул от устата на Арики и което бях видял с очите си. Тогава Боамбо се обърна към Арики.

— Ти остана при жълтите дяволи. Ти опозори своя род и цялото племе. Ти си искал да предадеш племето на нашите врагове. Вярно ли е това?

Арики мълчаливо кимна с глава. Той не можеше да отрече обвиненията.

Боамбо се обърна към таутите и ренгатите и каза:

— Арики наруши дадената дума пред Великия съвет и опозори седемте пояса на мъдростта. Какво наказание да му наложим?

Някой попита какво предлага самият Боамбо.

— Предлагам — отвърна главатарят — да отнемем от Арики седемте пояса на мъдростта и да изберем друг пуирара. Предлагам Арики да бъде изключен от Великия съвет. Но той предаде своя род и трябва да бъде отстранен и от него. Нека иде да живее в джунглата при маймуните или в планината при друго племе Анге бу!

Ренгатите и таутите кимнаха с глави в знак на съгласие. Арики мълчеше с наведена глава. Сега той не приличаше на оня самонадеян, нахален и властолюбив първожрец, който заплашваше туземците с „белите листа“, а по-скоро на човек, влачен от мътен порой — отпаднал, безпомощен и отчаян. Но никой не го съжаляваше.

— Стани! — извика му Боамбо. — Какво ще кажеш?

— Няма какво да кажа — съкрушено отвърна първожрецът.

Боамбо го изгледа сърдито, но в същия миг в погледа му загоря искрата на съжалението и той каза с омекнал глас:

— Махни се от очите ми, не мога да те гледам!

Арики се отмъкна настрана като бито куче.

— А сега да изберем нов пуирара — обърна се Боамбо към ренгатите и таутите. — Кой е най-достоеен между таутите да носи седемте пояса на мъдростта? Кажете, аз слушам!

— Нека тана Боамбо каже! — обади се един от таутите.

— Нана, ще кажа! Аз мисля, че Гахар, син на рода Бантенго и брат на рода Бинторонга е най-достоеен да носи седемте пояса на мъдростта. Съгласни ли сте, комунатуа?

— Съгласни! Съгласни! — в хор отвърнаха таутите и ренгатите.

Тогава Боамбо се обърна към Гахар и го запита:

— Какво ще кажеш Гахар, син на Бантенго и брат на рода Бинторонга? Съгласен ли е да служи вярно на племето занго и обещава ли да пази седемте пояса на мъдростта чисти?

Гахар се смути. Види се, той не бе очаквал такова предложение и сякаш се срамуваше от голямата чест, която му правеше Великият съвет. Като пристъпяше от крак на крак, той стеснително гледаше главатаря с живите си черни очи, сякаш го питаше: „Защо направи това? Нима аз съм най-достойният?“

— Съгласен ли си? — повторно го попита Боамбо.

— Съгласен — тихо отвърна Гахар.

Таутите му подадоха поясите и той ги препаса. С това церемонията свърши. Арики беше наказан. Позорът, който беше лепнал върху челото на рода си и на цялото племе, остана негов личен позор. По-късно узнах, че неговият род го изключил и му отнел правото да се нарича син на племето занго. Арики взел личните си вещи — брадвата, която бях му подарил, копието, лъка, стрелите и една торба с варени батати — и потънал в джунглата...

V

На другия ден след заседанието на Великия съвет реших да се върна на подводницата. Преди това исках да видя Зинга, но не я намерих в лагера на туземците. Тя беше отишла в Калио. Никой не можа да ми каже защо е отишла там. Може би заради неудобствата на лагерния живот? Разбира се, нарът, постлан с рогозка, е по-удобно легло от коравата гола земя, но биваше ли заради това Зинга да излага живота си на опасност? Ако хрумне на японците да дебаркират войски в Калио, тя можеше да пострада. Нейната постъпка бе неблагоприятна. Посъветвах Боамбо да каже на всички жители на Калио веднага да напуснат селото и да се изтеглят в планината. По-добре да търпят несгоди и лишения, отколкото да излагат живота си на опасност. Боамбо веднага извика сина си и го изпрати в Калио.

— Нека всички дойдат в нашия лагер — каза той. — Но стрелците да останат в селото, да го защищават от жълтите дяволи.

Преди да си тръгна, реших да поговоря сериозно и с Гахар. След като беше „разжалван“, заедно със седемте пояса на мъдростта Арики предаде на Гахар и дневника на яхтата. Аз можех да го унищожа още вчера и да избавя племето от тая пакост, наричана от първожреца „бели листа“, но не посмях. За такава дръзка постъпка племето би ми потърсило сметка, а аз не исках да дразня хората, нито пък да споделям участта на Арики. Сега, след като дневникът бе попаднал в ръцете на Гахар, аз се помъчих да го убедя да го изгори и да развее пепелта му по вятъра. Отначало Гахар не се съгласяваше. Той смяташе белите листа за свещени и дори се страхуваше да се докосне до оръфаните корици на дневника. Но кой би могъл да гарантира, че след време и Гахар няма да използва дневника във вреда на туземците? Едва след като му обясних какво представляват от себе си белите листа, Гахар се разколеба. И наистина, може ли да бъде свещено това, което е принадлежало на пакегите? Не и не! Та нали жълтите дяволи — японците, — които Гахар смяташе също за пакеги, избиха много хора, запалиха колибите и прогониха жените и децата в джунглата... Гахар не иска да има нещо, което да му напомня за пакегите. В бъдеще племето няма да допусне на острова нито един пакеги. Разбира се, аз

мога да остана при тях, защото съм добър пакеги. Смит и Стерн също могат да живеят на острова, защото и те са синове на племето, но щом са отишли при жълтите дяволи, нека си стоят при тях. Аз единствен съм останал верен на племето и затова Гахар ме обича повече, отколкото по-рано.

— Послушай ме, изгори белите листа — отново го посъветвах аз. — Те носят беда на племето, повярвай ми.

— Нана, ще ги изгоря — решително каза Гахар. — Ще ги изгоря, бъди спокоен.

Аз наистина бях спокоен, защото знаех, че обещанието на Гахар не е празна дума.

Време беше да се върна на подводницата. Всички ме съветваха да остана при тях, но аз отказах. Докато капитан Сигемицу, когото туземците наричаха тана на жълтите дяволи, ми имаше доверие, аз можех да бъда полезен на племето било като посредник, било по някакъв друг начин.

— Няма ли да те убият жълтите дяволи? — попита ме Боамбо.

Когато му казах, че няма да ме убият, той пак попита:

— Кажи, Андо, враг ли си на жълтите дяволи?

— Да! — казах аз. — Вашите врагове са и мои врагове. Но аз ще се върна на голямата лодка, защото искам да помогна на племето.

Боамбо ме гледаше учуден и замислен. Той не можеше да разбере как може да бъде полезен на племето един човек, който отива при неговите врагове.

— Ако не ми вярваш — казах аз, — готов съм да остана при вас.

— Вярвам ти! — каза Боамбо. — Ти си наш. Ние те обичаме и ти ни обичаш. Прави това, което си намислил, щом то е за наше добро.

Простих се с всички и тръгнах обратно по същата пътека, по която бях дошъл вчера. Пред мене вървеше вчерашният водач. Когато навлязохме дълбоко в гората, казах му да се върне при своите. Аз и без него щях да намеря пътя, защото само една-единствена пътека водеше към залива. Но водачът поклати отрицателно глава и каза:

— Погледни нагоре и виж колко опасно е да вървиш сам из джунглата.

Погледнах към гъстите клони на дърветата, но колкото и да се вирах в тях, не забелязах Никаква опасност. Тогава моят водач подсвирна някак особено и от няколко дървета се чу същото

подсвиркване. Едва тогава разбрах, че между клоните на дърветата имаше скрити стрелци, които чакаха да се появи някой жълт дявол, за да го поразят с отровните си стрели и копия.

Нито един враг не би могъл да се доближи до лагера на туземците. И ако японците все пак се решат да „прочистят“ острова, тежко им и горко! Смъртта ги дебнеше на всяка крачка.

**ТРЕТА ГЛАВА. КАЛИО В ПЛАМЪЦИ. ОТНОВО ПРИ
ТУЗЕМЦИТЕ. ЗИНГА — ПЛЕННИЦА НА ЯПОНЦИТЕ.
ГНЕВЪТ НА КАПИТАН СИГЕМИЦУ. „СЪЮЗНИКЪТ“
СТАВА ПЛЕННИК. РАЗГОВОР СЪС СМИТ И СТЕРН.
ПРИ ЗИНГА В АРЕСТАНТСКАТА КАБИНА**

I

Щом се качих на подводницата, веднага ме заведоха при капитана в малката му кабина. Още с влизането ми той ме запита:

— Ще сложат ли оръжието?

— Не — отвърнах аз. — Те казаха, че ще се бият до последния човек.

Капитанът запали цигара и нервно захвърли недогорялата кибритена клечка, която падна на килима. Той я стъпка с крак.

— Ще ги изтребя! До крак ще ги унищожа! На какво разчитат? На своите стрели и копия? Но това е безумие! Обяснихте ли на техния главатар с какви сили разполагам?

— Обясних му. Той видя силата на оръдията и картечниците. Всички я изпитаха на гърба си и все пак ще бранят острова до последна капка кръв.

— До последна капка кръв! — извика капитанът разярен и жилите на шията му се издуха до посиняване. — Цяла Азия падна на колене пред нас, а тук една шепа диваци ще се бият до последна капка кръв! Това е нечувана дързост! Аз ще ги удавя в собствената им кръв! Казахте ли им това?

— Да.

— Е? Какво казаха те?

— Главатарят предлага...

— Охоо, той предлага условия! — прекъсна ме капитанът.

— Да, той предлага да напуснете острова.

— Само това ли?

— Само това.

— Добре! Аз ще покажа на тоя дивак какво значи японската сила. Ще изгоря селата, ще унищожа всичко и всички!

Той натисна бутончето на писалищната си масичка. В кабинета влезе спретнат матрос в бели като сняг гетри. Удари токовете на лъснатите си обуца и застана мирно.

— Кажете на капитан Ямото да дигне котва. Курс — изток, разстояние от брега — два километра. По десет запалителни снаряда срещу всяко село. Повтори!

Матросът повтори заповедта, отново отдаде чест и излезе. След малко задрънчаха синджири, загракаха машините под нас и подводницата потегли.

Изтръпнах, като си спомних, че първото село, към което отивахме, беше Калио. Само за две минути то ще бъде унищожено и хората избити. И Зинга. Тя е в Калио!...

— Може ли да ви кажа нещо? — обърнах се аз към капитана. Сигурно съм бил много бледен, защото той учудено ме изгледа.

— Кажете!

— Вашата заповед е прибързана.

— Нямам време за губене!

— Не забравяйте, че имате работа с диваци, които не разсъждават като нас, цивилизованите хора.

— Не ме интересуват техните разсъждения!

— Аз познавам техните нрави и обичаи...

— Не ме интересуват техните нрави и обичаи! — ядосано ме прекъсна капитанът. Пепелта от цигарата му се отрони върху лъскавото стъкло на бюрото.

— Да опитаме нещо друго...

— Какво?

— Познавам добре жителите на първото село, което искате да унищожите. Познавам и неговия главатар...

— Стига с тия главатари! — извика капитанът.

— Защо се сърдите? Аз искам да ви помогна.

— Говорете!

— Аз съм сигурен, че ако поговоря с главатаря на селото, той ще се съгласи да се предаде без бой.

— Защо мислите тъй? — Капитанът угаси цигарата си в порцелановата пепелница и седна срещу мен. — Нали главатарят казал, че ще се бият до последна капка кръв? Сега аз ще изцедя капка по капка мръсната им кръв...

— Така каза тана Боамбо, това е вярно. Той е главен вожд на цялото племе. Но освен него във всяко село има ренгати — малки главатарии. Именно малкият главатар на селото, което вие искате да унищожите, е мой близък приятел и дори ми се пада малко роднина.

— Роднина? Вие се подигравате с мен!

— Ни най-малко. По-късно ще ви разкажа как станехме с него роднини. Мисля, че той ще се съгласи да сложи оръжието. Защо да не опитаме?

— Не съм дошъл тук да правя опити! И никакви преговори вече. Аз ще разговарям с техните малки и големи главатарии само с дулата на оръдията и картечниците!

Той стана, станах и аз. Разговорът беше свършен.

Излязох на палубата. Селото се виждаше в далечината. След един час оръдията ще „заговорят“ и Калио ще бъде превърнато в пепелище. Колко невинни жени и деца ще загинат! ... Ще загине и Зинга. Не, не! Аз трябва да предотвратя бедата, но как? Капитанът е неумолим!

Отново отидох при него. Той беше излязъл на палубата и разглеждаше селото през бинокъла си.

— Господин капитан!...

Той се обърна. Бинокълът увисна на гърдите му.

— Аз ви гарантирам, че главатарят на Калио Ще предаде селото заедно с неговите жители без бой. Капитанът мрачно ме попита:

— Гарантирате?

— Да, гарантирам! Познавам го много добре. Ходил съм му на гости. С него сме нещо като побратими. Ще му кажа, че вие ще го наградите...

— О, разбира се! — усмихна се капитанът и жълтите му зъби лъснаха на слънцето.

— Щом той предаде селото, главатарите на другите села ще последват неговия пример. Те са като овцете — с болка проговорих аз, — една щом тръгне, другите сами ще вървят подире й.

— Може би сте прав — промърмори капитанът и като ме изгледа със студените си очи, попита: — Но не разбирам едно: защо толкова много се грижите за диваците? Защо се тревожите за тях?

— Защото... Как да ви обясня? ... Аз искам да ви помогна. Нали сме съюзници? Освен това аз имам годеница, която живее в това село...

— Годеница? Нима тия диваци се годяват?

— Разбира се...

— Добре! — кимна с глава капитанът. — Кажете ми своя план.

Аз нямах никакъв план. Искях да спася жителите на Калио — това беше всичко. Искях да спася Зинга.

— Ще изляза сам на брега — бързо заговорих аз, — ще уговоря главатаря и жителите на селото да се предадат без бой. Ще им обясня какво ги очаква, ако не се съгласят. Те ще ме послушат. Ако се отнесете добре с тях, и другите села ще се откажат от съпротивата.

— Добре! — отново кимна с глава капитанът. — Трябва да пестя снарядите. Давам ви половин час за преговори. Щом чуете сигнала — оръдеен изстрел, — веднага се върнете на подводницата.

Въздъгнах с облекчение. Капитанът отложи с половин час унищожаването на селото — това беше достатъчно за туземците да избягат в джунглата, където никакъв снаряд не би ги засегнал.

Подводницата хвърли котва близо до селото. Моряците спуснаха една гумена лодка и след половин час излязох на брега.

Селото беше пусто. Амбо сигурно бе успял да предупреди туземците и всички са отишли в планината. А може би хората отдалеч са забелязали подводницата и са избягали. Но защо са оставили селото без защита? Къде са стрелците? Ако капитанът разбере, че няма да срещне съпротива, той ще стовари войници на брега и ще изгори всички колиби...

Аз не мислех да се връщам на подводницата. Има ли смисъл да играя и по-нататък ролята на посредник, щом това е безполезно? Капитан Сигемицу искаше да превземе острова, да покори всички племена или да ги унищожи — и нищо не би могло да го отклони от неговата цел. Не можеше да се чака милост от хора, които бяха превърнали света в ад. По това време Германия и Япония бяха в зенита на своята слава — на запад войските на Хитлер бяха стигнали Ламанша, на изток — Волга, на север — Шпицберген, на юг

настъпваха из пустините на Африка, а японците бяха в Китай и подводниците им шареха чак из Индийския океан. Кой би могъл да убеди капитана, че той няма да може да покори едно „диво“ племе?

„Да — рекох си аз, — моята роля на посредник е свършена, време е да отида в планината при Боамбо.“

Трябваше да бързам, защото оръдията скоро щяха да загърмят... И наистина в същия миг се чу оръдеен изстрел — това беше уговореният сигнал да се върна на подводницата. Но вместо към подводницата аз тръгнах към джунглата...

Щом влязох в гората, една стрела профуча край мене и се заби в близкото дърво.

— Не стреляйте, комунатуа! — извиках аз. — Не стреляйте, аз съм вашият лапао!...

От едно дърво скочи млад туземец и извика:

— Комунатуа! Това е нашият пакеги!

От съседните дървета наскачаха и други туземци и ме наобиколиха. Всички бяха намазали лицата си със сажди, а телата си бяха нашарили с бели черти. В косите им стърчаха пера от папагали. Такава беше военната им „униформа“ и тя наистина ги правеше страшни.

— Ти дойде от голямата лодка — каза един туземец, като ме гледаше свирепо. — Ти беше при жълтите дяволи. Ти си наш враг.

Другите стесниха кръга около мен с насочени копия, готови да ме намушат.

— Да, аз бях при жълтите дяволи — потвърдих аз. — А сега отивам при тана Боамбо. Но преди това искам да говоря с вашия ренгати. Заведете ме при него!

Стрелците ме поведоха към брега. Тук аз видях нещо, което капитанът не можеше да види от подводницата дори и през своя бинокъл: из храстите и между скалите бяха се притаили много стрелци и мълчаливо наблюдаваха подводницата, готови за бой. Между тях беше и ренгати. Той ме посрещна студено. Обясних му, че Боамбо ме е изпратил при жълтите дяволи да кажа на техния главатар да се махне оттук със своите големи лодки и да остави племето в покой. Но жълтият главатар е нанай бия — лош човек — и не иска да си отиде. След малко той ще почне да пуска „гръмотевици“ и ще изгори всички колиби.

— Но вие не се плашете — казах аз, като се обърнах към всички.
— Жълтият главатар ще изгори колибите, но вас няма да ви засегне. Залегнете и чакайте. Ако жълтият главатар изпрати стрелците си, посрещнете ги, както трябва.

— О, ние знаем! — каза ренгати.

Сега японецът можеше да изпълни закана си и да превърне селото в пепелище. Какво от това? Туземците ще си направят нови колиби в планината, но няма да коленичат пред него.

Капитанът сигурно си е помислил, че съм станал жертва на „черните диваци“ — както презрително наричаше той туземците, — и може би си представяше как те вече играят около буен огън, на който ще бъда опечен. Той едва ли би допуснал, че мога доброволно да остана при туземците и да се бия заедно с тях против своя „съюзник“.

Половин час след сигналния изстрел оръдията откриха унищожителен огън. Снарядите свиреха над главите ни и с трясък избухваха в селото. Само след няколко минути то вече гореше от всички страни.

Подводницата дигна котва и потегли край брега. По-късно чухме нова канонада — японците обстрелваха съседното крайбрежно село...

II

Колкото и храбро да се биеше, племето не можа да прогони нашествениците от острова. Храбростта никога не е била достатъчна за една победа. Необходими са и силни оръжия, а туземците имаха само десет пушки освен стрелите и копията.

Преди десетки хиляди години човечеството се е хранило с корени, плодове и риба и рядко с месо (защото всички животни, които могат да служат за храна на човека, винаги са били по-пъргави от него, а в много случаи и по-силни). Тогава откритието на лъка и стрелата означавало нова епоха в развитието на човечеството. Със стрелата човекът можел да убие животно от разстояние. Стрелата и копието спасили човечеството от глад и израждане, дори и много по-късно, когато човечеството имало вече железен щит, меч и броня, стрелите и копията все още са били опасни оръжия. С тях древните гърци победили троянците, с тях спартанците защищавали Термопилите. Но сега стрелите и копията не можеха да спасят племето занго от нашествениците. Пред оръдията, пушките, картечниците и бомбите на японците стрелите и копията бяха детска играчка. Известно е, че когато турците воювали с византийците и обсадили Цариград, те имали само едно-единствено оръдие и ако вярваме на историците, стреляли с него само веднъж, но този единствен изстрел решил изхода на битката — византийците предали града. А японците имаха не едно, а четири оръдия...

И все пак те не можаха да превземат острова, нито да сломят съпротивата на племето. Те разрушиха и изгориха крайбрежните села, избиха много хора, но не можаха да навлязат във вътрешността на острова, пък и не смееха, защото знаеха какво ги чака по горските пътеки.

Туземците живееха в непристъпната джунгла също тъй свободно, както и по-рано. Те не бяха свикнали на разкош и не чувствуваха неудобствата на коравото легло. Спяха на рогозки или на суха трева и папрат, а непроходимата джунгла ги пазеше от нашественика. По пътеките, които водеха от брега към новите селища, денонощно бдяха стрелци. Понякога японците се опитваха да проникнат по тия пътеки

във вътрешността на острова, но стрелците бързо ги обръщаха в бягство. При всеки такъв опит японците оставяха по няколко убити и ранени, докато най-после съвсем се отказаха от тия набези. Те бяха господари на океана, но от самия остров владееха само едно малко късче земя и едно село, превърнато от самите тях в пепелище.

И тъкмо до това село, близо до големия залив, те почнаха усилено да строят укрепления. Денем ние ги наблюдавахме от височините, а нощно време най-смелите стрелци се промъкваха тихо до техните окопи и ги нападаха ненадейно, като убиваха или раняваха по няколко моряци. Но и японците, не се оставяха. Понякога излизаха с лодки нощно време на брега до някое полуразрушено село и докато едни се сражаваха със стрелците, които пазеха брега, други претърсваха колибите и когото хванеха в тях, откарваха го да работи на укрепленията. Те не убиваха пленниците защото им трябваша роби. А по-късно прибягнаха и към нова хитрост: подкарваха двама пленени туземци по някоя пътека през джунглата и ги заставяха да обезвредят скритите смъртоносни стрели. Но и тази тяхна хитрост пропадна. Стрелците, скрити по дърветата, избиваха японците и освобождаваха пленените туземци.

Само веднъж трима моряци успяха да проникнат близо до лагера, в който живееше и Зинга. Те минали през джунглата, като си проправяли път с брадви през гъстите лиани, и се скрили близо до потока, от който жените вземаха вода за пиене и готвене. Без да подозира голямата опасност, Зинга отишла за вода. Моряците я хванали и я отвлекли. В лагера чули нейните писъци и няколко стрелци веднага тръгнаха по дирите на японците, но те стреляли срещу тях с автомати и изчезнали в джунглата.

Отвлечането на Зинга хвърли в тревога целия лагер. То показваше, че отделни малки вражески групи можеха да проникнат във вътрешността на джунглата, и туземците веднага взеха мерки това да не се повтори. Поставиха постове около лагера, които денонощно бдяха на смени. Ако японците още веднъж се опитат да наближат лагера, чакаше ги сигурна смърт.

Като узна какво нещастие беше се случило с дъщеря му, Боамбо влезе в малката си колибка и закри лицето си с ръка. Дълго стоя неподвижен и мълчалив. Беше като убит. Влязох при него, но не намерих думи да го утеша. И наистина какво да му кажа? Самият аз

бях съкрушен. Зинга в ръцете на японците! Пленница! Това беше ужасно...

Дойде Амбо. Той също беше узнал за отвличането на сестра му и още от вратата извика:

— Отивам! Набу, прощавай! Аз ще загина, но преди това ще убия поне десетина врагове. Хванах го за ръката:

— Седни, приятелю! Ти няма да спасиш Зинга. Най-много да убиеш един или двама жълти дяволи, но и теб ще те убият.

— Все едно! — извика Амбо. — Аз отивам! Пусни ме! Аз стиснах здраво ръката му.

— Няма да те пусна! — твърдо казах аз. — Твоето копие няма да помогне. Аз ще се опитам да спася Зинга.

Боамбо направи знак на сина си да седне и като се обърна към мен, тихо запита:

— Как ще я спасиш?

— Ще отида при жълтия тана и там ще реша какво да правя.

Боамбо ме погледна с неவிждащи очи и каза:

— Ако дъщерята на жълтия тана попадне в ръцете на нашите стрелци, те ще я пуснат да си отиде. Така кажи на жълтия тана. Кажи му, че ние сме мъже и воюваме с мъже. Позор! — промълви той, като пълнеше лулата си. — Жълтият тана воюва с жени! Той убива деца и старци! Позор!...

— Ще му кажа — обещах аз и излязох от колибата...

III

Близо до селото се натъкнах на японски пост. Показах на моряците пропуска, който ми даваше право да се движа във всяко време на денонощието из целия остров, и те ме поведоха към залива. По пътя срещнах няколко туземци, които носеха на рамене дълга и тежка греда. След тях вървеше моряк с автомат на гърдите. Всички туземци, хванати в плен, строяха укрепления. Японците бързаха да укрепят брега около единствения залив, а след това сигурно щяха да докарат още подводници и бойни кораби, за да прекъснат пътя на англо-американските кораби към Индия и Персийския залив. Но построяването на укрепления не е лесна работа. Трябваша много работници, а японците бяха хванали в плен само десетина туземци. Те приличаха на живи скелети. Тежкия труд от сутрин до вечер изцеждаше и последните им сили. Но още повече им тежеше унижението да работят по принуда на врага. Някои от тях ме познаха. Поздравих ги, но те не ми отговориха.

Качих се на една лодка и потеглих към подводницата. Възмущението като буря се надигаше в мен. Обхванат от безсилен гняв и мъка, аз дори не помислих какво да кажа на капитана и как да оправдая бягството си при туземците.

Капитан Сигемицу не ме очакваше. Той се изненада от моето внезапно появяване, но само за миг, след това очите му отново станаха студени, а лицето му безстрастно и непроницаемо.

— Какво значи това, съюзнико? — запита ме той, като почукваше тихо с молив по бюрото си и ме гледаше враждебно. — Аз мислех, че вашият велик вожд отдавна ви е изял заедно с костите, а вие се връщате здрав и невредим?

Макар в думите му да звучеше ирония, те ми подсказваха как да се оправдая. О, аз ще му разкажа такива страхотии за „свирепите диваци“, че косите му ще настръхнат! Но преди да заговоря, той изведнъж стана и като впи в мен студените си очи, процеди със злоба:

— Изпратих ви да преговаряте с нашите врагове, а вие останахте при тях! Знаете ли как наказваме дезертъорите и предателите?

— Най-напред ме изслушайте — отвърнах аз, — а после мислете за наказанието.

Той отново седна и се намести по-удобно в креслото си:

— Говорете, аз слушам!

Разказах му една колкото невероятна, толкова и страшна история. Щом съм излязъл на брега, „диваците“ ме хванали и ме откарали при своя малък главатар. Като ме видял главатарят изревал като разярен звяр и заповядал жив да ме опекаат на огъня.

— Лъжете! — неочаквано ме прекъсна капитанът. Сега той ме гледаше хитро, с присвити очи и сякаш се усмихваше, защото зъбите му се показаха, но това беше „усмивката“ на тигъра, който дебне жертвата си. Млъкнах смутен. Студена пот изби по челото ми. Избърсах я и потопих поглед към пода. Мислех, че лъжа добре, но капитанът не ми вярваше и това ме смути.

— Когато искахте да отидете на брега, за да уговорите главатара да се предаде без бой, вие ни казахте, че той бил ваш побратим и пръв приятел, нали? — попита ме той. Кимнах с глава, защото това беше истина. Капитанът продължи.

— Казахте дори, че сте му ходили на гости — не помните ли? Тогава вие бяхте сигурен, че той ще се предаде без бой, а сега разправяте, че заповядал да ви опекаат жив на огъня. Не намирате ли противоречие в думите си? Чакам вашия отговор, съюзнико ... Бих искал да зная по-рано ли сте ме лъгали, когато искахте да отидете при своя побратим, или сега?

— Всичко, което съм ви говорил по-рано, е истина — отвърнах аз. — Но и това, което ви казвам сега, не е лъжа. Като ме видя, моят побратим ревна като див звяр срещу мен. Беше страшно разярен, защото ме смяташе за изменник. Той знаеше, че съм избягал от неговото племе и съм дошъл при вас, неговия враг. Чудно ли е след всичко това, че той искаше да постъпи с мен тъй, както се постъпва с предател?

— Какво стана по-нататък? — студено ме попита капитанът.

— Диваците ме вързаха за едно дърво... А когато подводницата се отдалечи, накладоха буен огън, задумкаха с тъпана и извиха лудешки танц...

— Защо накладоха огън? — усъмни се капитанът. — Нали цялото село гореше от нашите снаряди?

— Да — потвърдих аз, — селото гореше, но те смятаха, че този огън е запален от нечиста сила, и затова накладоха свой, свещен огън, получен по първобитен начин от търкането на две сухи дръвчета. И почнаха дивашките си танци. Представете ли си моето положение — вързан за едно дърво, аз очаквах всеки миг да бъда хвърлен в пламъците... О, то беше ужасно! Аз още не мога да дойда на себе си.

— Казвате, че ви вързали за дърво? — отново ме прекъсна капитанът.

— Да, те ме вързаха за едно дърво...

— А пък аз съм чел — каза капитанът, като ме гледаше подозрително, — че диваците връзват жертвата си до огъня и играят около нея.

— Да — потвърдих, — и аз съм чел такова нещо. Но тия диваци ме вързаха далеч от огъня. Нали ви казах, те смятат своя огън за свещен и не искаха да го оскверняват с моята близост...

— Да го осквернят? Не разбирам...

— Ще ви обясня. Аз съм пакеги — бял човек или бял дявол, който осквернява всичко, до което се докосне.

— Но... доколкото си спомням, по-рано ми казахте, че те се отнасяли добре към вас?

— По-рано, когато ме смятаха за свой приятел — да. Но не забравяйте, че сега аз бях техен враг. Те гледаха на мен като на прокажен, вързаха ме далеч от огъня, за да не го оскверня. А после, като се наиграха, отвързаха ме от дървото и ме понесоха на ръце към кладата...

Пот шуртеше по лицето ми. Обърсах я и попитах:

— Мога ли да запуша?

— Разбира се! — Капитанът ми подаде цигари и нетърпеливо ме подкани:

— Продължавайте, аз слушам...

Той наистина ме слушаше напрегнато, облегнат на малкото си бюро.

— Понесоха ме на ръце, за да ме хвърлят на кладата, но в същия миг дотърча един туземец и каза, че жълтите дяволи хванали дъщерята на главния вожд и я откарали на подводницата.

— Жълтите дяволи? Така ли казаха?

— Да, сър, те така ви наричат. Тогава аз им казах:

„Оставете ме жив, аз ще спася дъщерята на главния вожд.“

— Дъщерята на главния вожд? — трепна капитанът, като ме загледа втренчено. — Познавате ли я?

— Познавам я — отвърнах аз.

— Прекрасно, прекрасно!... После какво стана?

— После аз повторно казах на туземците: „Ако ме оставите жив, аз ще помоля жълтия вожд да освободи дъщерята на тана Боамбо.“

— И те ви повярваха и ви освободиха?

— Не, разбира се! Те не ми повярваха и не ме освободиха. Тогава аз им казах да ме откарат при техния главен вожд и те се съгласиха.

— От трън, та на глог! — промърмори капитанът.

— Точно тъй. Щом ме видя, главният вожд се развика:

„Защо сте докарали тук тоя бял дявол? Защо не сте го изяли досега“? А туземците му отговориха: „Тъкмо бяхме наклали вече огън и се готвехме да го опечем, когато научихме, че жълтите дяволи хванали дъщерята на тана Боамбо и я откарали на голямата лодка.“ Главният вожд още повече се разяри и извика: „Да, жълтите дяволи отвлякоха дъщеря ми и аз люто ще им отмъстя! Този ще бъде първата ми жертва — посочи ме той. — Накладете огън и докарайте и другите жълти дяволи. Аз съм гладен като чакал...“

— Чакайте, чакайте! — спря ме капитанът. — Нима те са пленили мои войници?

— Да, те докараха пет ваши войници вързани.

Капитанът се наежи и сви устни.

— После?

— После аз казах на главния вожд: „Ако тана Боамбо остави живи тия петима жълти хора, аз ще спася дъщерята на тана Боамбо.“

„Как? — попита ме главатарят. — Как ще я спасиш?“ „Ще отида при жълтия вожд и ще му кажа, че тана Боамбо ще му предаде живи петимата негови стрелци, ако жълтият вожд освободи дъщерята на тана Боамбо.“ „Не! — каза главатарят. — Жълтите дяволи направиха много злини на моето племе. Те са наши врагове и ние прощаваме на враговете си само след като ги опечем и ги изядем.“ „Нека тана Боамбо помисли добре, преди да ни опече и да ни изяде — казах му аз. — Ако тана Боамбо не ме послуша, тана Боамбо никога вече няма да види дъщеря си.“ Но той не искаше да ме послуша и заповяда да ни хвърлят в огъня. Мене и петимата ваши моряци. Омразата му към нас беше по-

силна от обичта към собствената му дъщеря. Тогава се намеси жената на главатаря. Като всяка майка тя се хвърли в краката на мъжа си, заплака с глас, закърши ръце и почна да го моли... Намесиха се и други жени, роднини на главатаря — нали знаете, женското сърце е помилостиво от сърцето на мъжа, — и главатарят отстъпи. Той заповяда да угасят огъня и ме изпрати да ви кажа, че ако освободите дъщеря му, той ще освободи петимата ваши войници. Ако не, туземците още утре ще опекаат вашите войници и ще ги излапат.

— Така! — каза капитанът и силно затърка дланите си. — Добре, добре! ... Чудесно! Главният вожд е в ръцете ми!

— Той е в джунглата и вие никога няма да го хванете — възразих аз.

— Той сам ще ми дойде на крака...

— Това никога няма да стане!

— Толкова по-зле за него и за дъщеря му! — отвърна капитанът.

— А вашите войници? — попитах го аз. — Не забравяйте, че петима ваши войници...

— Не се грижете за тях — прекъсна ме капитанът и махна небрежно с ръка. — В армията на царя-слънце има ред. Всеки войник, попаднал жив в ръцете на врага, не заслужава да живее. Тия нехранимайковци трябваше да умрат като герои, а не да се предадат живи. Те опетниха и своята, и моята чест. Нека ги изядат диваците — това ще послужи за пример на другите.

„Тоя човек е ужасен! — помислих си аз. — Без сърце, без чувства. Какво да правя?“ Спомних си, че капитанът спомена думата чест. Като се предали живи, неговите войници опетнили своята и неговата чест. Е, добре! И аз имам чест!...

— Аз се заклях пред главния вожд — казах аз, — че дъщеря му ще бъде освободена, и само тогава той се съгласи да остави живи и вашите войници, и мен. Ако не я освободите, главният вожд ще каже: „Белият варварин ме излъга. Той е безчестен. Всички бели и жълти варвари са хора без чест ...“

— Вие ме размивате, ха-ха! — каза капитанът и наистина се изсмя язвително. — Нима не ви е безразлично какво ще помисли за вас тоя дивак?

— Никак не ми е безразлично. Моето понятие за чест...

— Останете си с вашето понятие — прекъсна ме капитан Сигемицу, — а дъщерята на главния вожд ще остане моя пленница. Или баща ѝ ще капитулира, или...

— Или какво? — изтръпнах аз.

— Много искате да знаете, съюзнико! — строго каза капитанът и стана.

Разговорът беше свършен. Зинга оставаше негова пленница, а аз негов „съюзник“. Това беше унижително. Аз му казах:

— Господин капитан, трябва да освободите тази девойка!

— Трябва? — обърна се той и ме изгледа през рамо.

— Да, трябва! — Гласът ми прозвуча дръзко.

— Защо?

— Защото тя е моя годеница!

Той се обърна с лице към мене и като се усмихна пресилено, каза:

— Не ви вярвам, съюзнико. Аз зная, че диваците не се годяват и не се женят. Тия неща у тях стават просто.

— Те се годяват и се женят също тъй, както ние — възразих аз. — И държат за своята чест много повече, отколкото някои цивилизовани хора.

Капитанът свирна с уста от учудване, после каза:

— Не говорете глупости, съюзнико. Тази девойка е моя пленница и аз ще постъпя с нея тъй, както намеря за добре. На първо време ще я фотографирам и ще я поставя в албума си за спомен. Аз имам албум с фотографии на момичета от различни страни: китайки, монголки, малайки, дори и

418

негърки. Една истинска дивачка между тях — това ще бъде Оригиналното, нали?

— Вие няма да направите това! — извиках аз възмутен.

— А кой ще ме спре, съюзнико?

— Моята чест и вашата съвест.

— Вашата чест! — Той кисело се усмихна. — Нека говорим откровено. Аз признавам само една чест — честта на бойното поле, — и само една съвест — Япония и царя-слънце. Аз дойдох тук да завзема острова и да го превърна във военна база. Всеки, който пречи на моята цел, ще бъде унищожен безпощадно. Разбрахте ли, съюзнико? Тук

няма място за романтика. Тази девойка е дъщеря на техния главен вожд, а той е мой враг.

— Но тя е моя годеница, а аз съм ваш съюзник!...

— Съюзник? Е, добре! Тогава знайте, че ние не делим със своите съюзници рибата, която е попаднала в мрежата ни. И ви предупреждавам да си свивате опашката, защото аз не се церемоня.

Той натисна бутончето на бюрото си. Ординарецът влезе и отдаде чест.

— Заведете това момче в кухнята! — заповяда му капитанът.

— Какво значи това? — попитах го аз.

— Нима не разбирате? Досега бяхте мой съюзник, отсега нататък сте мой пленник.

— Но това не е честно!

— Стига! — тропна с крак капитанът и устата му се изкриви от гняв. — Пуснах ви под одъра, а вие се качихте на главата ми! Марш оттук!

Ординарецът ме изтласка навън и ме подкара към кухнята.

IV

Всичко беше ясно. Докато капитанът смяташе, че ще подмами племето с преговори, аз му бях нужен и той ме третираше като „съюзник“. След като разбра, че преговорите са безполезни и аз не съм му нужен вече, той ме направи свой пленник и ме изпрати в кухнята на „почетна“ работа, както и Стерн.

Със Стерн чистехме и режехме лук и картофи, миехме казаните, чиниите, тенджерите, тиганите и чашите, изхвърляхме помията, метяхме и миехме пода, от сутрин до вечер не се спирахме. Но работата не ни тежеше толкова, колкото грубите обноски на старшия готвач Ясуда. Веднъж той ни ругаеше, дето сме нарязали картофите на едри късове, друг път, дето сме ги нарязали ситно. Следобед, когато почиваше, той ни заставяше да дежурим до леглото му и да го пазим от мухите. Той ни третираше също тъй, както някога китайските мандарини са третирали своите роби.

Стерн и по-рано не обичаше корабните готвачи и не ги смяташе за истински моряци, а сега към Ясуда изпитваше двойна омраза. Защото Ясуда беше не само готвач, но и наш мъчител. Но Стерн беше закалил волята си в много морски бури и мълчаливо, със стиснати зъби понасяше грубостите на готвача. Веднъж той ми каза:

— Ако всички японци са като тоя гад и като капитан Сигемицу, японската нация трябва да бъде изтрита от лицето на земята.

— Национата не е виновна, Стерн — отвърнах аз. — Японците са добър народ.

— Ти си идеалист — упрекна ме Стерн. — Прекалено много вярваш в доброто и в хората.

— Аз вярвам в народа.

— А нима Ясуда и другите като него не са народът?

— Не, те са мърша в стадото...

— Тогава в японското стадо има прекалено много мърша — каза Стерн.

Той не скриваше омразата си към японците и минаваше край тях, без да ги поздрави, а когато получаваше ритник от някой офицер или

подофицер, задето не му свалил шапка, Стерн дори не се обръщаше да погледне злодея.

Той ми каза, че видял Зинга само веднъж, когато я докарали на подводницата, и нищо не знаеше за нейната участ. Предполагаше да е затворена в кабината на капитана, но аз знаех, че тя не беше там. „Къде е Зинга и как да ѝ помогна? — питах се аз. — Поне да можех да я видя, да поговоря с нея, да я успокоя!“...

Веднъж, когато пренасях от склада тежък сандък с макарони, срещнах Смит в тесния коридор на подводницата, който водеше за кухнята. Той беше много отслабнал. Лицето му беше бледо, посърнало, с хлътнали бузи, брадясало, очите му горяха като от треска, ризата му беше скъсана и от раменете му висяха парцали, а късите му гащета бяха покрити с петна от червена и синя боя — види се, бяха го карали да боядисва нещо на подводницата.

— И вас ли сполетя нашата участ? — изненада се той, като ме видя с товар на гърба. — Нали бяхте съюзник на тия свини?

— Победителите нямат нужда от съюзници — отвърнах аз.

— Лошо, много лошо! — въздъхна Смит. — Ако тия разбойници завладеят Азия, а Хитлер — Европа, тежко и горко на Азия и на Европа.

— Европа не свършва до Ламанш, нито до Сталинград — успокоих го аз, — а Азия не е от Шанхай до Кантон, нито дори до Тамбукту. Германците са бити при Москва и Ленинград...

— Истина ли? Кой ти каза?

— Капитанът на подводницата.

— Нима той ви призна това?

— Той призна, че Москва и Ленинград са в руски ръце.

— О, аз ще се моля ден и нощ на руския бог! — възкликна Смит. — Заради тоя Сигемицу намразих всички японци!

— Защо не го подкупите? — попитах аз.

— Ас какво? Касетката със скъпоценностите остана в пепелището на колибата.

Казват, че нещастieto сближава хората. Много право! Ето ние със Смит си съчувствувахме и не таяхме вече никаква омраза един към друг. Нещо повече, той дори почна да се моли на руския бог.

В другия край на коридора се мярна ординарецът на капитана и изчезна някъде. Трябваше да се разделим със Смит.

— Знаете ли къде е Зинга? — попитах го аз тихо.

— В арестантската кабина под това стълбище. Първата врата надясно...

Той ми посочи вратата и отмина. Отнесох сандъка в кухнята, измъкнах се, без да ме забележи готвачът, и забързах към стълбището. Там нямаше никого. Отворих „шпионката“ на арестантската кабина и погледнах вътре. Да, Зинга беше тук. Тя седеше свита в ъгъла и мълчаливо наблюдаваше „шпионката“.

— Зинга! — тихо пошепнах аз. Тя скочи и изтича до вратата.

— Андо, ти ли си? Спаси ме, Андо! Спаси ме!

— Ще се опитам...

— Аз ще умра тук, Андо!

— Потърпи още малко. Тази нощ ще се опитам да отворя вратата...

Чух стъпки над главата си — някой слизаше по желязното стълбище.

— Нощес пак ще дойда — казах аз и бързо се отдалечих от килията.

Смит ме чакаше в края на коридора.

— Какво искат от момичето? — възмущаваше се той. — Защо са го докарали тук? Това не са хора — не!

— Откога променихте мнението си? — попитах го аз. По-рано вие предпочитяхте пленничеството пред свободата, която имахте на острова.

— Не ми напомняйте това, сър... Аз не познавах японците.

От кухнята долетя кресливият глас на готвача и Смит забърза нататък.

Малко по-късно ординарецът на Сигемицу изтича в кухнята запъхтян и почна да бърбори нещо на японски, като ме гледаше стреснато. Той изговори само една дума на разбран език — капитане — и тя беше достатъчна да разбере, че капитанът ме вика. Тръгнах след пъргавия и спретнат ординарец и си мислех: „Защо ме вика капитан Сигемицу? За какво съм му потрябвал? За нови преговори с туземците и дума не можеше да става. Тогава — защо? Може би е решил да освободи Зинга, за да спечели сърцето на нейния баща? Не, това не може да бъде. На капитан Сигемицу бе нужен самият главатар или главата му, а не сърцето и приятелството му.“

Ординарецът почука на вратата на кабината. Капитанът отвори и ме посрещна ухилен.

— Чия е тая касетка? — попита ме той. Едва тогава забелязах на пода касетката на Смит — опушена и обгорена от огъня, но напълно здрава.

— Моите войници я намерили в едно пепелище в селото. Ваша ли е?

— Не.

— А чия е? — втренчи се в мене капитанът. — Може би е на Смит?

— Не зная.

Капитанът изпрати ординареца за Смит. След малко той дойде бледен, отслабнал, изнемощял...

— Ваша ли е? — попита го капитанът и му посочи касетката.

Смит трепна и пребледня още повече.

— Ясно! — каза Сигемицу. — Дайте ми ключа! Смит помълча малко, след това заяви рязко:

— Няма да ви го дам!

Капитанът извика ординареца и го накара да пребърка джобовете на плантатора. След малко той подаде на капитана ключето от касетката.

— О'кей! — радостно извика капитанът и ни каза да си отиваме.

— Тоя мародер ме ограби посред бял ден! — възмущаваше се Смит, когато отивахме към кухнята. — Това не е офицер! Тоя капитан е истинско чудовище!

**ЧЕТВЪРТА ГЛАВА. ВНЕЗАПНО НАПАДЕНИЕ.
СМЪРТТА НА КАПИТАН СИГЕМИЦУ. ПОД ЗНАМЕТО
НА „СВОБОДАТА“ И „ДЕМОКРАЦИЯТА“. СРЕЩА С
АМЕРИКАНСКИЯ КОНТРААДМИРАЛ. ОТНОВО
ВЛИЗАМ В РОЛЯТА НА ПОСРЕДНИК. СРЕЩА ДО
СКАЛАТА НА ВЕТРОВЕТЕ. ЗИНГА ОТИВА ПРИ
СВОИТЕ**

I

Рано на другата сутрин, когато всички още спяха, наблизко се чу оглушителен трясък, подът, на който спях, се разтърси и подводницата почна да се люшка като през време на силна буря. По палубата се чува викове, тропот на ботуши, къси команди. Още сънени, моряците бързаха да заемат местата си при двете оръдия, а капитан Сигемицу — бос, с разкопчана куртка, гологлав — насочи бинокъла на запад, където се виждаха два бойни кораба. Чу се нов гърмеж и след миг близо до подводницата избухна втори снаряд, огромен стълб вода изригна като вулкан и заля палубата. Капитанът изтича при оръдията, сам нагласи мерника на едното и даде команда. Двете дула блъвнаха огън, силен гръм проглуши ушите ми, а след малко до далечните кораби се издигнаха два водни стълба. Тогава около подводницата заваляха снаряди като град, пръскаха се с трясък, железни парчета свистяха и с тъп звук се удряха в корпуса, водата наоколо закипя и високи вълни залюшкаха подводницата. Капитан Сигемицу крещеше нещо на моряците, но трясъкът на снарядите и гърмежите на оръдията заглушаваха гласа му. Сега той изглеждаше съвсем мъничък, като безпомощно хлапе.

Изведнъж подводницата подскочи, сякаш тласната от гигантска сила, полегна на левия си борд и бавно почна да потъва. Долу в помещенията се чуваше силен шум, сякаш там беше нахлула буйна река. На палубата настъпи истинска паника. Моряците оставиха

оръдията и хукнаха към гумени лодки, а капитанът тичаше след тях с пистолет в ръка и крещеше нещо на японски. В тоя момент парче от снаряд го удари в гърдите и той падна по очи на палубата.

Моряците спуснаха гумени лодки и се втурнаха към трапа да се спасяват.

Аз се спуснах по желязната стълба в тесния коридор. Той беше залят с вода, която стигаше коленете ми. Изтичах в кухнята. Там нямаше никого. Грабнах секирата, с която готвачът разсичаше месото, и хукнах обратно по наводнения коридор към килията, където беше затворена Зинга. С няколко удара разбих вратата и влязох.

Като ме видя, Зинга се хвърли към мен:

— Андо! Загиваме! Андо!

— Да бягаме! — извиках аз и я поведох за ръката, Изтичахме на палубата. Японците бяха успели вече да се качат в лодките и бързо гребяха към брега. Надвесен над борда, Смит отчаяно им махаше с ръка и ги молеше да го вземат в някоя лодка, но никой не му обръщаше внимание. Подводницата беше потънала вече до половината. Още няколко минути, и тя щеше да отиде на дъното заедно с нас. Трябваше да бързаме. Изведнъж си спомних за дневника на Магелан. Той сигурно беше в кабината на капитан Сигемицу. Да отида да го търся? По дяволите! След няколко минути той ще отиде на морското дъно заедно с подводницата. Жалко наистина ... Но нямаше какво да се прави. Животът ми беше по-мил от дневника на Магелан.

От кубрика се показва Стерн със спасителен пояс на кръста. Като ни видя, той извика тревожно:

— Вие сте тук, а аз ви търсих навсякъде! Да бягаме! Да се спасяваме!

Двата бойни кораба бяха ни приближили доста и ние ясно виждахме техните знамена.

— Американски! — извика Смит. — Ето те пуцат лодки! Сега ще дойдат да ни спасят! — И като замаха с ръце към американските моряци, силно извика: — Насам! Насам! — После се обърна към нас и каза задъхан от радост: — Видяхте ли? Не са като японците. Истински рицари! Сега ще дойдат да ни спасят!

Но лодките направиха полукръг около корабите и се насочиха към брега подир японските моряци.

Нашата подводница потъваше бързо. Дупката от снаряда беше доста голяма и ние чувахме как водата шумеше и клокочеше в помещенията под палубата. Смит отново се отчая. Оказа се, че той не знае да плува добре, а до брега имаше най-малко два километра. Само изкусен плувец би преплувал такова разстояние. При това вълните бяха доста големи. Стерн нагласи спасителния пояс на кръста на плантатора, но той и с него не се решаваше да скочи във водата.

— Ще се удавя, Стерн! — дърпаше се Смит. Стерн насила го бутна във водата и скочи след него без спасителен пояс. Смит усърдно цапаше с ръце и с крака (а тъкмо това не трябваше да прави!) и затова с мъка се задържаше над водата. Стерн му помагаше и двамата заплуваха бавно към брега. И ние със Зинга се хвърлихме във водата и заплувахме след тях. На подводницата остана само един човек — капитан Сигемицу. Той беше се проснал на палубата по очи, сякаш за да не гледа как войниците на царя-слънце бягаха с лодките, обезумели от страх.

Смит ни създаде големи грижи. Ние му помагахме със Стерн, насърчавахме го и той наистина правеше големи усилия да плува, но никак не му спореше. Преди да стигнем до брега, там се завърза кратка, но ожесточена престрелка между японските и американските моряци. Ние чувахме пукота на автоматите и трясъка на снарядите, сетне видяхме как японците дигнаха бяло знаме и гърмежите утихнаха. От „нашата“ подводница нямаше никаква следа, тя беше потънала, а другата японска подводница се предаде — на нея се развяваше бяло знаме.

Едва след прекратяването на канонадата при нас се приближи малка американска моторница с един офицер и двама моряци. Макар да бяхме наближили брега, ние се качихме в лодката. Смит се хвърли към офицера и заговори припряно, задъхан от умора:

— Благодаря ви, сър! Вие ми спасихте живота! Никога няма да забравя това! Дайте ми адреса си, аз ще ви възнаградя. Аз съм англичанин, член на Камарата на общините, носител на Жартиерата...

— Аз изпълних своя дълг, нищо повече — отвърна офицерът.

Той изглеждаше скромнен и честен младеж, със сини очи, които гледаха бодро и весело, макар ехото от канонадата още да бучеше в ушите ни.

— Откарайте ни при вашия началник — помоли го Смит. — Аз искам да говоря с него.

Младият офицер кимна с глава и моторницата се насочи към командния кораб.

II

След няколко минути ние вече се изкачвахме по трапа на американския боен кораб. Тук младият офицер ни разпита набързо как сме попаднали на острова, след това изчезна някъде и когато се върна, тържествено ни съобщи, че самият контраадмирал пожелал да говори с нас. Той ни поведе към помещенията на кораба, а Зинга остана на палубата под любопитните погледи на моряците.

Контраадмиралът чакаше в салона на кораба. Той беше висок, слаб, с прошарени коси, с гладко избръснато лице, спретнат и чист като момиче. Офицерът сигурно беше му докладвал вече за члена на Камарата на общините, защото, щом влязохме, контраадмиралът подаде ръка на Смит, а на нас само кимна с глава. След това той седна на мекото канапе, кръстоса дългите си крака и посочи на плантатора мястото до себе си, а нас с капитана ни покани да седнем на съседното канапе.

Отначало той разговаряше само със Смит. Плантаторът още веднъж повтори за себе си всичко, което бе казал вече на младия офицер. След това каза по няколко думи и за нас със Стерн. Контраадмиралът го изслуша мълчаливо, загледан в цигарата си.

— А с каква войска разполагат туземците? — неочаквано попита той.

— Не зная — отвърна Смит.

— А оръжие имат ли?

— Имат десет пушки — каза Смит, като ме погледна някак особено.

— Само десет пушки? А какъв е техният военачалник?

Смит се намръщи:

— Упорит човек. Той създаде доста неприятности на японците. И то само с десет пушки и със своите стрели и копия — просто да се чуди човек! ... Впрочем стрелите им са отровни, това трябва да се има предвид...

— Все пак вие не ми казахте, колко стрелци имат? — попита го контраадмиралът.

Смит наведе глава. Той се чувствуваше неудобно.

— Не зная — отвърна той. — Това само мистър Антон може да ви каже. Аз малко познавам племето и не можах да науча езика му. Същото нещо мога да кажа и за моя капитан. Нали, Стерн? Вие се интересувате само от лов на фазани. А мистър Антон познава добре туземците. Той е ходил и в други села на острова и може да ви каже всичко, което ви интересува. При това той е приятел на главатаря и има голямо влияние над него.

Едва сега контраадмиралът ме погледна — за пръв път — и когато погледите ни се срещнаха, той каза:

— Вашата страна е във война с нашата страна. Вашето правителство прояви нечувана дързост, като обяви война на Съединените щати и на Англия! Какво ще кажете на това?

— Какво мога да кажа? — свих рамене аз. — Истината не може да се отрече. Нашата страна е окупирана от Германия. Кобургът я продаде на Хитлер, а Хитлер си постави правителство, каквото му трябваше. Но нашият народ е против натрапниците и се бори срещу тях. Аз също бях замесен в тази борба и трябваше да спасявам живота си с бягство...

Контраадмиралът кимна с глава и Притвори очи. Изглежда, че беше доволен от моя отговор. Като помисли малко, той каза:

— В такъв случай, ако нямате нищо против, аз ще ви смятам за съюзник на нашата страна.

Думата „съюзник“ ме накара да потрепна. Откровено казах на контраадмирала, че и японският капитан най-напред ме наричаше „съюзник“, а после ме изпрати в кухнята на „почетна“ работа — да беля картофи.

— Защо? — попита ме той.

— Защото не изпълних задълженията си на съюзник. Капитанът искаше да накарам главатаря на племето да сложи оръжието, а аз го посъветвах да продължи съпротивата.

— Защо? — някак особено ме погледна контраадмиралът.

— Защото смятах, че победата на японците означава робство за племето. Освен това капитанът ми каза, че неговата цел била да превърне острова във военна база и оттук да напада американските кораби, които пренасят оръжие за Съветския съюз. Това още повече ме задължаваше да преча на японците.

— Правилно! — одобрително кимна с глава контраадмиралът. — А как бихте постъпили, ако ви изпратя при главатаря?

— Зависи от това, какви намерения имате по отношение на племето...

— Ние сме потомци на Линколн и Гладстон — тържествено заяви контраадмиралът. — На моите кораби се развява знамето на свободата и демокрацията. Вие трябва да обясните това на племето и на неговия главатар. Преди да дойда тук, аз изминах стотици мили по следите на две германски подводници; Те бяха четири и се укриваха в залива на Ангра Пекен: Две унищожих там, а двете се изскубнаха под носа на английските оръдия на Хуановите острови.^[1] Сър — обърна се той към плантатора, — право да ви кажа, никак не съм доволен от коменданта на английската крепост.

— За коя крепост става дума? — не разбра Смит.

— Нали ви казах за крепостта на Хуановите острови. Те се намират точно срещу входа на залива Ангра Пекен. Германските подводници избягаха край самата крепост, но вашият комендант не изстреля нито един снаряд срещу тях.

— Как е възможно! — искрено се учуди Смит.

Контраадмиралът продължи:

— Аз изпратих по своя адютант протест до коменданта. И знаете ли какво му отговорил той? Казал, че имал нареждане да не тревожи германската база в Ангра Пекен.

— Нареждане? От кого?

— От вашето правителство — отвърна контраадмиралът. Смит се надигна от креслото и отново седна. Той се чувствуваше неудобно.

— Аз мислех, че нашите кораби отдавна са завзели Ангра Пекен — промълви тихо той. — Мислех, че германската колония в Африка отдавна не е вече германска.

— Тя си е германска — потвърди контраадмиралът — и най-чудното е, че германските подводници влизат и излизат от залива с мълчаливото съгласие на английския комендант.

— Но това е предателство, сър! — възкликна Смит. — Вие трябва да уведомите нашето правителство...

— Правителството на Англия знае всичко — каза контраадмиралът. — Аз уведомих нашето министерство и то направи постъпки лично пред Чърчил, но и след това положението не се

промени. Комендантът и досега не е сменен, а неговите оръдия продължават да мълчат. Ангра Пекен си остава германска база, макар че всеки момент може да бъде английска, и то без особени жертви и усилия.

Аз си спомних историята на Ангра Пекен. Преди повече от шестдесет години германският търговец Линдерец закупил от туземците земи край залива на Ангра Пекен за двеста пушки и две хиляди марки. Тия земи послужили като опорна точка на германската колониална политика. Само след няколко години Германия владеела вече всички земи далеч на север от Ангра Пекен и цялото крайбрежие чак до река Оран. Една част от местното население било покорено, друга част — унищожено. На неговите кости германската империя създавала своята колония — Германска Югозападна Африка. Чак тогава англичаните разбрали какви богатства са проспали. Те побързали да завземат пустинните острови срещу Ангра Пекен и издигнали там крепост. И ето сега германските подводници свободно влизали и излизали от залива на Ангра Пекен под дулата на английските оръдия, без да срещат съпротива. Това наистина беше чудно.

— Това, което става в Ангра Пекен^[2], е мистерия — каза контраадмиралът. — Но един ден тя ще бъде разкрита и историята ще осъди виновните. Впрочем стига по този въпрос ... — И като се обърна към мен, той продължи: — Все пак вие не ми отговорихте, съгласни ли сте да преговаряте с главатаря на племето от мое име?

— Да, сър.

— Благодаря. Ще можете ли да отидете при него веднага?

— Да, сър.

— Благодаря. Кажете му, че племето спокойно може да се завърне в своите жилища. Аз гарантирам живота и имота на туземците. Нали ме разбирате?

— Много добре, сър.

— Кажете му още, че искам да говоря лично с него и го каня на кораба като гост.

— Той едва ли ще дойде.

— Защо?

— Ще се страхува.

— Ще се страхува? След като му дам дума, че ще бъде мой гост?

— Да.

— Толкова ли са недоверчиви тия диваци?

— Напротив, те бяха много доверчиви, но след като японците ги нападнаха...

— Разбирам — прекъсна ме контраадмиралът. — Но вие обяснете на главатаря, че японците са и наши врагове. Кажете му, че аз ги победих и сега те са мои пленници. Кажете му още, че аз освободих острова от японските нашественици и всички туземци са под покровителството на американското знаме, на което е написано „Свобода и демокрация“. Нали ме разбирате?

— Разбирам ви, сър, но главатарят няма да ви разбере. Той не би могъл да направи разлика между японския фашизъм и американската демокрация.

— Нима е толкова прост?

— Не че е прост ... Напротив, той е природно умен човек. Но тук няма политическо общество и думи като фашизъм, демокрация са непонятни на племето. В техния език няма такива думи. В преценката си за хората те боравят само с две понятия: добър човек и лош човек.

— Прекрасно! — възкликна контраадмиралът. — Кажете на главатаря, че аз съм добър човек, негов приятел и покровител. Той ще разбере това, нали?

— Да, той ще разбере това, но дали ще повярва?

— Защо не? — попита контраадмиралът с малко стреснат глас.

— Защото племето твърде много пострада от японците...

— Пак тия японци! — намръщи се контраадмиралът. Нали ви казах, обяснете на главатаря, че ние сме врагове на японците и ще ги бием навсякъде, където ги намерим. Ние ще защитаваме племето от всички и всякакви врагове. Ще бъдем негови покровители — нали разбирате...

— Разбирам, сър. Но ако главатарят каже, че няма нужда от покровители?

— Той не може да каже това! — повиши тон контраадмиралът. — Аз намерих острова окупиран от японците и го освободих. Приканвам всички жители да се завърнат по домовете си и да се заемат с мирен труд. И ако японците отново се опитат да нападнат острова, ще имат работа с мен. Обяснете на главатаря, че за неговото племе е хиляди пъти по-добре да стане съюзник на Съединените американски щати, отколкото роб на японците. Кажете му, че моето правителство

ще склучи с него договор за защита и помощ. Вярвам, че той ще остане много доволен от това предложение. И тъй, да не губим време. Кога бихте могли да се срещнете с него?

— Още днес.

— Нима той е толкова близо?

— Да, той не е много далеч оттук. Контраадмиралът притвори клепките си, помълча малко и каза:

— Добре ... Не забравяйте да го поканите на кораба. Аз искам да говоря с него лично.

— Разбрано, сър — учтиво казах аз, като станах... — Ще предам на главатаря всичко, което ми казахте. Но ... позволете да ви помоля нещо. Разрешете да отведа дъщеря му...

— Чия дъщеря? — стреснато попита контраадмиралът.

— Дъщерята на главатаря. Тя беше пленница на японците и дойде с нас на вашия кораб. Сега чака горе на палубата...

— Как може! — извика контраадмиралът и като се обърна към адютанта, който стоеше прав до вратата, строго попита: — Защо не сте ми казали това, Чарли? Дъщерята на главатаря! Веднага я доведете!

Адютантът изхвъркна от салона и след малко се върна заедно със Зинга. Тя влезе страхливо, като се оглеждаше на всички страни. В очите ѝ се четеше уплаха и недоумение. Още в моторницата аз успях да ѝ обясня, че жълтите дяволи са победени от пакегите. Тя разбра също и това, че корабът, на който отивахме, е на победителите, и когато се изкачвахме на палубата, тя ме попита дали пакегите са по-добри от жълтите дяволи, или и те ще я затворят като тях в някоя тъмна дупка. Аз я успокоих. Казах ѝ, че пакегите сигурно ще я освободят и тя ще си отиде при своите. Сега тя стоеше пред контраадмирала и неловко пристъпяше от крак на крак.

Контраадмиралът стана и като се приближи до нея, каза с лек поклон:

— Поздравявам ви със свободата, мис ... Моля да се чувствувате на моя кораб като у дома си. Преведете ѝ това, сър — обърна се той към мен.

Аз казах на Зинга:

— Този мъж е калиман билия — голям човек, тана на пакегите. Той казва, че неговата голяма лодка е твоя и всичко в нея е твое.

— Искам да си отида у дома — тихо промълви Зинга. Съобщих на контраадмирала нейното желание. Той притвори очи и каза:

— О, това е най-лесното нещо! Но обичаят на гостоприемството не ми позволява да я пусна веднага. Преди да си отиде, тя трябва да се нахрани и да си почине. Ще наредя да ѝ дадат отделна кабина.

— Защо се затруднявате, сър? — казах аз. — Дъщерята на главатаря желае още сега да си отиде. Ако ѝ разрешите да дойде с мен, след два или три часа тя ще бъде при баща си.

Но контраадмиралът не се съгласи. Той заяви, че лично ще предаде Зинга на нейния баща и за нищо на света няма да се лиши от това удоволствие...

[1] Хуанови острови — английски острови, разположени близо до залива Ангра Пекен, в Югозападна Африка. ↑

[2] Тайната на Ангра Пекен беше разкрита едва в края на войната. Целта на германските подводници била да пречат на американските транспортни кораби да пренасят оръжие за Персийския залив. Една част от това оръжие отивало в Съветския съюз, но по-голямата част оставала в Персия. Англичаните смятали, че Съединените щати заплашват техните интереси в Персия, и решили да им попречат, като дадат „свобода на действие“ на германските подводници с условие, че те няма да нападат английски кораби, а само американски. Това тайно споразумение между дипломатите на Чърчил и на Хитлер било насочено не толкова против интересите на Съединените американски щати, колкото против Съветския съюз. Впрочем това не е единственият случай, когато Англия обръщаше погледи към Хитлер. Чърчил няколко пъти беше се опитвал през време на войната да сключи сепаративен мир с Германия, но тия опити излязоха безплодни, защото по това време Червената армия стремително напредваше към Германия и объркваше плановете на Чърчил. ↑

III

Ето ме пак в джунглата. Вървя по същата пътека, осеяна с многобройни видими и невидими препятствия, а дърветата шумят тихо и над главата ми висят гъсти облаци от лиани, които закриват слънцето и дневната светлина. Колко опасности се крият в този полумрак! Едно невнимателно движение, една непредпазлива стъпка — и отнякъде ще излети отровна стрела... Спрях се и се огледах — никаква следа от жив човек. Извиках — никой не ми отговори. Седнах на пътеката и се замислих. Какво да правя? Без водач не смеех да вървя. Взирах се по дърветата да видя скрит между клоните стрелец, но и там нямаше никого. Гората сякаш беше опустяла. Дори и маймуни не се виждаха, нито се чуваха кресливите писъци на папагалите. Сякаш всичко живо беше избягало далеч в непристъпната джунгла.

— Комунатуа! — извиках аз. — Тук е вашият лапао! Елате! Заведете ме при тана Боамбо!

— Ние сме тук! — неочаквано се обади някой и в същия миг от гъсталака се показва една рошава глава само на две крачки от мен.

След един час ние бяхме в лагера на стрелците. Той беше на същото място, където бях го оставил последния път.

— Къде е Зинга? — Това бяха първите думи на Боамбо.

— Зинга е на сигурно място — успокоих го аз. — Скоро ще си дойде и жълтите дяволи никога няма да я хванат вече.

Обясних му, че жълтите дяволи са прогонени от острова. Дошли са добри пакеги с две големи лодки. Главатарят на добрите пакеги иска да се срещне с тана Боамбо и го кани на гости в своята голяма лодка.

Боамбо мълчаливо ме изслуша. Като свърших, той попита:

— Щом пакегите са добри, защо не пуснаха Зинга да си дойде?

— Главатарят на добрите пакеги каза: „Нека дойде тана Боамбо при мен на голямата лодка сам да вземе дъщеря си.“

— Тана Боамбо никога няма да стъпи на голямата лодка! — заяви главатарят.

Опитах се да го убедя, че добрите пакеги няма да горят колибите им и няма да избиват жителите на острова. Племето ще живее също тъй свободно, както и по-напред. Главатарят на жълтите дяволи е убит,

а неговите стрелци са пленници на добрите пакеги ... Сега никой няма да пуска светкавици и гръм срещу племето...

Боамбо мрачно каза:

— Ако главатарят на пакегите е добър, нека освободи Зинга и да се махне оттук. Така кажи на белия главатар.

Аз знаех, че контраадмиралът няма да се съгласи да напусне острова. Той каза това много ясно. И моето посредничество между него и Боамбо беше също тъй безполезно, както и това между японския капитан и главатаря. Всъщност с какво американският контраадмирал беше по-добър от капитан Сигемицу? Наистина той не беше тъй брутален, задържа Зинга не като пленница, а като гостенка, дори каза, че ще ѝ даде отделна кабина, но това не изменяше същността на работата.

Отново заговорих за Зинга. Боамбо трябва да направи всичко, за да бъде тя освободена. Всичко, но не и предателство — напълно бях съгласен с това.

Ние дълго говорихме с него, кроихме различни планове, докато стигнахме най-после до едно решение: срещата между Боамбо и контраадмирала да стане утре при изгрев слънце в залива, а не на кораба.

— Утре, когато слънцето изгрее — каза Боамбо, — ще чакам белия главатар в своята лодка близо до Скалата на ветровете. В моята лодка ще има двама невъоръжени гребци. Нека и главатарят на пакегите дойде с двама невъоръжени гребци. Аз ще разговарям с него само ако доведе дъщеря ми. Анге бу!

IV

Контраадмиралът потрива с длан гладко избръснатата си буза.

— Значи, главатарят отказа да приеме моята покана?

— Той ви покани да го посетите, сър — отвърнах аз. — Вие се намирате в териториалните води на Тамбукту и би следвало пръв да му направите визита. Така е и по протокола...

— Аз не съм дипломат, а войник — отвърна контраадмиралът. — Дойдох тук и освободих острова от японците без протокол. Главатарят трябваше да дойде на моя кораб да ми благодари — всеки на негово място би постъпил така. Но той, изглежда, не е учтив човек и чувството на благодарност не е негова добродетел. Все пак той би трябвало да знае, че победителят има едно важно преимущество: той е по-силен от победения.

Той говореше спокойно, не кряскаше като капитан Сигемицу, не скачаше от мястото си и не се разхождаше нервно от ъгъл на ъгъл в кабината. Но в неговото спокойствие се чувствуваха не благородството на хуманния човек, а непреклонната воля на победителя.

— Главатарят има добри намерения — казах аз. — Но нека не забравяме, че племето е първобитно и понятията му за учтивост и благодарност са различни от нашите.

— Да, това наистина е така — съгласи се контраадмиралът. — Мистър Смит ми говори за племето. Истински диваци, нали?

— Не съвсем — предпазливо възразих аз. — Диваците са живеели в пещери и са се обличали в кожи, а жителите на Тамбукту си строят колиби, правят глинени съдове, плетат мрежи и рогозки, имат опитомени домашни животни, обработват земята с дървени колове, защото още не са открили бронза и желязото...

— Значи, те са много по-назад от Омировите гърци? — попита контраадмиралът.

— Да, те са много по-изостанали от тях. Омировите гърци имаха писменост и държава, имаха велики поети и обработваха желязото, а племето занго не познава нито една от тия придобивки на човешкия напредък.

— Разбирам — кимна с глава контраадмиралът. — И тъкмо затова прощавам на техния главатар. Вие му предадохте всичко, каквото ви казах, нали?

— Абсолютно всичко, сър.

— И какво каза той?

— Той каза: „Ако главатарят на пакегите е добър човек, нека освободи дъщеря ми и да напусне острова.“ Аз ви предавам точно думите му, сър.

— Да напусна острова, за който пролях американска кръв? Това никога няма да стане! Тамбукту е важен стратегически пункт. Ако аз го напусна, японците отново ще го окупират още на другия ден. Това нещо главатарят не може да го разбере...

— Да, той не може да разбере това — потвърдих аз. — Но с течение на времето, като се убеди във вашите добри намерения, той сигурно ще промени мнението си.

— Мислите ли?

— Надявам се ... Особено ако освободите дъщеря му...

— Утре той ще получи дъщеря си — каза контраадмиралът и като угаси цигарата си, стана. — Моят адютант ще направи каквото трябва.

И наистина рано на другата сутрин младият адютант ме извика и ми каза да се приготвя за път. Беше се съмнало вече. На изток небето пламтеше в червени багри. Океанът беше тих и безкраен. Слънцето още не беше изгряло, но лъчите му заливаха високия планински връх и той гореше в далечината като обхванат от пламъци. Островът тънеше в тишина и спокойствие. По нищо не личеше, че само преди една нощ тук се е разигравала страшна драма.

Аджутантът изведе Зинга на палубата. Като ме видя, тя се хвърли към мен и заплака:

— О, Андо! Ти си жив, Андо! Зинга много се страхува за тебе...

Милата Зинга! В тия няколко дни тя преживя твърде много, мина през много опасни премеждия, а се страхуваше за моя живот!

— Няма защо да се страхуваш — успокоих я аз. — Сега ще те заведем при тана Боамбо.

— Истина ли? — светнаха очите ѝ.

— Да, сега ще отидем на острова. Ето пакегите спускат лодката, която ще ни откара при Скалата на ветровете. Там ни чака тана

Боамбо.

— О, колко се радвам, Андо!

— Къде спа? — попитах я аз.

— Аз не спях, Андо ... Не можах да спя цяла нощ...

— Защо?

— Защото ме беше страх. Пакегите ме затвориха в една малка колиба. О, какви неща имаше в нея, Андо! Много меко легло и голямо огледало, мека сура и много други неща ... Легнах на земята, но нещо бучеше под мене и тракаше, цяла нощ не мигнах.

Оказа се, че контраадмиралът изпълнил обещанието си. Той дал на Зинга отделна кабина с меко легло, постлана с килим. Тя не посмяла да се докосне до леглото и легнала на пода върху килима, но и тук шумът на машините я тревожел...

— Като си отидеш при вашите, ще се наспиш — казах ѝ аз.

О, да, тя ще се наспи! ... Ще си постеле една сура върху меката трева на поляната и ще спи, ще спи ... Майка ѝ ще свари батати или таро, Зинга ще се нахрани богато и пак ще спи, ще спи...

— Заповядайте в лодката! — учтиво ни покани адютантът.

— Няма ли да чакаме контраадмирала? — попитах го аз.

— О, не! Той няма да дойде.

— Защо?

— Не ми беше удобно да го попитам — усмихна се адютантът и в очите му просветна тънка ирония.

— Но той ми каза вчера, че иска да говори с главатаря лично.

— Да, ако главатарят беше дошъл на кораба. Нима мислите, че планината трябва да отиде при мишката?

— Вие имате чувство за хумор, признавам.

— Аз съм от Нови Орлеан, сър. Вие сте чували за такъв град, нали?

Аз не само бях чувал, но бях и чел за този южноамерикански град, разположен близо до Мексиканския залив, на брега на река Мисисипи. Още от времето на основаването му през 1717 година той се е славел като „весел град“ — град на търговци, фабриканти, авантюристи, комарджии, апаши и всякакви рецидивисти, събрани там не само от всички краища на Луизиана, но и от всички континенти. Тази пъстра смесица от хора се е отразила върху характера на града, а също и върху характера на самите жители. Например потомците на

англичаните и на янките са хора на делото и на долара, а потомците на французите, наричани креоли, са много по-безгрижни и весели хора. Изглежда, че адютантът беше именно потомък на креолите, напуснали преди два века Франция, привлечени в Америка от „златната треска“.

Когато приближихме Скалата на ветровете, от брега се отдели малка лодка с трима туземци и потегли към нас. Отдалеч познах тана Боамбо — той стоеше прав в лодката, а другите двама гребяха с веслата седнали.

— Това ли е главатарят? — попита ме младият адютант. — Доста внушителна фигура. Не е ли опасен? Няма ли да ме намуши с копието си?

— Не, той е добър и мирен човек — отвърнах аз. — При това ние се уговорихме на тази среща никой да не носи оръжие.

Аджутантът погледна трите пушки, скътани в дъното на моторницата, и се усмихна. Аз нищо не му казах.

Лодките се срещнаха и спряха една срещу друга. Адютантът отдаде чест на главатаря. Боамбо леко кимна с глава.

— Кажете му, че той прави добро впечатление — обърна се към мене адютантът.

Когато преведох думите му, главатарят отново кимна с глава.

— Кажете му, че ние победихме неговите врагове и освободихме острова от самураите. Туземците могат да се завърнат по домовете си без страх.

— Нана, много добре — каза Боамбо, когато му преведох думите на адютанта.

— Кажете му, че ние освободихме дъщеря му от плен и сега тя ще мине в неговата лодка.

— Нана — отново кимна с глава Боамбо.

— Доволен ли е главатарят? — попита адютантът. Боамбо каза:

— Боамбо ще бъде доволен, когато пакегите си отидат в своята земя.

— Какво каза той? — попита ме адютантът, защото аз не му преведох веднага отговора.

— Каза, че е доволен...

За заминаването на пакегите не споменах, защото Зинга все още беше в моторницата на адютанта.

— Дъщеря му може да мине в неговата лодка — рече младият лейтенант и гласът му прозвуча някак много тържествено. По всичко личеше, че радостта на Зинга и Боамбо не му беше безразлична.

Казах на Зинга да мине в лодката на баща си. Преди да успее да ѝ подам ръка, за да ѝ помогна да направи опасната крачка от едната лодка в другата, Зинга стъпи на борда на моторницата и с един пъргав скок се намери в малката лодка на баща си. Лодката се залюшка силно и едва не се обърна.

Въздъгнах с облекчение. Свърши се! Дойде краят на горчивите унижения и страдания на Зинга. Тя беше свободна. Контраадмиралът удържа обещанието си и я върна на баща ѝ. След няколко часа тя ще бъде при майка си в лагера. Как ще се зарадва старата Дугао! Ето и Боамбо се радваше — това личеше по очите му, в които грееше топлата влага на бащината обич. Но лицето му беше все тъй сурово, както порано.

— Попитайте го — рече адютантът, — съгласен ли е да стане наш съюзник?

Боамбо рязко отказа. Той отново заяви, че желае само едно: пакегите час по-скоро да се махнат от острова.

— Моята мисия свърши — рече адютантът. — Ако няма какво друго да кажете на главатаря, можем да се връщаме.

Какво да му кажа? Ние бяхме си казали всичко още вчера. Тогава Зинга беше пленница на белия главатар — това Боамбо много добре го знаеше и макар да рискуваше никога да не види дъщеря си, пак не се поколеба да заяви, че американците трябва да се махнат от острова. Сега, когато Зинга беше в неговата лодка, той нямаше никакви причини да променя решението си. Това беше съвсем ясно.

— Андо ще дойде ли с нас, или ще се върне при пакегите? — попита ме Боамбо, когато двамата му гребци бяха хванали вече веслата и се готвеха да насочат лодката към брега.

— Ще се върна при пакегите — отвърнах аз.

— Ела с нас, Андо! — тихо каза Зинга. В гласа ѝ трептеше и молба, и страх.

— Ще дойда по-късно — обещах аз.

— Андо ще замине с пакегите — каза Боамбо. — Той ще се върне в своята страна.

Казах му, че тия пакеги не са от моята страна и не зная дали биха се съгласили да ме вземат на своите големи лодки.

— А ти се върни в селото, тана Боамбо — посъветвах го аз. — Нека всички се върнат. Направете си нови колиби. Аз ще помоля главатаря на пакегите да ви помогне. Вярвам, че той ще се съгласи.

— Ще помисля — беше отговорът. — Великият съвет ще реши.

Простих се с Боамбо и Зинга, адютантът им отдаде чест и моторницата пое обратния път.

Слънцето току-що беше изгряло, а над смълчаната водна шир вече трептеше силна жегга. Между корабите и брега сновяха лодки, тежко натоварени с муниции. Ясно беше, че американците се укрепяваха на брега. Те бързаха да завършат укрепленията, започнати от японците, но сега на строежа не се виждаше нито един туземец — през време на краткия, но ожесточен артилерийски двубой между американските кораби и японските подводници японците нямаха време да се занимават с туземците и последните бяха избягали в джунглата при своите. Сега японците продължаваха да строят укрепления, но не за себе си, а за американците. И аз се питах: как контраадмиралът ще убеди туземците, че тия укрепления се издигат за тяхно добро? Наистина контраадмиралът иска да играе ролята на освободител. Той освободи Зинга от плен, освободи племето от японците и щедро предлага на Боамбо договор за защита и помощ. Но това нищо не значеше. Та нали с такива договори през миналия век Англия, Франция и Белгия заграбиха половината от африканския континент, а Америка заграби много острови в Тихия океан. Най-напред завоевателите сключваха договори „за защита и помощ“ с главатарите на отделните племена, след това сееха вражда и раздори помежду тия племена и най-после ги покоряваха под формата на защита. Така че този начин на поробване не бе изобретение на американския контраадмирал. Той е бил практикуван още през времето на Колумб и Магелан от Карлос I Испански и от Мануел Португалски, когато те изпращаха бойните си кораби чак в Америка и Индия. Хитлер постъпи по същия начин, но за да бъде справедлив, трябва да кажа, че той беше по-скромен: претендираше само за Европа и за част от Африка, а цяла Азия предоставяше на Япония. И ето шепя самураи — най-много хиляда души — решиха да покорят половината човечество и тласнаха осемдесетмилионния японски народ в жестока, безчовечна,

безсмислена война. След като прегазиха корейската и китайската земя с тяхното шестстотинмилионно население, те насочиха корабите си към островите на Тихия и Индийския океан. Градове и села се превърнаха в черни пепелища, милиони хора загинаха и продължаваха да загиват. Смърт и разорение цареше на земята. Най-после дойде ред и на остров Тамбукту. Две японски подводници превърнаха в пепелища няколко села на туземците. След тях дойдоха американците. Какво искаха те? В името на какво воюваха? Контраадмиралът каза, че на неговото знаме били написани само две думи: свобода и демокрация. Хубави думи! И аз се питах: свобода, но за кого? Демокрация, но каква? Контраадмиралът доста горделиво заяви, че освободил острова от японците, а след това каза, че туземците могат да се завърнат в селата си и да заживеят мирно, както преди нашествието на японците, но веднага постави условие: Боамбо да сключи с него договор за защита и помощ. Той искаше да бъде покровител на туземците, а те искаха само едно: час по-скоро да се избавят от своя покровител.

Колкото повече мислех, толкова повече се убеждавах, че моето посредничество между контраадмирала и Боамбо няма да донесе нищо добро на туземците. И все пак аз исках да се постигне разбирателство между тях. Знаех много добре, че думите „демокрация“ и „свобода“, тъй гръмка произнасяни от контраадмирала, както и портретите на Линколн, Гладстон и Рузвелт, окачени по стените на неговия салон, бяха празни приказки с подходящ декор. И все пак смятах, че прогонването на японците и завладяването на острова от американците е полезно за победата над фашизма. Американски кораби пренасяха оръжие за Съветския съюз, а германските подводници от Ангра Пекен и японските от Ява и Суматра искаха да им пресекат пътя и да спрат този смъртоносен за тях поток. Това не беше в интереса на Съветския съюз. Аз се чувствах длъжен да помагам на американците. Моята роля на посредник между контраадмирала и Боамбо беше оправдана. Когато човек попадне между две злини, той ще избере по-малката.

**ПЕТА ГЛАВА. В ИЗГОРЯЛОТО СЕЛИЩЕ. СРЕЩА С
ГАХАР. ПАК ПРЕГОВОРИ. ПЛАНОВЕТЕ НА
КОНТРААДМИРАЛА. ДОГОВОРЪТ ЗА „ЗАЩИТА И
ПОМОЩ“ СКЛЮЧЕН. ПРИСТИГАНЕТО НА
ТОВАРНИЯ КОРАБ. СМИТ ОТНОВО ОГРАБЕН.
ТРЕВОГА НА „ЛИНКОЛН“. ОСТРОВ ТАМБУКТУ В
ПЛАМЪЦИ**

I

Не разбирам нищо от кораби и не мога да кажа дали корабът на контраадмирала беше линеен, дреднаут или крайцер. Не знаех и неговия тонаж, но той наистина беше голям кораб с десетина оръдия от различни калибри, наредени от двете страни на палубата. Благодарение на дългите им дула корабът приличаше на огромен таралеж с настръхнали бодли — „таралеж“, който е подушил някаква опасност и се е приготвил да я посрещне с бодлите си. Макар да беше много голям, за мене нямаше място в него и аз спях на една пейка в столовата на моряците. Впрочем тя беше доста удобна, макар и корава като нара в моята колиба. Преди всичко седалището беше извито така, че като седне човек, да се чувствава удобно, а като легне, можеше свободно да протегне краката си. Вечер моряците ми даваха възглавница и едно одеяло за постелка. Електрическите лампи не угасваха цяла нощ и светлината беше достатъчна за четене, но аз рядко четях, защото в целия кораб не намерих нито една интересна книга освен няколко криминални романа. Но те не ме интересуваха. Аз с удоволствие бих прочел на английски Марк Твен, Джек Лондон или Теодор Драйзер и попитах адютанта дали не може да ми намери някоя книга от тия американски писатели.

— Какво говорите! — възкликна учуденият потомък на креолите.
— На моряците е забранено да четат такива книги.

— Защо?

— Защото са опасни. Драйзер е комунист. Джек Лондон социалист, а Марк Твен, макар да не е бил комунист, нито социалист, е по-опасен и от двамата.

Като нямаше какво да чета, аз отивах в столовата едва към полунощ, лягах на своята пейка и веднага заспивах, а сутринта рано се изкачвах на палубата при моряците. В тоя ранен час те обикновено миеха палубата и понеже офицерите още спяха, позволяваха си разни волности и шеги. Те бяха млади, весели, жизнерадостни момчета на моята възраст и аз намирах общ език с тях.

Една сутрин при мен дойде адютантът и ми каза, че постовете забелязали в селото десетина туземци, които оглеждали изгорелите колиби. Но щом моряците отишли при тях, те се разбягали и се скрили в гората. Това станало известно на контраадмирала и той наредил да отида на брега, да посъветвам туземците да се завърнат в селото си без страх и да си гледат работата. Никой няма да им стори нищо лошо. Напротив, ще им бъде дадено всичко, каквото им е необходимо за построяването на изгорените им колиби. Контраадмиралът дори щял да им изпрати десетина японци на помощ. Ако туземците не искат да имат работа с японците, контраадмиралът щял да им даде американски моряци и двама дърводелци. Изобщо той бил готов да направи всичко, за да улесни туземците и да поправи злото, което бяха им причинили японците.

— Старецът много държи да сме добре с диваците — каза адютантът в заключение.

Контраадмиралът нямаше повече от петдесет и пет години, а потомъкът на креолите го наричаше старец. И аз си помислих: „Да, за децата бащите винаги са стари.“

— Пак ви се отваря работа — усмихна се адютантът. — Старецът ви изпраща при диваците със специална мисия.

Той млъкна, като очакваше вероятно да го запitam нещо за своята мисия, но аз мълчах.

— Или не желаете? — погледна ме той учуден.

— Защо не? Аз и по-рано бях казал на контраадмирала, че винаги съм готов да му бъда полезен.

— Кога мислите да отидете на брега?

— Още сега, ако е нужно.

— Добре, ще доложa на стареца.

Той отиде да доложи на стареца, а аз останах на палубата. Десетина боси моряци със запретнати крачоли, голи до кръста, шумно нахълтаха отнякъде и почнаха да мият палубата. Един държеше гумен маркуч, навит като змия, и насочваше силната водна струя, а другите търкаха дъските с четки, привързани за дълги дръжки. Мокрите им загорели гърбове лъщяха на слънцето. Всички бяха здрави младежи, пъргави и весели. Този, който държеше маркуча, „случайно“ го изтърва така, че при падането му водната струя описа широка дъга и обля със студен душ голите гърбове на другите. Дигна се силна врява — викове и смях екнаха от всички страни.

— Без шмекерии, Тод! — извика един много висок, слаб младеж с лунесто лице, който беше разкراчил дългите си крака, и докато другите се разбягаха от водната струя, той остана като закован на мястото си. — Карай направо, без заобикалки, Тод! — отново извика той на моряка, който беше „изтървал“ маркуча. — Ако ме събориш, ще имаш една бутилка ром от мен.

— Добре, патагонецо! — отвърна оня с маркуча. — Сега ще те съборя без заобикалки и ще изпия твоя ром на един дъх.

И той наистина хвана маркуча, за да го насочи към „патагонеца“, но последният го спря:

— Чакай, Тод! Да сме наясно. Ако ме събориш, ще получиш една бутилка ром. Но ако не ме събориш, ти ще ми дадеш една бутилка и аз ще я изпия за твое здраве. Съгласен?

— Съгласен съм, патагонецо.

— Цяла бутилка, Тод! Помисли!

— Помислих, патагонецо. Цяла бутилка! Когато стигнем в първото пристанище, където има ром, ще ми я купиш и аз ще я изпия за твое неудоволствие. Е, ще те почерпя една чашка, обещавам! Честна дума!

Басът беше сключен при общото одобрение на останалите моряци и силната водна струя зафуча и зашиба по гърба „патагонеца“, наричан тъй вероятно заради дългите му крака. Той беше се привел малко напред, с разкрачени крака, и не се помръдваше, колкото и силно да го шибаше в гърба водната струя. Тод сви устни, изду бузите си, дори и жилите на шията му се подуваха от напрежение, сякаш искаше да направи водната струя още по-силна, но „патагонецът“ не се помръдваше. Моряците ревяха от възторг:

— Дръж се, патагонецо!

— Карай, Тод!

— По-надолу, по-надолу!

Адютантът се показва на вратата на кубрика и като забеляза моряците, спря се усмихнат.

— Спечели, патагонецо — каза най-после Тод и захвърли маркуча отчаян.

По палубата екна нов взрив от смях и шеги. Всички наобиколиха „патагонеца“, потупваха го по гърба и по раменете, други му стискаха ръката, сякаш бе спечелил първа награда на олимпийските игри.

Адютантът се приближи до тях и каза:

— Внимавайте, момчета! Старецът е буден! ... Моряците отново се заловиха за своята работа, а ние с адютанта седнахме в моторницата и отидохме на острова.

Тръгнахме по пътеката към моята колиба. Исках да видя какво е станало с нея. Да, тя беше невредима. Скътана в гората настрана от селото, тя не беше засегната от снарядите. Погледнах през вратата и видях окачени по стените няколко войнишки раници. Нарът беше постлан с войнишки одеяла. В единия ъгъл имаше стомна за вода, а в другия — ръждива тенекия, каквито има във всяко затворническо помещение. Тук бяха се настанили десетина японски пленници. Те спяха нощно време в колибата, пазени от американски моряци, а денем работеха на укрепленията.

— Тази колиба беше мой дом — казах аз на адютанта. — Тук преживях много радости и скърби. На тоя нар спях сам, необезпокояван от никого. На него са седели главатарят на племето, дъщеря му Зинга, син му Амбо и старият Гахар, който сега е първожрец на племето. Всички бяха мои приятели.

— Нима ви е мъчно за тоя бордей? — учуди се адютантът.

— Мъчно ми е за туземците. Японците изгориха колибите им и ги прогониха в джунглата. Сега те спят на открито или в малки колиби от пръти и шума. Няма достатъчно гърнета да си варят храна и ядат печен ямс и таро...

— Тъкмо затова те трябва да се върнат и да си построят нови колиби.

— Да, но после? Какво ще стане с тях? Какви са намеренията на контраадмирала?

— О, той има добри намерения!...

— ... които могат да дадат лоши резултати — прекъснах го аз.

— Защо?

— Защото неговите добри намерения не съвпадат с желанията на туземците.

— Защо мислите така? Старецът е добър човек. Той искрено иска да помогне на диваците. Сега те ще живеят с по-голяма сигурност за живота си, отколкото по-рано. Докато ние държим острова, никоя държава няма да смее да го нападне. Старецът извика още бойни кораби и един самолетносач. Впрочем вие сами видяхте какво стана с японците.

— Видях. Но аз зная също така какво ще стане после...

— Какво?

— Каквото стана с японците.

— Как? Вие мислите, че ще бъдем бити като тях? Но кой ще посмее да ни нападне? Японците ли?

— Не, туземците. Племето няма да се примири, докато не напуснете острова. Главатарят каза това оня ден и няма да промени решението си.

— Та нали затова сме дошли тук, да говорим с него. Старецът иска да внушите на главатаря, че не е в негов интерес да се противопоставя на нашите намерения.

— А какви са вашите намерения, ако смея да попитам?

— Да издигнем тук силна крепост. Остров Тамбукту ще бъде превърнат във важна военноморска база.

— Но туземците тъкмо това не искат!

— А какво искат те?

— Искат да си живеят тъй, както са живели по-рано: без бели и жълти господари.

— Но това е невъзможно! — възкликна адютантът.

— И изобщо е невъзможно, конфликтът ще бъде неизбежен.

— Ако те дръзнат — закани се адютантът, — ние ще ги унищожим и ще стрием на прах техния остров.

— Щом е тъй — отвърнах аз, — няма смисъл да водите преговори с главатаря.

Но адютантът беше на друго мнение. Той смяташе, че главатарят ще се съгласи на всичко, ако му разтълкувам добре какво го чака в

случай на неподчинение.

— Но да отидем в селото — предложи той. — Нали сме дошли да преговаряме.

В махалата на Боамбо нямаше жива душа. Всички колиби бяха изгорени. На мегдана зееше дълбока яма от снаряд, а наоколо се виждаха купчини пепел и черни, недогорели греди, отдавна угаснали. Смъртта витаеше навсякъде и ние нямаше какво да правим тук. И във втората махала колибите бяха изгорени, и в третата, където живееше Арики, същата картина: купища пепел, овъглени греди, дълбоки ями от снаряди, съборени и обгорени дървета наоколо... Никъде нямаше жива душа. Пустота и разорение цареше там, където беше кипял живот...

Ние бяхме си тръгнали вече, когато някой неочаквано ме извика. Обърнах се и видях Гахар. Той стоеше на пътеката в края на гората и ме гледаше изпитателно. Беше се появил внезапно, както само туземците умееха да правят това. Сигурно ни е наблюдавал от гората мълчаливо и като е видял, че си отиваме, решил е да ми се обади. Аз не се съмнявах, че в гората имаше и други скрити туземци, въоръжени със стрели и копия, които бдяха, готови да помогнат на другаря си, ако бъде нападнат. Но Гахар беше без оръжие.

— Ела, Гахар — извиках го аз. — Ела да поговорим. Той предпазливо пристъпи няколко крачки към нас и се спря. Колко беше отслабнал! В черните му големи очи, хлътнали дълбоко в орбитите, беше застинала дълбока мъка, удълженото му тъмно лице беше сухо и посърнало като на мумия. Само за десетина дена страданията бяха го състарили най-малко с десет години. Смъртта на жена му беше неочакван и голям удар за него, след това последва нашествието на японците. варварските бомбардировки и пожарите, бягството в джунглата, а ето сега нова беда заплашваше племето — американските бойни кораби. Събитията следваха едно след друго с главоломна бързина. За хора, живели цял живот тихо и спокойно със своите дребни грижи, не беше по силите им да понесат всички тия нещастия.

Макар и много отслабнал, макар и убит от мъка, Гахар беше представителен старец — висок, с бавни движения, с благородна осанка, а седемте пояса на мъдростта, препасани на кръста му, го правеха още по-внушителен.

— Тана Боамбо тука ли е? — попитах го аз.

— Няма го.

— А Амбо?

— Няма го — завъртя глава Гахар.

Адютантът го разглеждаше с голямо любопитство.

— Този не е главатарят им, нали? — попита ме той.

— Не, той е техният първожрец. Има голямо влияние над племето.

— Значи, ние можем да преговаряме с него?

— Разбира се.

Попитах Гахар сам ли е дошъл тук, или има и други с него.

— Има — беше отговорът.

— А къде са те?

— Тука са — неопределено каза Гахар.

Значи, не съм се излъгал. Гахар не беше сам. Казах му да извика и другите, но той се престори, че не ме чу, и попита, като посочи към адютанта:

— Тоя ли е главатарят на пакегите от големите лодки?

— Не, Гахар. Тоя бял човек е калиман биля, важно лице, но не е тана на пакегите. Той иска да говори с тебе...

— Не! — отсече Гахар.

Неговият отказ ме изненада.

— Защо, Гахар? Той е нанай биля — добър човек. Наш приятел.

— Приятел? — погледна ме Гахар с недоверие. — Не вярвам, Андо. Само ти си наш приятел. Ето аз дойдох при вас без копие, а този пакеги носи стрела, която пуска гръмотевици. Защо?

Наистина адютантът носеше на кръста си доста голям пистолет. Аз знаех, че не бива да отиваме при туземците въоръжени, и още на кораба исках да посъветвам адютанта да остави пистолета си, но не се реших. Страхувах се да не си помисли нещо лошо. Той забеляза недружелюбния поглед на Гахар и ме попита какво има.

— Първожрецът не желае да преговаря с нас...

— Защо? — учуди се адютантът.

— Когато две враждебни племена решат да преговарят — казах аз, — те отиват на определеното място без оръжие. А вие сте дошли с пистолет. Първожрецът тълкува това като враждебен акт към племето и не желае да преговаря.

— Какво трябва да направя? — попита ме адютантът.

— Оставете пистолета си на края на гората и елате без него.

— О, това е невъзможно! Уставът ми забранява!

— Добре, тогава дайте ми пистолета си.

Адютантът разкопча пистолета от колана си и ми го даде.

— Сега можем да говорим, нали? — обърнах се аз към Гахар.

— Сега можем да говорим — каза той и пристъпи още по-близо до нас.

„Преговорите“ започнаха. Гахар каза, че Великият съвет решил жителите да се върнат в селата си и да си направят нови колиби, ако пакегите обещаат, че няма да ги безпокоят със своите посещения. Те не искат от пакегите никаква помощ и не желаят да се срещат с тях. Когато му казах, че пакегите ще им помогнат по-бързо да си направят колибите, Гахар замаха с ръце:

— Не и не! Не ни трябва тяхната помощ! Ние сами ще си направим колибите. Обещава ли белият човек нито един пакеги да не стъпва в селото ни?

Преведох думите на адютанта. Като помисли малко, той каза:

— Нищо не мога да обещаая. Ще докладвам на стареца. Той нямаше право да дава каквито и да било обещания. Контраадмиралът беше го изпратил да води преговори, но не беше му дал никакви права. Това показваше, че „старецът“ подценява туземците.

А Гахар чакаше отговор. Трябваше да излезем някак от това смешно положение — да стоим пред Гахар като глупци и да не можем да му кажем нито „да“, нито „не“.

— Гахар — обърнах се аз към стария си приятел. — Аз ти казах, че тоя пакеги е нанай биля, но той не е тана на пакегите. Главатарят на пакегите е в голямата лодка. Сега ние ще отидем при него и ще му кажем всичко, каквото сме говорили с тебе. Утре по това време ще дойда да ти кажа отговора.

— Нана, много добре — кимна с глава Гахар. — Утре по това време ще те чакам тук. А тоя пакеги ще дойде ли утре с тебе?

— Сигурно ще дойде.

— Добре! Кажи му да не носи своята стрела. Анге бу!

II

Самолетоносачът, за който беше споменал адютантът, пристигна същия ден. Аз нито веднъж не видях отблизо тази грамадна плаваща платформа, която носеше десетина, а може би и повече самолети. Тя се виждаше на хоризонта като малко тъмно петно върху чистата водна шир. Самолетоносачът никога не се приближи до острова, но от него всеки ден се дигаха по няколко самолета и отлитаха далеч на изток, вероятно на разузнаване, а когато се връщаха обратно, винаги кръжаха над острова съвсем ниско, над самите върхове на дърветата.

След пристигането на самолетоносача контраадмиралът се промени. Докато по-рано изглеждаше тих, спокоен, разсъдлив и разумен човек, сега той стана много нервен и нетърпелив. Адютантът застана пред него изпънат, с прибрани крака и му докладва за резултата от нашия разговор с Гахар. Щом узна, че туземците не желаят никаква помощ, контраадмиралът почна да ги ругае и дори се закани, че ако не се съгласят с неговите условия, той ще ги изтрие от лицето на земята. Като слушах недвусмислените му закани и като гледах как нервно се разхождаше из салона на кораба със стиснати устни, с ръце на кръста, зачервен от гняв, аз се питах: „Какво иска от туземците? Защо настоява толкова много да се върнат в изгорелите си села? Защо им натрапва своята помощ?“ Аз нито веднъж не го попитах за намеренията му, защото, все едно, той не би ми казал нищо, но когато веднъж адютантът намекна, че строежът на укрепленията върви много бавно, всичко ми стана ясно. За строежа бяха нужни много хора. Колкото повече, толкова по-добре. Японците бяха малко. Освен това те бяха пленници, заставени насила да работят, а насието никога и никого не е вдъхновявало към работа. Наистина на укрепленията работеха и американци, повечето специалисти, но колко бяха те? Хиляда или две хиляди туземци биха свършили десет пъти повече работа, отколкото стотина японци и двадесетина американци. А туземците бяха се скрили в джунглата и искаха да ги оставят на мира. Това сърдеше контраадмирала и го караше да нервничи:

— Какво мислят тия хора? Какво си въобразяват? На какво разчитат? Изглежда, че те нямат представа за нашата сила. Това, което

направиха японците, е детска играчка. Военна шега — нищо повече. Или ще приемат нашата помощ и закрила, или...

Аз мълчах. Адютантът стоеше като на тръни.

— Обяснете им това! — обърна се към мен контраадмиралът. — Идете утре и им кажете, че ако не се съгласят с моите условия, ще ги изтребя до крак заедно с тяхната джунгла. Те видяха „големите птици“ — нали така наричат самолетите? Кажете им, че само за два часа тия „птици“ ще изтребят до крак всички диваци, където и да се намират те. И ако някой случайно се спаси от бомбите, жив ще се опече в джунглата, защото аз ще я изгоря и ще я превърна в пепелище. Много ви моля, обяснете това на тоя твърдоглав главатар. Кажете му, че това е последният ми опит за разбирателство с него. След това съвестта ми ще бъде чиста. Аз не съм злодей, но войната си е война!

Като говореше, контраадмиралът ме гледаше право в очите — сигурно искаше да види какво впечатление ще ми направят думите му. Всъщност те по нищо не се различаваха от заканите на японския капитан — може би само по това, че в заканите на Сигемицу се чувствуваше неговото безсилие, а в заканите на контраадмирала звучеше студената увереност на човек, който може да го изпълни.

— Старецът е страшно залютен — каза адютантът на другия ден, когато седнахме в моторницата на път за острова. — Ако и този път диваците не се завърнат в селата си, той наистина ще изпълни своята закана. Виждате ли тия красиви хълмове, тия гори, тия гигантски дървета? Може би още утре всичко ще се превърне в черно пепелище.

— Но това е много жестоко! — казах аз. — Това дори и японците не го направиха.

— Защото нямаха самолети.

— Да, но това ще бъде престъпно убийство! — осмелих се да кажа аз. — Туземците в нищо не са виновни. Те се оттеглиха в джунглата и никого не заплашват, никого не безпокоят. Досега нито един американски войник не е пострадал от ръката на туземец. Защо контраадмиралът иска да им натрапи своя договор за защита и помощ?

— Старецът не държи вече да се сключи договор — отвърна адютантът. — Той каза, че победителят може да си върши работата и без договор. Сега той иска само едно: туземците да се завърнат в селата си. Нищо друго.

— А защо не ги остави да живеят, както намерят за добре?

— Да живеят, както намерят за добре? Ха-ха! А кой ще строи укрепленията?

Всичко беше ясно: на контраадмирала му бяха нужни роби. Туземците трябва да напуснат джунглата, американските моряци ще им помогнат да си построят нови колиби на мястото на изгорелите, а след това туземците ще помогнат на американците да построят укрепленията. Строежът на колибите ще завърши за две-три седмици, а построяването на укрепленията — за две-три години. Освен това контраадмиралът възнамерява да построи обиколно шосе по цялото крайбрежие на острова — така каза адютантът.

— Защо му е шосе? — попитах го аз. — Туземците си имат пътеки, които напълно ги задоволяват. Адютантът се усмихна иронично:

— Нима мислите, че ние ще строим шосе за диваците? Шосето е нужно на самите нас. На острова ще се настанят военни и граждански власти. Ще дойдат и предприемчиви хора, които ще създадат работа на туземците. Тук природата е прекрасна, островът би могъл да се превърне в чудесен курорт. На стареца много му харесва. Той възнамерява да прекарва тук отпуската си. Дори каза на мистър Смит, че ще разшири неговата плантация и като мине в оставка, тук ще живее зимно време. Старецът е от Ванкувър, а там зимата е доста сурова.

— А мистър Смит не му ли възрази за плантацията? — попитах го аз.

— Възрази му, разбира се. Той каза, че плантацията е негова собственост, призната от главатаря на племето, а целият остров принадлежал на Англия, защото Смит пръв стъпил на него. Ха-ха! Той дори поиска войници от стареца, да му охраняват плантацията.

— А старецът?

— Старецът се изсмя и каза: „Ако гражданските власти не са в състояние да защитят тия прозорци, моите войници са в състояние да защитят и гражданските власти, и прозорците.“

— Как трябва да се разбират тия думи? — попитах аз.

— Нима не се досещате? Старецът сериозно е ударил око на плантацията на англичанина. И понеже диваците винаги могат да му я отнемат, старецът ще защити от тях и плантацията, и самия Смит, разбира се, с цената на неговата плантация.

— А Смит?

— Той почна да се пери и да заплашва стареца, че ще отнесе въпроса до някакъв международен съд, а старецът най-спокойно му каза: „Не позволявам да ме лае куче, което храня!“

— Значи, те сериозно се скараха?

— О, много сериозно! — потвърди словоохотливият потомък на креолите. — Трети ден вече мистър Смит не говори със стареца, а старецът минава край него като край телеграфен стълб.

— А как се държи капитан Стерн? попитах го аз.

— Капитанът е прекрасен човек! възкликна адютантът. — Нашите момчета го обикнаха, а старецът го покани да постъпи при нас на служба, но той отказа. Исква час по-скоро да отиде в Александрия. Имал там малка дъщеря.

Попитах го дали капитанът ще може да попадне в Александрия и дали изобщо ще ни бъде разрешено да напуснем острова с някой американски кораб. Адютантът каза, че това не е изключено. Старецът поиска да му изпратят от Америка един кораб със строителни материали. След като корабът разтовари материалите в Тамбукту, ние ще можем да заминем с него.

— Скоро ли ще пристигне корабът? — попитах аз.

— След две седмици.

— А сигурно ли е, че контраадмиралът ще ни разреши да заминем с него?

— Да, старецът каза, че ще нареди да заминете.

— За къде? Може би оттук корабът ще се върне направо в Америка?

— Не зная. Това ще стане известно след неговото пристигане.

Моторницата спря на брега и ние се запътихме към изгорялото село. Гахар и Боамбо ни чакаха вече. Те ме посрещнаха много сърдечно, като стискаха лявата ми ръка над лакътя и ме потупваха по гърба, а на адютанта едва кимнаха с глава, макар че той пръв им отдаде чест. Но младежът се престори, че не забелязва това. Той не беше обидчив.

Този път преговорите протекоха гладко, защото адютантът се съгласи с всички условия на Боамбо. Види се, така беше му наредил контраадмиралът. Туземците сами ще си построят колиби. Американските войници няма да ходят в селото им. Аз ще бъда

посредник между главатаря и контраадмирала. Като син на племето и негов приятел, аз мога да ходя при туземците, когато пожела, и ако искам, мога да живея в самото село. В такъв случай моите приятели ще ми направят отделна колиба — така каза Боамбо.

Преговорите завършиха благополучно. Ние с адютанта се върнахме на кораба. Заканите на контраадмирала увиснаха във въздуха — поне аз така мислех, но по-късно разбрах колко горчиво съм се лъгал.

III

В последно време контраадмиралът за нищо не ме търсеше. Преговорите бяха приключени, туземците си правеха колиби и аз не му бях нужен. Толкова по-добре. Аз бях служил войник и знаех една войнишка мъдрост: колкото по-малко се мярка човек пред очите на началството, толкова по-спокоен ще бъде. И затова се чувствавах много по-добре при моряците, отколкото в отделението за офицери.

Макар да бяхме разделени, всеки ден се виждахме със Смит и Стерн, а понякога дори и два пъти на ден — сутрин и вечер, когато излизахме на палубата да подишаме прохладен въздух. През деня ставаше много горещо и никой не се показваше на слънцето. Смит се промени. Откак попадна под закрилата на американското знаме, охладня към мене. Такъв си беше той и промяната в него не ме учуди. А Стерн си оставаше все тъй сърдечен и искрен, както по-рано. Той тъгуваше за малката си дъщеря и желаше по-скоро да отиде при нея в Александрия.

И ето, дойде тоя час. Веднъж, когато моряците обядваха в столовата, някой съобщи, че товарният кораб, за който бе споменал адютантът, пристигнал. Всички оставиха лъжиците и се втурнаха към палубата.

Товарният кораб бе влязъл в залива. Надписът на горната част на носа му се виждаше ясно: „Линколн“. Той носеше името на великия американец, който обичаше свободата и храбро се сражава за нея. Като президент на Съединените американски щати Линколн воюва пет години срещу плантаторите от Южните щати за освобождението на негрите от робство. Той победи, защото с него беше целият американски народ, но победените робовладелци си отмъстиха жестоко: те подкупиха един нехранимайко и неговият куршум покоси живота на Линколн.

„Линколн“ даде продължителен сигнал и спря. Затрещяха вериги, заскърцаха скрипци и тежката котва на кораба потъна във водата. Малко по-късно от кораба се отдели малка лодка и се насочи към нашия крайцер. (Забравих да кажа, че двата бойни американски кораба бяха крайцери. Това узнах от адютанта.) С лодката пристигна

капитанът на „Линколн“. Адютантът го посрещна на палубата и го заведе в кабината на контраадмирала. Малко по-късно адютантът изтича при нас и ни каза, че оттук „Линколн“ ще отиде в Бразилия за суров каучук и ще го откара в Англия.

— В Англия! — извика Смит и очите му загоряха от радост. — Истина ли е това?

— Да — потвърди адютантът. — След четири дни „Линколн“ ще отпътува. Капитанът обеща на стареца да ви вземе.

Плантаторът толкова беше възбуден от новината, че просто не знаеше какво да прави и само повтаряше:

— Англия! О, вие не познавате Англия! Велика страна, сър! Лондон! О, вие нямате понятие какво значи Лондон!

Той говореше на адютанта, а Стерн мълчаливо гледаше към пристигналия кораб. Беше тъжен, защото нямаше да види скоро своята малка дъщеря...

Смит забеляза неговото настроение и го попита:

— Защо сте печален, Стерн? Не чухте ли какво каза този млад джентълмен? Отиваме си у дома, Стерн! У дома, в Лондон!

— У дома? — повтори Стерн. — Аз нямам дом нито в Лондон, нито където и да било другаде в Англия.

— Нямате дом? Вие нямате свой дом, Стерн?

Стерн не отговори. Смит се смути и задъвка пурата си, която димеше в устата му. След това каза:

— Нищо, Стерн, това не е голяма беда. И без дом Англия е също толкова ваша родина, колкото и моя, и вие трябва да се радвате не по-малко от мене на скорошното ни завръщане.

— Радвам се — тихо каза Стерн. — Може би повече от вас...

— Не личи, Стерн, не личи...

— А вие какво искате? Да викам като вас? Да се бия в гърдите и да разправам, че обичам Англия? Кому е нужно това?

След тия думи на капитана Смит млъкна и не можеше да се разбере дали се засрами, или възторгът му изстина. Малко по-късно той каза, сякаш се извиняваше:

— Темперамент, сър... Не мога да прикривам чувствата си. А вие? — обърна се той към мен: — Вярвам, че и вие се радвате?

— Да — потвърдих аз. — Англия е много по-близо до България, отколкото остров Тамбукту. Но аз мисля и за своите приятели, които

остават тук. Какво ще стане с тях?

Плантаторът се огледа и като се увери, че адютантът беше си отишъл, каза:

— Това, което стана и с американските индианци.

Потръпнах от ужас, като си спомних как жестоко и безмилостно американските колонизатори са изстребвали индианците. Белите господари пролели реки от кръв и минали през стотици хиляди трупове, докато завладеят американския континент.

— Сериозно ли говорите? — обърнах се аз към плантатора. — Нали контраадмиралът заяви веднъж, че неговото знаме носело свобода и демокрация?

— И вие му повярвахте, нали? О, санкта симплицитас!^[1] Контраадмиралът открито заяви, че ще превърне остров Тамбукту във военноморска база. А на обикновен език това значи, че Съединените американски щати ще заграбят острова. Контраадмиралът дори ми каза, без да се срамува от себе си, че лично той щял да продължи моите усилия и щял да разшири моята плантация, което значи, че ще я обсеби. От това можете да разберете какво пише на неговото знаме.

— А защо не ме повикате за свидетел? — усмихнах се аз, като си спомних някогашните твърдения на Смит, че остров Тамбукту ще принадлежи на Англия, защото английски поданици първи го открили и първи стъпили на него.

— Оставете шегите — махна с ръка Смит.

— Не, аз не се шегувам. Говоря ви съвсем сериозно. Аз винаги съм бил и ще бъда на страната на угнетените и онеправданите. Сега вие сте онеправданият и аз с готовност ще ви стана свидетел.

— Свидетел! — процеди Смит. — Пред кого? Пред вълка, който иска да изяде агнето ... Но аз няма да оставя така тая работа! О, той не ме познава! Аз никога не оставям магарето си в калта, никога! Ние пак ще се срещнем с него, само че при други обстоятелства...

[1] Санкта симплицитас — свещена простота (лат.). ↑

IV

Японските пленници работиха по шестнадесет часа на ден и разтовариха „Линколн“ за три дена. Лодките, които американските кораби носеха на бордовете си, не бяха достатъчни, те използваха и лодките на туземците, колкото и малки да бяха те. На четвъртия ден сутринта Смит, Стерн и аз седнахме в моторницата на контраадмирала и адютантът ни откара на товарния кораб. Простихме се с веселия потомък на креолите, той ни стисна сърдечно ръцете, пожела ни „добър път“ и се върна на крайцера, а ние се изкачихме на палубата на „Линколн“. Посрещна ни широкоплещест мичман с черни увиснали мустаци, оставени да растат на воля, и ни заведе при капитана. Капитанът беше едър, петдесетгодишен мъж с мургаво продълговато лице, прорязано от дълбоки бръчки, а по средата на високото му чело имаше белег от стара зараснала рана, останала вероятно още от младини, когато капитанът е бил обикновен матрос. Той потвърди това, което беше ни казал адютантът: корабът ще отиде в Манаус, пристанище на река Амазонка. От Манаус „Линколн“ ще вземе суров каучук и ще го откара в Англия. Пътуването ще трае дълго. Корабът ще измине над двадесет хиляди километра — половината от обиколката на земното кълбо. През целия път ще спрем за три-четири дена само в Кейптаун, близо до нос Добра надежда в Южна Африка.

— Пътуването няма да бъде много приятно — предупреди ни капитанът. — Корабът ще бъде празен и вълните ще си играят с него, както си искат. Най-трудно ще бъде край нос Добра надежда — там винаги духат силни ветрове, често вилнеят бури и океанът винаги е бурен. — И като се усмихна, той добави: — Но вие сте калени, щом сте претърпели корабкрушение.

— Така е, сър — каза Смит. — Мокър от дъжд не се бои, нали?

Капитанът не пропусна да ни каже и това, че в случай на нужда ще трябва да помагаме на екипажа.

— Разбира се! — злъчно каза Смит. — След като бях слуга на японците, нищо вече не може да ме изненада.

Това беше намек, тънка ирония по адрес на американците, но капитанът не я разбра. Той не знаеше, че контраадмиралът се готвеше

да заграби плантацията на Смит.

Ние се съгласихме с всички условия, които ни постави капитанът, защото „Линколн“ беше единственият кораб, който можеше да ни откара в Европа, макар и по обиколен път. Друг такъв случай едва ли щеше да ни се удаде скоро.

Както на крайцера, така и на „Линколн“ Смит и Стерн бяха настанени при командния персонал на кораба, а на мене ми дадоха една койка в помещението на матросите. Това не ме обиди и не ме направи нещастен. Напротив, както и на крайцера, моряците на „Линколн“ бяха прекрасни хора — понякога груби, но винаги справедливи. Докато повечето от матросите на крайцера бяха младежи, които отбиваха военната си служба, матросите на „Линколн“ бяха възрастни мъже, опитни морски вълци, прекарали по десет, двадесет години из моретата и океаните. Тия сурови мъже познаваха несгодите на скитничеството и се отнасяха към мен с топло съчувствие.

Корабът щеше да вдигне котва в три часа следобед. По това време аз бях в помещението на моряците. Четирима страстни играчи на белот, седнали върху едно одеяло, постлаано на пода, си разменяха весели шегки, както правят всички картоиграчи по света, а десетина други около тях мълчаливо ги наблюдаваха. Неочаквано се чуха далечни изстрели, а след това и тревожен сигнал, който приканваше моряците да се явят веднага на палубата. Играчите хвърлиха картите и в надпревара хукнаха към тясната желязна стълба. Аз излязох последен на палубата. Стрелбата продължаваше. Тя идеше откъм селището на туземците. Боцманът тичешком слезе от командния мостик и извика на моряците:

— Всички на оръжие! Спуснете лодките! Живо! Две минути покъсно моряците се строиха на палубата с пушки при нозе. Лодките плавно се поклащаха върху тихите вълни. Моряците наскачаха в тях, грабнаха веслата и лодките се насочиха към брега. На палубата останахме само аз, Смит и Стерн.

И на двата крайцера се забелязваше необикновено оживление. И там моряците спуснаха лодките, седнаха в тях, а след малко минаха близо до нашия кораб. Ние ясно видяхме автоматите им, които лъщяха на слънцето като малки светкавици.

— Аз си знаех, че така ще стане — каза плантаторът.

— И аз очаквах това — обади се Стерн загрижено. — Контраадмиралът няколко пъти се закъни на племето, когато главатарят отказваше да приеме неговите условия.

От крайцерите се чуха оръдейни изстрели, а в следващия миг снарядите избухнаха на брега, високо над селището.

— Започва се! — възкликна Смит, като си правеше с ръка сянка над очите и се взираше към гората, където избухваха снарядите. — Това е началото на края. Контраадмиралът не обича да се шегува. Той ще изпълни закъните си и ще унищожи всичко живо на острова. О, той ще бъде безпощаден! В сравнение с него японците са любители.

Сякаш в отговор на думите му в далечината се чу силно бучене и след малко над острова се появи ято самолети. Наредени като жерави във вид на триъгълник, те направиха широк кръг над мястото, където беше лагерът на племето, пушнаха бомбите си и се върнаха към самолетоносача. Но не се мина половин час, и те пак прелетяха. Този път бомбите избухваха нагъсто, из въздуха хвърчаха клони и стъбла на дървета, смесени с дим и пламъци. Като хвърлиха смъртоносния си товар, самолетите отново се отдалечиха към самолетоносача, за да се върнат пак след половин час.

Привечер моряците пристигнаха на „Линколн“ уморени и сърдити. По всичко личеше, че неочакваното сражение, колкото и леко да беше за тях, не им харесваше. Те служеха на търговски кораб и смятаха, че войната, която бе пламнала във всички кътчета на земното кълбо, няма да ги засегне. А ето че и те помирисаха дима на барута и опърлиха ръцете си в пламъците. Засега само ръцете си ... Те ни разказаха как се почнало всичко. Туземците се върнали в изгорялото селище и почнали да си строят нови колиби. Първите три дена американците спазвали условието и не се приближавали към селището. Но тъй като за строежа на укрепления били нужни много хора, контраадмиралът заповядал на моряците да обградят туземците и да ги изловят живи. Секретните постове на туземците забелязали приближаването на моряците и дигнали тревога. Завързала се кратка престрелка, след която туземците хванали пътеката през планината и изчезнали. Неуспехът озлобил контраадмирала и той заповядал оръдията да изстрелят от всяко гърло по десет снаряда, а самолетите да бомбардират острова с напалм.

И ето джунглата гореше от всички страни, вековните дървета се събаряха с трясък, пламъците бушуваха навсякъде и димът покриваше целия остров...

„Линколн“ дигна котва и бавно почна да се отдалечава от брега. На високата му мачта, както и над двата крайцера, се развяваше знамето на Съединените американски щати — „символът на свободата и демокрацията“, както го наричаше контраадмиралът, а над остров Тамбукту се издигаха гъсти облаци от чер дим и пламъците на пожара стигаха до самото небе...

Източник: <http://bezmonitor.com>

Издание:

Марко Марчевски, Остров Тамбукту, роман, пето издание

Редактор Мария Кондова Техн. редактор Виолета Кръстева

Коректор Добрина Имова

Излязла от печат на 30. V. 1985 год. цена: подвързия 2,68 лв.;
брошура 2,47 лв.

ДП „Димитър Благоев“ — София

ЗАСЛУГИ

Имате удоволствието да четете тази книга благодарение на *Моята библиотека* и нейните всеотдайни помощници.

МОЯТА БИБЛИОТЕКА

<http://chitanka.info>

Вие също можете да помогнете за обогатяването на *Моята библиотека*. Посетете **работното ателие**, за да научите повече.